

Dansatorul

Cea mai curajoasă carte a lui McCann…
Nureiev ar sări în sus de bucurie.
IRISH INDEPENDENT

COLUM McCANN

„Viața lui Rudolf Nureiev, imaginată de Colum McCann, ne oferă ceva remarcabil... Şi atunci când biografia tinde să izoleze personajul principal, scoțându-i în evidență unicitatea, înstrăinându-l pe individ de publicul său prin ridicarea sa pe un piedestal sau prin distrugerea acestuia, McCann obține exact efectul opus... În viziunea lui McCann dansul reprezintă însăşi viața, plină de însuflețire şi de obstacole... Într-o scriere plină de virtuți, hipnotică şi meticulos structurată, McCann oglindeşte omul. Incredibil şi opus curentului contemporan, a preferat să scrie despre o viață atât de complexă, atât de ieşită din comun şi banal, îndrăznind să facă aluzie la similitudini, la momente de inspirație – cu mult curaj lăsându-ne să credem că, în acest fel sau în altul, dacă avem curaj, şi noi putem trăi la fel de cutezător ca Rudolf Nureiev."

LAURENCE WAREING, *Glasgow Herald*

editura rao

ISBN 978-606-609-534-1

www.rao.ro
www.raobooks.com

COLUM McCANN

DANSATORUL

editura rao

Pentru Allison.
Pentru Riva Hocherman.
Și pentru Ben Kiely.

Cu cele mai profunde mulțumiri
pentru că m-au inspirat
și au avut încredere în mine.

Aceasta este o ficțiune. Cu excepția unora dintre figurile publice, ale căror nume reale au fost menținute, numele, personajele și întâmplările înfățișate aici sunt opera imaginației autorului.

La ceea ce noi, sau în orice caz eu, ne referim cu încredere ca fiind memoria noastră – însemnând un moment, o scenă, un fapt, supus unei fixații și, prin urmare, salvat de la uitare – este realmente o poveste care se continuă în mintea noastră și adesea își schimbă cursul. În viață apar prea multe interese, emoții și conflicte și nu toate sunt acceptabile, dar povestitorul are darul să rearanjeze lucrurile astfel ca ele să se conformeze scopului urmărit de el. În orice caz, când ne referim la trecut, mințim cu fiecare gură de aer pe care o tragem în plămâni.

William Maxwell,
La revedere, ne vom vedea mâine

PARIS 1961

Lucruri aruncate pe scenă în timpul primului său sezon de dans la Paris:

zece bancnote de o sută de franci, legate cu un elastic;

un pachet de ceai rusesc;

un manifest al Frontului de Eliberare Națională, reprezentând mișcarea naționalistă algeriană care protesta împotriva interdicțiilor impuse musulmanilor după o serie de atacuri cu bombe asupra automobilelor din Paris;

narcise furate din grădinile de la Luvru, astfel că grădinarii au fost obligați să lucreze peste program, între cinci și șapte seara, încercând să se asigure că straturile nu vor fi vandalizate din nou;

crini albi cu monede lipite cu bandă adezivă de tulpini pentru ca să poată ateriza pe scenă;

o mulțime de alte flori astfel încât unul dintre mașiniști, Henri Long, care mătura petalele după spectacol, a avut ideea să creeze un *potpourri* pe care l-a vândut în serile următoare fanilor îmbulziți la intrarea artiștilor;

o haină de mink, zburând prin aer în a douăsprezecea seară, astfel că spectatorii din primele rânduri au crezut pentru moment că un animal plana pe deasupra lor;

optsprezece perechi de chiloți de damă, un fenomen nemaiîntâlnit până atunci în acel teatru, majoritatea împachetați și legați cu funde, dar cel puțin două perechi smulși în grabă, din care una a fost culeasă de el după căderea ultimei cortine și, spre încântarea mașiniștilor, dusă la nas într-un gest flamboaiant;

un portret al cosmonautului Iuri Gagarin, cu mesajul: „Zboară, Rudi, zboară!";

o serie de bombe de hârtie umplute cu piper;

o prețioasă monedă prerevoluționară aruncată de un emigrant, care înfașurase un bilet în jurul ei spunându-i că, dacă își va păstra capul limpede, va ajunge să fie la fel de bun ca Nijinski, dacă nu chiar mai bun;

zeci de fotografii erotice, cu numele și numerele de telefon ale doamnelor mâzgălite pe spatele lor;

bilețele pe care scria în franceză: „Sunteți un trădător al revoluției";

cioburi de sticlă aruncate pe scenă de protestatari comuniști, spectacolul fiind oprit pentru douăzeci de minute ca să fie măturate, provocând o asemenea furie în rândul publicului, încât imediat a fost convocată o ședință de urgență a ramurii pariziene a partidului din cauza publicității negative cauzate;

amenințări cu moartea;

chei de hotel;

scrisori de dragoste;

și, în cea de-a cincisprezecea seară, un trandafir cu coada lungă placat cu aur.

CARTEA ÎNTÂIA

I

UNIUNEA SOVIETICĂ 1941–1956

Patru ierni. Construiseră drumurile, înfruntând viscolul, cu ajutorul cailor, forțându-i să se opintească prin zăpadă până când cădeau lați și apoi le consumau plini de tristețe carnea. Doctorii mergeau pe câmpul acoperit de nea, cu sticluțele de morfină legate cu sfori sub braț, ca prețiosul medicament să nu înghețe și, pe măsură ce războiul continua, le era tot mai greu să găsească venele soldaților – pur și simplu dispăreau cu mult timp înainte ca ei să moară. În tranșee, își legau strâns urechile căciulilor, mai făceau rost de niște haine și dormeau îngrămădiți unii peste alții, cu răniții la mijloc pentru a avea parte de mai multă căldură. Purtau pantaloni matlasați, mai multe straturi de lenjerie de corp și uneori se întrebau în glumă cum ar fi fost dacă și-ar fi făcut sul niște târfe în jurul gâtului în loc de fular. După un timp, nu-și mai scoteau nici cizmele prea des. Văzuseră la alți soldați cum, după ce le degeraseră degetele de la picioare, acestea se desprindeau subit – și știau că puteau spune ce viitor va avea un om numai după felul cum mergea.

În chip de camuflaj legaseră mânecile de la două cămăși de pânză albe, țărănești, astfel încât să le acopere șubele, iar

pe cap, cu șireturile de la bocanci, își făcuseră un fel de glugă, strângând-o bine, așa că puteau sta ascunși în zăpadă mai multe ore-n șir. Uleiul pentru țevile de tun era și el bocnă. Mecanismele de declanșare a percutoarelor se sfărâmau ca sticla. Când atingeau metalul cu mâna goală, pielea rămânea lipită pe el. Adunau cărbuni și făceau foc, aruncau pietre în cenușa fierbinte și le scoteau apoi să-și încălzească mâinile. Aflaseră că, dacă trebuiau să-și facă nevoile, ceea ce nu li se întâmpla prea des, trebuiau s-o facă în pantaloni. Lăsau excrementele acolo până înghețau și le aruncau afară, în umbra vreunui adăpost. Nu se simțea nicio putoare, nici măcar mănușile n-aveau miros, totul până dădea dezghețul. Ca să urineze își făceau un săculeț din mușama pe care-l vârau în pantaloni, ca să nu fie nevoiți să-și expună părțile intime gerului și obișnuiau să-l mai țină cât mai era călduț între picioare, cu gândul la femei, până când îngheța și el. In acel moment se trezeau, amintindu-și că se aflau într-un loc al nimănui, pe un simplu câmp acoperit de nea, luminat numai de flăcările ce lingeau cerul pe deasupra rafinăriei.

Scrutau stepa întinsă din fața lor, unde zăceau cadavrele camarazilor lor, înghețate, cu câte o mână-n aer, un genunchi îndoit, bărbile albe pline de chiciură, știind că trebuiau să le șterpelească bunurile înainte ca trupul să fie înțepenit în ele și atunci se aplecau să-i șoptească: „Îmi pare rău, tovarășe, bogdaproste pentru tutun!“

Auziseră că inamicul folosea cadavrele ca să facă drumuri, așezându-le unele lângă altele pentru că nu mai erau copaci deloc și încercau să ignore anumite zgomote, ca de exemplu un cauciuc zdrobind vreun os, în timp ce vehiculul mergea. Nu era niciodată tăcere deplină, aerul căra cu el tot felul de sunete: al patrulelor pe schiuri, șuieratul stâlpilor

electrici, al obuzelor, un camarad jelind pierderea picioarelor, a degetelor, a puștii, a mamei sale. Diminețile își dezghețau armele cu o mică încărcătură de explozive astfel ca, atunci când trebuiau să tragă prima rafală a zilei, țeava să nu le explodeze-n față. Înfășurau mânerele bateriilor antiaeriene cu piele de vacă și înfundau cârpe în țevile mitralierelor ca să nu intre zăpada. Soldații pe schiuri se obișnuiseră să înainteze ghemuiți, atârnându-și grenadele pe șolduri astfel ca să poată avansa și să-și schilodească în același timp dușmanii. Descopereau rămășițele câte unui T-34 sau ale unei ambulanțe sau chiar un Panzer inamic și strecurau lichidul antigel prin filtrele măștilor de gaze, reușind să se facă criță apoi. Uneori, beau atât de mult încât după câteva zile orbeau. Își ungeau tunurile cu ulei de floarea soarelui, câteva picături pe percutoare, un pic pe came și cu ce mai rămânea, cizmele, ca să nu crape pielea și să lase să pătrundă-n interior tot ce era mai rău afară. Cercetau lăzile cu muniție doar, doar o fată dintr-o uzină din Kiev sau Ufa, sau Vladivostok scrijelise vreo inimioară pe acolo. Îndesau apoi muniția în katiușe, arme Maxim și mitraliere Degtiarov.

Când se retrăgeau sau înaintau, aruncau pământul în aer, croind un șanț cu ajutorul unui cartuș de 100 de grame ca să-și salveze viața, dacă socoteau că mai merita salvată. Făceau țigările poștă și, când se termina tutunul, fumau rumeguș, ceai, lăptuci și, dacă nu mai era nimic altceva, balegă de cal, numai că animalele erau atât de înfometate încât excrementele erau tot mai rar de găsit. În buncăre, îi ascultau la radio pe Jukov, pe Ieremenko, Vasilevski, Hrușciov, ca și pe Stalin, cu vocea lui îngroșată de pâine neagră și ceai îndulcit. Tranșeele erau presărate cu megafoane, cu amplificatoarele din prima linie îndreptate spre vest, ca să-i poată ține treji pe

germani cu tangouri, emisiuni de radio, socialism. Erau instruiți cu privire la trădători, dezertori, lași, pe care trebuiau să-i împuște imediat. Smulgeau medaliile cu panglici roșii de pe pieptul celor morți și le prindeau pe pieptul tunicilor lor. Noaptea se camuflau, acoperind farurile mașinilor, ambulanțelor, tancurilor cu bandă adezivă. Furau mai multe role ca să-și înfășoare cu bandă mâinile, picioarele, trecându-le chiar si peste obiele. Uneori, își acopereau cu ele și urechile, dar banda le smulgea pielea și începeau să urle de durere când gerul mușca din carnea sângerândă și o țineau tot într-un urlet până când unii își puneau pistolul la tâmplă și își luau adio de la viață.

Expediau scrisori acasă către Galina, Jalena, Nadia, Vera, Tania, Natalia, Dașa, Pavlena, Olga, Sveta și Valia, împăturite grijuliu sub formă de triunghi. Nu se așteptau să primească ceva în schimb, poate numai o pagină plină de ștersături, păstrând încă parfumul mâinilor femeilor care le cenzuraseră. Plicurile venite erau numerotate și, dacă lipsea o serie de numere, atunci știau că aducătorul fusese făcut bucăți. Soldații stăteau în tranșee privind drept în fața lor, compunând scrisori în minte și apoi se aruncau din nou în valul de foc. Bucăți de șrapnel le smulgeau obrajii. Gloanțele le sfâșiau mușchii picioarelor. Așchii de obuze se propteau în gâtul lor. Mortierele le zdrobeau șira spinării. Bombele cu fosfor îi incendiau. Morții erau îngrămădiți în căruțe trase de cai și apoi înmormântați în gropi comune săpate cu dinamită. Femei îmbrobodite, de prin partea locului, veneau acolo să se roage. Groparii – aduși din gulaguri – se dădeau la o parte, lăsându-le să-și facă ritualul. Încă și mai mulți morți erau înghesuiți deasupra și se auzeau oasele înghețate cum trosnesc, cadavrele zăcând acolo hidos

contorsionate. Groparii aruncau ultimele lopeți de pământ deasupra și, uneori, disperați, se aruncau și ei înăuntru, încă vii, deasupra lor fiind îndesat restul de pământ astfel încât, după aceea, se spunea că pământul acolo se cutremura. Adesea, seara își făceau apariția lupii din pădure, alergând prin zăpadă.

Răniții erau puși în ambulanțe sau în căruțe trase de cai, sau cărați pe sănii. In spitalele de campanie erau întâmpinați cu tot felul de cuvinte noi: dezinterie, tifos, degerături, picior de tranșeu, ischemie, pneumonie, cianoză, tromboză, insuficiență cardiacă și, dacă reușeau să se vindece de oricare dintre ele, erau trimiși din nou pe front.

La țară, soldații căutau satele arse recent pentru ca pământul să fie moale la săpat. O întreagă istorie se putea citi în zăpadă, o pată de sânge aici, un os de cal acolo, carcasa unui bombardier PO-2, rămășițele unui pionier cunoscut de ei de pe strada Spaskaia. Se ascundeau printre ruinele și molozul din Harkov, ca și printre grămezile de cărămizi din Smolensk. Vedeau sloiurile curgând pe Volga și dădeau foc la petele de petrol de pe gheață, încât fluviul părea că-i tot o vâlvătaie. In cătunele de pescari de la Marea Azov încercau să-i prindă pe piloții parașutați, cărați de vânt trei sute de metri pe gheață. La marginea orașelor erau întâmpinați de zidurile exterioare, încă în picioare, ale clădirilor pentru ca, în interior, să descopere încă și mai mulți morți zăcând în bălți de sânge. Iși găseau foștii camarazi spânzurați de stâlpii de iluminat, cu decorațiuni grotești, limbile negre înghețate. Când retezau frânghia, stâlpii gemeau și se-ncovoiau, făcând să se miște petele de lumină. Incercau să captureze vreun friț viu ca să-l trimită NKVD-ului, unde îi perforau dinții sau îl legau de-un stâlp în zăpadă, sau îl lăsau numai să moară de foame într-un

lagăr, tot așa cum ai lui îi înfometau pe ai lor. Uneori, îl țineau pe prizonier, îi dădeau o sapă, urmărindu-l cum încearcă să-și sape propria groapă în pământul înghețat și, când nu mai putea, îi trăgeau un glonț în ceafa, lăsându-l să cadă în interior. Găseau soldați inamici răniți în clădirile arse și-i azvârleau prin găurile ferestrelor smulse în zăpadă, până la gât, luându-și adio de la ei cu un „La revedere, friților!" Deși, uneori, li se făcea milă până și de inamic – felul de milă pe care îl poate simți numai un soldat – când scotoceau prin portmoneul mortului și vedeau că avea și el un tată, o nevastă, o mamă, poate și copii.

Fredonau tot felul de cântece pentru propriii lor copii ca numai după câteva minute să vâre țeava puștii în gura vreunui băiat inamic și după aceea să reînceapă cântatul: „Corbule, o, corbule negru, de ce te tot rotești deasupra mea?"

Recunoșteau avioanele după mișcările pe care le făceau, jumate de cerc, șandelă, meandră, plonjon, o zvastică fulgerând, strălucirea unei stele roșii și izbucneau în urale când femeile pilot se avântau în sus, ca să doboare un Luftwaffe, le priveau pe femei cum se ridicau prin aer pentru ca să se prăbușească apoi în flăcări. Antrenau câini ca să care minele și-i ghidau cu fluierături ascuțite, să se strecoare pe sub tancurile inamice. După lupte, se iveau ciorile, patrulând bine îngrășate cu carnea morților și erau împușcate ca să fie și ele mâncate. Natura era dată peste cap – dimineața era întuneric beznă din cauza prafului ridicat de bombe și noaptea focurile luminau mai mulți kilometri în jur. Zilele nu mai purtau nume, deși duminica îi puteau auzi uneori pe friți, dincolo de apele înghețate, cum oficiau slujbe, închinându-se la Dumnezeul lor. Pentru prima dată, după mai multe decenii, li se permitea și lor să aibă propriile divinități – aduceau cu ei crucifixe,

mătănii, odăjdii pe câmpul de bătaie. Era un loc unde aveau nevoie de toate simbolurile, de la Dumnezeu la Pavlik, până la Lenin. Soldații vedeau uimiți cum preoți ortodocși, chiar și rabini, binecuvântau tancurile, dar niciun fel de blagoslovire nu-i ajuta să țină piept dușmanilor.

In timpul retragerii, ca să nu lase nimic inamicului, soldații aruncau în aer podurile construite de frații lor, distrugeau tăbăcăriile taților, incendiau cu lămpi cu acetilenă pilonii, mânau turmele de vaci prin ravine, dărâmau grajdurile, turnau petrol prin găurile din acoperișul silozurilor, retezau stâlpii de telegraf, otrăveau apa din puțuri, făceau țăndări posturile de comandă și propriile cazărmi ca să facă rost de lemne.

După aceea, când înaintau – în cea de a treia iarnă, când sorții războiului erau alții – soldații în marș se întrebau cum de putuse cineva să facă astfel de atrocități pe pământul lor.

Viii se duceau spre vest și răniții spre est, claie peste grămadă în vagoane de vite, trase de locomotive cu aburi, care se mișcau încet prin stepa înghețată. Se înghesuiau unii-n alții, atrași de orice rază de lumină ce pătrundea printre scânduri. In mijlocul fiecărui vagon de vite era o căldare de metal cu un foc aprins dedesubt. Oamenii se scărpinau la subsuori și la vintre, scoțând păduchii cu pumnul și-i aruncau în foc. Iși apăsau rănile cu bucăți de pâine ca să oprească sângerarea. Unii dintre soldați erau scoși, puși în căruțe, duși în spitale, clădiri de școli, dispensare. Sătenii veneau să-i întâmpine, aducându-le fiecare câte ceva. Cei ce rămâneau în tren îi auzeau pe camarazii lor cum plecau, vorbind numai despre vodcă și victorie. Totuși, călătoria lor n-avea nicio logică – câteodată trenurile treceau prin orașele lor natale fără să se oprească și cei ce se puteau ridica în picioare încercau să

smulgă scânduri din ușă și erau omorâți pe loc pentru indisciplină, cu focuri de pușcă trase de gărzi și după aceea, târziu în noapte, câte o familie scormonea prin zăpadă, cu candele-n mâini, după ce aflaseră că fiul lor era mort la numai câțiva kilometri de casă, dizgrațiat, aruncat pe gheața de lângă șine.

Stăteau treji în șubele țepene de sânge închegat, în timp ce vagonul se legăna să se rupă. Făceau poștă ultima țigară și așteptau ca o femeie sau un copil să îndese un pachet printre scânduri sau poate chiar să le șoptească un cuvânt de alinare. Li se dădeau mâncare și apă, dar le răvășeau intestinele, fiindu-le și mai rău. Circulau zvonuri că noi gulaguri erau ridicate-n vest și sud și își spuneau că divinitățile lor ținuseră cu ei până atunci, dar că situația nu mai putea continua prea mult, așa că strecurau printre scândurile podelei amuletele și icoanele ca să cadă și să fie culese dintre șine de alți oameni în zilele ce urmau. Își strângeau păturile sub bărbi și aruncau alți păduchi în foc. Trenurile lăsau nori de abur în urma lor și-i purtau pe oameni prin păduri, peste poduri, dincolo de munți. N-aveau nicio idee unde urmau să ajungă și, dacă trenul se strica, așteptau un altul, ca să-l împingă pe-al lor, înaintând spre Perm, Bulgakovo, Celiabinsk de unde puteau zări Munții Ural sumețindu-se la distanță.

În același fel, spre sfârșitul iernii anului 1944, un tren străbătea zilnic câmpiile din Bașkiria, ivindu-se din pădurea virgină de pe malul râului Belia și, după ce trecea peste o mare întindere acoperită de gheață, intra în orașul Ufa. Trenurile își croiau drum încet peste podul de grinzi cu zăbrele, lung de un sfert de kilometru, fierul pocnind și șuierând sub apăsarea roților, ca și cum ar fi jelit în avans. Trenurile se îndreptau spre malul îndepărtat al râului înghețat, dincolo de casele din lemn, blocurile-turn, fabrici,

moschei, drumuri nepavate, depozite, buncăre de beton, până când ajungeau în stație, unde șeful de gară scotea un fluierat și fanfara orașului își acorda trompetele ruginite. Mamele musulmanilor așteptau pe platforma de sus, strângând fotografiile la piept. Tătarii bătrâni se ridicau pe vârfurile picioarelor ca să-și poată zări fiii. Babuștele stăteau aplecate deasupra cănilor cu floarea-soarelui. Vânzătorii se străduiau să-și aranjeze solemni marfa pe rafturile goale ale chioșcurilor. Infirmiere cu figuri severe, purtând uniforme maronii, se pregăteau să-i transporte pe răniți. Gările locale se sprijineau vlăguite pe niște piloni pe care atârnau lozinci bătute de vânt – „Marele nostru conducător vă aduce lumina electrică în case!" – și aerul de deasupra soldaților purta un miros greu de sudoare și putreziciune. În fiecare după-amiază de iarnă, un băiat de șase ani, înfometat, slab, dar ager, stătea așezat pe o stâncă deasupra râului, urmărind cu privirea trenurile, întrebându-se când va veni tatăl său acasă și dacă va fi la fel de bolnav ca soldații pe care-i văzuse ridicați pe tărgi, în sus, prin aburul ce șuiera slobozit de locomotivă și în sunet de trompete.

Mai întâi am curățat sera aceea imensă. Nuria i-a dat niște răsaduri de roșii băiatului de la țară, care-și făcea de lucru prin jurul spitalului. Eu, Katia, Marfuga și Olga am cărat afară pământul din interior. Eram cea mai solidă dintre ele și datul cu lopata nu mă obosea deloc. În scurt timp sera era curată, mare ca două case puse cap la cap. Am târât înăuntru opt sobe pe lemne, le-am așezat lângă geamuri și am aprins

focul. După un timp, în seră nu se mai simțea atât de rău mirosul de roșii stricate.

Pasul următor a fost să aducem niște table mari din fier. Vărul Nuriei, Miliaușa, era sudor la rafinăria de petrol. A primit aprobarea să ia de acolo cinșpe bucăți mari de tablă. A găsit un tractor, le-a agățat în spate și le-a tras după el prin curtea spitalului, în jos, pe aleea îngustă, pân' la seră. Tablele erau prea mari ca să treacă prin cadrul ușii, așa c-am scos niște geamuri din spate și le-am împins înăuntru. Ne-a ajutat și băiatul de la fermă. Ținea tot timpul capul plecat – poate că se simțea jenat că noi, toate femeile din jurul lui, munceam din greu, dar nu conta, aveam datoria asta.

Miliaușa era un sudor extrem de priceput. Invățase meseria cu puțin timp înainte de izbucnirea războiului. Își punea ochelarii speciali și lumina albastră se reflecta în lentile. În două zile totul a fost gata: arăta ca o cadă imensă cu margini din metal.

Nu ne gândiserăm însă cum să încălzim apa.

Am încercat s-o fierbem pe sobele pe lemne pe care le instalaserăm, totuși, deși în seră se făcea suficient de cald de la lumina soarelui, apa nu se păstra caldă. Baia era prea mare. Stăteam supărate, în tăcere, în jurul ei, până când Nuria a venit cu o altă idee. I-a cerut vărului Miliaușa să vadă dacă nu mai primea o aprobare pentru încă o duzină de bucăți de tablă. A doua zi de dimineață a apărut, venind dinspre rafinărie, târând după el încă cinci bucăți. Nuria ne-a spus care-i era planul. Destul de simplu. Miliaușa s-a pus pe treabă imediat și a sudat metalul în interiorul căzii, punând bucățile în cruce până când totul arăta ca o masă de șah din metal. A făcut găuri de scurgere în fiecare pătrat și după aceea Nuria a făcut rost de-un motor vechi de vehicul de la

fratele soțului ei. A atașat pompa la acel motor ca să poată scoate apa. Funcționa perfect. Aveam acum șaisprezece cădițe individuale și, pentru că erau mici, știam că apa va rămâne caldă. Am pus niște scânduri deasupra ca să putem circula de la una la alta și, când am terminat, am atârnat portretul Marelui Nostru Conducător pe spatele ușii.

Am aprins focul în sobe, am încălzit apa, am umplut cădițele. Toată lumea zâmbea, văzând că apa rămânea caldă. Ne-am scos hainele și ne-am scufundat în ea, sorbind din când în când câte-o gură de ceai.

– Minunat! a exclamat Nuria.

În seara aceea ne-am dus la spital și le-am spus infirmierelor că vom fi gata a doua zi. Arătau obosite rău, cu cearcăne negre sub ochi. Îi auzeam pe soldați cum gemeau în saloane. Probabil că erau mai multe sute.

Nuria m-a tras deoparte și mi-a zis:

– Începem chiar acum.

Am spălat numai opt dintre ei în prima seară, dar a doua zi au fost șaisprezece și, spre sfârșitul săptămânii, veneau direct de la gară, înfășurați în zdrențe și cu bandajele pline de sânge. Erau atât de mulți, încât trebuiau să stea la coadă în fața serei, așezați pe niște bucăți lungi de prelată. Uneori, prelata devenea lipicioasă de la sângele scurs și trebuia curățată cu furtunul, dar oamenii aceia erau foarte răbdători.

Cât așteptau afară, Katia îi învelea cu niște pături. Unii erau mulțumiți, alții țipau, sigur de durere, și mulți zăceau acolo cu privirea-n gol. Erau plini de paraziți și cu rănile infectate. Puteai citi în ochii lor cât de rău le era.

Înăuntru, Nuria le rădea părul de pe cap. Se mișca repede cu foarfecele și ditamai chica dispărea în numai câteva secunde. Fără ea, soldații arătau atât de diferit, unii ca niște băieți,

alții ca niște criminali. Cu un aparat de ras, îndepărta și restul de păr. Mătura repede părul de pe jos, care mișuna de păduchi. Îl aruncam după aceea-n găleți puse în dreptul ușii și băiatul de la fermă le căra de-acolo.

Soldații erau atât de timizi că refuzau să-și scoată uniformele în fața noastră. Printre noi nu se afla nicio fată mai tânără – majoritatea aveam peste treizeci de ani. Eu, patrujșapte. Nuria le tot spunea să nu le fie frică pentru că eram toate măritate un lucru adevărat, cu excepția mea, n-avusesem niciodat-un soț, nu se știe de ce.

Se încăpățânau să nu-și scoată hainele până când Nuria începea să țipe la ei:

– Haide, n-ai nimic în plus față de ce-am mai văzut până acum!

Începeau încet să se dezbrace, cu excepția celor de pe tărgi. Ca să-i ajut foloseam foarfecele Nuriei. Nu le plăcea deloc când le tăiam cămășile și maiourile, poate credeau că le puteam cresta gâtul cu foarfeca.

Soldații stăteau în fața noastră, acoperindu-și cu mâinile părțile intime. Bieții de ei erau atât de scheletici încât până și Katia se simțea grasă.

Foloseam uniformele făcute zdrențe pentru foc, dar mai întâi scoteam toate medaliile și le așezam în maldăre mici până terminau de făcut baie. Toți bărbații aveau scrisori și fotografii prin buzunarele lor, dar mai erau acolo și tot felul de lucruri ciudate ciocul unui ceainic, bucle de păr, dinți de aur, unul dintre ei avea chiar și-un deget mic, încovoiat și uscat. Uneori, erau și fotografii porno pe care n-ar fi trebuit să le vedem, dar, după cum spunea Nuria, soldații trecuseră prin grele încercări, facându-și datoria față de măreața noastră patrie, așa că nu era cazul să-i dojenim noi aspru.

In timp ce soldații își așteptau rândul, Olga îi stropea cu o substanță chimică adusă în cutii tocmai de la Kiev. Foloseam tancurile pentru îngrășăminte ca să o diluăm în apă – mirosea a ouă stricate. Trebuia să le acoperim soldaților gurile și ochii. N-aveam întotdeauna suficient bandaj să le acoperim și rănile, așa că, atunci când îi stropeam, substanța pătrundea câteodată-n ele. Îmi părea atât de rău când îi auzeam cum urlă de durere! După aceea, se rezemau de noi și nu mai conteneau cu plânsul. Le ștergeam rănile cu un burete înmuiat în apă cât de bine puteam. Își înfigeau degetele în umerii noștri și strângeau pumnii. Aveau mâini negre, numai piele și os.

După ce le mai ostoiam durerea, venea timpul să facă baie. Dacă unul dintre ei își pierduse picioarele era nevoie de patru dintre noi să-l coborâm în apă și trebuia să fim atente ca să nu se înece. Dacă n-avea brațe, îl propteam de marginea de metal și-l țineam așa.

Nu voiam să aibă un șoc, așa că, la început, apa era călâie și, numai după ce se scufundau în ea, turnam ceainice pline de apă fiartă în jurul lor, cu grijă să nu-i stropim. Scoteau numai câte un „Oo!“ și „Aa!“ Râsul era molipsitor și nu conta de câte ori izbucniserăm în râs în ziua aceea, un altul ne făcea din nou să râdem.

Interesant în legătură cu sera era faptul că toate sunetele se auzeau mai tare acolo. Nu exact ca un ecou, numai că râsul părea că zboară din geam în geam, până se-ntorcea deasupra cădițelor.

Eu și Olga aveam sarcina să-i frecăm cu buretele. La început nu foloseam săpun. Acela era o tratație care venea la sfârșit. Le curățam bine fața – aveau niște ochi! – și cu mare grijă bărbia, sprâncenele, fruntea și după urechi. Apoi îi frecam energic pe spate, care era întotdeauna mai murdar.

Le puteai număra coastele și vertebrele pe spinarea curbată. Apoi, mai jos, spre posterior şi-i curăţam puţin şi pe acolo, dar fără să apăsăm prea tare. Uneori, mă strigau „mamă" sau „soră" și atunci mă aplecam spre ei și le șopteam liniștitor:

– Sunt aici, aici!

Dar majoritatea timpului stăteau uitându-se în gol, fără să scoată un cuvânt. Îi spălam din nou pe gât și, de data asta, nu apăsam deloc și-i simțeam cum se relaxează.

Mai greu era cu partea din față a trupului. Pieptul era de cele mai multe ori acoperit cu răni, fiind de obicei locul lovit de șrapnel. Câteodată, când mâinile mele ajungeau pe abdomen, ei se aplecau brusc, de teamă că puteam merge mai jos. De cele mai multe ori, îi îndemnam să se spele singuri. Nu eram proastă!

Dacă un soldat era foarte bolnav, atunci îl spălam și acolo. De obicei, închidea ochii fiind prea stânjenit, deși o dată sau de două ori s-a întâmplat să aibă o erecție și atunci îi lăsam singuri vreo cinci minute.

Numai că Olga nu-i lăsa deloc în pace. Avea un burete în buzunarul șorțului și, când un soldat se excita, dădea în el cu buretele și asta era tot. Izbucneam toți în râs.

Nu ştiu de ce picioarele lor arătau cel mai rău – poate că din cauza cizmelor. Erau acoperite cu răni și cruste. De cele mai multe ori, de-abia puteau merge drept. Vorbeau mult despre picioarele lor, ziceau că jucaseră fotbal și hochei pe gheață și cât de buni fuseseră ca alergători. Dacă soldatul era un băiat foarte tânăr, îl lăsam să-și ascundă fața la pieptul meu ca să nu-i fie rușine de lacrimile vărsate. Dacă era puternic și răutăcios, îl spălam cât puteam de repede. Imi mai

aruncau vreo grosolănie despre brațele mele, cum juca pe ele carnea, și drept pedeapsă nu-i mai săpuneam.

La sfârșit, îi spălam pe cap și uneori, dacă se purtau frumos, le făceam un scurt masaj pe gât și umeri.

Intreaga baie nu dura mai mult de cinci minute. Trebuia să scurgem apa după fiecare și să dezinfectăm tabla. Cu ajutorul motorului puteam să pompăm apă foarte repede. Vara, iarba se usca unde curgea apa evacuată, iar iarna sângele scurs făcea zăpada să arate maro.

La sfârșit, îi înveleam pe soldați în pături și le dădeam încălțăminte nouă, cămăși de spital, pijamale, chiar și șepci. Nu erau oglinzi, dar uneori îi vedeam pe oameni cum șterg aburul de pe geamuri, încercând să se vadă cum arată.

Când erau gata, îmbrăcați, erau duși la spital cu o căruță trasă de cal.

Oamenii care așteptau afară întorceau capul după cei ce ieșeau acum curați. Ce priviri aveau! Ai fi crezut că sunt la cinema, după modul în care li se lumina fața! Uneori, veneau copiii și se-ascundeau printre plopi ca vadă toată scena, era ca un fel de carnaval pentru ei.

Când ajungeam seara acasă, în strada Aksakov, eram terminată. Înghițeam câteva îmbucături de pâine, stingeam lampa și mă-ntindeam imediat în pat. Vecinii mei din camera alăturată erau o familie din Leningrad. Ea fusese dansatoare, iar el provenea dintr-o familie bogată – acum erau exilați, așa că păstram distanța. Într-o după-amiază, femeia a ciocănit la ușa mea și mi-a spus că voluntarii fac cinste țării, nu-i de mirare că noi câștigam războiul. M-a întrebat dacă putea să fie de ajutor. I-am mulțumit și am refuzat-o, spunându-i că aveam mai mulți voluntari decât era nevoie. Nu era adevărat și ea a rămas jenată-n prag, dar ce puteam face? La urma

urmelor, era indezirabilă. A plecat. A doua dimineață, am găsit patru pâini rotunde la ușa mea: „Te rog, dă-le soldaților“. Am hrănit cu ele păsărelele din parcul Lenin. N-am vrut să fiu părtașă la păcatele lor.

Când a venit timpul să serbăm revoluția, la începutul lui noiembrie, mai erau numai câteva duzini de soldați de îmbăiat în fiecare zi, rătăciți care continuau să sosească de pe front.

După-amiezile am început să fac vizite la spital. Saloanele erau pline de oameni. Paturile, niște priciuri, erau înșiruite câte cinci, unul deasupra altuia, prinse de perete în cârlige, ca niște rafturi. Pereții erau plini de sânge și de murdărie. Singurul lucru bun erau copiii, care veneau să dea spectacole cu diverse ocazii și muzica bubuia peste tot din difuzoare – una dintre infirmiere punea gramofonul să meargă într-unul din cabinetele din față și de acolo se transmiteau prin tot spitalul mai ales minunatele imnuri ale victoriei. Totuși, soldații continuau să geamă, strigându-și iubitele. Unii dintre ei erau fericiți să mă revadă, dar mulți nici măcar nu mă recunoșteau la început. Când le aduceam aminte, zâmbeau și unul sau doi mai impertinenți îmi trimiteau în zbor un sărut.

Dintre toți soldații era un băiat de care-mi amintesc cel mai bine – Nurmahamed, din Celiabinsk, căruia îi fusese smuls piciorul de explozia unei mine. Era un băiat tătar obișnuit, cu părul negru, pomeți proeminenți și ochii mari. Șontâcăia sprijinit pe cârje făcute din ramuri de copaci. Îl stropisem cu dezinfectant și apoi îi desfacusem bandajele de pe picior. Era plin de paraziți, așa că Nuria a trebuit să aibă mare grijă de el. I-a curățat rana, în timp ce eu îi pregăteam baia. Am controlat temperatura apei cu cotul și trei dintre noi

l-am ajutat să intre-n apă. N-a scos nici măcar un cuvânt. L-am spălat bine, peste tot şi, în final, mi-a spus:

– Mulţumesc!

Odată spălat, îmbrăcat în pijamaua spitalului, mi-a aruncat o privire ciudată şi a început să-mi povestească despre bucăţica de teren cultivată cu legume de mama sa, cum îl punea să adune găinaţul puilor şi să-l împrăştie acolo ca să crească morcovii, şi cum erau aceştia cei mai grozavi morcovi posibili, cât le ducea dorul acum, mai mult decât orice altceva.

Intr-o gamelă mai rămăsese nişte tocăniţă cu morcovi. Nurmahamed s-a aplecat deasupra mâncării, mi-a zâmbit în timp ce-o mirosea şi a continuat să zâmbească în timp ce mânca, ridicând capul din când în când ca să se asigure că eram încă lângă el.

M-am hotărât să merg şi eu cu Nurmahamed la spital. Ne-am urcat într-o căruţă şi ascultam copitele cailor tropăind pe drum.

În acea zi urmau să se întâmple tot felul de lucruri pentru că era o mare sărbătoare – un camion cu alimente mai rare trăsese în faţa bucătăriei spitalului, la geamuri fluturau steaguri roşii, veniseră şi doi comisari ca să-i medalieze pe soldaţi, un om stătea pe trepte, zdrăngănind o balalaică şi copiii se fugăreau prin jur îmbrăcaţi în costume populare başchire.

Imnul patriei se auzea tare la megafon şi toţi stăteam în poziţie de drepţi în timp ce-l intonam.

I-am strâns mâna lui Nurmahamed şi i-am spus:

– Vezi, totul va fi în regulă.

– Da, mi-a răspuns el.

De obicei, soldaţii erau transportaţi în roabe prin spital, dar am fost plăcut surprinşi să găsim un scaun cu rotile pentru

Nurmahamed. L-am ajutat să completeze documentele și l-am împins de-a lungul coridorului, spre salonul său. Înăuntru era multă gălăgie, oamenii înfășurați într-un nor de fum de la țigări, vorbind tare între ei. Câțiva soldați găsiseră un recipient mare cu spirt și își băgau ceștile în el, trecându-le de la un pat la altul.

Toți erau bandajați – unii dintre ei din cap până-n picioare și, pe pereții din dreptul paturilor, erau scrise tot felul de lucruri, numele prietenelor lor, echipele preferate de fotbal, chiar și poezii.

L-am dus pe Nurmahamed până la D368, cam la jumătatea salonului. Priciul lui era al doilea dintr-un set de cinci. S-a proptit pe piciorul sănătos, pe marginea patului de jos, ca să se salte deasupra. L-am împins și eu cu toată forța, dar tot n-a putut să se ridice atât de sus. Au venit câțiva soldați și l-au aruncat pe patul lui. A căzut peste cearșafuri, a rămas așa un moment și mi-a zâmbit.

Exact atunci un grup mare de copii a intrat în salon. Erau cam douăzeci, toți în costume populare, verde cu roșu, purtând fesuri. Cel mai mic avea probabil vreo patru, cinci ani. Arătau atât de drăguți, curați, bine spălați.

Femeia care-i însoțea a cerut să se facă liniște. Un moment mi s-a părut că e vecina mea, dar bine că n-a fost ea – această femeie era mai înaltă, severă, fără niciun fir de păr alb. A cerut din nou să se facă liniște, însă soldații continuau să strige și să râdă. Femeia a bătut de două ori din palme și copiii au început să danseze. După câteva minute în încăpere s-a așternut tăcerea, asemenea unui val înaintând lent, ca un cuvânt bun răspândindu-se prin mulțime.

Copiii dansau pe culoarul dintre paturi. Se-nvârteau și săreau, formau un arc cu mâinile pe sub care treceau ceilalți,

interpretând un dans tătar. Se lăsau să cadă în genunchi, apoi săreau în sus, chiuiau și băteau din palme, repetând figura. O fetiță slăbuță și-a încrucișat brațele și a început să-și azvârle în sus picioarele. Un copil cu părul roșu s-a împiedicat în șireturile desfăcute. Zâmbeau cu gura până la urechi și ochii le străluceau. Parcă și-ar fi aniversat zilele de naștere, erau atât de frumoși!

Tocmai când mă gândeam că au terminat, un băiat blond a pășit în fața celorlalți. Avea vreo cinci, șase ani. A întins un picior, și-a înfipt mâinile-n șolduri, agățând degetele mari de betelie. Și-a înclinat ușor capul în față, a îndepărtat coatele și a început. Soldații s-au ridicat în sus, pe paturi, ca să-l vadă mai bine. Cei din dreptul ferestrelor și-au ferit ochii cu mâna de lumină, ca să-l vadă mai bine. Băiatul s-a lăsat în jos, spre podea, pentru un dans pe vine. Il priveam toți în tăcere. Băiatul zâmbea larg. Câțiva soldați au început să aplaude ritmic, însă exact înainte de sfârșitul dansului, băiatul s-a dezechilibrat. S-a sprijinit cu mâna de podea ca să evite căderea. A ridicat ochii-n sus ca și cum era gata să plângă, dar n-a făcut-o, s-a ridicat și a continuat, cu părul blond căzut pe frunte.

Când a terminat, salonul s-a umplut de aplauze. Cineva i-a dat o bucățică de zahăr. El s-a înroșit și a strecurat-o în partea de sus a ciorapului, apoi a stat acolo cu mâinile în buzunare, rotindu-și umerii dintr-o parte în alta. Femeia cu fața severă le-a făcut semn cu degetul și copiii au plecat în salonul de alături. Soldații au început să fluiere și să-i aclame și, când au dispărut în spatele ușii, și-au aprins din nou țigările și au continuat să-și umple ceștile cu spirt. Băiatul blond a întors capul să-i mai vadă încă o dată pe cei din salon.

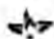
Exact atunci am auzit scârțâitul unui pat. Uitasem de Nurmahamed. Își privea țintă piciorul sănătos. Își mișca

buzele ca și cum ar fi ronțăit ceva, apoi a respirat adânc de câteva ori și a început să-și frece cu ambele mâini piciorul amputat. S-a uitat la mine și a încercat să zâmbească. I-am zâmbit și eu. Nu era nimic de spus. Ce-aș fi putut să-i spun? M-am întors și am plecat. Câțiva soldați m-au salutat în timp ce mă îndreptam spre ieșire.

În spatele meu, l-am auzit pe bietul Nurmahamed suspinând.

M-am întors la băi. Soarele cobora tot mai jos și mi se făcuse frig, iar pe cer se iveau primele stele. Vântul șuiera printre pomi. Dinspre spital se auzea sunet de balalaică.

Am închis ușile serei și nu am aprins lumina. Pe jos zăcea un morman de uniforme. Le-am aruncat pe toate-n sobă și le-am dat foc. Am umplut o găleată cu apă și am așteptat. A durat mult până apa a început să fiarbă și acolo, în seră, m-am gândit că, dintre toate lucrurile bune pe lume, cel mai bun era o baie fierbinte, singură, în întuneric.

Se trezește dimineața lângă mama lui cu capul vârât sub brațul ei. Soră-sa e deja sculată, să aducă apă de la fântână pentru micul dejun.

De curând, maică-sa dăduse la schimb două rame pentru o singură bucată de săpun. La început i se păruse ciudat mirosul acelui săpun, dar acum, în fiecare dimineață când se dădea jos din pat, Rudik obișnuia să scoată săpunul din buzunarul halatului mamei și să-i inhaleze aroma. Văzuse că la spitalul unde dansase nu era niciun săpun pe nicăieri. Soldații miroseau a haine ponosite și se-ntreba dacă și tatăl său va mirosi la fel când se va întoarce de pe front.

Mama îi piaptănă părul și-i aduce hainele care fuseseră atârnate deasupra sobei, unde le pusese la încălzit. Îl îmbracă cu ele. Unele dintre hainele pe care le poartă au fost ale surorii sale. Mama i-a făcut o cămașă dintr-o bluză cu manșetele lungite și gulerul întărit c-o bucată de carton – însă nu prea-i vine bine și se vânzolește în timp ce-și încheie nasturii.

Își ia micul dejun așezat pe scaun, în timp ce soră-sa șterge masa. Se apleacă deasupra ceștii de lapte și a cartofului rămas de cu seară. Simte cum i se strânge stomacul când toarnă laptele pe gât și înghite jumate de cartof din trei mușcături, punând restul în buzunar pentru mai târziu. La școală, mulți colegi de-ai săi au pachețele cu mâncare. Odată cu terminarea războiului, mulți tați se întorseseră acasă, însă nu și tatăl lui, și auzise că cea mai mare parte a soldelor lor era reținută pentru efortul de război. Trebuie făcute sacrificii, îi spusese maică-sa. Dar sunt momente când Rudik ar fi vrut să poată sta la pupitrul său, să deschidă pachetul cu mâncare, unde să găsească pâine neagră, carne, legume. Maică-sa îi mai spusese că foamea îl va face mai puternic, dar lui foamea nu-i dă decât un sentiment de gol, la fel ca trenurile gonind prin pădure și ca bubuitul roților rostogolite peste gheața care acoperea râul Belaia.

În timpul lecțiilor se gândește cum ar fi fost să patineze pe gheața râului. În drum spre casă caută cei mai înalți nămeți din oraș, să se poată cățăra pe ei până aproape de noile sârme de telegraf, să le asculte cum pârâie deasupra lui.

Seara, după ce ascultă știrile la radio, maică-sa îi citește povești despre tâmplari și lupi și păduri și fierăstraie și stele bătute-n cuie pe bolta cerească. În una dintre povești, un dulgher uriaș se întinde-n sus și culege stelele una după alta,

dându-le apoi copiilor din jur – pur și simplu, adoră povestea asta.

– Cât de înalt e dulgherul?

– De-un milion de kilometri.

– Și câte stele are în fiecare buzunar?

– Câte una pentru fiecare, îi răspunde ea.

– Două pentru mine?

– Una pentru fiecare, spune ea din nou.

Farida îl privește pe Rudik cum se rotește în mijlocul cocioabei cu pământ pe jos, sprijinit pe călcâie. Când se mișcă, bocancii lui trimit un nor de praf în sus. Asta e, să se-nvârtească, asta-i plăcerea lui. Într-o zi va reuși din economiile făcute să cumpere un covor de la unul dintre turcii bătrâni din piață. Țin tot felul de carpete care se leagănă în vânt, atârnate pe sârme. S-a întrebat deseori cum ar fi fost să aibă destui bani ca să pună carpete și pe pereți, să fie mai cald în casă, să-și bucure ochii, să aducă bojdeuca la viață. Însă, înainte de carpete, trebuie să-i cumpere niște rochii noi fiicei sale, pantofi zdraveni băiatului, să le ofere posibilitatea unei altfel de vieți decât cea pe care o duc.

De multe ori mama lui Rudik îi dă să citească scrisorile venite de la frontiera cu Germania, unde tatăl său, de meserie profesor, servea ca politruk. Scrisorile sunt scurte și precise: „Totul este bine, Farida, nu fi îngrijorată. Stalin este puternic“. Aceste cuvinte îl însoțesc pe Rudik în timp ce merge prin ploaie alături de mama sa spre spital unde, la poartă, ea își desprinde mâna de a lui, îl plesnește ușor peste fund și-i spune:

– Să nu întârzii, mica mea rază de soare!

Îi masase pieptul cu untură de gâscă ca să nu răcească acum, când vine toamna.

Răniții îl ridică-n sus, trecându-l prin fereastră, gata să-l aplaude. Prezența lui a devenit un fel de ritual săptămânal. El zâmbește în timp ce trece din brațe-n brațe. Se duce din salon în salon, unde execută noile dansuri populare învățate la școală. Uneori, se adună și infirmierele să-l vadă. Costumul popular al lui Rudik nu are buzunare și, atunci când termină, are atâtea bucățele de zahăr îndesate în ciorapi, încât pacienții se prăpădesc de râs, spunându-i că are noduri la picioare. Soldații îi mai dau bucăți de legume și pâine și el le-ndeasă într-o pungă mică de hârtie, adusă de acasă.

In aripa cea mai îndepărtată se află un salon pentru soldații cu probleme psihiatrice. Este singurul loc din spital unde nu are voie să danseze. Auzise că au acolo niște aparate electrice folosite ca să-i vindece.

Salonul acela e plin – fețele lipite de geamuri, limbile care se mișcă, șiruri de ochi fixați asupra lui – și se ține departe de el, deși uneori vede o femeie care se duce în acea direcție, mișcându-se greoi, venind dinspre seră. Se proptește în dreptul unui geam al salonului și vorbește cu un soldat cu bluza de pijama atârnată pe umeri. Într-o după-amiază, Rudik îl zărește pe același soldat cum merge șontâc-șontâc prin curte, sprijinit pe cârje, pantalonii de pijama legați sus pe picior, sub genunchi, trecând hotărât de la un pom la altul. Soldatul strigă după el – ceva despre un dans –, dar Rudik o luase deja la goană speriat, privind în spate peste umăr, fugind afară pe poartă și pe străzile noroite. În timp ce aleargă își imaginează cum ar fi să smulgă stelele de pe cer, ca și cum ar fi fost niște cuie. Se-ntoarce acasă, țopăind într-un picior prin întuneric.

– Unde-ai fost? îl întreabă maică-sa, întorcându-se în pat, unde stă lungită alături de sora lui Rudik.

Întinde mâna în palma căreia se află mai multe bucățele de zahăr.

– Se vor dizolva, îi spune ea.

– Nu.

– Pune-le undeva și treci la culcare.

Rudik vâră o bucățică de zahăr în gură, așază restul pe o farfurie pe masa de bucătărie. Aruncă o privire spre maică-sa care și-a tras pătura peste cap și s-a întors cu fața la perete. Rămâne nemișcat până când e sigur că ea a adormit, apoi se apleacă spre aparatul de radio și începe să caute pe cadranul galben: Varșovia, Luxemburg, Moscova, Praga, Kiev, Vilnius, Dresda, Minsk, Chișinău, Novosibirsk, Bruxelles, Leningrad, Roma, Stockholm, Talinn, Tbilisi, Belgrad, Tașkent, Sofia, Riga, Helsinki, Budapesta.

Știe deja că, dacă nu adoarme, va putea îndrepta acul alb spre Moscova unde, exact la miezul nopții, poate asculta muzică de Ceaikovski.

Ei bine, ei bine, ei bine!

Tatăl său stă în pragul ușii scuturându-și zăpada de pe umeri. O mustață neagră. Bărbia ferm conturată. Vocea răgușită de la țigări. Poartă o pălărie țuguiată la capete, ca și cum venea și pleca în același timp. Două medalii agățate de panglici roșii prinse pe piept. O insignă cu Marx pe gulerul tunicii. Mama sa se grăbește spre ușă, în timp ce Rudik se ghemuie într-un colț, lângă sobă. Se uită la tatăl său ca la un tablou pe care-l vede pentru prima dată vede că tabloul există, îi vede culorile și textura, îi vede rama în care e atârnat, dar nu știe nimic despre el. Patru ani la război și alte

optsprezece luni departe de casă. Sora lui mai mare, Tamara, pregătise de mai multă vreme niște broderii și borcane cu suc de mure, să i le ofere-n dar. Le împinge în brațele tatălui, se atârnă de gâtul lui, îl sărută. Rudik nu are niciun cadou. Totuși, tatăl vine vesel spre el, dă la o parte scaunul cu spătar înalt, îl ridică pe Rudik și-l ține suspendat în aer, îl învârtește de două ori, aproape de fața lui lată și dinții-ngălbeniți.

– Ce băiat mare! Ia te uită! Uite! Și câți ani ai acum? Șapte? Șapte! Aproape opt! Ca să vezi!

Rudik observă băltoacele lăsate de cizmele tatălui său pe podea, se duce spre prag și pășește pe urmele umede.

Micul meu băiat!

Tatăl său emană tot felul de mirosuri, nu urâte, ci un amestec ciudat, ca trenurile și tramvaiele și mirosul pe care-l simți după ce ștergi urmele de cretă de pe tablă cu cotul.

Merg pe stradă de-a lungul șirurilor de cocioabe și case din lemn, târziu după-amiază. Țurțuri atârnă de stâlpii de telegraf. Zăpada e așternută pe garduri. Noroiul înghețat le scrâșnește sub tălpi. Rudik poartă vechiul palton al surorii sale. Tatăl său îi aruncă o privire și spune că un băiat nu trebuie să poarte ce aruncă soră-sa, iar maică-sii, să-i schimbe nasturii de pe o parte pe cealaltă. Mama lui pălește și dă aprobator din cap, spune că așa va face. Se uită toți cum vântul sfâșie cartoanele și bucățile de pânză de sac proptite în cercevelele ferestrelor cu geamuri sparte ale caselor din lemn. Niște bărbați beau vodcă într-un vehicul abandonat. Tatăl său se uită la ei, scutură dezgustat din cap, o ia la braț pe mama lui Rudik. Șoptesc ceva amândoi, arătând ca și cum ar avea ani de secrete să-și împărtășească. Pe un gard rupt se plimbă o pisică slabă moartă. Rudik azvârle câteva pietre după ea. Tatăl său îl prinde de braț și râde, își pune pălăria pe

capul lui Rudik şi o iau la goană în jos, pe stradă, fugărindu-se unul pe altul. Din gură le ies nori de aburi. După masa de seară – varză, cartofi şi ceva special, o bucată de carne pe care Rudik n-o mai văzuse niciodată înainte – tatăl îl strânge atât de tare la piept încât capul lui striveşte papiroasele din buzunarul tunicii.

Răspândesc ţigările pe masă şi le îndreaptă, îndeasă tutunul scuturat în tubuleţe din hârtie fină. Tatăl îi spune:

– La asta visează toţi bărbaţii: să-ndrepte lucrurile crâmpoţite. Nu-i corect?

– Da, tată.

– Zi-mi tăticule.

– Da, tăticule.

Ascultă curioasele note înalte şi joase ale vocii tatălui său, modul în care uneori sunetele par că se frâng, ca undele radio când răsuceşte acul pe cadran. Radioul, de culoarea mahonului, singurul lucru pe care nu l-au vândut ca să-şi ia de mâncare, stă proptit deasupra sobei. Tatăl său îi dă drumul şi ascultă o transmisie de la Berlin, apoi îi spune:

– Ia, ascultă! Ascultă! Muzică, acum transmit muzică!

Degetele mamei sale sunt lungi şi fine şi bat ritmic în tăblia scaunului. Rudik nu vrea să se ducă la culcare, aşa că se aşază în poala ei. Il urmăreşte cu privirea pe tatăl său, ceva străin. Are obrajii supţi şi ochii mai mari decât în fotografii. Tuşeşte, o tuse profundă, o tuse de bărbat, şi scuipă-n foc. Sar scântei pe podeaua de pământ şi atunci tatăl se apleacă şi le prinde între degetele goale.

Rudik încearcă şi el, dar pe degetul mare i se formează imediat o băşică şi tatăl îl laudă:

– Bravo, băiatul meu!

Rudik se leagănă cu capul pe umărul mamei, înghițindu-și lacrimile.

– Bravo, băiete, îi zice tatăl din nou, ieșind afară pe ușă ca să revină peste două minute mormăind: Dacă crede cineva că nu-i nimic rău pe lume, ar trebui să vadă nenorocita de privată pe-o vreme ca asta.

Maică-sa ridică ochii spre el dojenitor.

– Hamet!

– Ce? se miră tatăl. A mai auzit vorbe ca astea pân' acum.

Ea înghite-n sec, zâmbește, nu mai zice nimic.

– Luptătorul meu a mai auzit așa ceva, nu?

Rudik dă aprobator din cap.

În noaptea aceea dorm toți patru în același pat, capul lui Rudik proptit pe brațul tatălui său. Mai spre dimineață se strânge mai aproape de maică-sa, cu mirosul ei, de kefir și de cartofi dulci. În întunericul profund se simt niște mișcări, patul tresăltând ușor, tatăl său șoptește ceva. Rudik se întoarce brusc și își lipește picioarele de trupul cald al mamei. Legănatul încetează și simte degetele mamei cum îl mângâie pe frunte. Spre dimineață este din nou treaz, dar nu se mai mișcă și, când părinții săi adorm și tatăl sforăie, Rudik zărește lumina zorilor strecurându-se prin perdele. Se ridică-ncet.

O mână de varză în oala de metal. Ultimele picături de lapte, ținut la rece pe pervaz. Uniforma de școală, cu gulerul gri, înalt, atârnă agățată de perete. Se îmbracă, se mișcă prin încăpere pe vârful picioarelor.

Patinele lui sunt agățate de clanța ușii de la intrare. Le făcuse singur – șlefuind bucăți de fier de la rafinărie, le introdusese între două bucăți de lemn legate cu fâșii de piele găsite în gunoiul din spatele depozitelor de lângă calea ferată.

Le trage fără zgomot de pe clanță, închide ușa, fuge spre lac cu patinele în jurul gâtului, mănușile acoperind vârfurile ascuțite ca să nu-i taie fața. Deja lacul e plin de mișcare. Razele soarelui pătrund prin ceața rece. Bărbați în șube se duc pe patine spre locul de muncă, aplecați în față, fumând în timp ce înaintează, siluete solide pe fundalul copacilor scheletici. Femeile cu sacoșe pentru cumpărături în mână au un stil diferit, stau drepte, arătând mai înalte. Rudik intră pe gheață, dar în sens contrar traficului, oamenii râzând, ferindu-se de el, afurisindu-l.

– Hei, băiete! Tu! Parc-ai fi un somon!

Își îndoaie genunchii, apropie brațele pe lângă corp și accelerează. Lamele de metal începuseră să joace între bucățile de lemn, dar învățase să-și păstreze echilibrul și, cu o smucitură a gleznei, le făcea să revină pe făgașul lor. La distanță, zărește acoperișul băii publice unde se duce în fiecare joi împreună cu mama și cu sora lui. Acolo, mama îl freacă bine pe spate c-un smoc de nuielușe de mesteacăn. Îi place să zacă pe băncuța de lemn și să fie plesnit ușor cu crenguțele. Încearcă să descopere desene ciudate în frunzele de mesteacăn căzute în jurul său. Mama îi spunea că baia aceea îl va feri de boli și încerca să stea cât mai mult în aburul fierbinte, mai mult decât orice alt copil de vârsta lui.

Sare, se rotește, aterizează, simte lamelele patinelor cum taie gheața.

Crestăturile lăsate pe gheață îi apar ca niște desene sub picioare și poate face deosebirea, după ele, între un patinator bun și unul prost. Când rămânea mai mult timp într-un singur loc, rotindu-se neîncetat, reușea să distrugă toate celelalte urme, lăsându-le numai pe ale lui, singurul patinator pe acea bucată de gheață. Sub una din patine se adunase un pic de

gunoi, așa că ridică puțin piciorul, apoi îl scutură și face cercuri ca să-l îndepărteze. Fărâme de gheață sar de sub ghetele sale. La distanță aude cum îl strigă cineva, o voce de la marginea lacului, purtată de vânt.

– Rudik! Rudik!

In loc să se întoarcă, se apleacă pe partea dreaptă și tot trupul se rotește în direcția opusă chemării. Știe cum să cotească ușor, să se aplece exact cât trebuie, astfel încât să nu cadă. O ia la goană, înfruntând vântul, cu mici mănunchiuri de gunoaie agățate încă de patine.

– Rudik! Rudik!

Se apleacă și mai mult înainte, toată forța corpului său concentrată în zona umerilor. Dincolo de lac, pe drum, vede camioane, motociclete, chiar și oameni pe biciclete – cauciucurile prinse-n lanțuri ca să facă față gheței. I-ar plăcea să se agațe de bara din spate a unui vehicul, să alunece în spatele lui, la fel cum fac băieții mai mari, atenți să nu li se prindă capetele fularului sub roți, la stopuri, gata oricând să-și dea drumul, călătorind astfel mai repede decât oricine altcineva pe drum.

– Ru-dik! Ru-dik!

Zvâcnește în direcția drumului, dar e oprit de-un fluierat, un paznic care-i face semn să țină distanța. Se răsucește pe un picior, cu celălalt în aer, face un arc mare și-l zărește pe tatăl său, roșu la față, gâfâind, pe mal, fără patine. O pală de vânt trece pe deasupra lacului, făcând vârful țigării lui și mai roșu. Cât de mic arată, învăluit în fum!

Rudik, alergi prea tare.

– Nu te-am auzit.

– Nu mai auzit spunând ce?

– Nu te-am auzit strigându-mă.

Taică-său deschide gura să spună ceva, se răzgândește și-i spune altceva:

– Am vrut să te duc la școală. Trebuia să mă aștepți.

– Da.

– Data viitoare s-o faci.

– Da.

Rudik își atârnă patinele în jurul gâtului și merg alături unul de altul, cu mâinile vârâte bine în mănuși. Drumul face o cotitură dincolo de-un șir de case vechi și după ele se ivește școala. Deasupra porții este un arc de fier forjat pe care stau așezate patru ciori. Tată și fiu pun pariu care dintre ele își va lua zborul prima, dar n-o face niciuna. Stau liniștite până când se-aude clopoțelul sunând și Rudik își smulge mâna din a tatălui.

– Învățătura, îi spune tatăl său, este baza tuturor lucrurilor. M-ai înțeles?

Rudik dă aprobator din cap.

Clopoțelul sună din nou și copiii din curte o iau la fugă spre clădire.

– Atunci, e bine! zice tatăl său.

– La revedere.

– La revedere.

Rudik se îndepărtează, se sucește și vine înapoi și se saltă pe vârfuri ca să-l sărute pe tatăl său pe obraz. Hamet își mișcă puțin capul și Rudik simte pe buze vârful mustății lui, ude de promoroacă.

Rudik intră-n fugă în clasă. Blondule! Broscoiule! Față de fată! Fiind mai mic decât majoritatea colegilor, este deseori bătut. Băieții îi fac vânt spre perete, îl apucă de testicule și-l strâng – culeg prune uscate, zic ei. Îl lasă în pace numai când apare învățătorul. În clasă, drapele, lozinci și portrete atârnă

pe pereți. Pupitrele din lemn, cu capace care se deschid în sus. Învățătorul Goianov la catedră, calm, imperturbabil. Strigă catalogul și toți intonează imnul: *Patria e bună cu noi. Patria e puternică. Patria mă apără.* Agitația băieților și fetelor care se așază, scârțâitul cretei pe tablă, aritmetică, numele lui este strigat, cinci ori paisprezece, da, da, tu, de cinci ori paisprezece, da, tu, adormitule! Dă un răspuns greșit și Goianov lovește tare cu rigla-n masă. Dacă mai dă trei răspunsuri greșite primește o lovitură cu rigla peste palma stângă. Înainte să primească una și peste palma dreaptă, o băltoacă mică apare pe podea. Ceilalți copiii izbucnesc în râs, când își dau seama că făcuse pe el, chicotesc, acoperindu-și gura cu mâna, îi pun piedică atunci când trece printre bănci. De la toaletă urcă șaptesprezece trepte, ajungând în capul scării unde, pe fereastră, zărește moscheea și cerul albastru de deasupra ei. Se proptește acolo, își atinge partea din față, udă, a pantalonilor. Dincolo de moschee se văd coșurile caselor, poduri, dâre de fum plutind peste Ufa. Cerul e tăiat în două de linia clară a orizontului. Apare Goianov în spatele lui și-l târăște de cot pân-n clasă și face din nou pe el, a doua oară, în timp ce intră, toți copiii liniștiți acum, aplecați deasupra călimărilor, din tocuri picurând cerneala neagră pe caiete. Se așază în bancă și stă nemișcat acolo, chiar și în pauza mare când se intonează: *Conducătorul nostru e puternic, conducătorul nostru e mare,* simțind un mare nod în stomac, până când pantalonii i se mai usucă și se duce din nou la toaletă, unde oglinda e spartă și fața lui arată ca dintr-o mie de cioburi, izbit de mirosul acru de urină, totuși aici poate sta liniștit, se apleacă să se vadă mai bine, mișcarea distorsionându-i și mai tare imaginea din oglindă.

La terminarea orelor, tatăl său apare din nou, rezemat de perete, cu gulerul șubei ridicat în sus. Pe șold are un săculeț de muselină. In cealaltă mână, o sacoșă mare prin care se conturează o lanternă. Hamet îi face semn să vină spre el, îi pune un braț în jurul umerilor și merg în tăcere spre tramvai.

Când ajung la poalele dealului, cerul e întunecat deja. Armate de mesteceni stau aliniate de-a lungul drumului acoperit de gheață. Ultimele urme roșietice de lumină se strecoară printre ramuri. Trec peste o cădere de grohotiș presărată cu urme de animale sălbatice și bucăți de zăpadă cad din copaci. Vântul înghețat îi face să se apropie și mai mult unul de altul. Tatăl scoate o jachetă din sacoșă și o pune pe umerii lui Rudik. Trec printr-un defileu îngust și, când ajung la pârâul de munte, acoperit cu un pod de gheață, Rudik vede un șir de focuri aprinse de-a lungul malului unde oamenii pescuiesc la copcă.

– Păstrăv, zice taică-său. Il bate pe Rudik pe spate: Adună niște lemn pentru foc.

Rudik îl vede pe taică-său cum se apropie de o copcă a nimănui. Sparge gheața și pune de-o parte și de alta două bucăți mari de lemn, pe care pot să stea, fiecare învelit într-o pătură. Hamet pune lanterna între scaunele improvizate și scoate firul de undiță din săculeț. Il trece prin ochiul bățului, atârnă niște momeală-n cârlig, proptește bine undița și se apleacă deasupra copcii bătând din mâini.

Rudik așteaptă sub pomi cu două ramuri mari sub fiecare braț și-un mănunchi de nuiele într-o mână.

Tatăl își ridică privirea spre el.

– Ne trebuie mai multe lemne decât ce-ai adus!

Croindu-și drum prin zăpadă, Rudik dispare pe sub copaci, curăță un bolovan, se așază și așteaptă. N-a mai pescuit niciodată și se întreabă: Cum poate fi păstrăv în râul înghețat până la fund? Cum pot peștii înota prin gheață? Suflă aer cald în deschizătura mănușii. Pe cer apare o stea solitară. Luna nu se vede încă. Se gândește la patul cald de acasă, cum îl învelește maică-sa cu păturile până sub bărbie, își arcuiește brațul și-l trage spre ea. E sigur că animalele îl pândesc de după copacii de pe mal, bursuci, urși, chiar și lupi. Auzise tot felul de povești despre copii cărați de lupi în bârlogul lor. Alte stele își fac apariția pe cer. Aude zgomotul făcut de-un avion, dar nu-i vede luminile mișcându-se pe sus. Smiorcăindu-se, lasă crengile să cadă și fuge de-a lungul malului, pe gheață.

Vreau să mă duc acasă.

– Ce-ai zis?

– Nu-mi place aici.

Tatăl chicotește cu gura acoperită de guler, întinde mâna și o apucă pe a lui Rudik. Merg împreună prin pădure și adună suficient lemn de foc ca să le ajungă toată noaptea. Tatăl pune vreascurile pe gheață și-i spune că e o greșeală să faci un singur foc mare, așa procedează proștii. In loc de unul, ei fac două mai mici și tatăl îl povățuiește pe Rudik să se ghemuiască deasupra lor, când i se face frig, pentru că astfel căldura se va răspândi în sus, prin tot corpul, un șiretlic învățat de Hamet în timpul războiului.

Peste tot, pe râu, ceilalți pescari discută unii cu alții fără să ridice glasul.

– Vreau să mă duc acasă, zice Rudik din nou.

Tăcut, tatăl său ia trei dintre cartofii rămași de cu seară și-i încălzește în cenușa focului, întorcându-i mereu, să nu se ardă coaja. Așteaptă o oră până se prinde primul pește. Când

taică-său îl ridică-n sus, scoțându-l din copcă, el își scoate mănușile și păstrăvul e curățat în câteva secunde. Ii taie repede burta cu cuțitul, vârând degetul arătător în urma lamei, astfel că măruntaiele ies imediat afară, dintr-o singură mișcare. Se vede aburul ieșind din ele în aer și tatăl său înfige peștele într-o țepușă și-l ține deasupra focului. Mănâncă pește cu cartofi în gerul de afară și tatăl îl întreabă dacă sunt buni. El dă din cap și atunci tatăl îl întreabă:

– Dar carnea de gâscă îți place?

Bineînțeles.

– Într-una din zile vom vâna gâște. Noi doi. Ți-ar plăcea să tragi?

– Cred că da.

– Pentru untură, pentru carne, pentru grăsimea lor. Gâștele sunt bune la toate astea, zice taică-său.

Mama mă unge cu grăsime de gâscă pe piept.

– Eu am învățat-o. Cu mult timp în urmă.

O! exclamă Rudik.

– E o chestie bună, nu?

– Da.

– Mi-a fost dor de tine cât am fost plecat, îi spune tatăl după o mică pauză.

– Da, tăticule.

– Avem multe lucruri de discutat.

– Mi-e frig.

– Haide, pune haina pe tine!

Haina tatălui atârnă imensă pe umerii săi și Rudik se gândește că acum are trei straturi unul peste altul, în timp ce taică-său doar unul, și tot îi e frig, îndesându-și mâinile în mânecile largi. Stă acolo, legănându-se.

Maică-ta mi-a zis că esti un băiat bun.

– Da.

– Mi-a mai zis că ai facut tot felul de lucruri.

Am dansat la spital.

– Am auzit.

Pentru soldați.

– Și altceva?

– Școală.

Da?

– Și mama m-a dus într-un loc extraordinar, la Operă.

Chiar așa?

Da.

Bravo.

– Mama a cumpărat un singur bilet, dar am intrat amândoi și la ușă s-a înghesuit multă lume și ușa s-a rupt și aproape ne-am prăbușit pe jos! Ne-am dus chiar în față, unde nu ne putea găsi nimeni! Credeam că vor veni după noi!

Ia-o mai încet! îl îndeamnă taică-său.

Ne-am așezat pe trepte și erau niște lumini mari, apoi s-a făcut întuneric și a început! Au stins luminile una după alta și s-a ridicat cortina. A început muzica și toată lumea a tăcut.

– Și ți-a plăcut?

Era o poveste despre un păstor și un om rău și o fată.

Ți-a plăcut?

– Mi-a plăcut felul în care băiatul a salvat-o pe fată după ce-o răpise omul.

– Și?

– Și, la sfârșit, s-a lăsat o cortină mare, roșie.

– Frumos, zise tatăl, potrivindu-și tunica pe el și verificând firul unditei înfipt în copcă, să vadă dacă se mai prinsese

vreun pește, cu fața și buzele roșii ca și cum s-ar fi prins chiar el în cârlig.

– Și, când toată lumea a plecat, continuă Rudik, mama m-a lăsat să mă așez pe unul dintre fotolii. Mi-a zis că erau învelite-n catifea.

Foarte bine, zise taică-său.

Când se prinse și al doilea pește, tatăl scoase cuțitul, curăță lama frecând-o de pantaloni, unde lăsă o dâră de sânge. Îi dădu micul păstrăv lui Rudik:

– Curăță-l!

Rudik își încleștă degetele în mânecile jachetei.

– Hai, odată!

Nu, mulțumesc.

– Chiar acum, îți zic! Haide, încearcă!

Intr-o magazie de pe strada Sverdlov – sub auspiciile Ministerului Culturii bașkir – sunt cusute noile cortine ale Operei de o echipă formată din șase femei, cele mai bune croitorese din Ufa. Baloturile speciale de catifea vișinie sunt lungi de patruzeci și cinci de metri și late de cincizeci și opt de metri și, când ridică numai un fald, le dor mâinile. Femeile, cu părul strâns sub plase, nu au voie să fumeze sau să mănânce și nici măcar să bea ceai în apropiere de acea catifea. Lucrează la cortină zece ore pe zi, mutându-și din când în când scaunele pe marginea materialului ca o mare roșie. Fiecare cusătură e verificată și locul unde materialul se îmbină este cusut și răscusut de șaptesprezece ori înainte ca supraveghetorul să decidă că nuanțele se potrivesc perfect. După ce termină, e comandat un nou balot de catifea. Mantovanele

sunt bordate cu grijă cu dantelă albă. Însemnele statului sunt brodate pe ambele laturi ale cortinei astfel ca la îmbinare cele două părți să formeze stema, la începerea și terminarea spectacolului.

Când cortina este gata, vin trei reprezentanți ai ministerului să o inspecteze. O examinează atent timp de o oră, trecându-și degetele peste cusături, măsurând cu riglele lățimea mantovanei, controlând la îmbinări culorile. Au o discuție privind stema de stat, cu ajutorul unei lupe studiază atent broderia, secera și ciocanul. În final, desfac o sticlă de vodcă din care se cinstește fiecare cu câte-un păhărel. Croitoresele care-i urmăresc prin jaluzele își ating superstițioase cotul și suspină ușurate. Sunt chemate afară și îi ascultă aliniate pe reprezentanții ministerului care le vorbesc morocănoși despre munca și armonia colectivă.

Bucățile de cortină sunt împăturite cu grijă și transportate la Casa Operei cu un camion. Acolo le așteaptă doi tâmplari, care au venit cu mai multe prăjini și scripeți ca să poată ridica greutatea. O frânghie groasă e trecută prin furcile scripeților. Este ridicată schela necesară atârnării cortinei care, sub nicio formă, nu trebuie să atingă podeaua.

Prima seară, înaintea începerii spectacolului, unul dintre muncitorii din spatele scenei, Albert Tihonov – dintr-o bine cunoscută familie de acrobați pe picioroange – se saltă pe ele, le face cu ochiul colegilor săi, traversează scena ca o insectă gigantică, în timp ce scândurile scârțâie sub el, ca să cerceteze eventualele probleme în legătură cu cortina. Nu descoperă nimic. *Patria este bună. Patria este puternică. Patria mă va apăra. Patria este bună. Patria este puternică. Patria mă va apăra. Patria este bună. Patria este puternică. Patria mă va apăra. Patria este bună. Patria este puternică. Patria mă va apăra. Patria este bună. Patria este*

puternică. Patria mă va apăra. Patria este bună. Patria este puternică. Patria mă va apăra. Patria este bună. Patria este puternică. Patria mă va apăra. Patria este bună. Patria este puternică. Patria mă va apăra. Patria este bună. Patria este puternică. Patria mă va apăra. Patria este bună. Patria este puternică. Patria mă va apăra. Patria este bună. Patria este puternică. Patria mă va apăra. Patria este bună. Patria este puternică. Patria mă va apăra. Patria este bună. Patria este puternică. Patria mă va apăra. Patria este bună. Patria este puternică. Patria mă va apăra. Patria este bună. Patria este puternică. Patria mă va apăra. Patria este bună. Patria este puternică. Patria mă va apăra.

Ascunde rândurile scrise, primite ca pedeapsă dată de tatăl său, dar există ceva în modul în care creionul alunecă pe pagină, care începe să-i placă tot mai mult lui Rudik. Leagă literele, ca și cum fiecare cuvânt ar fi fost o bucată de sfoară, fără să le aranjeze sub formă de coloană, preferându-le în dezordinea lor, modul în care se ciocnesc unele de altele. Este contrar dorinței învățătorului și, uneori, pedeapsa i se dublează și chiar triplează în ziua următoare.

Când termină de făcut temele, fuge spre lac să vadă drapelele arborate pe mal. Dacă sunt coborâte în bernă înseamnă că o persoană importantă și-a dat obștescul sfârșit, un lucru care îi face plăcere, știind că va asculta împreună cu mama sa, ore-n șir, muzică de Ceaikovski la radio.

S-au mutat într-o nouă casă, la comun, pe strada Zențov – o cameră de paisprezece metri pătrați cu podele de lemn de stejar. Pe unul dintre pereți e atârnată o carpetă cumpărată de la piață. Mama a plasat aparatul de radio pe peretele celălalt, ca să poată fi ascultat și de vecinii lor, proaspăt căsătoriți,

în caz că doreau. Rudik deschide radioul, plimbă acul pe scală, bate de patru ori în perete, astfel încât vecinii să fie atenți. Ia ceva timp până când radioul se aprinde și, în acel interval, Rudik își imaginează cum plutesc notele prin aer ca și cum aerul însuși ar fi cântat. Încearcă diferite locuri din încăpere ca să descopere unghiul în care aude cel mai bine muzica. Se aud note înalte, străine, parcă scârțâie ceva, apoi muzica se așterne lin. În timpul transmisiilor mama traversează camera, fără să facă niciun zgomot, în papucii ei moi, se așază alături de el cu fața serioasă și o expresie laudativă. Încearcă să-l împiedice să danseze, să nu-l prindă tatăl său când vine acasă, dar deseori cedează, îi șoptește să nu facă prea mult zgomot, se-ntoarce cu spatele prefăcându-se că nu-l vede.

Maică-sa miroase a iaurt de la fabrica unde și-a găsit un nou loc de muncă. Imediat după ce el a împlinit zece ani, în ziar a apărut fotografia maică-sii după ce fusese lăudată pentru contribuția ei la dublarea producției. Titlul articolului: *Munca, un scop în viață: Muskina Zenikeeva, Farida Nureieva și Lena Volkova la fabrica de îmbuteliere a kefirului.* Tăietura din ziar este plasată pe pervaz alături de medaliile tatălui. După două luni hârtia de ziar s-a îngălbenit și mama lui scoate bucăți de folie de pe capacele sticlelor de lapte, le lipește pe spatele tăieturii din ziar și-i face și un fel de abajur ca s-o protejeze de lumina soarelui.

Sora lui mai mare, Tamara, procedează la fel ca să păstreze fotografiile balerinilor tăiate din cărți: Șabukiani, Iermolaiev, Tihomirov, Sergheiev. Rudik le studiază, felul în care dansatorii își țin capul, picioarele înfipte-n pământ. Din curte, Tamara îl încurajează să-i imite. Râde de el când încearcă să stea nemișcat într-un picior. El nu are abonament la bibliotecă, dar Tamara e în conducerea Komsomolului, așa

că i se permite să împrumute cărți pe care le aduce acasă să le citească – *Dans și realism; Dincolo de burghezie, Formele dansului în Uniunea Sovietică; Structura coregrafică a noii societăți* – toate aceste cărți îl silesc pe Rudik să folosească dicționarul.

Face liste de cuvinte în caietul său pe care îl păstrează în ghiozdan: multe sunt în franceză, dându-i uneori sentimentul că e un băiat dintr-o altă țară. La școală desenează hărți și trenuri care aleargă prin diferite peisaje. Caietul său e plin de schițe cu picioare de balerini și, când învățătorul îl prinde ce face, pur și simplu ridică din umeri și-i spune:

– Și ce-i rău în asta?

Incepe să se bucure de o anume reputație și câteodată se năpustește afară din clasă, trântind ușa cu zgomot în spate.

După aceea, învățătorul îl găsește pe un coridor gol, încercând să facă piruete, dar nu are nicio pregătire anume, știe numai dansuri populare și mișcările lui arată mai mult ca niște acrobații. E trimis acasă cu bilete scrise de directorul școlii către părinții lui.

Tatăl său le citește, le rupe și le-aruncă.

Munca lui Hamet îl salvează de la apatie. Se scoală dis-de-dimineață și, împreună cu alți doisprezece camarazi, toți veterani de război, se duce pe râul Djoma cu o barjă. Fumul de la fabricile din Ufa plutește pe deasupra ambarcațiunii alături de-un miros mai greu, de metal, care-i aduce aminte de cel de sânge. Hamet și ceilalți bărbați folosesc căngi uriașe ca să prindă buștenii ce plutesc în jos, pe râu, venind dinspre fabricile de cherestea din nord – Sterlitamak, Alkino, Tșișmi. Căngile sunt ridicate-n sus, prin aer, ca un fel de seceri miniaturale, izbind și pătrunzând adânc în buștenii rătăciți. Sunt ridicați din apă pe brațe și aruncați în spatele barjei, unde oamenii îi leagă cu lanțuri, sărind de pe unul pe altul, în timp

ce buștenii se rostogolesc pe sub picioarele lor. Au șepcile trase-n jos pe frunte, cămășile descheiate, apa mustește împrejurul cizmelor lor.

Rudik l-a întrebat dacă poate să intre prin apă și să sară pe bușteni, însă Hamet i-a explicat că-i mult prea periculos și, într-adevăr, în primii doi ani ca șef de echipă, Hamet pierduse cinci oameni.

Hamet respectă un ordin dat de primărie care spune că morții trebuie înregistrați ca înecați: uneori, îi visează noaptea și își aduce aminte de cadavrele soldaților folosite ca să paveze drumurile în locul trunchiurilor de copaci. Iarna, când lacul e înghețat și buștenii nu mai plutesc pe apă, face turul fabricilor, ținând lecții de învățământ politic în fața muncitorilor, la fel cum procedase atâția ani în armată, fără să se întrebe ce înseamnă toate astea, agățatul buștenilor și a oamenilor.

Într-o seară, Hamet îl prinde pe Rudik de ureche și-i spune:

– Fiule, nu-i nimic în neregulă cu dansul.

– Știu.

– Chiar și marilor noștri conducători le place dansul.

– Da, știu.

– Dar contează ce faci pe lumea asta. Pricepi?

– Cred că da.

– Existența ta socială îți determină conștiința, fiule. Ții minte?

– Da.

E foarte simplu. Ești făcut pentru mult mai multe lucruri decât dansul.

Da.

– Vei fi un mare doctor sau inginer.

– Da.

Rudik îi aruncă o privire mamei sale care stă în fotoliul vechi, în cealaltă parte a camerei. E slabă și la baza gâtului i s-a săpat o scobitură de culoare vineție. Ochii ei privesc în gol.

Așa-i, Farida? o întreabă tatăl său.

– Așa-i, răspunde maică-sa.

A doua zi, în drum spre casă, când vine de la fabrică, Farida se oprește o clipă în fața unei case de pe drumul desfundat. Casa mică e de un galben aprins, cu vopseaua parțial desprinsă, acoperișul coșcovit de vreme și ușa de lemn de la intrare atârnând. Obloanele din lemn cioplit se zbat în adierea vântului. Un clopoțel de vânt scoate o singură notă.

Se uită pe furiș la o pereche de pantofi de pe treapta de la intrare. Vechi, negri, murdari, îi cunoaște foarte bine.

Își mișcă limba-n gură proptind-o de o măsea din spate, care se mișcă de mai multe săptămâni, împinge cu putere, se prinde cu o mână de poartă ca să nu cadă. Auzise că în casă, printre alte trei sau patru familii, locuia și un cuplu de bătrâni. Simți o amețeală, urmată aproape de o stare de leșin. Măseaua se mișcă înainte și-napoi în gură. Se gândește că a trecut prin viață ca printr-o nesfârșită furtună, a trebuit să țină tot timpul capul plecat, fălcile încleștate, atentă la următorul pas și numai rareori se oprise să vadă ce era în jur.

Limba împinge de zor molarul slăbit din rădăcini. Pune mâna pe clanța porții, să o deschidă, dar, în final, se întoarce și pleacă, cu o durere teribilă în gingii.

Mai târziu, când Rudik vine acasă, îmbujorat după dans, se așază pe pat, alături de el și-i spune:

– Știu ce-ai făcut.

– Ce? întreabă el.

– Nu mă prosti.

– Dar ce-i?

– Sunt prea bătrână ca să-ncerci să mă tragi pe sfoară.

– Ce-i?

– Ți-am văzut pantofii în pragul acelei case.

– Ce pantofi?

– Rudik, știu cine sunt acei oameni.

El ridică ochii.

– Să nu-i spui tatei!

Ea ezită puțin, își mușcă buza, apoi desface palma și-i spune:

– Ia uite!

O măsea se rostogolește din palma ei. O ridică și o bagă în buzunarul capotului, îl apucă pe Rudik de ceafă și-l apropie de ea.

– Rudik, fii atent, îl avertizează ea.

El dă aprobator din cap și se îndepărtează, rotindu-se prin mijlocul camerei ca să-i arate ce-nvățase și e nedumerit că ea nu-l privește, holbându-se la peretele din fața ei.

După ce băiatul a plecat, Anna și-a tras pe ea cămașa de noapte, rărită pe la coate, și s-a urcat pe marginea îndepărtată a patului. Eu eram la pupitrul meu, citind. Mi-a șoptit noapte bună, dar apoi a tușit și mi-a spus că se consideră binecuvântată, că are suficiente lucruri în viața asta pentru care se simte uneori norocoasă.

A mai zis că e convinsă, chiar numai după prima lecție, că băiatul are un har neobișnuit.

S-a ridicat apoi și a străbătut camera, înconjurându-mi umerii cu brațele. Cu o mână mi-a scos ochelarii de citit. I-a împăturit, i-a pus în cartea pe care a închis-o și mi-a întors fața spre ea. Mi-a rostit numele și acest lucru m-a făcut, ca prin minune, să nu mai simt nicio oboseală. S-a aplecat spre mine, cu capul lipit de-al meu, mirosind la fel ca atunci când dansa în ansamblul Marinski. M-a întors cu tot cu scaun. Puteam vedea lumina lumânării jucând pe fața ei.

Apoi mi-a zis:

– Citește-mi și mie ceva, iubitul meu soț!

Am ridicat cartea și ea mi-a zis:

– Nu, nu aici, hai în pat!

Era o carte de Pasternak, care supraviețuise în toți acei ani, deschisă în dreptul unui poem despre stelele înghețate pe cer. Întotdeauna Pasternak îmi plăcuse enorm, nu numai pentru motivele cunoscute, ci și pentru că mi se părea că, rămânând în ariergardă, în loc să înainteze alături de avangardă, învățase să iubească tot ce rămânea în urmă fără să jelească vreo pierdere.

Cartea arăta stufoasă de câte degete o răsfoiseră. Și obiceiul meu, pe care Anna îl ura, de a plia marginea paginilor favorite, o făceau să arate încă și mai groasă.

Am luat lumânarea, cartea, ochelarii și m-am urcat în pat, am împins cuvertura și m-am cuibărit sub ea. Anna și-a aruncat proteza dentară pe o farfurie, oftând ușor, și-a pieptănat părul, și s-a urcat în pat alături de mine. Avea picioarele reci ca de obicei. Așa se întâmplă cu foștii balerini – după ce și-au torturat picioarele atâția ani, pur și simplu, sângele refuză să mai curgă cum trebuie.

I-am citit dintr-o carte de poezii despre natură și a adormit și nu mi s-a părut că sunt prea îngăduitor cu mine însumi

când i-am cuprins cu brațele talia în timp ce dormea, să mă bucur și eu de puțină fericire – pe ascuns, la fel ca un bărbat tânăr, dar cu atât mai necesară la vârsta noastră. În anii care au trecut, eu și Anna vânam astfel de momente și trăiam fiecare în parte clipele de fericire ascunse până când am început să ni le împărtășim. Îmi spusese cândva că, atunci când fusesem închis, făcea patul și pe partea mea, rostogolindu-se acolo, lăsând o adâncitură-n pernă ca și cum aș fi fost acasă.

În timp ce dormea am citit mult din Pasternak și, la pâlpâitul lumânării ce se topea încet, îmi treceau prin minte tot felul de citate din opera lui. Anna respira greu și m-am aplecat spre ea, s-o învelesc mai bine. Părul i se desfăcuse și-i acoperea fața. Din cauza brizei care se strecura prin fereastra deschisă șuvițele săltau și se încrucișau peste ochii ei închiși.

Sigur că-i o prostie să fii atât de sentimental și nu știu dacă am reușit să închid un ochi în noaptea aceea, dar îmi amintesc de-un gând foarte simplu care mi-a trecut atunci prin cap – și anume că, în pofida anilor, continuam să fiu îndrăgostit de ea și nu mi se mai părea deloc o prostie că o iubisem și continuam s-o iubesc în pofida nenorocirilor prin care trecusem.

Sirena fabricii s-a auzit, strident, la șase dimineața. Anna a întors perna pe partea răcoroasă și s-a întors cu spatele la mine. Când lumina a pătruns printre perdele, am pregătit un ceai și niște kașa rămasă din ziua precedentă, cu un gust încă bun, un mic miracol.

Stăteam la masa de bucătărie, de lângă pat și Anna a pus muzică de Mozart la gramofon, dându-l mai încet, să n-o deranjăm pe femeia bătrână din camera de alături, care lucra la o spălătorie. Am discutat despre băiat și, după micul dejun, ea s-a îmbrăcat, împachetându-și fusta și pantofii de

dans. Când și-a ridicat capul, privindu-mă pe deasupra coșului de cumpărături, arăta ca și cum am fi dat timpul mult înapoi. Ca membră a corpului de balet din Sankt Petersburg, cu mult timp în urmă, primise un sac special pentru pantofii ei de balet – însuși Diaghilev le împărțise cadourile dar îl pierduse prin nenumăratele noastre peregrinări.

Pe coridor se auzeau deja pașii vecinilor. Anna mi-a făcut semn cu mâna și a închis ușa în urma ei, ca și cum mișcările ar fi fost parte a unui dans tainic.

În seara aceea l-a adus pe băiat acasă a doua oară. Mai întâi, el și-a mâncat cartoful cu multă grijă, de parcă descheia o haină străină. N-avea idee ce să facă cu untul și se uita la Anna să-și dea seama.

Noi doi ne obișnuiserăm cu acea cameră, dar cu băiatul prezent acolo, acum arăta ca un loc străin, și nu unul unde locuiam de șaptesprezece ani.

Anna a plusat cu niște muzică de Stravinski, pusă încet la gramofon și băiatul s-a relaxat puțin, ca și cum ar fi consumat-o împreună cu cartoful. A cerut încă o ceașcă de lapte și masa noastră de seară a continuat în tăcere. Privind-o pe Anna, mi-a venit în minte o cioară comunicând c-o altă cioară pe deasupra capului unei vrăbiuțe.

Era palid și cu umerii înguști, cu o față atât impertinentă, cât și angelică. Ochii lui erau o combinație de verde cu albastru și alergau prin încăpere neastâmpărați, de parcă ar fi făcut un inventar. Mânca lacom, deși stătea foarte drept pe scaun. Anna îi băgase deja în cap cât de importantă era ținuta. Îmi spusese că băiatul își însușise imediat cele cinci poziții de bază, că era dotat de la natură, dar puțin sălbatic și forțat. „Cam ca tine, nu?“ mă întrebase ea.

El și-a ridicat furculița la gură, zâmbind.

Anna îi spusese că va trebui să meargă în fiecare zi la sala de gimnastică a școlii, cu excepția duminicilor și că trebuia să le spună părinților că avea nevoie de cel puțin două perechi de pantofi de dans și două perechi de colanți.

El a pălit când a auzit-o și-a cerut încă o ceașcă de lapte.

Am auzit-o pe vecina noastră căutându-și cheile. Anna a dat gramofonul mai încet și eu am făcut cei trei pași până la canapea. Băiatul nu s-a așezat alături de noi. Se plimba de colo-colo pe lângă bibliotecă, atingând muchiile cărților, uimit să le vadă înghesuite în adâncime, câte patru pe toată lățimea raftului.

La șapte și-a șters cu mâna nasul care-i curgea și ne-a zis la revedere. Când am deschis fereastra, uitându-ne după el, fugea pe stradă, sărind peste gropi.

Poți să-ți închipui, are numai unsprezece ani! îmi zise Anna.

Din nou am citit din Pasternak până când Anna a adormit lungită peste cuvertură, respirând greu, cu o expresie de tristețe pe față. Eu m-am ras – un vechi obicei din timpul cât fusesem în lagăr, mai furam un minut înainte de-a ieși afară-n frig – și apoi, cuprins de insomnie, m-am dus la fereastră, stelele fiind infinit mai interesante decât tavanul. Începuse să plouă și apa se scurgea de pe acoperiș, bubuind prin burlan, de putea fi auzită prin tot orașul. Respirația ei devenise atât de sacadată, încât îmi suna ritmic în urechi și, din timp în timp, trupul îi tresărea de parcă visa c-o doare ceva, dar s-a trezit veselă și și-a tras capotul pe ea.

Duminica era ziua de curățenie.

În urmă cu câteva săptămâni dădusem de albumul nostru de fotografii, făcute cu vechiul aparat, cu toate zâmbetele noastre nesigure de-atunci. Toate fotografiile mele din armată

fuseseră distruse cu mult timp în urmă, dar mai aveam una sau două care ne emoționau profund – de la căsătoria noastră, Anna în fața teatrului Marinski, noi doi alături de-o combină, dintre toate locurile, tocmai în Georgia.

Anna îmi lăsase aparatul și eu îl exploatasem la sânge. Fotografii mai ales din Sankt Petersburg și mai ales în plină lumină a soarelui, nu se știe din ce motiv. Pe spatele fotografiilor scriam întotdeauna câte ceva sau numai *Leningrad*, ca să ne putem aminti.

Mai erau și niște fotografii mai recente, din Ufa, și ele cruțate.

După-amiaza, după un pui de somn de care aveam atâta nevoie, am văzut-o pe Anna în spatele paravanului de la piciorul patului, stând pe vârfurile degetelor după ce-și trăsese pe ea rochia purtată ultima dată pe scenă, în urmă cu treizeci și trei de ani. Era un tutu lung, pal și arăta un pic ca o notă de subsol pe o pagină din trecutul său. Stânjenită, izbucni în plâns, smulgând-o de pe ea. Sânii ei mici tresăltau pe deasupra coastelor.

Odinioară eram plini de dorință unul față de altul, nu trăiam ca acum din amintiri.

Se îmbrăcă, luă șapca mea din cuier, semnalul că era momentul să plecăm. Am șchiopătat de-a lungul coridorului, afară, la lumină, sprijinit pe baston. Soarele era puternic și sus pe cer, deși străzile, încă acoperite de băltoace. Plopii se unduiau în briza ușoară și era minunat să fii în viață, în ciuda prafului ridicat în aer deasupra rafinăriei de petrol. La poalele dealului ne-am oprit la o brutărie, însă nu știu de ce lumina electrică a fost oprită și pentru prima dată în multe săptămâni n-am mai fost întâmpinați de miros de pâine caldă. Am așteptat puțin în dreptul ventilatorului, poate vom prinde

ceva urme de miros, dar nu se simțea nimic, așa c-am mers mai departe.

Nici măcar veteranul de război dus cu pluta, de la capătul străzii Zențov, nu era acolo, așa că ziua aducea o notă de inedit.

Pe malul lacului se aflau mai multe familii la picnic. Bețivii vorbeau cu sticlele lor. O vânzătoare de cvas se foia în fața măsuței sale. În locul unde cânta fanfara, un grup folcloric făcea mari eforturi, dar în zadar, erau total lipsiți de armonie. Nimic pe lumea asta nu mi se părea că e aproape de perfecțiune – cu excepția unui trabuc fin, pe care nu-l mai găseam de ani buni. Gândul m-a făcut să tresar de dorință.

Anna se îngrijoră auzindu-mi gâfâitul și insistă să ne așezăm pe o bancă-n parc, deși, cu siguranță, nimic nu poate fi mai trist sau mai ridicol decât doi bătrâni exilați pe-o bancă în parc, așa că ne-am continuat drumul pe străzi, spre parcul Lenin, am trecut pe sub o arcadă și-am ajuns la clădirea operei.

Desigur, el era acolo, ca și cum, într-o comedie divină, ar fi avut rolul să stea proptit pe treptele operei. Purta o cămașă, evident a altcuiva înainte de a fi a sa și turul pantalonilor era plin de noroi, la fel ca al oricărui băiat. Avea pantofii rupți pe la cusături și unghiul în care își ținea picioarele – cea de-a treia poziție – accentua ruptura. A rămas în acea poziție până ne-am apropiat de el și atunci ne-a întâmpinat cu o perfectă naturalețe.

S-a înclinat în fața Annei și a dat din cap spre mine.

– Sunt onorat să vă revăd, ne-a spus el ceremonios.

Avea o vânătaie deasupra ochiului stâng, dar nu l-am întrebat nimic, prea obișnuit cu obiceiul mizerabil de-a aplica bătăi copiilor și cu muțenia acestora.

Anna l-a luat la braţ şi l-a condus în sus, pe scări. Şi-a scos permisul din poşetă şi paznicul a dat plictisit din cap. De abia atunci Anna şi-a adus aminte de mine şi a coborât în goană scările, să mă ajute să urc.

Dac-aş fi avut unsprezece ani, aş fi fost gelos! i-am spus.

– Ei, tu!

În interiorul clădirii operei mai mulţi tâmplari lucrau la recuzita pentru *Macul roşu,* redenumit *Floarea roşie,* ceea ce m-a făcut să mă gândesc de ce n-am da nume noi absolut tuturor lucrurilor, răpindu-le astfel semnificaţia?

Schela era ridicată şi vechiul meu prieten Albert Tihonov – un mare mut – se mişca pe picioroangele lui ca de obicei, pictând pânza din spatele scenei. M-a salutat de sus şi eu i-am făcut semn cu mâna. Dedesubt, o femeie tânără, cu o salopetă albastră, suda piciorul unui scaun de metal. Scena era plină de scântei de la pistolul de sudură. M-am aşezat în rândul patru din spate şi urmăream cu interes toată agitaţia, mult mai interesantă, sunt sigur, decât orice floare roşie, roză sau mac, sau margaretă.

Anna l-a condus pe băiat în culise şi, când au reapărut după o oră, el avea în mâini două perechi de pantofi de dans, o centură şi patru seturi de colanţi. Era extaziat, rugând-o pe Anna să-l lase să stea puţin pe scenă, însă era o prea mare agitaţie acolo, aşa că i-a propus în schimb să-ncerce nişte paşi de dans în culise. El şi-a pus pantofii de dans care îi erau prea mari. Anna şi-a scos o bandă elastică din păr şi alta din poşetă şi i-a prins balerinii cu ele de picioare, să nu-i cadă. A lucrat cu el o jumătate de oră în culise. El continua să zâmbească, în timp ce dansa, de parcă se imagina pe scenă. Drept să spun, nu vedeam nimic deosebit la el – părea colţu-

ros, prea entuziast, în același timp emanând un șarm periculos și o energie debordantă, o trăsătură tătărască.

Din câte îmi puteam da seama, nu prea își controla mișcările, totuși Anna îl complimenta și chiar și Albert Tihonov se opri un moment, rezemat de perete ca să-și aranjeze picioroangele și începu să bată din palme. Ca să mă consolez pentru încetineala mea, m-am alăturat și eu aplauzelor lui.

Puteam spune, privind fața Annei, că îi povestise deja cum dansase la Sankt Petersburg și cât de mult o apăsau amintirile acelea. Ce lucru monstruos, trecutul nostru, mai ales când fusese unul atât de frumos. Dăduse în vileag un secret și se-ntreba cu tristețe acum cât de adânc mai putea scotoci pentru a alimenta acel secret.

Totuși, eram conștient că prezența băiatului îi făcea mult bine avea obrajii îmbujorați și vocea ei avea un timbru înalt, pe care nu-l mai auzisem de mulți ani. Văzuse ceva în el, o lumină menită să risipească umbrele, s-o scape de tristețea de până atunci.

Au mai lucrat câțiva pași până când, în final, Ana i-a spus:

- Gata, ajunge!

Am ieșit din clădirea operei și băiatul s-a dus acasă, pantofii de dans atârnând pe umărul său, labele picioarelor direcționate deliberat spre exterior.

Se întunecase, dar, doborâți de oboseală, eu și Anna ne-am așezat pe-o bancă pe malul lacului. Și-a pus capul pe umărul meu și mi-a spus că nu era atât de proastă încât să creadă că Rudik va însemna vreodată ceva mai mult decât un dansator în ochii ei. Anna își dorise întotdeauna un fiu, chiar în urmă cu puțini ani. Fiica noastră, Iulia, locuia la Sankt Petersburg, la mii de kilometri distanță. Ne petrecuserăm cea mai mare parte din viață departe de ea și Anna n-avusese șansa s-o

învețe să danseze. Știam amândoi că era o poveste tristă, însă nu era nimic de făcut.

În seara aceea, nu i-am mai citit Annei. Mi-a fost suficient că a venit spre mine și m-a sărutat. Cu surprindere am simțit un fior în vintre, cu atât mai mult cu cât vreme de aproape cinci ani nu se mai mișcase nimic acolo. Corpurile noastre sunt niște lucruri detestabile în interiorul cărora ne trăim viața. Sunt convins că zeii ne-au alcătuit atât de dezastruos pentru ca să avem mereu nevoie de ei sau, cel puțin, să-i invocăm târziu în noapte.

Micile bucurii ale vieții și-au făcut apariția pentru noi peste două săptămâni, când un pachet din Sankt Petersburg și-a găsit calea spre noi – Iulia, o fată deșteaptă, îl trimisese prin intermediul universității. În interior se afla o jumate de kil de cafea turcească și o tartă cu fructe. Tarta era învelită în hârtie și, pe ea, lipită o scrisoare, ca să nu iasă în evidență, dacă apărea vreo situație neașteptată. Ne relata schimbările produse în oraș și ultimele întâmplări din viața ei. Soțul, care lucra în departamentul de fizică al universității, fusese promovat și ea ne lăsa să înțelegem că va putea să ne trimită ceva bani în următoarele luni. Ne-am sprijinit bine de spătarele scaunelor, recitind scrisoarea de douăsprezece ori, încercând să citim mai multe printre rânduri, atenți la toate nuanțele.

Rudik a venit la noi și a devorat o bucată de tartă, apoi a întrebat dacă putea să mai ia o felie pentru sora lui de-acasă. După aceea, l-am văzut că desface pachețelul la jumatea străzii și îndeasă bucata-n gură.

Am folosit și refolosit boabele de cafea de la Iulia, până când erau atât de uscate încât Anna zicea în glumă că ne-ar putea fi utile pentru albire – înainte de revoluție consumam o

jumate de kilogram de cafea pe săptămână, dar, desigur, când n-ai încotro, puterea de adaptare e extraordinară.

Plimbările mele după-amiaza – mergând încet și cu mare atenție din cauza piciorului – au început să mă poarte spre sala de gimnastică a școlii nr. 2, unde mă opream în dreptul uneia din micile ferestre. Anna avea patruzeci de elevi în total, dar, după ce ora se termina, rămânea numai cu doi din ei, cu Rudik și un alt băiat. Celălalt avea părul negru, era sprinten și mlădios și, în opinia mea, cu mult mai talentat, fără niciun fel de apucături sălbatice. Laolaltă, dacă s-ar fi putut, ar fi fost ceva magnific. Dar inima Annei bătea pentru Rudik – îmi spunea că fusese născut pentru dans, îl avea înscris în el, un lucru de care era și el conștient în interiorul său, o gramatică ascunsă după care se putea ghida fără să-i fie predată vreodată. Vedeam strălucirea din ochii ei când îl îndemna să mai facă încă o dată *plie* și el se-ntorcea și executa la perfecție, stând acolo cu un zâmbet larg, așteptând să-l certe și ea o făcea.

Anna își găsise o rochie nouă de dans și, deși purta de obicei jambiere și-un pulover lung, arăta fină și delicată în ea. Stătea alături de el la bară și-i corecta mișcările *tendu*. Îl punea să repete pașii până amețea, țipa la el că nu-i o maimuță și că trebuie să țină spatele drept. Lovea claviatura pianului ca el să prindă ritmul urmărind notele, însă pot spune că talentul ei în legătură cu acel instrument lăsa mult de dorit. Eram uimit s-o văd într-o după-amiază de iarnă cum i se scurgea sudoarea pe față. Ochii îi scoteau scântei, ca și cum i-ar fi împrumutat de la un băiat victorios.

Incepea să exerseze săriturile cu el îl sfătuia că secretul consta în faptul că trebuia să creeze ce-și doreau picioarele și

că nu conta cât de sus sărea, deasupra celorlați, ci faptul că trebuia să se mențină mai mult timp în aer.

– Să stau cât mai mult în aer! chicotea el.

– Da, îi răspundea ea, agață-te de barba lui Dumnezeu.

– De barba lui?

– Și să nu aterizezi ca o vacă.

– De când sar vacile?

– Nu fi obraznic! Și ține-ți gura-nchisă. Altfel vei înghiți muște.

– Sunt un circar! striga el, începând să galopeze prin încăpere cu gura larg deschisă.

Anna își perfecționase un sistem în legătură cu el. Părinții lui Rudik aveau origini musulmane și, în calitate de unic băiat, nu se așteptau să facă prea multe. Singura lui sarcină era să cumpere pâine, dar, după o vreme, Anna începuse să facă ea asta în locul lui ca să aibă suficient timp să exerseze. Făcea două cozi în fața unor brutării, una pe Krasina și alta pe Octombrie Prospect. De multe ori așteptam la rând alături de ea. Încercam să stăm în bătaia ventilatoarelor cât de mult puteam – o mare plăcere în timpul statului la cozi era aroma de pâine caldă ce plutea prin aer. Căram primul transport de pâine acasă, în timp ce ea se ducea la a doua brutărie cu bonurile din cartelele membrilor familiei lui. Treaba asta putea să ia o dimineață-ntreagă, dar pentru Anna nu conta. La sfârșitul lecției, îl săruta pe obraz, îi îndesa pâinea în sacoșă și el dădea fuga acasă.

Într-o seară de vară, l-am luat cu noi la un picnic: murături, niște pâine neagră și un mic borcan cu suc de mure.

În parc, pe malul Beliei, Anna a întins o pătură pe iarbă. Soarele era încă sus, pe cer și umbrele scurte ale copacilor începeau să se lungească pe câmpurile din vecinătate. Mai

jos, pe râu, un grup de băieți se aruncau în apă de pe-o stâncă înaltă. Vreo doi au făcut cu mâna în direcția noastră, strigându-l pe băiat pe nume. Anna i-a șoptit ceva la ureche. Deși arăta rezervat, și-a pus chiloții de baie și s-a dus spre ei, pe malul râului. S-a învârtit puțin pe lângă stâncă, cu un dispreț profund afișat pe față. Il puteai vedea de departe pe Rudik printre ceilalți băieți - era mai slab și mai alb decât ei. Băieții continuau să sară în apă, prinzându-și genunchii la jumătatea saltului. Când loveau apa, împroșcau jeturi în toate părțile.

Rudik s-a așezat sprijinindu-și bărbia pe genunchi, urmărindu-le giumbușlucurile, până când un băiat mai mare s-a apropiat și a început să-l îmbrâncească. Rudik l-a împins și el și l-a înjurat.

Anna s-a ridicat în picioare, dar eu am tras-o jos, i-am turnat un pahar de suc și i-am spus:

– Lasă-i să se bată!

Și-a sorbit tăcută sucul.

Au trecut câteva minute. Am văzut cum fața Annei e traversată de groază. Rudik și celălalt băiat se cățăraseră chiar în vârful stâncii. Toți ceilalți copii îi priveau. Unii dintre ei băteau ritmic din palme. M-am ridicat, încercând să-mi mișc picioarele bătrâne, cât puteam de repede, pe malul râului. Rudik stătea drept, nemișcat, în vârful stâncii. L-am strigat. Era la o înălțime de cinci metri și mi se părea aproape imposibil să facă săritura-n apă pentru că baza stâncii era prea lată. Și-a întins brațele, a respirat adânc. Anna a început să țipe. Eu m-am împiedicat. Rudik și-a întins și mai mult brațele și s-a aruncat în față. Părea că stă în aer, alb și supărat și, în final, a intrat în apă, împroșcând-o cu putere. Capul lui a trecut pe puțin de marginea sâncii. Anna a scos un nou țipăt.

Așteptam să apară. A stat mult timp sub apă, după care a apărut la suprafață cu o plantă de apă agățată de gât. A aruncat-o, a scuturat din cap și pe față i se întindea un zâmbet enorm, i-a făcut un semn băiatului care stătea cocoțat încă pe stâncă, înghețat de frică.

- Aruncă-te! strigă Rudik la el. Aruncă-te, tâmpitule!

Băiatul a coborât fără să sară. Rudik a înotat puțin și când a terminat s-a îndreptat spre noi, s-a așezat nonșalant pe pătură. A scos un castravete din borcan, însă mâna-i tremura și puteam citi teama în ochii lui. Anna începu să-l certe, dar el își ronțăia în tăcere castravetele, ridicând din umeri. Rudik s-a uitat în sus, la ea, pe sub șuvițele care-i cădeau pe frunte, a terminat de mâncat și obosit și-a sprijinit capul de umărul ei.

– Ești un copil ciudat! i-a spus ea.

Venea la noi în fiecare zi, uneori chiar și de două, trei ori. O parte din colecția noastră de discuri era muzică interzisă. O ascunsesem într-un raft de lemn cu spate dublu, una dintre puținele piese de mobilă care funcționase bine în ciuda vizitelor celor de la minister. Învățase cum să scoată plăcile din acoperământul lor și să le apuce de margini ca să nu lase urme de degete pe ele. Era întotdeauna grijuliu să curețe bine acul de praf. Muzica acționa ca un drog asupra lui, momentul în care gramofonul dădea semne de viață și se-auzea sunetul viorilor urcând.

Se plimba prin cameră cu ochii-nchiși.

Incepuse să-l adore pe Scriabin, stând nemișcat ca și cum ar fi vrut să asculte muzica la infinit până când însuși Scriabin și-ar fi făcut apariția alături de el, întețind flacăra ce-i ardea în suflet cu ajutorul flautelor.

Avea un obicei teribil, să stea cu gura căscată în timp ce asculta, dar mi se părea nepotrivit să-i atrag atenția în acel

moment. Odată, Anna l-a atins pe bărbie și el s-a ferit. Știam că era ceva în legătură cu tatăl său. Nu erau niște vânătăi grave, dar se vedea că fusese lovit. Rudik ne spusese că tatăl lui lucra pe râu, scotea bușteni din apă. Se părea că era și el apăsat de blestemul tuturor taților – care-și doreau ca fiii lor să beneficieze de lucruri pentru care ei trebuiseră să lupte din greu, să-i vadă devenind doctori sau ofițeri sau comisari sau ingineri. În ochii lui, desigur, baletul echivala cu sărăcia. Rudik nu învăța bine, profesorii spuneau că n-are astâmpăr, că-și petrece timpul fredonând muzică clasică și, ocazional, răsfoia cărțile de artă împrumutate de sora sa. Îi plăcea Michelangelo și își umplea maculatorul cu schițe – erau adolescentine, dar bine făcute.

Singurele aprecieri de care beneficia veneau de la detașamentul de pionieri unde, marțea după-amiază, avea oră de dansuri populare. Seara, când la operă era un spectacol de balet – *Esmeralda, Coppelia, Don Quijote, Lacul lebedelor* – pleca de acasă, furișându-se prin ușa din spate, ajungând până în culise, unde avea un scaun pus acolo de prietenul meu, Albert Tihonov, omul pe catalige.

Lua bătaie când ajungea acasă și tatăl său afla unde fusese.

Rudik nu se smiorcăia și nici n-avea privirea pierdută pe care o căpătau alți băieți și chiar bărbați persecutați. Lua bătaie din cauza dansului și totuși continua să danseze, așa că întreaga situație se echilibra cumva. Bătăile erau aleatorii, inclusiv una rea de tot a doua zi după ce-mplinise treisprezece ani. N-am îndoieli că Rudik o meritase – putea fi teribil de arțăgos – deși, prin bătăile aplicate și refuzul de a-l lăsa să danseze, tatăl său nu făcea decât să-l ambiționeze și mai tare.

Anna îmi tot spunea că se va duce să vorbească cu maică-sa, dar n-a făcut-o. Dacă ai minte-n cap, nu mergi prin întuneric într-un singur picior.

Am considerat întotdeauna amintirile ca o marotă prostească, dar, în timp ce gramofonul hârâia, Anna a început să-i povestească tot felul de lucruri din viața ei. O tinerețe poleită și destul de repede fixată pe anii petrecuți în corpul de balet. Ce mai turuia! Despre costume, designeri, trenurile care treceau granița! Sankt Petersburg și ploaia, cum bătea prin luminile lămpilor! Podeaua netedă de la Kirov! Aria tenorului din ultimul act din *Tosca!* După un timp nu se mai putea opri – era ca și cum s-ar fi spart un stăvilar în Olanda, doar că nu era o simplă inundație produsă de apele râului, ci un vârtej în care explodau și meterezele, malurile, până și iarba de pe mal.

Îi eram totuși recunoscător că nu-l mințea pe băiat, că nu pretindea în fața lui că fusese una dintre marile balerine, dată acum uitării. Nu! Tot ce spunea era un mare adevăr. Îi mai povestea cum aștepta în culisele marilor săli de teatru, visându-se pe scenă. Își amintea de Pavlova, pe care o prezenta într-o lumină mai puțin exagerată decât alții, poate pentru că însăși Pavlova era un punct de referință în istoria baletului. Mă făcea și pe mine să mă duc cu gândul înapoi, în primul rând la zilele petrecute la Marinski, când așteptam disperat ca Anna să apară alături de corpul de balet. La un spectacol cu *Lacul lebedelor*, după ce s-a lăsat cortina, publicul a început să scandeze: *Anna! Anna! Anna!* Eram încântat să aud numele Annei mele și-am început să scandez și eu împreună de ei. După spectacol ne întâlneam și ne plimbam la braț, pe Rossi și, când ajungeam acasă la ea, maică-sa ne spiona de la fereastra apartamentului aflat la etajul patru. O împingeam

ușor spre zid și o sărutam în timp ce ea mă mângâia pe față, chicotea și o lua la fugă în sus, pe scări.

Cât de mult timp trecuse și cât mi se părea de ciudat, totuși toți prietenii morți reînvie cândva.

Rudik asculta tot ce-i povestea ea, fascinat și neîncrezător. Mai târziu, mi-am dat seama că neîncrederea era născută din neștiința lui crasă. La urma urmelor, avea numai treisprezece ani și fusese învățat să gândească altfel decât noi. Totuși, mi se părea remarcabil faptul că-și aducea aminte de tot ce auzise săptămâni mai târziu, uneori citând din cele spuse de Anna, cuvânt cu cuvânt.

Absorbea totul din jur, crescuse mai înalt și colțuros și avea un zâmbet drăcesc care-i juca pe față, reducându-i la tăcere pe cei din jur, dar nu era conștient nici de trupul său, nici de forța sa. Era, de fapt, timid și temător. Anna îi spusese că trebuia să danseze cu tot corpul, absolut tot, nu numai cu brațele și picioarele. Il ciupea de ureche, și-i zicea că și lobul acela trebuia să fie parte a mișcării. Indreaptă-ți picioarele. Mai repede, când te-ntorci. Străduiește-te să păstrezi linia. Trebuie să absorbi dansul ca o sugativă. Făcea tot ce-i spunea ea cu multă sârguință, fără să se dea bătut până când nu-i ieșea un pas perfect, chiar dacă asta însemna o altă bătaie din partea tatălui său. Duminicile, Anna îl lua cu ea la muzeu și se duceau mai târziu să vadă repetițiile la operă, așa că erau împreună în toate zilele săptămânii. În drum spre casă, Rudik își amintea exact mișcările văzute, atât executate de balerini, cât și de balerine, nu conta, reconstruindu-le din memorie.

Stătea între noi ca o noapte lungă.

Rudik începea să dezvolte un nou limbaj și pot spune că nu prea i se potrivea. Dar suna șarmant să-l auzi pe băiatul aspru, un provincial, spunând *port de bras*, ca și cum ar fi

pătruns într-un salon plin de candelabre. In același timp, la masă, înfuleca aproape ca un sălbatic câte o bucată de brânză de capră. N-auzise în viața lui că trebuia să se spele pe mâini înainte să mănânce. Câteodată se scobea în nas și avea o înclinație teribilă să se scarpine la părțile intime.

– O să le distrugi scărpinându-le, i-am zis odată și m-a privit cu un fel de oroare întipărită pe față, ca și cum ar fi văzut moartea-n față.

Noaptea târziu discutam cu Anna în pat, până când adormea. Eram amândoi izbiți de ideea că parcă respiram, din nou, prin el și că acest suflu nou nu era de durată, că probabil el își va urma drumul său. Acest gând ne făcea să ne pară foarte rău, însă eram conștienți că aveam o șansă să mai uităm de necazurile care se abătuseră asupra noastră.

Mă întorsesem chiar la bucățica mea de grădină, să văd dacă mai puteam s-o readuc la viață.

Cu mulți ani în urmă primisem o bucată de pământ la opt stații de tramvai distanță de casa noastră. Cineva din minister ne studiase dosarul și ne blagoslovise apoi cu o scrisoare în care eram informați că bucățica aceea de teren, de numai doi metri pătrați, putea fi a noastră. Era un sol sărac, sfarâmicios și gri. Am cultivat ceva legume castraveți, ridichi, varză, ceapă. Anna adora crinii și, în fiecare an, dădeam câteva cupoane pentru un pachet de bulbi. Plantam bulbii adânc în sol, la marginea terenului, uneori foloseam balegă de măgar ca fertilizator și așteptam. Mulți ani am eșuat lamentabil, totuși viața îți furnizează mici și stranii momente de extaz, așa că, în acea vară, pentru prima dată, ne-am trezit cu un strat de flori de un alb puțin întunecat.

După-amiezile, când ea era la sala de gimnastică, luam tramvaiul și mă duceam la grădină, șchiopătam în sus, pe deal și mă așezam pe-un scaun pliant.

Deseori, în weekend, un bărbat scund, cu părul negru, stătea încovoiat lucrându-și bucata de teren, la zece metri distanță de-al meu. Câteodată, ni se-ncrucișau privirile, însă nu ne vorbeam. Avea fața trasă și privirea permanent în gardă, ca un om care și-ar fi petrecut toată viața atent să nu cadă în vreo capcană. Își lucra grădina cu zel, creștea mai ales varză și cartofi. Când venea vremea să culeagă recolta, aducea o roabă și-o umplea.

Intr-o sâmbătă dimineața, l-am văzut cum apare pe potecă urmat de Rudik. Am fost surprins nu numai pentru că acest om era tatăl lui Rudik, ci și pentru că băiatul ar fi trebuit să fie la sală, cu Anna, și că, timp de optsprezece luni, nu absentase niciodată. Mi-am lăsat săpăliga să cadă jos și-am tușit tare, dar Rudik își ținea tot timpul ochii în jos, ca și cum s-ar fi așteptat ca niște vietăți teribile să-nceapă să mișune printre plante.

M-am ridicat în picioare să-i spun ceva, dar s-a întors cu spatele.

Mi-am dat seama atunci că geniul lui Rudik consta în a-și folosi trupul pentru a comunica lucruri pe care altfel nu le-ar fi putut exprima. Pur și simplu, felul în care își ținea umerii plecați și unghiul capului – chiar privit din spate – îmi spuneau că orice abordare, nu numai că l-ar fi deranjat, dar l-ar fi rănit foarte tare. Se ținea departe de tatăl său și, în același timp, departe și de mine.

Am văzut că avea o tăietură deasupra ochiului, dar și că tatăl său avea o vânătaie mare pe obrazul drept. Imi era clar că taică-său încerca o reconciliere după tot ce se-ntâmplase între ei doi, care însă se lăsa mult asteptată.

Tatăl săpa pământul și îi spunea câte ceva fiului său. Ocazional, Rudik îi arunca un cuvânt, dar majoritatea timpului nu zicea nimic.

Știam că, de acum înainte, se terminase cu bătaia.

Am decis să-i las în pace, mi-am pus pălăria, m-am dus acasă și i-am istorisit Annei ce se-ntâmplase.

– Of! exclamă ea și se așeză la masă, strângând și desfăcând convulsiv degetele.

– Intr-una din zile, îl voi duce la Elena Konstantinovna, mi-a zis ea. De la mine a învățat tot ce se putea. Așa-i corect.

M-am dus la dulap, să scot o mică sticlă de samogon, pe care-o păstram de mai mulți ani. Anna a șters două pahare c-un prosop curat și ne-am așezat jos să bem.

Am ridicat paharul și am toastat.

Și-a șters lacrimile cu mâneca rochiei.

În sticlă era suficient samogon ca să ne facă să vrem mai mult. Ne-am permis încă o sursă de fericire – gramofonul – Prokofiev, pe care-l ascultam tot mereu. Anna mi-a spus că nu o deranja faptul că Rudik avea nevoie de o altă profesoară, cum ar fi Elena. Elena Konstantinovna Voitovici fusese unul dintre corifeii de la Sankt Petersburg și era acum directoarea Operei din Ufa. Ea și Anna păstraseră legătura și discutau uneori despre vremurile trecute și își mai făceau reciproc câte o favoare – Anna spunea că era posibil ca, în câțiva ani, Rudik să primească un rol mai mare, poate chiar unul de solist. Poate că putea să ajungă să facă școală la Marinski, mi-a mai zis ea. Începu să-mi vorbească despre o scrisoare pe care să i-o trimită Iuliei, să vadă dacă nu putea ea să-i facă rost de-un loc. Eram conștient că pe Anna o năpădiseră amintiri de pe vremea când era tânără, cu un

trup flexibil și un viitor promițător în fața ei, așa c-am aprobat-o dând din cap – las-o să vorbească! Asta-i tot ce mai putem face, mi-a zis ea, predatul e ca un elastic, dacă-l întinzi peste măsură, plesnește și-ți dă peste ochi. Mi-a mai spus că-l va înscrie în una din clasele din strada Karl Marx în săptămâna aceea. Totuși, mai întâi va găti ceva bun și-i va face o surpriză.

Am întins mâna pe deasupra mesei s-o apuc pe-a ei. Mi-a zis să iau o carte să citesc și poate că, ajutați de samogonul care ne-ncălzise bine, vom putea dormi toată noaptea. N-a fost așa.

A dansat cu el toată săptămâna aceea. Îi urmăream prin fereastra sălii de gimnastică. Sigur, reușise să-i mai cizeleze mișcările. Modul cum îndoia genunchii, în *plie,* era destul de stângaci și picioarele exprimau mai mult violență decât grație, dar putea să facă bine o piruetă și, în cazul săriturilor, învățase deja cum să rămână un moment în plus în aer, un lucru care o încânta pe Anna și o făcea să bată din palme. El răspundea, făcând o nouă săritură, mișcându-se în diagonală cu mari *jetes,* sărituri lente și arcuiri maiestuoase pe spate, apoi traversa fundul sălii cu o serie de *sissonnes,* foarfeci prost executate, îndoind și al doilea genunchi. Se retrăgea și se oprea brusc, stând cu brațele sub formă de arc deasupra capului, parcă strângând tot aerul și însușindu-l, un lucru pe care cu siguranță nu-l învățase de la Anna. Nările îi fremătau, dându-mi senzația c-ar fi putut lovi pământul cu piciorul ca un cal. Sigur că era mai multă intuiție decât intelect în el, mai mult spirit decât cunoaștere, ca și cum ar mai fi fost în același punct, însă cu altă înfățișare, una sălbatică și dincolo de civilizatie.

Vineri, Anna l-a tras deoparte și i-a comunicat vestea. Eu m-am scuzat, urmărindu-i de dincolo de ușă. Mă așteptam să urmeze o tăcere, poate lacrimi sau o exprimare stângace a părerii de rău, însă el a privit-o, a îmbrățișat-o strâns, s-a dat un pas înapoi și a acceptat ce urma în viitor, dând viguros și aprobator din cap.

Acum, i-a spus Anna, pentru ultimul tău dans vreau să-mi așterni o tavă cu perle la picioare.

El s-a dus spre bancă și a luat cana cu apă, aruncând stropi pe jos pentru ca podeaua să facă o mai bună aderență. In următoarele douăzeci de minute – înainte să ne ducem acasă a executat tot ce-nvățase de la ea, făcând salturi între un colț și altul al sălii de gimnastică cu picioarele bine încordate și întinse. Anna mi-a aruncat o privire prin fereastră și ne-am dat seama în acel moment că, indiferent ce ne mai rezerva viitorul, cel puțin aici aveam o certitudine.

In sala de pe strada Karl Marx el era unul dintre cei șaptezeci de tineri dansatori. La paisprezece ani acumulase un întreg limbaj nou, *royales*, *tours jetes*, *brises*, *tours en l'air*, *fouettes,* bătăi din călcâie, sărituri cu întoarcere, salt față-spate, rotire în aer, bătăi cu piciorul spate-față. Stă acolo până târziu în noapte, exersând. La *entrechat quatres,* săritură cu încrucișarea picioarelor, bate din ele ca o foarfecă de bărbier. Elena Voitovici îl urmărește cu privirea, cu buzele strânse și părul bine tras spre spate, înnodat într-un coc mic. O dată sau de două ori, buzele i se curbează într-un zâmbet, dar majoritatea timpului nu se poate citi nimic pe fața ei. Încearcă s-o scandalizeze cu un *brise vole,* bătaie, dar ea tratează totul ca

pe-o zeflemea și-i întoarce spatele, avertizându-l că la Kirov, la Balșoi și chiar la Stanislavski așa ceva nu-i tolerat. Vorbește cu regret despre marile companii de balet și, uneori, îi povestește cum era viața la Leningrad, la Moscova, despre cât de mult exersează balerinele, până când le sângerează picioarele la sfârșitul repetițiilor, și cum că marile săli de operă ale lumii au chiuvetele pătate de sângele marilor artiști.

Lui îi rămâne ideea-n minte și exersează în continuare, gândindu-se cum ar fi să-și vadă pantofii de dans muiați în roșu.

Sora lui, Tamara, a plecat de acasă să studieze pedagogia la Moscova și acum se-ntinde singur pe tot patul. Lipite pe perete, lângă pat, sunt niște bilete: *Cere-i Annei să-ți cârpească papucii de dans. Când exersezi pe loc, ai grijă să nu amețești. Găsește roluri secundare. Fă rost de-o bară solidă din lemn de stejar. Concentrează-te numai asupra a ceea ce nu faci bine. Beethoven avea șaisprezece ani când a compus partea a doua a concertului numărul doi!* Lumina Soarelui nu ajunge pe perete, dar el își acoperă bilețelele cu folie de aluminiu, așa cum obișnuia maică-sa. Tatăl său se plimbă prin casă și ignoră bilețelele scrise de fiul său.

Într-o dimineață de martie, Rudik îl aude pe Iuri Levitan, șeful departamentului de știri la radioul de stat, întrerupând muzica solemnă cu un buletin de știri prin care anunța că inima tovarășului Stalin, continuatorul lui Lenin, Tatăl și Profesorul, Tovarășul de Arme, Corifeul Științei și Tehnologiei, Conducătorul Înțelept al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, a încetat să mai bată.

Au fost impuse trei minute de reculegere. Tatăl lui Rudik a ieșit pe stradă, rămânând nemișcat sub copaci, unde putea fi auzit numai sunetul greierilor. Mama lui a rămas în dreptul

ferestrei, apoi s-a întors spre Rudik, i-a prins fața băiatului între palme, fără să rostească niciunul un cuvânt.

In seara aceea, la sfârșitul unui alt buletin de știri, Rudik a aflat că și Prokofiev murise exact în aceeași zi. A dat fuga în strada Karl Marx, s-a cățărat pe fereastră în sala încuiată, s-a dus la chiuveta din baie, și-a zgâriat tălpile picioarelor de muchiile ascuțite de metal cu atâta sălbăticie încât au început să sângereze. A intrat în sală, unde a dansat singur, cu sângele șiroind din tălpi și sudoarea curgându-i pe față.

S-a întâmplat cu puțin înainte de celebrarea Zilei Muncii. Nu ne mai văzuserăm cam de patru ani. A ciocănit la ușa prăvăliei electricianului de pe strada Karl Marx, unde eu lucram ca ajutor. Arăta diferit, crescuse mult, avea părul lung. Obișnuiam să-l maltratăm pe micuțul ticălos, când eram la școală, dar acum stătea în cadrul ușii tot atât de voinic ca și mine. Auzisem că dansa, că apăruse pe scena operei de câteva ori, majoritatea într-un rol secundar, dar ce-mi păsa mie! L-am întrebat ce vrea. Mi-a zis că auzise c-aveam un gramofon portabil și voia să-l împrumute. M-am dus să-i închid ușa-n nas, dar el și-a vârât piciorul în cadru și ușa aproape că m-a izbit peste față. L-am înșfăcat de gulerul cămășii, dar n-a clipit. Mi-a zis din nou, foarte clar, că voia gramofonul pentru o expoziție pe care o organiza în cantina de la subsolul vechii rafinării. I-am zis să se arunce-n lac și să le-o tragă la niște păstrăvi. După care a început să se roage de mine ca un copilaș și, în final, mi-a zis că-mi dă niște bani. Așa că l-am pus să-mi promită treizeci de ruble din suta pe care urma s-o ia el. A zis OK, dacă gramofonul e bun. Vărul meu era pe

undeva, prin conducerea Komsomolului și avea niște plăci de gramofon, majoritatea cu imnuri ostășești, dar și ceva Bach, Dvorak și alții. In afară de asta, treizeci de ruble erau treizeci de ruble. Așa că i-am dat gramofonul.

Rafinăria era mare, cu tot felul de conducte și abur și canale, cu trei ambulanțe proprii, care puteau transporta morți sau răniți în caz de accident. Sirenele sunau tot timpul, reflectoarele erau aprinse, aveau și câini de pază. Recunoșteai muncitorul petrolist numai după felul cum se uita la tine. Colectivul de spectacole era condus de o babușcă grasă și bătrână, pe nume Vera Bajenova. De obicei, aducea filme sau spectacole plicticoase de păpuși și, câteodată, oamenilor li se mai dezmorțeau oasele cu niște dansuri populare. Rudi o convinsese să-l lase să danseze într-o seară. Era bun la asta, putea să te facă să crezi fără probleme că o mârțoagă e un cal de curse.

Cantina era murdară și duhnea a sudoare. Era ora șase seara, tocmai când se schimbau turele. Muncitorii stăteau jos pe bănci, așteptând. Erau vreo treizeci de bărbați și douăjcinci de femei – sudori, lăcătuși, topitori, excavatoriști, câțiva funcționari și reprezentanți ai sindicatului. Ii cunoșteam pe câțiva dintre ei și beam din când în când niște kumîs împreună. După un timp, Rudi a ieșit din bucătărie, unde își schimbase hainele. Purta colanți trași în sus peste abdomen, și-un tricou fără mâneci. O șuviță de păr îi cădea în ochi. Muncitorii au început să râdă. El s-a bosumflat și mi-a zis să pun o placă la gramofon. I-am replicat că nu sunt sclavul lui, să și-o pună singur. A venit la mine și mi-a șoptit că nu-mi va mai da un ban. L-am drăcuit în gând, dar am dat drumul la gramofon. Prima piesă a fost *Cântecul cocorilor* și vreo trei sau patru minute oamenii au continuat să

facă mișto de el. Muncitorii ăștia mai văzuseră balet înainte, dar acum era sfârșitul zilei, sticlele treceau din mână-n mână printre rânduri, toți fumau și sporovăiau, strigând din când în când:

Afară cu rahatul ăsta de pe scenă! Să-l ia naiba de rahat!

El a continuat să danseze, dar vociferările erau tot mai tari, chiar și din partea femeilor. Mi-a aruncat o privire și-a început să-mi pară rău pentru el, așa că am ridicat acul gramofonului. In cantină s-a făcut liniște. Avea o privire răutăcioasă – ca și cum, dintr-odată, le-ar fi provocat pe femei să i-o tragă și pe bărbați, să se ia la bătaie cu el. Buzele îi zvâcneau. Cineva a aruncat o cârpă murdară pe scenă, ceea ce a stârnit noi hohote de râs. Vera Bajenova se-nroșise la față, încercând să-i potolească, era în joc prestigiul ei de mare șefa.

Exact atunci Rudi și-a întins larg brațele și-a început un *gopak*, urmat în mare viteză de-un *iablotșko*, săltând în sus pe vârfurile picioarelor și revenind lent în genunchi. Subit a cotit-o pe *Internațională*. Râsetele s-au transformat în accese de tuse și muncitorii au început să se fâțâie pe scaune și să bată din picioare pe ritmul *Internaționalei*. La sfârșitul spectacolului, Rudi s-a întors la balet, tot pe *Cântecul cocorilor*, rotunjind cercul, și ticăloșii idioți au început să-l aplaude. Și-au trecut din mână-n mână o cutie de tinichea și-au mai adunat treizeci de ruble. El mi-a aruncat o privire, și-a vârât toți banii în buzunar. Muncitorii s-au îmbulzit în jurul nostru și ne-au invitat să bem niște kumîs. În scurt timp, toată lumea din cantină bea și vorbea tare. Un om scund, cu părul roșu, a sărit pe tejgheaua din aluminiu și a ținut un toast; când a terminat s-a pus

într-un picior și și-a întins mâinile-n sus. Rudi l-a înșfăcat de braț și l-a ținut drept, arătându-i care era figura.

Când am luat tramvaiul spre casă, amândoi mai beți decât doi elefanți, l-am întrebat ce-are de gând cu banii extra. M-a porcăit, spunându-mi că-s un mizerabil de cazac, că trebuia să-și plătească cu ei biletul de tren pân' la Moscova sau Leningrad, oricare din școli avea să-l primească, așa că să mă duc dracului, că oricum el câștigase toți acei bani.

Își dăduse pe obraji cu roșu, ochii erau mărginiți cu creion negru, furat de la operă. Genele le lungise c-o pastă și părul, pieptănat pe spate, stătea lins cu ajutorul pomezii. Singur acasă, își zâmbea și făcea grimase în fața oglinzii, creând o serie de figuri. Pășind spre oglindă, își trage mai bine colanții și își potrivește centura de dans: în oglinda înclinată nu-și poate zări mai mult de jumătate din trunchi. Își întinde în sus brațul, dincolo de imaginea pe care-o vede în oglindă, face o plecăciune și urmărește brațul cum reapare în oglindă. Se apropie și mai mult, exagerează pirueta, încordează și mai mult mușchii picioarelor, aduce șoldurile-n față. Își scoate colanții și centura, rămâne nemișcat, cu ochii-nchiși.

Un șir de lumini, o mare de fețe, aude un ropot de aplauze. Luminile de pe scenă se-aprind din nou și cortina se trage în părți. Face o reverență.

Când termină, își șterge rujul și machiajul de pe ochi cu o batistă veche. Mută cele câteva piese de mobilier – o comodă, fotolii, tablouri ieftine – și începe să exerseze în spațiul mic și-ntunecos.

După-amiază, tatăl său ajunge acasă mai devreme decât de obicei și-l salută, dând din cap, cum fac bărbații obișnuiți să păstreze tăcerea. Ochii i se opresc un moment pe șirul de bilețele ale lui Rudi, lipite de oglindă: *Lucrează la battements și ordinea adecvată de jetes coupes. Împrumută-l pe Scriabin de la Anna. Aliniamentul picioarelor.* La sfârșitul unui șir de bilețele, cuvântul *Viza*.

Hamet aruncă o privire spre batista care zace pe podea lângă picioarele lui Rudi.

In deplină muțenie trece pe lângă fiul său, trage fotoliul la locul lui obișnuit, de lângă ușă. Sub saltea, Hamet are suficienți bani pentru biletul de tren. Salariul pe două luni, în bancnote legate c-un elastic. Economisise banii pentru o pușcă cu țeava retezată. Să vâneze gâște și păsări sălbatice. Fazani. Sitari. Fără multă vorbă, Hamet scoate banii de sub saltea și-i aruncă lui Rudik, după care se-ntinde pe spate în pat și își aprinde o țigară ca să mai alunge mirosul din cameră.

În drum spre Leningrad – sau mai degrabă spre Moscova, care e oricum în drum spre Leningrad – trenul face o haltă în micul sat Ijevsk, unde am crescut eu. I-am spus lui Rudi că va ști care-i satul meu după acoperișul roș-verde al stației de cale ferată. Dacă dorea, putea să se ducă la unchiul meu, Majit, să doarmă o noapte și, dacă avea noroc, chiar să primească o lecție de mers pe picioroange. Mi-a zis că va vedea.

L-am ajutat pe Rudi să meargă pe picioroange odată, când ne aflam în clădirea operei și el juca un rol de figurant, un sulițaș roman. Noi trebuia să facem curățenie după spectacol. El era încă îmbrăcat în costum. I-am pus

picioroangele-n mâini și i-am zis să se cațăre pe ele. Erau scurte, numai trei sferturi de metru. Le-a așezat pe podea, și-a pus tălpile pe blocuri, a strâns legăturile și a rămas așa, prostit, până și-a dat seama că, în niciun caz, n-avea cum să se salte-n sus. Mi-a zis:

- Albert, ticălosule, ia porcăria asta de-aici!

Și-a desfăcut legăturile și a dat un șut picioroangelor, pe urmă s-a răzgândit, le-a luat din nou și-a venit cu ele în mijlocul scenei, încercând să-și dea seama ce trebuia să facă. În final, am adus o scară mobilă și i-am arătat cum să procedeze. S-a urcat în vârful scării și i le-am dat pe cele mai ascuțite. Niciodată să nu cazi pe spate! Balansează toată greutatea pe picioare! Nu privi în jos! Ridică sus genunchiul și piciorongul te va asculta!

I-am legat o frânghie pe sub brațe, să se poată agăța de ea, dacă s-ar fi clătinat prea tare. Mai întâi, a încercat să se balanseze un pic pe picioroange, cel mai greu lucru dintre toate, până când i-am spus că trebuia să meargă și să nu se oprească deloc din mers.

Înainta cu greu, ținându-se de frânghie.

Când eram tânăr, unchiul Majit exersa într-un siloz abandonat, aproape de sat. Făcea asta acolo pentru că nu era vânt deloc și, mai mult, în orice alt loc s-ar fi dat cu capul de tavan. Avea vreo douăzeci, treizeci de perechi diferite de picioroange, toate făcute din lemn de frasin, pornind de la o juma de metru pân' la trei. Preferatele sale erau cele de-un metru pentru că putea să se aplece și să vorbească cu noi, copiii, sau să ne mângâie pe cap, să dea mâna cu noi în timp ce noi fugeam pe lângă el. Era cel mai grozav acrobat pe care-l văzusem vreodată. Își făcea mereu câte o pereche nouă de picioroange, se cățăra pe ele si se echilibra imediat. În câteva zile putea să fugă cu ele.

Singura dată când unchiul a căzut a fost când ne-nvăța cum să cădem fără să ne rănim.

– Niciodată pe spate! țipa el la noi, fiindcă vă spargeți capul!

Tocmai atunci a început să lunece el însuși pe spate, continuând să zbiere la noi:

– Niciodată cum fac eu acum! Niciodată așa!

Când începea să se încline, unchiu' își schimba repede centrul de greutate și exact în ultimul moment cădea în față, aterizând cu genunchii strânși la piept, proptit pe călcâie. Singurul acrobat care nu-și rupsese niciodată clavicula.

Am încercat să-l învăț pe Rudi tehnica mersului pe picioroange câteva seri la rând înainte să plece, dar era cu gândul în altă parte. Oricum, însăși ideea că pleca departe îl făcea să plutească. I-am mai spus că, dacă se va uita pe fereastra trenului, va putea vedea copii jucându-se dincolo de câmp, nepoatele și nepoții mei, capete ițindu-se printre porumbi. Și, dacă se uita în spatele gării, îi putea zări pe câțiva dintre ei mergând pe picioroange pe terenul de fotbal. Așază-te pe partea stângă a trenului, i-am zis eu.

Sunt sigur că n-a făcut-o.

15 APRILIE '59

R,

Magia dansului, tinere, e ceva pur accidental. Ironia situației este că tu trebuie să tragi mai tare decât oricine altcineva ca acest lucru să se-ntâmple. Apoi, când se petrece, e singurul lucru din viața ta garantat că nu se va mai repeta vreodată. Asta, pentru unii, e o situație nefericită, dar pentru alții, un moment unic de extaz.

Poate, atunci, ar trebui să uiți tot ce ți-am spus și să-ți amintești un singur lucru: Adevărata frumusețe a vieții constă în faptul că uneori se-ntâmplă ca frumusețea să-ți apară în față.

Sașa

2

LENINGRAD, UFA 1956-1961

Platformele de cale ferată erau ude de la apa scursă de pe pantofii pasagerilor și picăturile rămase pe umbrele și ziua era posomorâtă sub cerul plumburiu. Lucrătorii își vedeau posaci de drumul lor. La megafon se transmitea muzică simfonică, un sunet sfredelitor de violoncel și vioară. M-am așezat pe-o bancă de sub streașină, privind o femeie cam de vârsta mea cum își ia rămas-bun de la copiii ei, doi adolescenți. Mi-am netezit rochia, nu prea solemn și nici prea sărbătoresc, încercând să-mi imaginez cum arăta el.

Mama îmi expediase o fotografie de-a lui, făcută cu mulți ani în urmă, pe vremea când era profesoara lui la Ufa. Avea o față suptă, cu pomeți proeminenți, a oricărui băiat de la țară – trăsături de tătar, păr nisipiu, privirea cuiva care dorea să te facă praf –, dar acum avea șaptesprezece ani și sigur că arăta altfel. Îmi scrisese cât de extraordinar era și că-l voi recunoaște imediat, că iese-n evidență în mijlocul mulțimii, că-și transformase mersul într-un fel de artă.

Când trenul a sosit în sfârșit, umplând aerul cu nori de aburi, m-am ridicat, ținând pălăria care aparținuse tatălui meu la piept, în semn de recunoaștere – era ceva teribil de

absurd, dar simţeam cum mă cuprinde un val de entuziasm în aşteptarea băiatului de două ori mai tânăr decât mine. Am scrutat mulţimea, dar nimeni nu se potrivea descrierii. Am înaintat, frecându-mă în trecere de pardesie subţiri de vară şi de valize, am ajuns chiar să strig după doi băieţi care, temători, gândind că reprezentam vreo autoritate, şi-au scos imediat legitimaţiile.

Următorul tren nu sosea decât peste patru ore, aşa c-am ieşit afară din gară, în ploaie. În faţa staţiei era un bust al lui Stalin şi cineva îl profanase, sfredelindu-i aproape imperceptibil obrajii. Florile de sub statuie erau ofilite. Desfigurarea statuii sigur era o prostie, dacă nu de-a dreptul periculoasă, dar ne aflam cu puţin înaintea Congresului din 1956 şi, la Leningrad, puteam simţi deja o uşoară relaxare. Era ca şi cum o mică fisură se lărgea, lăsând să pătrundă lumina în interior, o lumină care prindea putere, prezenţa ei devenind o parte de netăgăduit a vieţii noastre. Pe şinele tramvaiului erau aşezate din loc în loc nişte corturi negre, în locurile unde era nevoie de reparaţii. Preţul aparatelor de radio fusese redus. Începeau să sosească transporturi de portocale din Maroc – nu mai văzusem portocale de ani buni. Cumpărătorii se-nghesuiau în jos, spre docurile Nevei. Cu numai câteva luni înainte, într-o încercare de a-l mai înveseli pe soţul meu, îi cumpărasem opt sticle din vinul său preferat, adus din Georgia. Începuse să funcţioneze şi termoficarea, aşa că aveam acum apă caldă în apartament şi, noaptea târziu, ne băgam amândoi în cadă, un gest surprinzător din partea amândurora. Un timp, Iosif parcă se mai luminase, dar, după ce s-a terminat vinul, arăta ca şi cum poliţia întunericului ar fi pus din nou stăpânire pe el.

În loc s-aștept în fața gării, am mers de-a lungul Nevei, am trecut de pușcărie, pe pod în jos, unde am luat un tramvai spre universitate. Am ciocănit la ușa soțului meu, să-l informez care era situația, dar el nu se afla în biroul său – probabil lucra cu altcineva sau discuta pe undeva cu unul dintre ceilalți profesori de fizică. Nu mai fusesem demult la universitate și coridoarele mi se păreau goale de orice conținut, de parcă mergeam prin interiorul unei tobe, odată cel mai important instrument muzical din viața mea. M-a fulgerat un gând, să mă duc până la Departamentul de lingvistică, însă mă temeam că voi redeschide niște răni mai vechi. In schimb, am pescuit un permis vechi din poșetă și-am pus un deget peste data expirată ca să intru în cantină.

Mâncarea arăta mai rău și mai insipid decât îmi aminteam. Femeile de dincolo de tejghea mă priveau, afișând un aer disprețuitor, și omul înarmat c-o mătură uriașă, cu care aduna resturile de alimente și gunoaiele de pe podea, se mișca mai alene, de parcă ar fi contemplat misterele profunde ale jegului de pe jos.

Simțindu-mă ca un oaspete nepoftit în vechea mea viață, am ieșit afară. Soarele apăruse printre nori și cerul luminat arăta ca un recif arctic.

Înapoi, la gara Finlandia, am dat de-o agitație și o învălmășeală absente mai devreme și lucrătorii își treceau nervoși țigările aprinse unul altuia. În interior, o lozincă imensă atârna de tavan, mișcându-se suflată de vânt, cu fotografia lui Hrușciov de pe ea împăturindu-se și despăturindu-se: *Viata e mai bună, viața e mai frumoasă.* Lozinca nu fusese acolo mai devreme, dar avea un rost, așa cum era luminată de razele soarelui infiltrate prin geamuri.

M-am așezat din nou pe banca de pe peron, întrebându-mă ce anume se aștepta mama mea să fac pentru acest băiat de la țară, în vârstă de șaptesprezece ani. În scrisorile lor, părinții îmi spuneau că Rudi era o binecuvântare pentru ei – numindu-l afectuos Rudik –, dar aveam sentimentul că nu conta atât prezența lui, cât amintirile lor de pe vremea când baletul jucase un rol atât de important în viață.

Nu crescusem alături de părinții mei și adevărul e că timpul meu petrecut alături de ei putea fi înfășurat pe-o bobină foarte mică. Fuseseră exilați la Ufa, dar tot ce era mai important în viața lor se desfășurase în locul pe care continuau să-l numească Petersburg – cu palatele sale, casele, duelurile, străzile, paleta de culori, cristalele de Boemia, fotoliile de orchestră de la Marinski – pierdute pentru totdeauna după revoluție. Tatăl meu supraviețuise în mod miraculos tuturor epurărilor de-a lungul anilor, arestărilor și rearestărilor, prizonieratului în lagărele siberiene, fiind în final deportat la Ufa, unde el și mama mea au fost, mai mult sau mai puțin, lăsați în pace de autorități. Mama insistase mereu să fie alături de tata și, pentru că eu trebuia să urmez o școală bună și să păstrez vechile tradiții ale familiei, am fost crescută de bunicii din partea maternă la Leningrad, luându-le numele de familie și patronimul. M-am măritat foarte tânără, am primit o slujbă la universitate și mi-am mai văzut părinții doar de câteva ori. Ufa era un oraș închis – industrie, cherestea, fabrică de armament. Nu figura pe hărți și era un loc extrem de dificil de vizitat. Așa că părinții mei, deși nu-i uitasem niciodată și nici nu-i lipsisem de afecțiunea mea, nu ocupau un loc de frunte în viata mea de zi cu zi.

Am auzit fluieratul unei alte locomotive, cum se apropie de gară și-am scos repede fotografia lui din poșetă, ca să-mi împrospătez memoria.

Mulțimea din trenul de Moscova a trecut ca un iureș pe lângă mine. Un moment, m-am simțit ca un pește care înoată împotriva curentului, aruncată dintr-o parte-n alta, fluturând pălăria tatei prin aer. Rudi tot n-a apărut.

Singură și îngrijorată, mi-a trecut prin minte că traversam acum o linie subțire și invizibilă din viața mea. Aveam treizeci și unu de ani, pierdusem două sarcini. Încă îmi petreceam mult timp imaginându-mi cum ar fi arătat copiii mei la vârste diferite. Și acum, cu acest adolescent tătar, eram împovărată de responsabilitatea de a mă purta cu el ca un părinte, fără niciuna dintre bucuriile aferente – mă temeam că i se întâmplase ceva rău pe drum, fie că pierduse adresa noastră, fie că nu reușise să găsească stația de tramvai, dacă sosise într-adevăr.

Am ieșit din nou din gară, blestemându-l în sinea mea și m-am întors în centrul orașului. Adoram camera noastră dărăpănată din apartamentul comun de pe Fontanka. Pereții erau scorojiți. Culoarele miroseau a vopsea și a varză. Ramele ferestrelor putreziseră. Și totuși, locul îmi plăcea. Tavanele erau înalte și colțurile împodobite cu stucaturi. Lemnul era înnegrit și parcă ascundea secrete, ușa era frumos sculptată, iar vara lumina pătrundea în plin prin ferestre. Puteam auzi valurile cum se agită pe canal, când treceau bărcile, spărgându-se apoi de maluri.

Am stat mai multe ore la fereastră, veghind strada. În final, Iosif a venit acasă, avea cravata sucită la gât. M-a privit ostenit.

– Va veni aici, mi-a zis el.

Iosif și-a luat masa de seară și s-a dus să se culce, în timp ce mormăia ceva. Atunci mi-a trecut prin cap ideea că sunt ca o piesă din porțelan – o farfurie singură sau poate un capac – decorativă și fără folosință.

Am început să mă plimb prin cameră, doisprezece pași între fereastră și peretele opus, șase pași pe lat. Aveam niște termene la care trebuia să livrez traducerea poeziilor la care lucram, deși n-aveam nici energia, nici dispoziția să mă ocup de ele. Mă priveam obsesiv în oglindă, studiindu-mi fața din diferite unghiuri. Mă cuprindea un sentiment dur, de dislocare. Niciodată nu reușim, mă gândeam eu, să fim mai preciși, mai clari și mai durabili. Aveam sentimentul că orice urmă de tinerețe, pe care o avusesem odată, mă părăsise în mod dramatic. Cât de jalnic! Cât de demnă de milă! Cât de ridicolă! M-am ciupit de obraji, să le mai dau puțină culoare, mi-am pus pardesiul și-am coborât scara urât mirositoare, am străbătut curtea, atentă la zgomotele din apartamentele vecine, râsete, certuri, niște note rătăcite scoase de-un pian.

Era una dintre nopțile albe, albastrul palid al cerului la miezul nopții, fără lună, fără stele, numai câțiva nori pufoși plutind deasupra mea. Tata îmi scrisese cândva că stelele erau mai puternice decât întunericul din jurul lor și am rămas cam o oră acolo, așteptând să le zăresc. Subit, o siluetă și-a făcut apariția trecând pe sub arcadă.

Rudi nu era deloc o apariție artistică. Arăta gârbovit, cu umerii aduși în față. De fapt, părea ca ieșit dintr-un film de desene animate, trăgând în urma lui o valiză legată cu sfoară și cu șuvițele de păr țâșnind ca niște țepi de sub șapca de velur. Era destul de slab, cu pomeți accentuați, dar, când m-am apropiat de el, i-am remarcat imediat ochii intens albaștri, cu o expresie încurcată-n ei.

– Pe unde-ai fost? l-am întrebat.

Sunt onorat să vă-ntâlnesc, a replicat el ceremonios, întinzând mâna spre mine.

– Te-am așteptat toată ziua.

– O! exclamă el.

Și-a plecat capul într-o parte, aruncându-mi o privire inocentă, de parcă îmi punea la încercare toată hotărârea.

– Am venit cu trenul de dimineață, mi-a zis. Probabil că n-ai dat de mine-n gară.

Nu m-ai văzut că țineam pălăria-n mână?

– Nu.

Știam că era o minciună, nici măcar una bună, dar m-am făcut că nu văd. Se foia nervos de pe-un picior pe altul și l-am întrebat ce făcuse toată ziua.

– Am fost la Ermitaj, mi-a răspuns.

De ce?

Să văd tablourile. Mama ta mi-a spus că dansul e asemenea picturii.

– A zis ea așa ceva?

– Da.

– Și ce ți-a mai spus?

– Că-i o idee bună să fii și muzician.

– Nu ți-a spus că un dansator trebuie musai să respecte un program?

A ridicat din umeri.

– Ai un pian? m-a întrebat.

Avea un ușor surâs diabolic și m-am forțat să nu izbucnesc în râs.

– Nu! i-am răspuns.

Tocmai atunci s-a auzit din nou sunetul pianului de la etajul patru si cineva a început să cânte o piesă de Beethoven,

aș spune chiar destul de bine. Rudi s-a luminat și mi-a zis că poate îl va întâlni pe posesorul pianului și-l va convinge să-l învețe și pe el.

– Să nu crezi asta! am replicat.

A urcat scările câte două trepte deodată, în pofida valizei. Ajuns în camera noastră, l-am așezat la masă și i-am servit mâncarea răcită între timp.

Gătești mai bine decât mama ta, mi-a spus el.

M-am așezat și eu la masă, unde, după ce mi-a aruncat un alt zâmbet fulgerător, și-a băgat din nou nasul în farfurie.

Deci vrei să te faci balerin?

– Vreau să dansez mai bine decât o fac deja, a răspuns el.

Îi rămăsese o bucățică de varză între dinți și și-a extras-o cu unghia. Arăta atât de tânăr, de vital și de naiv! Totuși, zâmbetul lui mi se părea cumva trist, deși nu era, de fapt, chiar deloc. Cu cât îl studiam mai mult, cu atât mai mult remarcam ce ochi extraordinari are, imenși, nesupuși, ca și cum ar fi fost niște entități independente, scrutând apartamentul, scrutând colecția mea de discuri. Mi-a cerut niște muzică de Bach, i-am pus un disc și-am micșorat volumul. Părea cu totul absorbit de muzică în timp ce mânca.

Vei dormi pe canapea, i-am spus. Dimineață, vei face cunoștință cu soțul meu. Se scoală devreme.

Rudi s-a ridicat și a căscat, și-a întins brațele deasupra capului, s-a dus spre canapea, lăsându-și farfuria murdară pe masă. Eram cu spatele la el, dar l-am zărit într-o oglindă în timp ce-și scotea hainele, rămânând în lenjeria de corp. S-a întins pe canapea și a tras pătura-n sus.

Imi place, mi-a zis.

– Ce?

– Orașul ăsta. Îl iubesc!

– Cum așa?

– „O, să nu te încrezi în Nevski Prospect, sunt numai minciuni și vise, totul e o amăgire!“ a reacționat el, citând din Gogol, spre marea mea surprindere.

Apoi, și-a încrucișat brațele sub cap și a expirat lung și fericit. Mi-am sorbit repede vinul și, ca o proastă, mi-au venit lacrimi în ochi fără niciun motiv. El a întors capul, stânjenit.

L-am vegheat până când a adormit.

Mă gândeam la părinții mei, la puținele ocazii pe care le avusesem ca să ne vedem. Erau comici împreună, tatăl meu, doar puțin mai înalt decât mama și aproape tot la fel de îngust în umeri. Avea o mustață căruntă, purta cămăși demodate, cu manșete cu butoni și pantalonii îi fluturau mereu în jurul gleznelor. Trupul său era ruinat în urma anilor petrecuți prin lagăre – în Siberia, își retezase un deget mare de la picior cu toporul, ca să prevină cangrena, așa că mergea șchiopătând. Faptul că-și pierduse degetul îl salvase pe tata – în infirmeria lagărului, întâlnise un doctor care era și el poet. Recitau în secret versuri ale marilor poeți și, în schimb, doctorul avea grijă să-l țină pe tata în viață. Tata era cunoscut în lagăr pentru capacitatea lui de a memora imediat un vers pentru totdeauna și, chiar și după ce fusese eliberat, putea să-și amintească lucruri pe care altcineva le-ar fi uitat demult. Însă avea inima slabă din cauza pedepselor și piciorul îi cauza imense neplăceri. Deși suferea de-o insomnie groaznică, continua să afișeze multă bună dispoziție, ca și cum i-ar fi sfidat: „N-ați putut să mă distrugeți“. Mama își păstrase frumusețea în ciuda anilor, corpul încă zvelt după numeroșii ani de balet, părul strâns într-un coc mic la ceafă, ochii vii si strălucitori.

Părinții mei țineau extrem de mult unul la altul – chiar și la vârsta lor se țineau uneori de mână.

Îl priveam pe Rudi cum se sucește pe canapeaua mea, gândind că el era acum secretul care-i unea. Pot spune că nu eram geloasă. Presupun că toți descoperim, după multe căutări, că ne aparținem realmente numai nouă înșine.

Eram încă trează, când dimineața a luat locul nopții albe. Termenele mele, fixate de Institutul de traduceri, continuau să mă chinuiască, trei poeme spaniole atât de complicate încât aveam dubii că voi putea să le redau eleganța. După micul dejun, m-am plimbat pe malul canalului, am luat tramvaiul și mi-am cărat mila față de propria persoană undeva la țară, într-un loc unde mă duceam pe când eram copil. Un mal plin de iarbă presărată cu flori de câmp și trei sălcii plecate deasupra râului. Îmi plăcea întotdeauna să intru îmbrăcată în apa curgătoare. M-am scufundat în ea până la șold, apoi m-am întins pe mal să mă usuc la soare. Am stilizat unul dintre poeme, așezând cuvintele în ordine, șase dintre ele rămânându-mi în minte ca o incantație: *credincios, mort, lumânare, tăcere, buhai de noapte* și *radianță.* Când am ajuns la cea mai bună formă, mi-am închis caietul și-am înotat numai cu lenjeria intimă pe mine.

Adevărul e că eram încă atrăgătoare, cu trupul zvelt ca al mamei, cu părul tot atât de negru, pielea tot atât de albă și ochii deschiși la culoare ai tatălui meu.

Am rămas până târziu pe malul râului și, când am sosit acasă, prietenii mei se adunaseră deja în jurul mesei de sub fereastră, discutând serioși într-un limbaj secret pe care-l cunoșteam numai noi. Asta era rutina normală – lunea seara ne-o petreceam în compania oamenilor de știință și a lingviștilor, cu care eram prieteni de când lucram la universitate.

Serile acelea nu puteau fi denumite un *salon* – un cuvânt care mă deranja, sunând atât de burghez –, ci o simplă adunare, cu țigări și vodcă, filozofie, invective și cuvinte pe jumătate spuse. Larissa era profesoară de franceză. Serghei, botanist. Nadia, translatoare. Petr se ocupa de filozofia științei, vorbind mult despre Heisenberg și nesiguranța inerentă a vieții noastre – putea deveni o pacoste, congestionat la față, ruinându-ne uneori serile. Eram ușor îndrăgostită de-un alt Iosif, un lingvist înalt, cu părul blond care, când se amețea, începea să vorbească în limba greacă. Soțul meu nu participa deloc, rămânând până târziu în biroul său de la universitate.

Am intrat liniștită în cameră ca să descoper o mică dramă în curs de desfășurare. Rudi asculta conversația cu bărbia sprijinită-n mâini, cumva derutat, ca și cum tocmai ar fi auzit o mulțime de cuvinte pe care se tot străduia să le-nțeleagă. Discuția se axa pe o piesă nouă, despre care se scrisese în *Pravda* la modul laudativ pentru modul cum îi înfățișa pe muncitorii în grevă din Ungaria prerevoluționară. Comesenii puneau accent pe expresia de *dualism lingvistic*, un termen care apărea deseori în recenzii, deși sensul le părea tuturor nebulos, cu excepția lui Petr. Mi-am tras și eu un scaun și m-am așezat lângă ei. Rudi deschisese o sticlă de vodcă a soțului meu și le turna tuturor în pahare, inclusiv în unul din fața sa. Era aproape beat. La un moment dat, s-a aplecat, mi-a atins mâna, spunându-mi:

– Ce grozav!

Când întâlnirea s-a sfârșit, a dispărut în noapte împreună cu prietenii mei și a venit acasă trei ore mai târziu – Iosif de-abia se întorsese și se dusese la culcare – exclamând numai: „Leningrad, Leningrad, Leningrad!“

A început să danseze prin cameră și arăta ca și cum și-ar fi evaluat aripile-n zbor. L-am lăsat să se bucure de moment și-am trecut pe lângă el, spre chiuvetă, ca să spăl vasele. Înainte să adorm l-am auzit strigând cât îl ținea gura:

– Îți mulțumesc, Iulia Sergheevna!

Era prima dată când cineva mi se adresa cu numele tatălui meu, deoarece eu întotdeauna folosisem patronimul bunicului. M-am strecurat în așternuturi și m-am întors cu spatele la Iosif, inima bătându-mi cu putere. Aveam în fața ochilor figura tatălui meu și, în timpul unui somn agitat, îmi reapărea obsedant ultimul vers din poemul spaniol. A doua zi de dimineață, celelalte două versuri au țâșnit la viață fără niciun efort, la fel ca substratul lor politic – poetul era un marxist din Bilbao. Mi se părea o întâmplare cu mare semnificație. Le-am pus într-un plic și le-am dus la institut, unde mă așteptau banii pentru ele. Am cumpărat cafea turcească și-am revenit acasă, unde Rudi mă aștepta abătut. Prima lui zi la școala de dans nu mersese bine. A băut trei cești de cafea și-a ieșit afară-n curte – de sus, uitându-mă după el, l-am văzut exersând pe lângă gardul din fier forjat.

Toată săptămâna aceea, Rudi a continuat să se prezinte la audiții la școală și noaptea hoinărea prin oraș, uneori venind foarte târziu, pe la trei dimineața – dar, la urma urmelor, erau nopțile albe și nimeni nu dormea – povestindu-mi despre frumoasele palate văzute sau despre un vânzător pe care-l cunoscuse în fața companiei Kirov sau despre un paznic care-i aruncase o privire suspicioasă în timp ce se plimba pe Liteini Prospect. Am încercat să-l avertizez să aibă grijă, dar a ridicat din umeri cu nepăsare.

– Sunt un bădăran de la țară, mi-a zis el. Nu-i interesez!

Era ceva neobișnuit în felul modulat în care vorbea, un amestec curios de aroganță rurală și îndoieli sofisticate.

La sfârșitul săptămânii atârnam rufe la uscat în bucătăria comună, când mi-am auzit numele strigat de undeva, de jos.

– Iulia!

M-am uitat pe ferestruică și l-am văzut în curtea din spate, cățărat pe gardul de fier forjat într-un echilibru precar.

– M-au primit! striga el plin de bucurie. Am intrat! Am intrat!

A sărit jos de pe gard, aterizând într-o băltoacă, apoi a luat-o la goană spre scară.

– Șterge-te pe picioare! i-am strigat de sus.

A zâmbit cu gura până la urechi și și-a șters pantofii cu mâneca. A gonit după aceea pe scări, în sus, să mă îmbrățișeze.

Mai târziu, am aflat că-i convinsese pe cei de la școala de coregrafie din Leningrad atât cu modul în care dansase, cât și cu vorba. Nivelul lui era numai mediu avansat, dar le plăcuse focul interior și intuiția sa. Era mai mare decât majoritatea celorlalți elevi, însă rata nașterilor scăzuse atât de mult în timpul războiului, încât erau deschiși și pentru dansatori de vârsta lui, chiar oferindu-le burse. Urma să fie repartizat într-un dormitor împreună cu niște puști de unsprezece, doisprezece ani, un lucru care-l îngrozea și m-a implorat să-l las să vină la întâlnirile de lunea seara. Când am răspuns afirmativ, mi-a luat mâna și mi-a sărutat-o – se părea că învățase deja ceva maniere demne de Leningrad.

După două săptămâni avea valiza făcută, gata să se mute la internat.

În seara în care Rudi a plecat, Iosif a făcut dragoste cu mine și, după aceea, s-a lungit pe canapea, aprinzându-și o țigară și mi-a aruncat fără să mă privească:

E un mic căcăcios, ce părere ai?

Dintr-odată parcă am simțit prezența părinților mei și mi-am înfundat capul în pernă fără să zic nimic.

Rudi a revenit de-abia peste trei luni. A intrat împreună cu RosaMaria, o fată din Chile. Atât de frumoasă, încât părea că extrage tot oxigenul din aerul din jur. Totuși, nu era infatuată, știind cât e de atrăgătoare, mai degrabă se comporta nonşalant. Tatăl ei era editor al unui ziar clandestin din Santiago și ea venise la Școala de coregrafie din Leningrad ca să ajungă balerină. Rudi, poate pentru că era împreună cu ea, arăta deja diferit. Era îmbrăcat cu o haină lungă, militară și avea cizme până la genunchi. Părul îi crescuse lung.

RosaMaria a aruncat cutia chitarei într-un colț și s-a așezat mai departe de noi, în timp ce Rudi a tras un scaun la masă, ascultând, aplecat deasupra unui mic pahar cu vodcă. Eu, Larissa, Petr, Serghei și Nadia eram destul de amețiți și adânciți într-o dezbatere interminabilă despre Heidegger, care afirmase că viața devine reală atunci când e trăită în prezența morții. În opinia mea, discuția se referea în final la viețile noastre în timpul lui Stalin, dar nu puteam să alung gândul la tatăl meu, care-și trăise toată viața nu doar în umbra morții, ci și a fostei lui vieți. I-am aruncat o privire lui Rudi. Căsca și își umplea paharul din nou cu un soi de gest teatral, ținând sticla sus în aer, lichidul vărsându-se cu un pleoscăit în pahar.

Tocmai atunci Petr se întoarse spre el, întrebându-l:

– Hei, tinere, ce crezi că-i autentic si ce nu?

Rudi a sorbit cu zgomot o gură de vodcă. Petr i-a tras sticla din față, ținând-o strâns la pieptul său. În jurul mesei s-a auzit un val de râsete. Era o competiție plăcută între bărbatul obosit, de vârstă mijlocie și băiat. Mă gândeam că Rudi nu va putea să-i facă față lui Petr, dar el a înhățat două linguri, a sărit în picioare, și-a croit drum printre plantele artificiale din dreptul ușii, făcându-ne semn să-l urmăm. Ciudățenia gestului a făcut să se lase tăcerea în jur, deși RosaMaria continua să surâdă, ca și cum ar fi știut ce va urma.

Rudi și-a continuat drumul pe culoar, spre baie, unde a sărit în cada goală.

– Asta, rosti el emfatic, e un lucru autentic.

Și a început să bată cu lingurile în marginea căzii, scoțând diferite note în funcție de curbura porțelanului, cu note mai lungi și seci la baza ei, apoi mai înalte, când lingurile urcau spre buza ei. Bătăile scoteau un zbârnâit metalic lung după care a început să lovească în perete. Avea o expresie foarte serioasă, în timp ce scotea o serie de sunete fără noimă sau ritm. Era circul cel mai pur.

Johann Sebastian Bach! exclamă el.

După care s-a oprit și noi am început să-l aplaudăm entuziaști, așa beți cum eram. Petr a fost pe moment șocat, dar s-a salvat în mod admirabil în loc să plece, s-a dus spre cadă cu sticla-n mână și i-a turnat o dușcă zdravănă de vodcă lui Rudi pe gât.

Au terminat împreună sticla și atunci Petr a ridicat-o deasupra capului lui Rudi, spunându-i:

– Să dea Domnul să ai tot atâtea necazuri câte picături au mai rămas în această sticlă.

– Nu vreau să mă ud, a râs Rudi.

Seara a continuat cu tot mai multe nebunii și cu noi toți din ce în ce mai criță. Am mâncat pâine cu sos de hrean – asta era tot ce am putut găsi prin casă – până când a venit un amic de-al lui Petr cu trei ouă fierte tari, să le împărțim. RosaMaria a scos chitara din cutie și ne-a cântat în spaniolă, deși într-un dialect pe care nu-l cunoșteam. Rudi a apucat o cratiță de coadă, izbind cu ea în podea, în chiuvetă și faianță până când, scandalizați, au venit vecinii ca să protesteze.

Exact atunci a sosit și Iosif acasă. L-am întâmpinat în prag cu un strigăt:

– Hai să dansăm!

M-a împins deoparte și m-am izbit de perete. În cameră s-a așternut tăcerea.

Atunci Iosif a început să zbiere:

– Ieșiți dracului de-aici! Toți! Plecați dracului acasă!

Amicii mei s-au uitat la mine și au început să-și stingă mucurile țigărilor în scrumiere cu mișcări lente, neștiind ce-ar trebui să facă.

– Afară! tună din nou Iosif. L-a apucat pe Rudi de guler și l-a târât afară pe culoar. Rudi era uluit, îl privea cu ochii mari. Dar RosaMaria s-a proptit în fața soțului meu și – numai uitându-se fix la el – l-a făcut să-și plece privirea. În final, Iosif a coborât mânios scările și s-a dus în curte să fumeze.

Petrecerea a continuat. Eram conștientă că tocmai se-ntâmplase ceva extraordinar, că RosaMaria schimbase o mică axă din viață mea, chiar dacă numai temporar și, în sinea mea, i-am fost foarte recunoscătoare.

A revenit a doua seară la braț cu Rudi. El s-a simțit imediat ca acasă, vorbind cu însuflețire despre un mit studiat la ora de literatură universală din acea zi. Era în legătură c-un zeu indian, Shiva, care dansa într-un cerc de foc. El și

RosaMaria se întrebau dacă dansul era unul constructiv sau deconstructiv, dacă, dansând, produci o operă de artă sau o distrugi. Rudi susținea că trebuie să construiești un dans de jos în sus, în timp ce RosaMaria credea că dansul trebuia destructurat, că fiecare mișcare e ca o pătrundere în dans, până când acesta e descompus în splendide părți separate unele de altele. Îi urmăream nu atât cu regret, ci ca o oglindă în care apăream alături de Iosif, cu zece ani în urmă, amintindu-mi cum discutam probleme de fizică și limbaj în aceeași manieră serioasă și concentrată. Erau adânciți în conversația lor până când a apărut Larissa și ne-am întors la știință, teoria relativității din nou, ceea ce în mod clar le displăcea tinerilor dansatori.

Când Iosif a reapărut, s-a așezat la masă alături de noi toți și n-a mai scos un cuvânt, cu o politicoasă resemnare. O studia pe RosaMaria, cu părul ei negru, zâmbetul larg, dar și-a tras scaunul alături de-al meu, chiar mi-a aprins o țigară. Iosif a declarat că Chile este țara lui favorită, chiar dacă nu fusese niciodată acolo și eu stăteam lângă el gândindu-mă cât de bogată aș fi putut fi dacă tot rahatul care ieșea șuvoi din gura bărbatului meu ar fi putut fi transformat în aur.

RosaMaria ne vizita tot mai des, chiar și fără Rudi. Era conștientă că, foarte probabil, era urmărită, având în vedere că era străină. Când ridicam receptorul telefonului, puteam auzi păcănituri intermitente. Dădeam muzica tare, în caz că aveam microfoane plantate-n cameră, deși nu era nimic extraordinar în conversațiile noastre. Ea ne povestea despre Santiago, de care îi era un dor teribil. Eu tradusesem cu mai mulți ani în urmă niște poezii chiliene și-mi imaginam gangurile, câinii vagabonzi, vânzătorii ambulanți, deși țara la care se referea ea era numai cafenele, cluburi de jazz,

trabucuri. Vorbea ca și cum ar fi avut o tamburină-n gât. Iubea dansul pentru ceea ce era în sine, și nu ca pe o operă de artă, așa că se simțea mizerabil la școală, unde socotea că i se impune ceva rigid. Trebuia să poarte tot timpul fuste și spunea că-și cumpărase niște colanți portocalii la Santiago – ideea mă făcea să izbucnesc în râs – murind de dorința de a-i purta măcar o dată. Singura persoană care o făcea să-și mențină echilibrul psihic, spunea ea, era Rudi, pur și simplu pentru că el se comporta firesc. La școală Rudik avea tot felul de necazuri, mai ales cu Șelkov, directorul. Refuza să-și tundă părul, făcea pe rebelul în timpul repetițiilor, punea piper în centurile rivalilor săi. Dar excela la materiile care-i plăceau, literatură, istoria artei, muzică, urând în același timp științele exacte și orice altceva nu era pe gusul lui. Șterpelise niște farduri, creion negru de ochi și un ruj strălucitor, și se machia în dormitor. Ea ne-a spus că Rudi nu-l respecta pe niciunul dintre colegii lui, dar că-și adora profesorul, Aleksandr Pușkin, care-l luase sub tutela sa. RosaMaria a mai pomenit și niște zvonuri, potrivit cărora Rudi fusese văzut târziu în noapte, plimbându-se pe lângă piața Ekaterina, despre care se spunea că e locul de întâlnire al unor stricați, o chestiune care nu părea s-o deranjeze, spre surprinderea mea, având în vedere că păreau să se potrivească atât de bine.

– Nu ne iubim, mi-a spus RosaMaria într-o după-amiază.

– Nu?

Ea și-a ridicat sprâncenele, ceea ce m-a făcut să simt din plin că eram cu douăzeci de ani mai în vârstă decât ea.

– Bineînțeles că nu! a răspuns ea.

Cu RosaMaria am început să simt că mă deschid din nou spre lume. Beam împreună cafea noaptea târziu. M-a familiarizat cu dialectele din Chile și a pus pe hârtie vechi

balade pe care le-am tradus – știa mai multe cântece de dragoste decât oricine altcineva. Datorită legăturilor ei am reușit să pun mâna pe-un gramafon nou. Citeam tot ce putea găsi. Gorki, Pușkin, Lermontov, Maiakovski, Mao, un roman de Theodore Dreiser, Mitchel Wilson, *Infernul* de Dante, Cehov, chiar l-am recitit pe Marx, pe care-l îndrăgeam mult. Am primit mai multe traduceri de la institut și făceam plimbări lungi.

O dată la câteva luni, trimiteam pachetul tradițional părinților mei, inclusiv o scrisoare în care le spuneam că Rudi se descurcă bine, face progrese, că a găsit un profesor care-l înțelege.

Tata îmi răspundea, folosind un cod simplu, cum că prăjitura n-avea atâtea stafide ca de obicei, ceea ce însemna că scrisoarea mea fusese prea scurtă. Mai scria că Ufa era gri pe gri și încă și mai mult gri și că el și mama își doreau cu disperare să poată face o călătorie departe de acel oraș.

Se-ntreba dacă nu puteam trage niște sfori Sankt Petersburg, scria el, era faimos pentru teatrele sale de păpuși.

Îl vezi pe strada Rossi, cu ghetele înalte lipite de gambă și cu fularul lui roșu, lung, târându-se pe pământ în urma sa; îl vezi cu gulerul ridicat, mâinile adânc vârâte-n buzunare, pantofii cu placheuri de metal ca să scoată scântei; îl mai vezi cum stă la coadă în cantină, cu capul ușor plecat spre umăr, ca și cum l-ar fi durut ceva; îl vezi primind înc-un polonic de supă de la bucătăreasa cu părul prins în plasă neagră; îl vezi aplecându-se peste tejghea și atingându-i mâna, șoptindu-i ceva, făcând-o să râdă; îl vezi când își ridica poala cămășii

să-și curețe tacticos lingura și cum i se conturează mușchii pe abdomenul plat; îl vezi mâncând repede și ștergându-se la gură cu mâna; o vezi pe bucătăreasca cum îl privește, de parcă ar fi descoperit un fiu pierdut de mult.

Îl vezi în studioul de la mansardă, în lumina dimineții, mai devreme decât oricine altcineva, reușind intuitiv o mișcare, în timp ce altora le ia trei zile de muncă; îl vezi împingându-se prin mulțimea de pe culoare, purtând jambierele tale noi-nouțe și, când te iei de el, îți aruncă: „Cordește-te c-un cal"; îl vezi fără chiloți; îl vezi cum se dichisește; îl vezi cum își face loc cu coatele-n față și-n centru, unde se poate privi mai bine în oglindă; îl vezi cum numără nerăbdător în timp ce-i urmărește pe ceilalți cum își fac combinațiile lor; îl vezi cum îi dă drumul partenerei, care se prăbușește pe jos, pentru că se mișcă prea lent, și cum nici măcar nu se obosește să-i întindă o mână, s-o ajute să se ridice, deși ea plânge și e foarte probabil să-și fi luxat încheietura mâinii. Cum se duce atunci spre fereastra înaltă și răcnește: „Futu-i!" pe deasupra străzii teatrului; îl tot vezi vara și iarna și, de fiecare dată, ți se pare tot mai grozav, fără să reușești să-ți dai seama de ce.

Îl vezi cum își vopsește pantofii albi de dans în negru și coase niște nasturi pe ei, ca să arate cu totul altfel decât ai celorlalți; îl vezi cum îți ia suspensorul și nu-i zici nimic, iar când ți-l înapoiază murdar și-i ceri să-l spele, îți zice să iei un rahat și să-ți bagi fața-n el; îl vezi ziua următoare și-i spui din nou că vrei să-ți dea suspensorul spălat și atunci începe să te insulte: „Nenorocit mizerabil!"; îl vezi cum pleacă chicotind; îl vezi cum trece pe lângă tine, pe stradă, fără să te privească și te gândești c-o fi un pic nebun sau însingurat sau pierdut și, apoi, subit, se avântă traversând strada spre fata din Chile, care-și deschide larg brațele și, în câteva secunde, o iau la

fugă braț la braț pe stradă; îi vezi cum se duc, te simți gol, stupefiat. Iei decizia să-ți deschizi sufletul în fața lui, să-l faci să-ți fie prieten, așa că te așezi lângă el la cantină, dar el zice că-i foarte ocupat, are ceva important de făcut și se duce glonț spre bucătăreasă; îl vezi flecărind și râzând cu ea și tu stai acolo, cu privirea fixă, vrând să-l întrebi dacă întâlnise pe cineva în viața lui la care să țină mai mult decât la persoana lui, însă știi deja răspunsul, așa că renunți la întrebare.

Il vezi cum devine protejatul lui Aleksandr Pușkin; îl vezi cum citește tot timpul, pentru că Pușkin i-a spus că, dacă vrea să ajungă un mare dansator, trebuie să știe multe lucruri, așa că, în curte, se apleacă deasupra lui Gogol, Joyce, Dostoievski; îl vezi cum parcă se cuibărește între paginile cărții și cum parcă devine parte din ea și începi să crezi că, atunci când vei citi cândva acea carte, îl vei putea descifra și pe el.

Il vezi și-l ignori, dar într-un fel îl apreciezi din ce în ce mai mult; îl vezi cum își rupe-un ligament și asta-ți aduce bucurie. Când îl vezi din nou dansând, începi să crezi că ura ta l-a ajutat să se pună repede pe picioare; îl vezi înainte de ore, cum practică variația Kitri, cu picioarele în poante, toți urmărindu-l uluiți cum dansează rolul unei balerine și chiar și fetele se strâng să-l vadă; îl vezi cum studiază mișcările originale Petipa, disecându-le astfel încât îți poate prezenta orice combinație cu ajutorul mâinilor, degetele însele într-un complicat balet, dur și fluid; îl vezi cum îi răspunde lui Pușkin cu tăcere și respect, apoi îl auzi cum i se adresează familiar lui Pușkin, spunându-i pe nume, Sașa; îl vezi cum îi ține din scurt pe ceilalți studenți, când greșesc vreun pas si mai vezi și modul în care acceptă privirile lor, protestele lor, mica lor ură; îl mai vezi cum intră în biroul directorului să-i spună că-i un prost și-l vezi cum iese de-acolo zâmbind

după tot scandalul; pentru ca, puțin mai târziu, să-l vezi suspinând nestăpânit, fiind sigur că urma să fie trimis acasă și din nou, după aceea, poți să-l vezi stând în mâini în fața biroului directorului, cu un rânjet cu susu-n jos pe față, până când Pușkin reapare de dincolo de ușă după ce-l salvează din nou de exmatriculare.

Îl vezi cum refuză să intre-n Komsomol pentru că îi dă peste cap programul de antrenamente, un lucru pe care nimeni nu-l mai făcuse vreodată și, convocat în fața comitetului, cum se apleca peste masă să le spună membrilor: „Scuzați-mă, tovarăși, dar ce-i aia naivitate politică?“, dând apoi din cap și cerându-și scuze; cum mergea chicotind pe culoar pentru că reușise să nu mai fie convocat niciodată la vreo întrunire, îl vezi în bibliotecă cum copiază partiturile muzicale, notele pentru dansatori, cămașa stropită copios cu cerneală; îl vezi cum o ia la goană, să asiste la ultima repetiție și, după aceea, imitând mișcările văzute acolo; îl vezi cum le execută exact la fel ca tine; îl vezi apoi cum le face mai bine decât tine și mai vezi că nu mai are deloc nevoie să le exerseze pentru că i-au intrat în sânge, îl vezi cum se furișează prin culisele teatrului Kirov; îi vezi pe dansatorii mai în vârstă decât el cum îi fac semn cu mâna; îl vezi cum se preface că nu-i emoționat, când observă la afișaj că a primit rolul râvnit de ceva timp.

Îl vezi peste tot, la piciorul podului de peste canal, pe bănci în parcul Conservatorului, pe mal, îndreptându-se spre Palatul de Iarnă, în lumina soarelui, în fața vechii Catedrale Kazan, pe iarba din Grădinile de Vară; îi vezi bereta neagră, costumul închis la culoare, cămașa albă, fără cravată și imaginea lui te urmărește, nu poți scăpa de ea, îl vezi plimbându-se cu sotia lui Pușkin, Xenia; vezi modul în

care îl privește ea și ești sigur că s-a îndrăgostit de el, auziseși niște zvonuri, totuși nu ești deloc convins că așa ceva e posibil; îl vezi și pe însuși Pușkin, spunând că, într-o zi, el va fi numit direct solist la Kirov, chiar dacă știi – și știi! – că ești un dansator mai bun decât el și te întrebi unde-ai greșit, când ai greșit, pentru că tehnica ta e mai bună decât a lui, ai mai mult talent, ești mai sofisticat, linia ta e mai bună, maniera de dans e mai curată, totuși ești conștient că lipsește ceva, nu ești sigur ce, te temi și ți-e rușine și urăști să-i auzi pe alții pronunțându-i numele; și, apoi, într-o zi îl vezi – în clasă, pe hol, la cantină, în sălile de repetiții de la etajul cinci, nu contează unde – și crezi că te vezi pe tine, vrei să te miști, dar nu poți, picioarele îți sunt sudate de podea, simți cum te trec toate sudorile fără oprire și ai impresia c-ai intrat într-o baie de acid, lichidul îți trece peste cap, pe sub tine, e în jurul tău, în tine, arde, până când el pleacă și acidul dispare, rămâi singur, privind în jos și, subit, îți dai seama că o mare parte din tine a dispărut între timp.

Stimate tovarășe,

Vă răspund la ordinul dat joia trecută. Trebuie să spun că, într-adevăr, comportamentul tânărului lasă mult de dorit, dar natura talentului său sugerează că un program prea rigid i-ar putea știrbi capacitățile, clar prodigioase. Nu prea știe ce face și totuși se străduiește nu numai să afle, dar și să se autodepășească. Stilul lui aparte este maleabil. De fapt, are numai optsprezece ani. Propun, în mod oficial, să i se permită să se mute, să vină să locuiască împreună cu mine și cu Xenia în locuința din curte, cel puțin pe termen

scurt, până când i se va imprima disciplina de care are atâta nevoie.

Ca întotdeauna, cu cel mai mare respect,

A. Puşkin

La scurt timp după ce-am primit scrisoarea de la tatăl meu, am început să bat drumurile spre marea clădire de pe Liteini Prospect, să văd dacă pot să-l scot din exilul său. Mama putea vizita singură Leningradul, dar refuzase s-o facă – s-ar fi simțit ca într-un picior fără el. „Iulia, îmi scria ea, aștept să-mi vină vremea." Și în trecut încercasem de câteva ori să-i aduc de la Ufa, dar fără succes, însă acum, cu dezghețul bine instalat, situația arăta mult mai promițătoare. Mă gândeam că, probabil, vor să petreacă mai mult timp cu Rudi decât cu mine, dar nu prea conta – ideea unei vizite a lor mă exalta.

In marea clădire, la toate ghișeele, puteai vedea numai fețe morocănoase. Marginea din scândură era scrijelită în locurile în care oamenii apăsaseră prea tare cu creioanele lor. Ochii paznicilor erau inexpresivi, în timp ce-și pipăiau armele. Am aflat ce formulare trebuia să completeze tatăl meu, ce-ar fi trebuit să spună, cum ar fi trebuit să-și prezinte cazul și i-am expediat scrisori în care-i comunicam instrucțiuni exacte. Au trecut mai multe luni și nu s-a întâmplat nimic. Știam că acțiunile mele erau periculoase, mult mai mult decât orice altceva – mă simțeam ca și cum mi-aș fi scos inima afară din trup, o mișcare prea puțin inteligentă. Mă-ntrebam dacă nu-i afectam astfel și pe cei din jurul meu, mai ales pe Iosif, care ar fi avut mai mult de pierdut decât mine.

RosaMaria mi-a spus că tatăl ei, influent în cercurile comuniste din Santiago, ar putea să mă ajute, dar eram încredințată c-ar fi fost mult mai înțelept din partea ei să se țină cât mai departe. Era posibil ca birocrația să descopere adevărul, indigoul să dezvăluie adevăruri mult diferite față de scrisorile în original, asemenea acțiunii unui roman european misterios.

Insă cam peste nouă luni – în timp ce lucram la traducerea unui poem spaniol pentru Editura de stat – am primit o telegramă:

Joi, Gara Finlandia, la 10 dimineața.

Am făcut curățenie lună din podea până-n tavan și-am cumpărat tot felul de provizii pe care puteam pune mâna, în timp ce Iosif se ferea din calea mea fără să scoată un cuvânt.

Când am ajuns la gară, ei stăteau pe banca de sub uriașul ceas. Veniseră cu un tren mai devreme. La picioare aveau un cufăr imens din lemn, proaspăt lăcuit. Cufărul era acoperit cu etichete gumate, deși multe din litere se șterseseră. Sigur că tata avea pălăria pe cap. Mama purta un pardesiu vechi cu guler de blană. Dormea cu capul pe umărul lui, cu gura întredeschisă. Tata i-a atins încheietura mâinii ca s-o trezească. Ea a deschis brusc ochii, și-a scuturat capul. M-am dus spre ea și-am luat-o în brațe. O simțeam neobișnuit de fragilă.

Tata s-a ridicat de pe bancă, a întins larg brațele și mi-a spus cu voce tare:

– Uite! Am fost reabilitat! Apoi, pe un ton mai jos, conspirativ, a adăugat: Ei bine, oricum, timp de trei luni.

M-am uitat în jur să văd dacă era vreun milițian, dar nu era niciunul. Mama i-a făcut semn să tacă, dar el s-a aplecat spre ea și i-a spus pe-un ton enigmatic:

– Până la sosirea dimineții nu vom fi scăpat de călătoriile noastre.

– Tu și poeziile tale! i-a zis mama.

El a zâmbit și a făcut semn spre cufăr.

Iulia, draga mea, ajută-mă!

În troleibuz n-a vrut să se așeze. În schimb, s-a agățat de bară cu o mână, sprijinindu-se de baston cu cealaltă. A facut o grimasă, când a pornit vehiculul, dar ochii săi priveau nerăbdători în jur. Avea o expresie rănită pe față – orașul său aproape nu mai exista, după blocadă și reconstrucția de după război deși, din timp în timp, închidea ochii, ca și cum ar fi vrut să confrunte ce vedea cu amintirile sale și odată l-am auzit șoptind:

– Petersburg!

A zâmbit după aceea, uitându-se când la mama, când la mine, ca și cum amintirile sale aveau un fel de efect de domino.

Cu puțin înainte de-a ajunge pe Nevski, pantograful s-a desprins de pe firul de contact și troleibuzul s-a oprit în mijlocul străzii. Tata s-a dus la ușă, încercând să-l readucă la locul său, dar vehiculul fusese modernizat și el a rămas acolo, pierdut. Șoferul s-a uitat urât la el. Ceilalți pasageri s-au întors și ei spre el și fața tatei s-a îmbujorat de teamă.

Mama i-a făcut semn să se așeze. I-a strâns mâna în a ei și, astfel, și-au continuat călătoria-n tăcere.

Iosif i-a întâmpinat vesel pe părinții mei. Mama l-a apucat de umeri, să-l vadă mai bine. Îl știa numai din fotografii. Iosif s-a înroșit și s-a dus în grabă să deschidă o sticlă de

vodcă. Toastul său a fost lung și foarte convențional. Mama se plimba prin cameră, atingând lucrurile, forma de unt, legitimația de partid a soțului meu, cărțile pe jumătate traduse de mine. Am mâncat împreună un prânz bun, și, când am terminat, mama s-a dus pe culoar spre baie, a dat drumul la robinetul de apă caldă și a intrat în cadă, iar Iosif s-a scuzat că trebuie să plece la universitate.

Când a revenit, mama mi-a spus:

Nu-i atât de-nalt pe cât îmi imaginasem.

Tata stătea în dreptul ferestrei exclamând:

– Of, Fontanka!

Mai târziu, după-amiază, mama a adormit cu capul pe masă. Am reușit s-o conduc spre canapea. Tata și-a împăturit haina și i-a pus-o sub cap. O mângâia pe păr, în timp ce ea dormea și, deși arăta atât de slăbit, părea s-o înconjoare cu toată dragostea lui. In scurt timp, a adormit și el, dar avea un somn agitat.

Seara devreme, mama a început să se pregătească pentru vizita lui Rudi. Și-a pieptănat părul și și-a tras pe ea o rochie care mirosea ca și cum ar fi atârnat prea mult în dulap. Tata a făcut o plimbare lungă pe Nevski, disperat după un trabuc, însă toate tutungeriile erau închise. Un vecin mi-a dat două bucăți și tata le-a mirosit îndelung, în timp ce recita un vers dintr-un poet lituanian despre milostenia profundă a străinilor.

Bineînțeles, Rudi a întârziat. A venit fără RosaMaria. Purta un costum la două rânduri și o cravată neagră, subțire, prima pe care-o văzusem vreodată la gâtul lui. Avea o singură ramură de liliac înfășurată într-o foaie din caietul de note și i-a dat-o mamei, în timp ce o săruta. Ea s-a luminat toată și i-a spus că deja crescuse dincolo de orice închipuire a ei.

Ora care a urmat au stat acolo, ca două rotițe zimțate, operând împreună. Ea îl asculta, în timp ce el vorbea repede, fără să se oprească, pe un ton și ritm perfect, despre podeaua școlii puțin înclinată, urmele de sudoare de pe bara din sala de dans, zvonul despre o mișcare de dans a lui Nijinski, cărțile pe care le citea – Dostoievski, Byron, Shelley – și cum se mutase la familia Pușkin. Aplecându-se spre ea, i-a spus:

– Știi, stau acum mai mult timp în aer!

Mama arăta pierdută. Rudi i-a acoperit un moment degetele care-i tremurau cu mâna lui. Problema era că Rudi învățase prea multe și dorea să-mpărtășească totul celorlalți. Fosta profesoară primea acum lecții și asta îi crea confuzie. Dădea din cap și, cu buzele strânse, încerca să-l oprească, dar nu era posibil: a continuat cu lecțiile luate de la maeștrii olandezi de la Ermitaj, un pas nou pe care Pușkin încerca să-l învețe, o ceartă cu directorul, dragostea lui pentru Rahmaninov, repetițiile văzute la Kirov, serile la teatrul Gorki. Dormea puțin, mai spunea el, având nevoie de numai patru ore pe noapte și tot restul zilei învăța de dimineață până-n seară.

Ca să-și mai tempereze tremuratul mâinii, mama își rotea verigheta și am fost izbită cât era de slabă, inelul lunecând cu ușurință de-a lungul degetului. Arăta extraordinar de obosită, dar repeta întruna:

– E-n regulă, scumpul meu băiat, e-n regulă!

În final, tata i-a șoptit ceva la ureche și ea și-a lăsat capul pe umărul lui, s-a ridicat, s-a clătinat puțin, și-a cerut scuze, spunând că trebuie să se odihnească. L-a sărutat pe Rudi pe obraz și el a rămas tăcut în picioare.

– Te-ai descurcat bine, i-a spus tata. E mândră de tine.

Dar, la ușă, Rudi m-a întrebat, în timp ce-și netezea nervos jacheta:

– Cu ce-am greșit, Iulia?

– Cu nimic. E obosită. A sosit după o călătorie lungă, de mai multe zile.

– Voiam numai să-i povestesc tot.

– Rudi, vino mâine! i-am spus.

– Mâine am ore.

– Atunci poimâine.

Insă el n-a venit nici poimâine, nici săptămâna următoare. Am instalat un paravan, ca să separ un colț al camerei, am așternut patul pentru părinții mei, în timp ce eu și Iosif ne-am culcat pe jos. Discutau c-ar trebui să-și închirieze o cameră, să aibă un loc al lor, poate în suburbii, la comun, dar mai întâi trebuiau să rezolve problema permisului de ședere, documentele de pensie și cartelele. Aveau viză pentru numai trei luni. Mama era din ce în ce mai neliniștită și tata nu era în stare să facă față birocrației, așa că eu am fost cea care a trebuit să mă ocup de logistică. In fiecare zi, când veneam acasă, mama era lungită pe canapea, cu capul proptit pe-o pernă, în timp ce tata șchiopăta agitat prin încăpere.

Făcuse rost de o hartă a Leningradului, un lucru dificil, poate că făcuse un troc la piață sau se-ntâlnise cu niște prieteni vechi. Am preferat să nu-l întreb. Seara, întindea harta pe masa de bucătărie și încerca să identifice străzile ale căror nume erau acum schimbate.

– Uite, zicea el, fără să aibă pe cineva anume în minte, Strada Vaporului a devenit Strada Roșie, cât de ciudat!

Nota toate schimbările postrevoluționare ale locurilor știute de el, care-și pierduseră vechea istorie. Docul englez era acum Docul Flotei Rosii, Strada Bazinului de Înot fusese

redenumită după poetul Nekrasov. Strada Inălțării, natural că fusese schimbată, la fel și Strada Reînvierii, unde biserica ortodoxă fusese transformată într-un magazin. Satul Micului Țar se numea acum Satul Copiilor. Bulevardul Polițiștilor era acum Bulevardul Poporului. Strada Milionarilor nu mai exista. Strada Crăciunului era acum Strada Sovietelor, un lucru monstruos în opinia lui. Și alte vechi nume, acum dispărute, îi produceau durere – Strada Moise, Canalul Caterina, Strada Nicolae, Strada Birjarului, Bulevardul Miracolului, Strada Privighetorii, Strada Mântuitorului, Strada celor Cinci Colțuri, Bulevardul Turnătoriei, Aleea Măcelarilor, Curtea Meșteșugarilor, Aleea Plastrografilor. Dragostea tatei pentru poezie îl făceau să vadă în schimbarea numelui străzilor mai mult decât o mișcare politică.

Intr-o zi vor denumi o stradă după numele redenumitorilor, zicea el.

I-am șoptit c-ar trebui să aibă grijă ce spune, cui spune și, desigur, când o face.

– Sunt suficient de bătrân să spun tot ce vreau!

Nu era ca și cum și-ar fi pierdut credința în trecutul său, dar acesta îi devenise de nerecunoscut, ca și cum s-ar fi așteptat să redescopere logica din adolescență, dar găsise cu totul altceva în schimb. Vechile denumiri păreau întipărite în mintea lui și nu dădeau semne că-l vor părăsi vreodată. Problema lui era că nu putea să accepte schimbarea, totuși norocul său era că nu mai putea fi pedepsit din nou.

A renunțat la obsesia pentru hartă, când a văzut că mama era tot mai bolnavă. Ea refuza să admită că se-mbolnăvise, însă am dus-o oricum la spital seara târziu, cu un taxi. Doctorii au examinat-o cu grijă – mama mea, prin natura ei, insufla respect – deși n-au descoperit nimic, chiar și după o

serie de analize de sânge. Ea insista că era ceva în aer, un lucru care o făcea să se simtă amețită.

Du-mă înapoi! insista ea.

In cameră, atmosfera era încordată, fără viață. Iosif mă dezgusta cu politețea lui convențională. De-abia ne mai vorbeam. Ne izolaserăm unul de celălalt de mai mulți ani și încercasem odată să găsim cuvântul rusesc pentru *privat*, având în vedere că exista în celelalte limbi studiate. Iosif îl percepea oarecum ca o noțiune de fizică, un loc necunoscut, dar acum ni se părea că toate locurile prin care trecuserăm erau la fel. Când despachetam cele câteva lucruri din geanta de spital a mamei, am simțit într-un fel straniu că parcă îl scoteam și pe soțul meu din viața mea.

Singurul lucru concret de legătură cu trecutul apropiat pentru părinții mei era Rudi – „dragul nostru Rudik", cum îi spunea mama –, dar el dispăruse de ceva timp, în pofida faptului că-i lăsasem niște bilețele la Școala de coregrafie, rugându-l să vină să ne vadă.

Până la urmă și-a făcut apariția, să ne anunțe că era pe punctul să danseze într-un spectacol al școlii. Stătea ca o statuie în mijlocul încăperii, cu picioarele încordate și m-a izbit ideea că trupul său acceptase dansul ca unica lui strategie.

– Voi dansa numai câteva minute, ne-a spus el, dar aș vrea să vă arăt ce-am învățat.

Această idee a readus culoarea în obrajii maică-mii. Arăta uimită de piesa aleasă, o bucată teribil de dificilă din baletul *Notre-Dame de Paris.* El argumenta că exersase cu Pușkin și că o va interpreta fără dificultate.

– Dar ești prea tânăr, nu poți interpreta un rol ca acesta, insista mama.

El zâmbi și-i spuse:

– Vino să mă vezi!

Aveam cartea lui Victor Hugo pe raft și, în zilele premergătoare spectacolului, tata i-a citit-o mamei. Avea o voce frumoasă, sonoră și prindea toate nuanțele din text, un lucru care m-a surprins. În dimineața spectacolului, mama și-a scos o rochie deosebită din valiză și a ajustat-o mai multe ore, când a terminat admirându-se în oglindă, o bătrânică radioasă.

Tata s-a îmbrăcat cu un costum negru și și-a pus papion. Ce mai rămăsese din podoaba sa capilară a fost pieptănat pe spate și am remarcat că-și pusese cel de-al doilea trabuc în buzunarul de la piept. Dorea să cheme o trăsură, ca pe vremuri și cu greu m-a crezut când i-am spus că atât acestea, cât și caii dispăruseră demult. În schimb, ne-am urcat într-un tramvai și tata i-a strâns mâna mamei când au trecut prin fața sediului KGB.

Spectacolul era la Școala de coregrafie din Leningrad, însă ne-am oprit puțin și-n fața teatrului Kirov, cu eleganța sa sfidătoare.

– Anna! a strigat-o tata. Nu-i așa că suntem frumoși?

– Da, a răspuns ea.

– Doi proști bătrâni.

Proști sau frumoși?

– Ambele, a replicat el.

Ne-am așezat pe scaune la balconul care înconjura sala de dans. Majoritatea spectatorilor era formată din profesori și studenți – purtau colanți, pulovere, jambiere. Noi eram teribil de bine îmbrăcați. Mama stătea dreaptă pe scaunul cu spătar înalt. RosaMaria a venit la noi și a făcut cunoștință cu mama, vorbind în rusa ei stricată. Au început imediat să conspire una cu cealaltă, mama și RosaMaria, șoptindu-și tot felul de lucruri

și zâmbind – arătau ca două părți ale aceleiași creaturi, trăind în decenii diferite, legate în mod ciudat pe plan emoțional. Mama și-a pus mâna pe brațul RoseiMaria în timp ce spectacolul continua. Aplauzele sunau politicos pentru majoritatea studenților, care mi se păreau talentați și cu stil, deși lipsiți de spirit. Rudi a fost penultimul. Când a pășit pe scenă, s-a uitat în sus, spre balcon și mama stătea mai dreaptă ca oricând.

Se auzeau murmure-n sală. Purta o centură foarte strânsă pe talie. Părul îi fusese tuns și pieptănat cu grijă, mai scurt la spate și lung în față, șuvițele căzându-i peste ochi.

Bineînțeles că a dansat perfect, ușor și rapid, flexibil, linia de pași bine controlată și compusă, însă mai presus de orice părea că folosește ceva dincolo de trup – nu numai expresia feței, degetele, gâtul lui lung, șoldurile, ci altceva intangibil, dincolo de cuget, furie cinetică și entuziasm – și-am simțit că-l urăsc un pic când au izbucnit ropote de aplauze.

Prima care s-a ridicat în picioare a fost RosaMaria, urmată de mama și de tata. Ei m-au îmboldit și pe mine. Departe de noi, pe scenă, Rudi făcea plecăciuni în fața publicului, fără să se oprească nici când în scenă a intrat următorul balerin, care aștepta mânios în spate. În sfârșit, Rudi și-a întins un braț și a ieșit alergând ușor. A fost întâmpinat de-un bărbat scund, chel și arătos, care-l bătea mulțumit pe spate. Mama mi-a șoptit:

– Este Pușkin, face un lucru minunat cu Rudik.

La care tata a adăugat:

– Tu ești Anna Vasileva și tu ai făcut, la rândul tău, un lucru minunat cu el.

Am ieșit în aerul răcoros al nopții de primăvară. Orașul era liniștit. Rudi ne aștepta afară și l-am îmbrățișat și felicitat pe rând. Mirosea tare a transpiratie, dar nu conta, voiam să-l

strâng aproape și să-i aspir toată energia. S-a aplecat spre mama, întrebând-o cum s-a descurcat. Ea păru că ezită un moment, apoi i-a spus:

– Ai fost minunat!

– O, cred că la *plié* m-am aplecat prea tare, zise el.

L-a strâns pe tata după umeri, cu un gest bărbătesc și a plecat împreună cu RosaMaria, ținându-se de mână.

– Cine-ar fi crezut? se-ntrebă retoric tata.

Își aprinsese ultima țigară de foi și sufla fumul spre cer. Mama se uita după Rudi, a cărui siluetă dispărea la capătul străzii.

– Picioarele lui arată mai lungi, zise ea.

– E ceva ușor de făcut, reacționă tata.

Zâmbi și se ridică pe vârfuri pe piciorul sănătos.

Tocmai atunci ieșea Pușkin din clădire. Purta un pardesiu cafeniu și avea cravată la gât. Era împreună cu soția lui, Xenia, o femeie pe care o mai văzusem pe străzile Leningradului. Era imposibil s-o treci cu vederea, atât era de frumoasă, cu părul ei blond, hainele magnifice, modul în care părea că-i luminată din interior. S-au întors spre noi și ne-au făcut semn scurt cu mâna și mă gândeam ce fel de oglinzi ciudate îi reflectau pe părinții mei, profesorii băiatului privind la familia Pușkin, profesorul acelui bărbat, care se-ndepărta deja de noi, mergând în jos pe stradă.

Mama i-a salutat politicos:

– Bună seara. Aș vrea să vă transmit felicitările mele.

Pușkin i-a răspuns:

– Rudi vorbea deseori despre dumneavoastră.

Ea zâmbi și-i spuse:

– Cele mai profunde mulțumiri.

O lună mai târziu, mama murea. A suferit o congestie cerebrală acasă la mine, în timp ce dormea. M-am sculat și l-am văzut pe tata stând nemișcat lângă trupul ei, sprijinindu-i capul cu mâna. Mă așteptam să-l văd plângând, dar mi-a spus calm că ea murise și că mă roagă să fac aranjamentele necesare ca să fie îngropată în cimitirul Piskariovskoie. Și-a închis ochii și i-a strâns părul în pumn, șoptindu-i numele tot timpul până a început să sune ca o rugăciune sau o blândă incantație. Mai târziu, în aceeași zi, conform vechiului obicei, a așezat-o pe masă și a spălat-o. A folosit o veche cămașă de-a lui în acest scop, spunând că este un ultim gest sentimental din partea sa. Ea arăta teribil de emaciată. El a muiat gulerul cămășii în apă caldă cu săpun și i-a șters gâtul, apoi claviculele. Cu mâneca i-a curățat brațul și cu poalele, sânii mici ofiliți. Arăta ca și cum ar fi dorit ca ea să-i poarte într-un fel cămașa, s-o ia cu ea în lunga călătorie pe care urma s-o facă. A acoperit-o c-un cearșaf și abia atunci l-am văzut pe tata izbucnind în hohote de plâns profund, de neconsolat.

Lăsase să picure robinetul și se-auzea un gâlgâit pe conducte, ca și cum întreaga clădire ar fi fost zguduită de tristețe. Am ieșit, să-l las singur. Vremea era rece și aspră. Când m-am întors, o îmbrăcase și-i pusese monedele tradiționale pe ochi.

Ziua când am înmormântat-o a fost însorită. La Piskariovskoie primisem un loc lângă un pâlc de arbori, nu departe de mormintele celor care muriseră în timpul blocadei. Lumina se strecura printre ramurile lor, roiuri de musculițe se ridicau printre tufe, păsărelele parcă țeseau aerul cu aripile. A fost o ceremonie foarte restrânsă. Ne costase trei sute de ruble să dăm mita pentru loc si o altă sută

pentru gropari. Alături, un tractorist tundea iarba de pe gropile comune, bine îngrijite, mărginite de-un șir de trandafiri roșii. Plin de respect, a oprit motorul, așteptând.

Tata și-a ținut pălăria la piept și am remarcat șirul de mici pete de sudoare apărute pe marginea ei. Cât de mulți ani purtase acea pălărie veche și de câte ori o pusese pe cap? S-a mișcat de pe un picior pe celălalt, a tușit și a spus că nu avea cuvinte, dar că, deși plecase, mama lăsase multe semne în urma ei că trecuse pe-aici.

– Fie ca influența ei să se transmită prin văzduh, a mai spus el.

Apoi a tușit a doua oară, pe față i-a apărut o mică grimasă și a întors capul.

In capătul îndepărtat, printre copaci, am zărit o limuzină ZIL neagră pătrunzând în cimitir, înconjurată de mai multe automobile, tot negre la culoare. Ne-am speriat puțin, gândind că poate era vreo persoană importantă, dar după aceea mașinile au tras în cealaltă parte a cimitirului și am fost mulțumiți că eram singuri.

Rudi și RosaMaria stăteau unul lângă celălalt. La început, Rudi își mușca buza de sus. Aș fi vrut să-l cert, să-l pălmuiesc, să-i scot o lacrimă, dar după un timp și, nu se știe din ce motiv anume, a izbucnit în plâns.

Tata a aruncat o mână de pământ peste coșciug.

Când am plecat, l-am văzut pe tractorist adormit, dar își scosese șapca pe care o așezase în poală și mă gândeam că mamei i-ar fi plăcut un astfel de gest.

În aceeași zi, l-am condus pe tata la gară.

– Mă-ntorc acasă, la Ufa, mi-a spus el.

Sigur că modul în care rostea *acasă* suna ironic, dar era locul unde supravietuise mulți ani alături de ea și

întoarcerea sa era o exprimare sugestivă a acestei părți din viață, dacă nu și ceva mai practic. Iosif ne-a însoțit la Gara Finlandia. L-am rugat să mă lase un moment singură cu tata. I-am cărat valiza prin mulțime. Ferestrele aruncau dungi de lumină pe peronul gri de dedesubt. Ne-am oprit în dreptul unei ferestre a trenului. O femeie-n vârstă, cu basma pe cap, ne-a aruncat o privire supărată. Tata m-a ținut strâns în brațe și mi-a șoptit la ureche că trebuie să fiu mândră de mine, c-ar trebui să fac lucruri care-mi plăceau, sigur într-o limită rațională. Mi-a atins obrazul și eu am suspinat prostește.

Nori mari de abur pluteau deasupra gării, agățați acolo așa cum erau agățați mereu, vrând parcă să ne spună că cei mai mulți dintre noi ne ducem viața încă suflând după ce ne-am dat ultima suflare.

Partituri muzicale, Bach și Schumann. Lecția de pian, Opera Mali. De discutat cu Șelkov ref. Serviciul militar. Săruri speciale pentru îmbăiat picioarele. Carte poștală de ziua de naștere a tatei. De împrumutat un radio portabil. Scurtarea pauzei de prânz pentru lucrul la bară, extensii. Să mă mut în camera goală. Sașa: „Datoria noastră este perfecțiunea". Muncă, muncă, muncă. In greutăți găsești extazul.

În fiecare zi notez timpul pe care-l pierd nedansând. Nietzsche. Da! Lecții de oratorie. Viza pentru Moscova. Să-i spun lui Șelkov să-și mănânce rahatul sau mai mult rahat decât de obicei, să-i aduc o găleată și-un polonic. Și, mai bine, să-l ignor complet, victoria finală. Pantofi. Permis. Hainele de

dat la curățat pentru concertul de la conservator. Băiatul din autobuz. Vigilență.

Să dorm mai puțin. Rutina de dimineață. Să aloc de două ori mai mult timp fiecărei sărituri mari cu bătaie – *grand battement* – ca să-mi întăresc controlul și să-mi dezvolt forța. Să stau mai mult în *releve* – ridicat, ca să capăt putere. Nouă sau zece pentru piruetă. Șabukiani, îți sărut picioarele! Să fac sărituri scurte în sus – *cabrioles* – în fața oglinzii, și nu pe lateral. Sașa: „Să trăiești prin dans". Depășește-i pe toți. Manipulează-i tu. Învață mai bine decât ei. Chiar și peruca trebuie să arate vie!

Trei tururi cu tot ansamblul. Să lucrez la frazare. Ceilalți vor trage cu ochiul să vadă dacă sunt aur sau alamă. S-o facă! Își vor rupe dinții oricum. *L'Apres-Midi d'un Faune. Estrade Guerra* spune că saltul fantastic – *ballon* – al lui Nijinski arăta ca și când ai fi văzut cum sare un iepure rănit de focul tras de-un vânător înaintea prăbușirii. Nijinski spune că nu-i greu să stai în aer, trebuie doar să faci o mică pauză, în timp ce ești suspendat acolo. Ha! Vasăzică Anna a avut dreptate la urma urmei.
Sașa zice că o mare parte din acel salt se datorează spatelui puternic al lui Nijinski. Exercițiu: de mers în mâini pentru a întări mușchii spatelui. Bilete la Richter. Băiatul de la Ermitaj spune că are contacte la Conservator. Zvonuri despre Xenia, dar dacă nu încerci totul înseamnă că ți-ai irosit viața. De găsit numele poetului ucrainean care a spus că nu vei descoperi binele până când nu înveți să bei șampanie din propriile ghete!

Pas de trois, Pas în trei, din *Guyane,* cu torțe, actul doi *pas de deux,* pas în doi, din *Lacul lebedelor,* duetul din *Corsarul* cu

Sizova. De citit din Byron pentru structură. O voi ruga pe RosaMaria să-mi peticească colanții. Îmi voi tăia unghiile ca să n-o mai zgârii pe Mașa când o ridic. Îi voi spune lui P. să nu mai numere pașii, i se mișcă buzele în timp ce dansează. *Pas de deux* e o conversație, nu un afurisit de monolog. De uitat toate discuțiile despre F. ca rival al meu. Ce rahat! Poți vedea mișcări mai bune și la un WC. Trebuie să cer cinci duzini de pantofi de dans flexibili și poate capăt o duzină, trebuie să folosesc cea mai bună machieuză, femeia aia din Georgia care sâsâie când vorbește. Cum să mă tund: în scări? Gorki spune că viața nu poate fi atât de rea încât oamenii să nu vrea să aspire la ceva mai bun. Da.

Pălăria de pânză lăsată în cabină. Scrisoare de la ministerul bașkir. Petrecerea cu ocazia celei de a nouăsprezecea zile de naștere. *Eugene Onegin*, muzica de Ceaikovski. Pentru *Corsarul* trebuie să mă inspir din romantismul și atitudinea sfidătoare a lui Byron. Sașa: „Cei mai mari artiști sunt născuți să îmbogățească arta respectivă, nu pe ei înșiși". Periuță de dinți. Miere pentru ceai.

Să dansezi ca și cum lucrurile trebuie spuse încă o dată. Sașa spune că drumul știut duce spre un loc neștiut. Și, la fel, că drumul necunoscut te va aduce înapoi pe tărâmul cunoscut. Ești dansator numai o parte a vieții. Restul timpului îi dai târcoale și te gândești la dans! Cei care mă urmăresc – dacă-i ignori, îți pierzi un ochi, dacă te pleci în fața lor, ți-i vor scoate pe-amândoi.

Trebuie să exersez mai mult în Sala 17. Să pun radioul și să închid telefonul. Expoziția Degas – RosaMaria spune că

o face să-și piardă somnul. Fotografiile. Să distrug scrisorile Xeniei.

Soțul meu obișnuia să-i spună lui Rudi o poveste. O repeta întruna, după orele de curs, când eram toți trei epuizați și ne așezam în fața focului, în apartamentul nostru de la curte. O dată sau de două ori, Rudi îl acompania încet la pian, în timp ce Sașa vobea. Povestea se tot schimba, dar Sașa era bucuros s-o tot repete și Rudi îl asculta foarte atent. Multă vreme după aceea, după ce Rudi s-a mutat de la noi în propriul apartament – când eu și Sașa eram din nou singuri – povestea aceea ne-a bântuit.

Dmitri Iahmennikov, spunea soțul meu, era un personaj minor în lumea baletului din Leningrad spre sfârșitul secolului al XIX-lea. Un bărbat micuț, slab, cu un ciuf de păr negru în vârful capului, căruia îi plăcea să ronțăie vârfuri de sparanghel, era coregraf angajat la o sală la nord de Canalul Obvodnîi. Lucra împreună cu fratele său, Igor, care cânta la pian.

Cei doi frați supraviețuiau datorită tinerilor dansatori care veneau acolo – cineva lăsa întotdeauna câte o pâine la ușa lor, așa că nu erau în pericol să moară de foame.

Intr-o seară de iarnă, târziu, fratele lui Dmitri a murit, prăbușindu-se cu fața pe clapele pianului. La scurt timp după înmormântare, Dmitri a orbit. Oamenii puneau dubla nenorocire pe seama legăturii puternice dintre cei doi frați Dmitri orbise din cauza șocului și nimic nu-l mai putea vindeca. Mergea în sus și-n jos pe stradă, între casă și sala de

dans, rareori abătându-se pe la piață să-și mai cumpere câte un mănunchi de sparanghel.

Dmitri a hotărât să-și continue cariera sa de coregraf pentru că era singurul lucru pe care se pricepea să-l facă. Se ducea la sală, încuia ușa după el. Dar nu mai putea să creeze niște mișcări de dans – în schimb, se târa pe podea, sprijinit pe palme și genunchi, simțind textura lemnului, pipăind parchetul cu degetele, chiar lipindu-și obrazul de el. A adus mai mulți tâmplari, interesându-se despre compoziția lemnului, lungimea și direcția nervurilor. Toți credeau că-și pierduse mințile.

Putea fi zărit ducându-se seara acasă, cu un capăt de sparanghel între dinți, pipăind cu mâna intrarea în locuința sa.

La un an de la dispariția fratelui său, Dmitri a deschis larg ușa sălii și i-a invitat pe dansatori la o audiție, explicându-le ce dorea de la ei. Balerinii au fost curioși inițial – gândul că un orb le spunea ce mișcări să facă li se părea absurd –, însă unii au început să danseze oricum. În loc să folosească vechiul pian al fratelui său, Dmitri a adus un violoncelist și un violonist și, în timp ce ei cântau, el s-a așezat în primul rând. In final, a ales un grup de dansatori pe care dorea să-i pregătească. Au repetat timp de mai multe săptămâni și, în tot acest timp, Dmitri de-abia scotea câte-un cuvânt, apoi subit a început să-i certe.

Fără să-i vadă, era capabil să spună când lungeau prea mult pirueta, când șoldul nu era aliniat cu umărul sau săritura era în unghi nepotrivit. Dansatorii au rămas muți de uimire – nu atât pentru că aveau un coregraf orb, ci datorită faptului că el avea dreptate.

Spectacolul care a urmat a fost un succes.

Povestea s-a răspândit în toamna lui 1909, când a apărut un articol în ziarul local. Dmitri a fost invitat să lucreze la niște săli mai mari de dans, din cadrul comunității, dar a refuzat. A respins mai multe oferte venite din partea unor întreprinderi, școli și, în final, a unui profesor de la Kirov, uluit de metoda lui Dmitri. Acesta a organizat un spectacol în care urma să apară o balerină mai în vârstă, Nadia Kutepova, adorată cândva de fratele său. Ea a venit și a interpretat un solo special pentru Dmitri, fără niciun public prezent. La insistențele lui, Nadia n-a dansat pe muzică. Afară, mulțimea aștepta să audă rezultatul.

Perechea a ieșit după două ore, braț la braț.

Întrebată cum fusese spectacolul, Kutepova a spus că, îndrumată de Dmitri, dansase perfect. Toate mișcările îi fuseseră splendid dirijate de Dmitri, astfel că spectacolul a fost unul dintre cele mai bune din toată viața ei.

Dmitri, la rândul său, a relatat mulțimii că, în timp ce Kutepova dansa, el putea auzi una dintre simfoniile interpretate de fratele său, că trupul ei dăduse viață muzicii și că, în sfârșit, ascultase tot ce crease fratele său vreodată.

Dmitri Iahmennikov auzise totul datorită scândurilor parchetului.

La Ufa era o vară fierbinte, orașul învăluit în fumul fabricilor și cenușii spulberate de incendiile de pădure, de dincolo de râul Belaia. În parcul Lenin se așezase pe bănci o peliculă fină de funingine. Îmi era greu să mă așez și să respir, așa că, în final, m-am hotărât să-mi cheltuiesc ultimul ban pe-o extravaganță, să merg la cinema.

Pentru că nu mai fusesem acolo de când murise Anna, mă gândeam c-aș fi putut s-o regăsesc, să-i înfășor o buclă de păr cărunt pe degetul meu.

Sala de cinema Patria era undeva pe strada Lenin, puțin lăsată în paragină, cu numeroase crăpături brăzdându-i magnifica fațadă și cu afișe îngălbenite de multă vreme sub sticlă. In interior, sub tavan, ventilatoarele se agitau date la maximum din cauza căldurii mari. Am intrat șchiopătând, sprijinit pe baston și, pentru că-mi uitasem ochelarii acasă, m-am așezat mai aproape de ecran, într-un rând din față.

Se zvonea că în jurnal apărea și Rudi și lumea se agita în sală, numele său fiind pronunțat de foștii săi colegi de școală, tineri și tinere și, pe ici, pe colo, de către un profesor mai bătrân. Îmi scrisese Iulia. Îmi spunea că la Petersburg tinerele se adunau în fața intrării artiștilor ca să-l zărească. Mai spunea că urma să danseze și în fața lui Hrușciov. Gândul mă-ngheța, dar era și ceva minunat – băiatul cu picioarele goale din Ufa dansând la Moscova. Am râs pe înfundate, amintindu-mi poreclele date lui Rudi în timpul școlii: porumbelul, fetița, față de broască. Toate astea erau acum date uitării. Era acum solist la Kirov – toată aroganța care plutea în jurul lui prin aer fusese adunată și turnată în supa victoriei.

După imn a început jurnalul. Rudi era filmat dansând în rolul spaniolului din *Laurencia.* Vederea lui mi-a stârnit o durere acută, deși plăcută cumva. Avea părul vopsit negru pentru rol și era machiat țipător. Simțeam cum o țin pe Anna de mână și cum se apleca spre mine să-mi spună: Rudi e sălbatic și exotic în același timp. Avea un stil aspru de-a dansa. Anna continua să-mi murmure că era prea flamboaiant, că picioarele nu erau aliniate cum trebuie, că linia de mișcări era puțin gresită, că trebuia să-și mai tundă părul.

Eu mă gândeam: Ce minunat – chiar și fantomă, Anna nu era reținută în exprimarea părerilor sale.

Mi-am amintit ultima dată când îl văzusem, la funeraliile Annei, aspectul feții lui care spunea că talentul nu mai era o surpriză pentru el. Acum părea la generații distanță de băiatul cu nasul curgând, care stătea în fața Operei din Ufa, cu vânătăi pe față și labele picioarelor rotite în afară.

Jurnalul s-a terminat. M-a cuprins o nostalgie că aproape am leșinat și stăteam moțăind în scaun înainte să mă scoale un film occidental, fără nicio noimă, *Tarzan*, filmul care rula în acea zi. Am ieșit afară în lumina asfințitului. Soarele uscase băltoacele de pe drumul neasfaltat. Corbii ciuguleau prin buruienile ofilite. La distanță, pădurea părea portocalie. Dintr-un bloc de pe Aksakov se-auzea un violoncel. M-am întors, așteptându-mă să-l văd pe Rudi, adolescent, cu Anna mergând după el.

Uitasem să-mi cumpăr de mâncare, dar mai era câte ceva prin casă, cartofi și castraveți. Acul gramofonului era tocit, totuși mai reușea să scoată sunetul slab al unei piese de Mozart.

Amintindu-mi o mică șmecherie a Annei, am făcut o adâncitură în pernă. Insomniile prelungite din ultimul timp deveniseră aproape de nesuportat și-am fost uimit când m-am trezit de dimineață, nu atât de faptul că mă trezisem din nou, ci de noutatea absolută că reușisem să dorm.

După patru zile pe drum, mama lui a sosit la hotelul unde era cazat cu puțin înainte de primul lui spectacol la Moscova. Purta un palton gri și batic pe cap. Epuizată, s-a ridicat pe

vârful picioarelor să-l sărute pe obraz. El a luat-o la braţ, conducând-o printre fotoliile grele, învelite-n catifea, printre piesele de mobilier vechi. Umărul ei atinge uşor una dintre draperiile roşii şi tresare. Un candelabru luminează uriaşele portrete ale eroilor Uniunii Sovietice. Intră în sala de banchete unde, mai devreme, premierul Hruşciov ţinuse o cuvântare, anunţând oficial deschiderea festivalului naţional al studenţilor.

La capătul încăperii se văd resturile banchetului întinse pe masă.

– Am dansat la recepţie, îi spune el.

– Unde?

– Pe scena de lemn de acolo. Nikita Sergheievici m-a văzut. M-a aplaudat. Cine-ar fi crezut?

– Uite! îi arată ea.

Farida şovăie pe-o latură a mesei: o urmă de caviar Beluga pe faţa de masă albă, apretată; o farfurie cu puţin pate de raţă rămas acolo; mirosul de nisetru, de hering, de carne de vacă, de trufe, de ciuperci sălbatice, de brânzeturi; biscuiţi krendeli, sub formă de opt; o singură stridie de Marea Neagră pe o tavă lucioasă. Ea ridică o bucăţică de carne sărată spre gură, se răzgândeşte, o aşază la loc, merge mai departe, remarcând frapierele goale de argint pentru sticlele de şampanie, firimiturile de pe podea, cenuşa de la trabucuri pe marginea ferestrelor, chiştoacele de ţigări, felii de lămâie în pahare goale, scobitori îndoite şi rupte, un aranjament de crizanteme roşii în centrul încăperii.

Rudik? îl strigă ea, privind spre masă.

– Da?

Ea se duce spre geam, aruncă o privire-n jos spre ghetele ei vechi, pătate de sare:

– Tata a zis că-i pare rău că nu poate veni aici.

Da.

– Voia să vină.

– Da.

– Asta-i tot, încheie ea.

– Da, mamă.

La ieşirea din hotel, un paznic le face loc în timp ce ei se strecoară afară-n frig. El începe să salte în jos pe stradă, poalele hainei fluturând prin aer. Farida zâmbeşte şi merge şi ea mai repede, simţindu-se pe moment mai uşoară. Totul i se învârte-n cap; fulgii de zăpadă, ghetele, sunetul unui ceas departe. Urmăreşte trecătorii şi pe fiul ei cu privirea şi e privită la rândul ei.

Rudik! îl strigă ea. Aşteaptă!

Îşi petrec după-amiaza în camera surorii lui, Tamara, în apropiere de parcul Kolomenskoie. Tamara împarte camera cu o familie formată din şase membri. Colţul ei e înghesuit, umed, plin cu flori de plastic, diferite fleacuri, o gravură ştearsă cu Ţiolkovski. Covoraşe cu desene complicate prinse-n cuie pe pereţi. Cărţile ei aranjate maldăr pe podea. Bucătăria e întunecată şi înghesuită. Recent, salariul de educatoare îi fusese redus, aşa că rafturile dulapului sunt goale. Un fier de călcat e aşezat pe sobă alături de-un ceainic. Niciun samovar. În jos, pe culoar, toaleta a dat pe-afară şi putoarea se simte peste tot, prin clădire.

Tamara face ceai şi se tot agită cu o farfurie cu biscuiţi.

– E ca pe vremuri! exclamă ea.

Îi scoate pantofii lui Rudik şi-i lustruieşte. Mai apoi îi pipăie stofa hainei şi-l întreabă de unde a luat-o. El ridică nepăsător din umeri.

După-amiaza se scurge lent, odată cu umbrele alungite care se văd prin ferestre.

– Am ceva pentru voi, zice Rudi.

Bagă mâna-n buzunar, se apleacă și le întinde biletele pentru spectacolul de-a doua zi.

– Sunt locuri bune, le spune el, cele mai bune.

Mama și fiica studiază biletele.

– Mai dă-mi ceai, îi cere el Tamarei și ea sare îndată în picioare.

A doua seară, în Sala de concerte Ceaikovski, Farida și Tamara stau nervoase în timp ce publicul se așază în jurul și în spatele lor. Privesc șirurile de candelabre, cornișele sculptate, brațele aurite ale lămpilor, dar, în scurt timp, femeile se agață una de alta, uimite să-l vadă pe Rudi, nu atât cum dansează, ci modul în care s-a transformat, zvelt, în carne și oase, plimbându-se pe scenă parcă ar devora tot spațiul, grațios, supărat.

Mama lui se apleacă în față în scaunul plușat, e înmărmurită și ușor speriată. „E carne din carnea mea și sânge din sângele meu, gândește ea. Eu l-am făcut așa."

Da! Un articol de Cistiakova din *Teatrul moscovit*, volumul 42, 1959. „Un dansator cu un talent înnăscut extraordinar". „Ne-a captivat cu iuțeala și tempoul dansului său." Sașa: „Când reușești prima dată încearcă să nu arăți uimit". Ha! Da! Sfat cum să manevrezi publicul – stai drept, umpli tot spațiul cu o mișcare amplă a brațului. Asemenea unui țăran pe câmp, zicea el, cu un ultim efort, în timp ce strânge fânul. Sau, și mai la obiect, ca un călău care te strânge de gât! De văzut filmul lui Lenikowski(?) Labrakowski(?). Fotografii pentru mama. Pantofi noi. Perucile la spălat. Trebuie scurtată jacheta până la șold ca să arăt mai înalt, o, ce rahat! Atât aș vrea să mi se mai lungească picioarele!

Legitimație pentru magazinele cu circuit închis. Imi trebuie o tolbă bună din piele, cu chingă zdravănă dacă-i posibil. Poate că pantofi cu talpă de microporos și pantaloni strâmți dacă se poate. Tutun pentru tata, încălzitorul menționat de mama. Ceva pentru RosaMaria, poate o cutie pentru bijuterii.

I se cere să rămână în acea poziție, de parcă poziția era ceva posibil de menținut pe o asemenea podea ca un cearșaf sub picioarele sale. Este al cincilea, cu brațele ridicate deasupra capului. Mai devreme dimineața, aterizase cu toată greutatea pe-un picior și simțea săgeți de durere-n gleznă. Studioul e bine luminat și aerisit, razele soarelui pătrunzând în mănunchiuri prin micile ferestre. Fotograful are în gură o țigară, care pare să i se fi lipit de buza de jos. Emană un miros de fum și de bromură. Alături de suflul acru venit de la blițul care se arde de fiecare dată când e folosit. Trebuie să-l schimbe mereu, scoțând micul bec, deșurubându-l pe cel stricat pe sub umbrela albă cu ajutorul unei mănuși cu izolație. Rudi îl întrebase deja pe fotograf de ce trebuia să folosească blițul, când avea suficientă lumină naturală – i se părea că nu-i ceva logic –, dar fotograful îl repezise:

– Tu vezi-ți de treaba ta, tovarășe, eu de-a mea!

Rudi continuă să stea în acea poziție, în timp ce glezna îi pulsează de durere, gândind că, dacă și-ar fi făcut treaba, dacă și-ar fi făcut-o cu adevărat, aparatul de fotografiat n-ar fi putut să prindă nicio imagine. Pe perete, o serie de fotografii aranjate-n ordine, datate și cu denumirile respective. In toate apar balerini, prinși în imagini benigne și fără formă, chiar și cei mai mari dintre ei, Șabukiani, Ulanova,

Dudinskaia. Fotograful își translatase ignoranța în munca sa și lui Rudi nu-i mai rămânea nimic de făcut decât să agite un pic aerul cu o mișcare rapidă cu o secundă înaintea exploziei blițului, încețoșând imaginea. Fotograful folosește un Lomo care, din cauza greutății, trebuie proptit pe un trepied și ce tâmpenie să fumeze în timp ce face fotografii, totuși Rudi are nevoie de fotografie la Kirov, așa că-ncearcă să-și stăpânească durerea. E surprins de faptul că, deși imobil, își simte trupul violent de activ, așa că-și concentrează furia asupra fotografului, mai precis când îi numără colacii de grăsime de pe ceafă. Blițul îl face pe Rudi să-nchidă ochii involuntar, o pată albă de lumină rămânându-i mai mult timp pe retină.

– Și încă o dată! spune fotograful, în timp ce desface alt bec ars, se oprește puțin să-și reaprindă țigara, stinsă între timp.

– Nu! spune ferm Rudi.

Mă scuzi?

– Niciuna! repetă el.

Fotograful zâmbește nervos.

- Incă una, zice el.

– Nu. Ești un imbecil!

Fotograful îl urmărește pe Rudi cum coboară scările, cu pălăria neagră pusă pe-o parte, umbrindu-i fața. La capătul de jos al scărilor, Rudi se apleacă să verifice umflătura de pe gleznă și își mai lărgește puțin bandajul. Fără să se uite înapoi, flutură mâna spre fotograful rezemat de balustradă fără să-și creadă ochilor.

– Să mi le trimiți, îi strigă Rudi. Dacă nu-s bune, le-nghit, le cac și ți le trimit în plic.

Se duce pe jos spre studiourile Kirov, unde repetă în pofida durerii alături de toată clasa. Un dansator mai vârstnic încearcă să-l împingă din fața oglinzii. Rudi se face că se

prăbușește și lovește cu umărul genunchiul acestuia, șoptește grăbit o scuză, se ridică și începe să exerseze. Se aud murmure prin sală, dar Rudi se proptește în fața oglinzii, cu șuvițele de păr peste ochi, umeri musculoși. In mijlocul sălii face o frumoasă piruetă. Partenera sa, Sizova, îi face un semn calm cu capul, vine spre el și-i spune:

– Ești accidentat, nu mai face pe grozavul!

Rudi dă aprobator din cap și repetă mișcarea. O zărește pe Xenia în dreptul ferestrei, elegantă, cu un pardesiu superb și părul legat cu o eșarfa. Își agită mâna prin aer, în semn ca ea să plece. Când vede că n-o face, se duce în partea din față a sălii unde nu-l poate vedea.

Mai târziu, împreună cu Sizova, lucrează la ultimele retușuri ale duetului din *Les Sylphides*. Glezna continuă să i se umfle, dar termină ce are de făcut și, la capătul a trei ore de exerciții, își vâră piciorul într-o găleată cu apă rece. Se ridică din nou și continuă încă o jumătate de oră. Sizova urmărește ritualul de împerechere din oglindă, nu atât cu sine însuși, cât cu dansul. Prea obosită să mai exerseze, îi spune că trebuie să plece să prindă câteva ore de somn.

Pe coridor trece de Xenia, care fumează așezată pe una din trepte, cu părul ei lung, blond acoperindu-i fața și cu ochii roșii și umflați.

Departe în spatele ei, îl poate încă auzi pe Rudi cum se autoflagelează, apostrofându-se: „Idiotule, picioarele nu ți s-au lungit deloc".

Când eram o fetiță, la Santiago, eu și fratele meu făceam tot felul de farse de Ziua morților. Mama umplea un coș cu

pâine și bucăți de carne prăjită. Mergeam cu tata și frații mei la cimitir, unde alte familii aprinseseră deja lumânări în întuneric. Sute de oameni se adunau pe lângă morminte. Noi aveam un mormânt al familiei sub niște stejari. Adulții beau rom ieftin și istoriseau tot felul de povești. Părinții mei vorbeau despre bunicile moarte care-și ținuseră mult timp răsuflarea sub apele din grote, unchi care primiseră niște semne în visele lor. Noi, copiii, ne jucam printre cripte. Îmi puneam păpușile favorite pe morminte și frații alergau prin jur călare pe bețe, imaginându-și că erau cai. Când oboseam, ne-ntindeam pe pietrele reci, jucându-ne de-a morții. Chiar și atunci, la numai șapte ani, doream să dansez. Uneori, pe pietrele de mormânt îmi puteam imagina că simt mătase sub picioare. Era singura noapte din an când aveam voie în cimitir – părinții noștri ne priveau, ne dădeau ciocolată fierbinte să bem și apoi adormeam în brațele lor.

Toate astea mi-au venit în cap, sub forma unui vis, în ultima noapte la Leningrad.

În sala de protocol de la Kirov a fost organizată o mică petrecere de adio, cu aperitive și vin rusesc cu o ușoară aromă de loțiune de mâini. Aveam o cameră la trei kilometri de Kirov, dar, în loc să iau tramvaiul, am mers pe jos, absorbind cu nesaț tot ce vedeam, urmând curbura canalelor, într-un gest de adio față de oraș. Era o seară albă, caldă. Trei ani în fuste. Acum îmi pusesem pantalonii portocalii. Fetele chicoteau și-mi făceau cu mâna. Vinul mă amețise puțin. Liniile drepte, arhitecturale, ale clădirilor dispăruseră, palatele erau învăluite-n ceață, străzile largi se îngustaseră și statuile din bronz de pe podul Anicikov păreau că se leagănă. Nu-mi păsa de nimic. Cu sufletul eram deja acasă, în Chile.

Când am ajuns la blocul meu, am urcat în fugă scările. Înăuntru, așezat pe pat, picior peste picior, stătea Rudi.

– Ai lăsat ușa deschisă, mi-a zis el.

Fusese și el la petrecere mai devreme și își luase deja un rămas-bun plin de emfază, dar nu m-a surprins să-l văd din nou. Valizele erau făcute, însă el scotocise prin ele, scoțând niște copii ale revistei *Dance* scăpate de ghearele cenzurii și le întinsese în fața lui, pe pat, deschise la fotografii cu Londra, New York, Spoleto, Paris.

– Simte-te ca acasă! i-am urat eu.

A zâmbit și m-a rugat să scot chitara. S-a așezat apoi pe podea cu capul rezemat de pat, ochii închiși, ascultând. Eu mă gândeam la mama, felul în care îmi cânta seara, sub ramurile pline de flori de murraya. Îmi spusese odată că o voce proastă e rezultatul unei vieți bune, o voce bună al unei vieți rele, dar că o voce mare rezultă dintr-un amestec între cele două.

După ce-a ascultat cântecul lui preferat, Rudi s-a apropiat de mine. Capul mi se învârtea încă de la vin și el mi-a pus un deget pe buze, mi-a luat chitara, a rezemat-o de zid.

Am protestat:

Rudi, nu!

Mi-a atins nasturii de la pulover, desenând mici cercuri pe ei cu un deget, fruntea cu șuvițele de păr căzute pe ea lipită de-a mea. Mi-a prins talia în mâini, apoi și-a plimbat palmele pe brațele și pe umerii mei, atingerea lui înfrigurată totuși precisă. Am râs și i-am dat mâinile-n lături.

– Pleci! a șoptit el.

Nasturii erau deschiși. Mâinile lui mă mângâiau pe spate și picioarele-i tremurau încordate lipite de ale mele. Nu mă culcasem cu nimeni de când sosisem în Rusia. Mi-am mușcat

limba, l-am împins, l-am tras mai aproape, l-am împins din nou. In final, Rudi, cu respirația întretăiată, m-a ridicat în sus, și-a înfipt gura deasupra claviculei mele, m-a împins spre perete. Am alunecat pe lângă umărul lui, i-am simțit mirosul și i-am zis:

– Rudi, nu!

M-am uitat în sus, la el.

– Suntem prieteni.

Buzele lui mi-au atins lobul urechii.

– Eu n-am prieteni.

– Xenia, am șoptit eu.

S-a tras ca ars înapoi. Nu avusesem intenția s-o pomenesc, dar numele ei pur și simplu îmi scăpase din gură. Am simțit imediat cum îmi revin din beție. Trăia cu soția lui Pușkin de mai mult timp, dar povestea se sfârșise abrupt. Deși Rudi îi dăduse papucii, ea venea încă să-l vadă la repetiții, îi gătea, îi spăla hainele, avea grijă să-i satisfacă numeroasele capricii.

Rudi s-a dus spre fereastră cu mâinile lăsate-n jos, ca o cupă, stânjenit de erecție.

Am izbucnit într-un râs nervos, nevoind să-mi bat joc de el, dar s-a dat înapoi și a izbit cu pumnul în zid.

– De asta am pierdut repetiția, mi-a zis el.

– Pentru asta?

– Pentru asta, a răspuns el.

Era atât de aproape de fereastră, că suflarea lui aburea geamul.

La chiuveta din baie mi-am băgat capul sub robinet, să-mi curgă apă rece pe față. Era tot în dreptul ferestrei, când am revenit. I-am spus să plece și să vină din nou când va fi vechiul Rudi, așa cum îl știam eu. Acum avea propriul

apartament, la opt străzi distanță. Dar nu s-a mișcat. Copilul din el părea că se reflectă din fereastră în timp ce-mi urmărea imaginea alături de a sa. Îmi spusese adesea că mă iubește, că se va însura cu mine, că vom dansa împreună peste tot prin lume – devenise ca o mică glumă de spus în puținele momente când nu mai aveam altceva de spus, dar acum tăcerea ne despărțea.

Se bosumflase, arăta șarmant și mi-am adus aminte de zilele petrecute masându-ne unul altuia picioarele obosite, când patinam, făceam plajă pe malul canalelor, serile cu Iulia. Poate că mai aveam destul de mult vin în mine, nu știu, dar în final i-am spus:

– Rudi, vino aici!

S-a întors pe vârfuri, ca la o figură de balet.

– Ce-ai spus?

– Vino aici, te rog!

– De ce?

– Desfa-mi părul!

A așteptat puțin, nervos, apoi a venit lângă mine, scoțând clamele, bâjbâind după ele. Mi-a prins tot părul în mână și l-a lăsat să cadă greu. M-am lipit de el, l-am sărutat, simțindu-i răsuflarea pe buze. I-am șoptit că poate rămâne cu mine până dimineața, mai exact până la 9.30, când trebuia să plec la Aeroporotul Pulkovo. Atunci el a zâmbit și mi-a spus că i se învârte capul când se gândește la mine și că trebuie să ne culcăm împreună, da, să facem dragoste, pentru că nu ne vom mai vedea niciodată, totul rostit ca și cum ar fi fost o constatare sau ca prima notă scoasă dintr-un pian în zorii zilei.

Avea privirea intensă, ochii îngustați, ca și cum acul unui gramofon s-ar fi oprit exact în punctul în care izbucnea o trompetă.

Mâinile lui lunecau în jos, pe spatele meu, m-a tras spre el, îi simțeam degetele pe talie, șolduri, pulpe, mișcându-se lent. M-am arcuit și-am închis ochii. Mi-a înfipt o mână-n păr și m-a lipit de el, dar apoi subit și-a întors fața spre pernă și a rămas nemișcat.

– Sașa! a rostit el cu gura înfiptă-n pernă.

A început să-i tot repete numele lui Pușkin și am știut atunci că nu vom face dragoste. L-am mângâiat pe păr și noaptea a coborât deasupra noastră. Am tras o pătură peste noi – ah! senzația pe care mi-o dădeau degetele de la picioarele noastre atingându-se –, și el a adormit, cu genele dese fluturând, în timp ce eu mă întrebam: Oare ce visa?

M-am trezit peste noapte, dezorientată. Rudi stătea pe podea, gol, cu picioarele strânse sub el, uitându-se la fotografii. In final, m-a văzut și mi-a arătat o fotografie a Covent Garden, spunând:

– Uite aici!

Studia o fotografie cu Margot Fonteyn în cabina ei, cu părul strâns la spate, fața serioasă, o privire studiată.

– Uită-te la ea! Uită-te la ea!

M-am ridicat și l-am întrebat dacă îi visase pe cei doi Pușkin în timpul nopții, dar mi-a făcut semn cu mâna să-l las în pace, spunând că nu vrea să vorbească despre lucruri triviale. Din nou, s-a scufundat în studiul fotografiilor. Simțindu-mă fără de folos, am bătut cu palma în saltea. S-a urcat lângă mine și-a început să plângă, sărutându-mă pe cap și tânguindu-se:

Nu te voi mai vedea, nu te voi mai vedea niciodată!

Restul nopții am dormit unul lângă altul, îmbrățișați.

Dimineața, am ieșit din cameră cărând valizele. Afară, un om într-un costum negru stătea asezat pe zidul scund,

fumând. Când ne-a văzut a sărit în sus nervos. Rudi s-a dus la el, i-a șoptit ceva la ureche. Omul a bâiguit ceva, a înghițit de câteva ori în sec, cu ochii ieșiți din orbite.

Rudi a luat-o la fugă, pe stradă în jos.

– Nu dau nici doi bani pe ei! a strigat. Băga-mi-aș! Nu vreau decât să dansez! Nu-mi pasă!

- Rudi, am încercat să-l calmez eu, nu te prosti!

– La naiba cu prudența! continuă el.

Urma să meargă în curând la Viena să danseze la Stadthalle și i-am spus că-l vor lăsa fără viză, dacă va continua așa.

– Nu-mi pasă! a repetat el. Imi pasă numai de tine!

L-am privit cu atenție ca să văd dacă nu era o altă toană de-a sa, dar nu-mi puteam da seama. I-am spus că-l iubesc, că nu-l voi uita. Mi-a luat mâna și mi-a sărutat-o.

Am pus valizele într-un taxi. Șoferul l-a recunoscut pe Rudi pentru că dansase în *Les Sylphides* în urmă cu o săptămână și i-a cerut un autograf. Faima i se potrivea lui Rudi ca o haină ciudată, nouă, în care arăta confortabil. In taxi, a închis ochii, recitând numele străzilor pe unde treceam ca pe o simfonie, fiecare notă la locul potrivit. I-am sărutat pleoapele. Șoferul tuși puțin să ne atragă atenția. Un automobil se ținea coadă după noi.

La terminalul din Pulkovo era un grup de prieteni veniți acolo să-și ia rămas bun de la mine. Mă simțeam bine, încântată că mă-ntorc acasă   îndepărtam deja în minte cearșafurile trase peste oglinzi și mobilă, să le feresc de praf. Parcă simțeam praful acela plutind prin jur.

Drăgălașa Iulia venise și ea la aeroport. Mi-a aruncat un zâmbet subversiv. Părul ei negru lung îi acoperea umerii. Ii dăruisem niște haine cu câteva zile-n urmă și purta o bluză

purpurie de-a mea, care-i punea în evidență tenul alb și ochii negri. Tatăl ei îi trimisese o scrisoare din Ufa și alăturase și un bilețel pentru mine. Îmi spunea c-o făcusem fericită pe soția lui, Anna, atunci când ne-ntâlniserăm și că apreciase prezența mea la funeraliile ei. La sfârșit, făcea aluzie la deserturile din Chile – spunea că-și dorise mereu să vadă Atacama, unde nu mai plouase de patru sute de ani și că, dacă voi ajunge vreodată acolo, s-arunc un pumn de țărână în aer în amintirea lui.

Am sărutat-o pe Iulia și mi-am luat la revedere de la toată lumea.

Mă duceam cu avionul la Moscova și apoi la Paris, iar de acolo la New York, de unde urma ultima parte a călătoriei mele spre Santiago. Doream să-mi iau un ultim rămas-bun de la Rudi, dar el dispăruse. Mi-am croit drum prin mulțime, l-am strigat, nu era nicăieri de văzut printre pasageri și gărzi. L-am mai strigat încă o dată și tot n-a apărut. M-am întors spre peretele din sticlă dincolo de care se efectua controlul pașapoartelor.

Exact atunci i-am zărit vârful capului departe, în mijlocul mulțimii. Era angajat într-o discuție serioasă și animată cu cineva – inițial, mi s-a părut că era omul care ne spionase, însă apoi mi-am dat seama că era altcineva, un tânăr cu părul negru, chipeș, cu un trup atletic. Omul purta o pereche de blugi, o raritate la Leningrad. Îl ținea familiar pe Rudi de cot.

Am auzit la megafon anunțul zborului meu. Rudi a dat fuga spre mine și m-a îmbrățișat, șoptindu-mi că mă iubește, că nu știe cum va trăi fără mine, că se va simți pierdut, da, în derivă, „te rog să vii înapoi", că îi va fi un dor teribil de mine, că ar fi trebuit să facem dragoste, că-i părea rău, că nu știa ce se va face fără mine.

A întors puțin capul. I-am prins fața între palme și l-am făcut să se uite la mine și atunci mi-a zâmbit cu un farmec rece, ciudat.

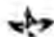
RAPORT,
Aeroflot, Zbor BL 286,
Viena-Moscova-Leningrad
17 martie 1959

Din cauza unei situații care n-a depins de linia aeriană, acest zbor n-a beneficiat de servicii de catering, niciun fel de mâncare sau băutură. Dar urmăritul, un artist al poporului, a fost văzut cărând o cutie cu sticle de șampanie la îmbarcare. Inițial, cetățeanul părea că suferă de teamă de zbor, dar apoi s-a manifestat violent, protestând că nu există mâncare și băuturi la bord. La jumătatea zborului, fără ca stewardesele să-l poată împiedica, a deschis o sticlă de șampanie, a scuturat-o bine și-a început să-i pulverizeze conținutul peste tot, prin avion. Cetățeanul le-a oferit șampanie pasagerilor, turnând băutura în pahare de carton. Însă șampania a trecut prin carton și s-a scurs peste tot. O parte din pasageri au început să se plângă că li se udaseră hainele și locurile pe care le ocupau. Alții au început să cânte și să râdă. Cetățeanul a mai scos niște sticle din cutie. Când i s-a cerut să se potolească, a folosit un limbaj trivial. Cetățeanul a zis că era ziua lui de naștere, împlinise 21 de ani, și că era tătar, totul însoțit de gesticulații ample. Mai târziu, avionul a fost prins în turbulențe și multor pasageri li s-a făcut rău. Cetățeanului părea că-i e tot mai teamă, totusi continua să vocifereze si să cânte.

Când reprezentanții companiei de balet cu care călătorea i-au cerut să se calmeze, a recurs la alte invective și i-a stropit din nou cu șampanie din ultima sticlă desfacută cu puțin timp înainte de aterizare. După aterizarea la Moscova a fost din nou avertizat și cetățeanul s-a calmat. Când a coborât din avion, i-a spus ceva căpitanului, nu știm ce. Căpitanul Solenorov nu și-a mai făcut apariția la manșă pentru zborul de întoarcere, anunțând că e bolnav.

S-a dus spre marginea patului, și-a tras cămașa peste cap, și-a desfăcut nasturii de la pantaloni, rămânând gol în lumină. I-a zis pilotului: „Trage perdelele, lasă lumina aprinsă, vezi să fie ușa încuiată!"

Noaptea târziu, în piața Ekaterina, în praful străvechi al Leningradului, când iluminatul stradal era întrerupt ca să se facă economie de electricitate și metropola se cufunda în somn, câțiva dintre noi ne adunam în acel loc, venind din toate colțurile orașului. Ne îndreptam pe sub coroanele copacilor spre latura parcului unde se afla teatrul. In tăcere. Pe ascuns. Dacă eram opriți de milițieni, aveam la îndemână documente de identitate și scuza insomniei, soții, copii lăsați acasă. Uneori, unii, deși nu-i cunoșteam, ne făceau semn să plecăm și atunci ne era clar că trebuia s-o luăm rapid din loc. Automobile treceau pe Nevski, prinzându-ne în lumina farurilor, ștergându-ne umbrele și părea că, pe moment, alergau convocate la vreun interogatoriu. Ne imaginam aruncați pe

bancheta din spate a unei mașini negre, târâți în lagăr, pentru că eram *goluboi*, băieții indecenți, perverșii. Arestul atunci când avea loc era scurt și brutal. Țineam acasă un mic rucsac împachetat, bine ascuns, în caz de nevoie. Teama de ce se putea întâmpla ar fi trebuit să fie de ajuns: păduri, conserve, barăci, priciuri, scândura goală a patului, cinci ani, scârțâitul metalului pe lemnul înghețat. Dar erau și nopți când piața era pașnică și noi așteptam în ceață, sprijiniți de gard, fumând.

Un băiat înalt și slab umbla la arcurile ceasului cu un briceag de parcă dorea să cioplească timpul. Ceasul era agățat de-un lanț atârnat pe șold. In fiecare joi soseau doi frați, apărând din trecerea subterană, mai întâi capetele cu păr negru urmate de picioarele cu pantofii tociți. Un bătrân veteran stătea rezemat de-un copac. Știa să fluiere multe dintre marile rapsodii ale lui Liszt. Era cunoscut pentru că-i plăcea să spună cu voce tare: „De ce să te bucuri doar atunci când ești mort?“ Rămânea până dimineața, când sirenele vaselor de pe fluviu îl alungau. Câteodată, perdelele camerelor de dincolo de scuar se desfăceau și se-nchideau la loc, în spatele lor apărând și dispărând tot felul de siluete. Volgi negre trăgeau la intrare și apoi dispăreau pe străzile întunecate. Se auzeau râsete nervoase. Oamenii își făceau țigări, rulând foițele și lingându-le ca să se lipească. Cutii cu tutun treceau din mână-n mână. Nimeni nu bea – beția slobozea gura și atunci adierea morții putea fi simțită pe deasupra celor vii. Sudoarea se scurgea și ne păta gulerele. Băteam din picioare, suflam aer cald în mănuși, încercam să alungăm somnul până venea momentul când ni se părea că nu vom mai dormi niciodată.

Noaptea trecea astfel, cu dorințele noastre ascunse, ca și cum fuseseră cusute în căptușeala hainelor. Nu era nevoie să le afișăm, era suficient să ne atingem, simțeam fiorul recunoașterii când manșetele noastre făceau contact, în timpul gestului reciproc de a ne aprinde țigările. Plus ura. Ura față de o asemenea similitudine.

Ușile teatrului se dădeau în lături târziu, lăsând afară actorii, balerinii, ajutoarele din spatele scenei. Uneori, mergeau pe jos, tot drumul de la Kirov, douăzeci de minute. Se rezemau de gardul din fier forjat, înfășurați în fulare lungi, cu mănuși în mâini și jambiere de lână. Un băiat cu părul nisipiu își ridica piciorul sus, în aer, îl proptea în vârful gardului, se înclina cu fruntea, atingând genunchiul, aburul îi ieșea din gură, șapca de piele era dată pe ceafă. Avea trupul bine antrenat, picioarele, pieptul, umerii, gâtul, gura și ochii expresivi. Avea buzele extraordinar de roșii. Chiar și șapca de piele făcea parte din recuzită, o tot scotea ca s-o îndese înapoi la loc. De obicei, nu stătea prea mult timp în scuar, era un privilegiat și existau și alte locuri pentru el – subsoluri, mansarde, apartamente – dar, o dată sau de două ori, a stat mai mult, lovind vârful gardului cu piciorul. Treceam pe lângă el, simțindu-i parfumul. Nu ne-a zis niciodată nimic.

Il tot așteptam să reapară în scuar, însă între timp devenise faimos, fotografia îi apărea în ziare, pe afișe. Nu mai puteam să ni-l scoatem din minte.

Când începea să se crape de ziuă și iluminatul stradal se stingea, ne despărțeam. Rătăceam pe străzi, unii uitându-se după băiatul cu ceasul agățat de lanț sau după frații de la fabrică, sau după dansatorul cu părul nisipiu, după urma pașilor lui pe pavajul ud, pulpanele pardesiului fâlfâind pe când mergea voinicește, eșarfa fluturându-i pe deasupra umărului

pe ceafă. Uneori, pe treptele de piatră care duceau spre apele negre ale canalului, lumina lunii era tulburată de o umbră și noi ne luam după ea. Chiar și atunci, atât de aproape de zori, ne măcina gândul la apa care curgea nevăzută pe sub gheață.

3

LONDRA 1961

În fiecare vineri trec pe acolo tot felul de bețivi, care fac gălăgie și sunt slobozi la gură după ce-au băut whisky, duhnind a urină și a ladă de gunoi și, așa cum făcea de ani buni, el se apleca pe fereastră, dându-le fiecăruia dintre ei câte un șiling, astfel că aproape toți vagabonzii de pe raza Operei Covent Garden știau că-i un loc unde puteau să facă ceva bani în fața clădirii fostei fabrici, vizavi de Rozal, unde bărbatul de vârstă mijlocie, cel chel, cu ochelari, de la penultima fereastră, deschisă numai vinerea, asculta tot ce-i îndrugau ei – *maică-mea are gripă, unchi-miu și-a pierdut piciorul de lemn, mătușii-mii Josephine i-a sărit țandăra* – și, indiferent de ce-i spuneau bețivii, el reacționa în același fel: *Hai, băiete, e rândul tău!*, dând șiling după șiling, o mare parte din propriul salariu, așa că, în loc să ia metroul spre locuința sa din Highbury, făcea după aceea tot drumul pe jos ca să mai economisească bani, cinci mile bune, înclinat în față, cu pălăria turtită pe cap, dând din cap, în semn de salut, când trecea pe lângă doamne și băieții care vindeau ziare și, apoi, și pe lângă alți bețivi, unii dintre ei recunoscându-l și încercând să-i mai extragă un șiling, însă în zadar, pentru că el calculase exact de câți bani

avea nevoie pentru casă și masă. Le spunea scurt: *Băiete-mi pare rău!* își dădea pălăria pe spate și mergea mai departe cu o pungă de cumpărături în mână, tot drumul prin Covent Garden și Holborn și Gray's Inn, de-a lungul Rosebery Avenue, în sus pe Essex Road, dincolo de Newington Green, cerul întunecându-se tot mai tare, în timp ce el mergea mai departe și cotea stânga pe Poet's Road, ajungând la pensiunea cu pereți din cărămidă roșie, de la numărul 47, unde proprietăreasa, o văduvă din Dorchester, îl saluta cu multe ifose la ușa din față, alături de pendulul din imitație de abanos cu doi cai sculptați. El se înclina ușor în fața ei, spunându-i: *Seara bună, doamnă Bennett!* și se îndrepta spre scară, trecând de tablourile cu rațe de pe perete, aducându-le înapoi, în linie, dacă un alt chiriaș le lovise din greșeală, strâmbându-le, șaisprezece trepte în sus, până la camera sa, unde în sfârșit își scotea pantofii, gândind c-ar trebui să-i lustruiască și apoi își desfăcea cravata, își turna un pahar de scotch din plosca de argint ascunsă în spatele capătului patului, numai o sorbitură, oftând lung când îl simțea cum îi alunecă în jos, pe gât, deschidea sacoșa, punea pantofii pe masa de lucru, numai câteva lucruri de finisat – bentițele poantelor destrămate puțin, botul lor puțin turtit, o cusătură ce trebuia refăcută, un toc ce trebuia retezat precis, curat și, când termina, le înfășura în hârtie, asigurându-se că nu se încrețiseră în interior, pentru că avea o reputație pe care dorea s-o păstreze, toate balerinele, coregrafii, companiile de operă, toți îl căutau, trimițându-i specificațiile respective:

mai lat la vârfuri și mai îngust la toc, și atunci trebuia să întindă bine pantoful;

cel de-al patrulea deget anormal de lung, comparativ cu al treilea, o chestiune pe care numai el o putea rezolva, desfăcând puțin cusătura;

pantoful are nevoie de-un flanc mai solid, să fie mai înalt la spate, să aibă o talpă mai moale;

era faimos pentru talentele sale, toți vorbeau de el, balerinii care aveau cu adevărat probleme sau unii, pur și simplu, mai mofturoși, expediindu-i scrisori, telegrame, uneori chiar vizitându-l la fabrică – să se-ntâlnească cu cizmarul! – mai ales cei de la *Royal Ballet*, atât de delicați și fini și plini de cuvinte de laudă, în primul rând Margot Fonteyn, favorita sa. Folosea în mod uimitor o pereche de poante, fasonate de el, la trei spectacole, cerințele ei fiind teribil de complexe, o căpută foarte îngustă, o calotă joasă, mai mult clei la vârf, bentițe late ca să stea strânse pe gleznă. Spunea că e preferatul ei, că îl adoră, că e un gentleman perfect și, în schimb, ea era singura balerină a cărei fotografie stătea agățată deasupra mesei lui de lucru – *Pentru Tom, cu dragoste, Margot.* Deși îl treceau fiorii când se gândea ce face ea cu poantele după ce le primește, cum le îndoaie ca să le facă mai pliabile, lovindu-le tare de ușă ca să le mai înmoaie vârful, îndoindu-le întruna până se mulau pe picioarele ei ca și cum s-ar fi născut cu ele în picioare, un gând care-l făcea să schițeze un zâmbet în timp ce așeza pantofii, cu grijă, pe raftul din cameră, apoi își punea pijamaua, îngenunchea să rostească rapid două rugăciuni, se băga în pat, dar nu visa niciodată pantofi de balet sau picioare de dansatori și, când se trezea, se grăbea pe culoar, spre baia comună, unde se săpunea și se bărbierea, mustățile presărate cu fire albe în ultimii ani. Umplea un ceainic cu apă de la robinet, se-ntorcea în cameră, punea ceainicul pe sobă, așteptând să șuiere, își făcea o ceașcă de ceai, în care adăuga lapte de pe pervaz, pus

la rece peste noapte, apoi lua mormanul de pantofi de balet de pe raft și se așternea, din nou, la lucru. Muncea cât era dimineața de lungă, deși sâmbăta nu era considerată muncă peste program, dar nu-i păsa, îi plăceau repetițiile și diferitele comenzi pe care le primea, poantele femeilor atât de complexe și de dificil de făcut comparativ cu pantofii de balet ai bărbaților, francezii cu un ochi mai atent decât englezii, căptușeala moale din piele cerută de spanioli, americanii care-i denumeau *slippers*, adică papuci, și cât de mult detesta să audă acel cuvânt *slipper*, ca și cum ar fi fost ceva dintr-o poveste cu zâne, gândind adesea cât de multă violență putea să suporte un astfel de pantof, bătăile, distrugerea, unde mai pui și tăieturile mici, chirurgicale, blândețea, șmecheriile pe care le învățase de la defunctul său tată, care lucrase în aceeași branșă timp de patruzeci de ani;

când ajustezi căputa și e prea țeapănă, pui un pic de Brylcreem ca s-o înmoi;

săpunește satinul, ca să-l cureți de praf, nu numai înainte, dar și în timpul și mai ales după ce-ai făcut pantoful;

gândește-te că ești tu piciorul care-l poartă;

singurul lucru care-l scotea din ritmul muncii era meciul de fotbal de sâmbăta, mergea o jumătate de milă pe drum, în jos, ca să vadă cum joacă Arsenalul și, o dată la două săptămâni, se ducea să facă galerie, cu o eșarfă roș-albă legată-n jurul gâtului, stând undeva sus, în mulțime și de aceea își confecționase o pereche specială de pantofi, ca să-i mai adauge câțiva centimetri-n plus, fiindcă era scund și dorea să vadă jocul pe deasupra capetelor celorlalți spectatori, *Arsenal! Arsenal!* Mulțimea care se legăna în timp ce balonul era împins peste tot, pe stadion, o lovitură, un dribling, un voleu, poate că nu-i chiar atât de diferit de balet, tot ce contează

sunt picioarele, și asta nu c-ar vrea să vadă vreodată un spectacol de balet, o chestie moștenită de la taică-său:

fiule, să stai departe de teatre, să nu te duci niciodată la spectacol;

n-are rost să-ți vezi pantofii făcuți ferfeniță;

ai grijă ca tot ce faci să fie pe placul dansatorului, asta-i tot.

și, în pauza meciului, se trezea cu gândul înapoi, la pantofii din camera sa, cum ar putea să-i perfecționeze, dacă oare căputa nu era cumva prea strânsă, dacă poanta n-ar fi trebuit întărită și mai mult, până când auzea din nou strigătele mulțimii și vedea echipele alergând înapoi, pe gazon, fluierul arbitrului și meciul începea cu o minge aruncată de Jackie Henderson, preluată de George Eastham și, pe urmă, aruncată spre centru pentru ca David Herd s-o bage în plasă, moment în care pantofarul sărea în sus de bucurie și își smulgea pălăria de pe cap. După meci se îndrepta spre casă, prins în mijlocul mulțimii, care cânta, luat de val, uneori prins între un perete și un tip mai masiv, deși nu era prea departe de casă și îl stânjenea s-o vadă pe doamna Bennett la ușă, fără să-și fi dat seama de ce sâmbăta arăta el atât de înalt *O ceașcă de ceai, domnule Ashworth? Nu, mulțam, doamnă Bennett!* – apoi sus, în cameră, să-și admire pantofii, să mai aranjeze căptușeala într-un loc unde zărea o ridicătură invizibilă pentru un ochi obișnuit sau să mai moaie căputa. La sfârșit, înșira pantofii pe masa de lângă pat, astfel ca duminica, când se scula, să fie primul lucru pe care-l putea vedea, ceea ce-i oferea o plăcere imensă, cu gândul tot la ei pe când asista la slujbă, în biserică, pășind greoi afară când aceasta se termina, înconjurat de doamne cu pălării și voaluri, afară, în lumina soarelui, respirând profund și c-un suspin de ușurare, trecând de biserică, de grădinile din

suburbii, luându-și restul zilei liber, să-l petreacă cu o halbă de bere la un picnic, după aceea citindu-și ziarul pe o bancă în parc, 6 noiembrie, două zile după ce împlinise patruzeci și patru de ani – *Acordul de la Haga va fi denunțat, SUA acuză spionul cubanez, Balerinul sovietic sosește la Londra* – ultimul titlu, o chestiune pe care o cunoștea bine deoarece, cu o săptămână în urmă, primise amprentele picioarelor lui, va începe lucrul la pantofi a doua zi de dimineață, un gând care-l preocupa în timp ce-și făcea patul și, zece ore mai târziu, își făcea apariția la Covent Garden, în lumina soarelui, mergând spre atelier, gata de lucru. Șeful lui, domnul Reed, îl lovește prietenos peste umăr, *'neața, Tom, bătrâne!* Lasă pantofii reparați în weekend în biroul din față, se duce în atelier, își scoate pardesiul, își pune un șorț mare, alb, aprinde cuptoarele la șaptezeci de grade – suficient de fierbinți să întărească pantofii, dar să nu ardă satinul – și apoi coboară spre locul unde e depozitată pielea, dorind să găsească mai multe piei bune, solide, înainte să vină ceilalți colegi ai săi, miroase pielea, trece palma peste ea să-i simtă textura și, înapoi, glonț pe scări, în sus, cu pieile și o găleată cu clei sub braț, înapoi la banca lui de lucru, pe când ceilalți lucrători sosesc, toți flecărind veseli despre neveste și beții, salutându-l, el e cel mai bun dintre ei, au un profund respect față de el, ultimul din lunga linie de meseriași Ashworth, cel mai mare dintre toți meseriașii, cu emblema pusă pe pantofii făcuți de ei, un simplu

a

un pic mai complex decât al celorlalți, care-și pun și ei înfloriturile – o buclă, un cerc, un triunghi, plasate pe talpă astfel ca balerinii să știe cine i-a confecționat si unii dintre

fani chiar scormonesc prin lăzile de gunoi, din spatele teatrelor, ca să salveze pantofii distruși sau să vadă cine i-a făcut, cei mai râvniți fiind pantofii lui Ashworth, totuși Tom nu-i tulburat de această presiune, se dedică întru totul muncii, cu ochelarii atârnați pe vârful nasului, studiind desenele cu picioarele rusului, specificațiile primite de la Paris:

mărimea, lățimea, lungimea degetelor de la picioare;

unghiul în care cresc unghiile, călcâiul, felul în care se împletesc ligamentele în jurul gleznei;

forma călcâiului, bășicile, capetele oaselor.

aceste desene sunt suficiente pentru ca el să intuiască viața acestui picior, crescut în mare sărăcie, care a mers gol pe jos și – din lățimea neobișnuită a structurii oaselor – cu piciorul gol pe ciment, mai curând decât pe iarbă, apoi înghesuit în pantofi mult prea mici, care a început baletul mai târziu decât de obicei, având în vedere micul gol totuși destul de lat al labei, 7 EEE, violențele l-a care a fost supus din cauza antrenamentelor excesive, tot numai unghiuri ascuțite, dar cu o forță remarcabilă și, întins peste masa de lucru, Tom Ashworth zâmbește, își flutură mâinile și se cufundă în ceea ce face, cu capul plecat și tăcut, ca și cum ar fi în transă, confecționând o pereche de flexibili în prima oră, trei în a doua, destul de încet pentru el, comanda era pentru patruzeci de perechi, o întreagă zi de muncă, poate chiar două, dacă întâmpină ceva dificultăți, pentru că rusul dorește ca pantofii săi să fie cusuți invers, însemnând că are nevoie de două ace cu urechi mari și – deși e mult mai ușor decât să facă poante pentru o balerină – asta cere timp și liniște. Se oprește numai atunci când se aude un strigăt că a sosit pauza de prânz, un moment pe care-l savurează, sandviciuri și ceai, cel mai tânăr dintre mesterii cizmari întrebându-l un pic obraznic: *Cum*

merge cu pantofii comunistului, ei? Dar el zâmbește – când ceilalți colegi au văzut schițele comentau: *A fugit, pe naiba! Mai degrabă spui că s-a defectat! E-un afurisit de comunist, nu? Nu, nu e, e de-ai noștri. De-ai noștri? L-am văzut la televizor și arată ca un bicisnic!* – și când pauza s-a terminat, se întoarce la desenele sale, cu teama că poate a greșit ceva, numerele rotindu-i-se prin cap, păstrând căptușeala pantofilor umedă cu ajutorul unor cârpe muiate-n apă, aplecat deasupra lor, chelia strălucindu-i în lumina becului, făcând cusăturile cu mâna, invocând spiritul familiei Ashworth. In final, duce pantofii la uscat, în cuptor, controlând din nou termometrul ca să fie sigur că sunt șaptezeci de grade.

de fapt, indiferent pentru cine sunt făcuți pantofii sau pentru ce, ei trebuie să se fie perfecți.

4

UFA, LENINGRAD 1961 1964

12 august

Obloanele de la ferestre s-au deschis noaptea trecută și-au tot pocnit până dimineața.

13 august

M-am trezit înainte de venirea zorilor și-am ascultat radioul după care-am adormit din nou. Când m-am sculat, tata își luase deja micul dejun. Mi-a zis: *Trebuie să te odihnești, fiica mea!* Insă el e cel care se simte rău. Ultimele săptămâni l-au terminat. L-am implorat să se urce din nou în pat. Totuși, a insistat s-o însoțească pe mama și pe mine la piață. Tata nu discută cu nimeni când iese, de teamă ce-ar putea s-audă, chiar dacă n-a fost facut un anunț oficial. Merge cu capul în pământ, ca și cum i-ar fi pus cineva o greutate-n ceafă, cu fruntea împinsă-n jos din cauza poverii. La piața Krassina am găsit trei mănunchiuri de spanac. Niciun pic de carne. Tata a cărat ambele sacoșe la început. Am făcut schimb, când ne-am apropiat de fântâna de pe Octombric Prospect. Zidul de piatră crăpase din cauza arșiței. Era încovoiat de epuizare. Când mi-a dat

cea de-a doua sacoșă, mi-a zis: *Tamara, trebuie să ierți!* Dar n-am nimic de iertat. Ce să iert? Am avut un frate, a plecat, asta-i tot.

16 august

După ce-a fugit, am fost forțată să mă duc acasă. Deja viața mea la Moscova părea la mare distanță. Ce voi face? Simt că mă cuprinde furia. Eram aproape gata să sparg ceașca de ceai a mamei, însă am reușit să mă stăpânesc.

17 august

Tata a venit acasă de la fabrică cu o față lungă. Noi n-am îndrăznit să-l întrebăm nimic. Am făcut o supă de pasăre, ca să-l mai consolăm. A înghițit-o fără un cuvânt.

18 august

Un automobil alb pe stradă, trecând în sus și-n jos, în sus și-n jos. Scrie pe el Școală auto, dar șoferul nu face nicio greșeală.

19 august

Din nou cu mama la sediu. Ei cred că e singura care ar putea să-l facă pe Rudik să se răzgândească. Ne-au dat ceai, un lucru neobișnuit. Era călduț. M-am gândit o clipă că putea fi otrăvit. Pe masă erau vreo șase telefoane. Se aflau acolo patru bărbați și două femei. Trei aveau căști, doi lucrau la dictafon, un altul supraveghea. Evitau să ne privească drept în ochi, cu excepția supraveghetorului, care se holba la noi. I-a dat mamei o cască și i-a zis să aștepte. La a treia încercare, au reușit în final să dea de Rudik. Era somnoros pentru că e un mare decalaj între noi și el. Se afla

într-un apartament din Paris. (Mai târziu, au spus că era un loc cunoscut, vizitat de bărbați cu instincte pervertite. Insistau să folosească acele cuvinte în fața mamei, urmărindu-i reacțiile. Ea se forța să nu-și trădeze sentimentele. E important să nu-ți ghicească emoțiile, zicea ea.) Rudik răspundea cu mari pauze. Uneori, vocea lui dispărea de tot. Mama completa cu vocea ei. S-au supărat când ei doi au făcut un schimb în tătară. Mama jura mai târziu că auzise sfârșitul cuvântului *fericit*, dar desigur tot ce-și dorea să audă era *întoarcere*. Nu trebuia să spunem nimănui că trădase, deși au continuat să-i interogheze pe membrii corpului de balet al operei, pe amicii lui, chiar și pe foștii profesori ai lui Rudik, și atunci cum de se mai puteau aștepta ca zvonul să nu se răspândească?

20 august

M-am plimbat pe malul Belaiei și am mâncat o înghețată pe bancul de nisip. Copiii înotau. Femeile făceau plajă în costume de baie. Lumea merge înainte.

21 august

Ei ne-au promis să-l amnistieze, dacă renunță la ce făcuse și se-ntoarce. Și ce șanse ar avea? Pedeapsa minimă de șapte ani muncă grea în lagăr și, în cazul cel mai rău, moartea. Ce vor face? Îl vor împușca? Îl vor electrocuta? Îl vor spânzura și picioarele lui se vor zvârcoli prin aer, ultimul lui dans? Ce gânduri groaznice!

22 august

Ideea că nu va mai veni niciodată aici ne face să-l simțim cu atât mai prezent. Zac noaptea fără somn, în pat și-l

blestem pentru tot ce ne-a făcut. În automobilul cu însemnul Școlii auto sunt permanent doi tipi.

23 august

Becul din bucătărie s-a ars, nu mai avem altele. Avem noroc că soarele apune târziu și în amurg cerul e vopsit în toate culorile, o frumusețe! Tata zice că fumul fabricilor face ca acestea să fie mai pronunțate.

24 august

Ne înapoiam acasă, de la sediu, când picioarele mamei au zburat prin aer după ce a alunecat pe o urmă de ulei lângă statuia din parcul Lenin. S-a prins de statuie și mi-a zis: *Ia uite, aproape m-am spânzurat de degetul lui!* S-a speriat imediat de ce spusese, însă nu era nimeni în jur s-o audă. Tot drumul până acasă s-a scărpinat întruna pe brațe. Tata a dat cu var pe pereții exteriori ai casei ca să alunge mirosul rău cauzat de arșița verii. Eu am stat liniștită și am citit ziarul.

25 august

Mama s-a îmbolnăvit, a făcut zona zoster. Stă lungită în pat, deși cearșafurile îi irită teribil pielea. Tata e lângă pat și-i pune o cataplasmă cu suc de roșii, un remediu vechi, cunoscut din armată, după cum spune el. Sucul îi înroșește pielea, arată ca plină de sânge, ca și cum ar fi fost sfâșiată. Eu și tata mergem cu un tramvai afară din oraș, să ne plimbăm în pădurea de lângă râu. Mi-a spus că fusese odată cu Rudik, acolo, la pescuit. Mi-a mai zis că Rudik era foarte priceput la curățatul peștelui, avea o mișcare abilă a mâinii. Când ne-am întors acasă, tata și-ar fi dorit să aibă

pușca lui veche, când a văzut un cârd de gâște cum se ridică-n aer.

26 august

Am spălat cearșafurile. Aveau pete roșii de la tomate în locul unde zăcuse ea.

28 august

Mulțumesc cerului că roșeața de pe pielea ei a mai dat înapoi. Tata s-a bătut cu pumnul în piept, rostind cuvântul *Roșii.* Mama și-a tras un scaun, să stea la soare.

29 august

La rafinărie a fost o pană de curent așa că aerul e curat. Am plecat să ne plimbăm în lumina soarelui, am găsit zmeură în tufele din spatele fabricii de unelte. Am venit acasă și mama ne-a făcut sirop, specialitatea ei, un lucru care o făcea să strălucească de mulțumire. Dar, spre seară, am zărit o față îmbătrânită mult, reflectată-n geam. Un moment nu mi-am dat seama cine este. Am fost șocată să știu că era mama, presupun că nu o mai privisem cu atenție de mult. Iritația pielii dispăruse aproape cu totul, dar fața ei e încă umflată. Poate așa se-ntâmplă la bătrânețe. Trebuie să-mi aduc aminte că, în câțiva ani, face șaizeci. De la o vreme are gura pungă, cu colțurile întoarse-n jos. În timpul războiului a trăit fără măcar o oglindă! Singurul mod de a se vedea era într-un geam, deși majoritatea erau sparte. E o poveste pe care mi-a spus-o odată, despre o fată care trăia în subteran. Când a ieșit afară, nu și-a recunoscut chipul și a vrut să se ducă înapoi. Ne întoarcem în lucrurile cunoscute. Tot timpul mă-ntreb de ce sunt aici, în locul ăsta mizerabil, cum

de-am putut să renunț la permisul de Moscova, am înnebunit, cât de mult au ei nevoie de mine? Cât de mult îmi lipsește viața de acolo și totuși, mă mai pot întoarce? Tata s-a tăiat la mână când a deschis fereastra de dimineață. În timp ce-i bandaja rana, mama i-a zis: *Poate că Rudik își va găsi o fată drăguță și va veni acasă.*

31 august

M-a doborât o răceală de vară. Am băut suc de ghimbir.

1 septembrie

Tata a fost retrogradat, nu mai e politruck. S-a întâmplat în urmă cu două săptămâni, dar nu ne-a spus. E posibil să trebuiască să iasă din partid. Trădarea lui Rudik n-a fost anunțată oficial, deși zvonurile circulă peste tot. Prietenele mamei și-au schimbat ora la care se duc la baia de abur. Le-am văzut trecând pe stradă, cărându-și prosoapele și mănunchiurile de nuiele de mesteacăn. Mama a ridicat din umeri și a zis că nu contează, se va duce singură. Are multă forță. Dacă am timp, mă voi duce cu ea. La piața Krassina am găsit un borcan cu niște castraveciori murați delicioși. Ce noroc, ce bucurie! *Preferații mei,* a zis tata.

3 septembrie

În autobuz, în drum spre piață, o bătrână i-a zis însoțitoarei ei: *Crezi că-i rău acum, stai să vezi cum va fi mâine.* Aceasta a râs. Din cine știe ce motiv, mi-am amintit că, la Moscova, Nadia de la etajul trei îmi spusese odată că totul se întâmplă atât de repede încât nu mai reușește să înțeleagă rostul lucrurilor. Nu poate ține pasul cu viața. Avea o teorie, conform căreia rămânea undeva, în trecut, și de acolo urmărea

o străină trăindu-şi viaţa. Sigur că străina era chiar ea. N-am înţeles-o decât în după-amiaza asta. Puteam să mă văd stând acolo în autobuz, ascultându-le pe cele două babuşte cum discută între ele. Mă studiam şi le studiam. Inainte să-mi dau seama, devenisem una din ele. Cât e de uşor să faci această mişcare, de la fată tânără la o femeie bătrână!

4 septembrie

Am tendinţa să scriu despre mult prea multe mici dezamăgiri. Trebuie să fiu mai puternică.

6 septembrie

O moară ciudată nu mai învolbură râul! Grădiniţa de pe strada Karl Marx m-a acceptat şi e o slujbă bună. Am întârziat cu peste o săptămână, dar voi recupera. Ce bucurie!

9 septembrie

Nu putem deschide ferestrele clasei, sunt sudate. Totuşi, vântul adie prin uşa din faţă şi ne mai răcoreşte. Zilele bune ale verii târzii se pierd în cele rele. Muksina m-a fotografiat. Majit mi-a adus un suc de merişor, bun şi răcoritor. Şcoala îmi răscoleşte amintirile. Când Rudik era aici, îl trăgeau de păr, îl muşcau şi-l necăjeau teribil, dându-i tot felul de porecle. Copiii au încă nişte jocuri pline de cruzime, unul se numeşte Mica macaroană. Îl pun pe un copil să-şi mişte capul spre stânga şi spre dreapta şi cineva îl loveşte pe partea de gât rămasă descoperită. Altul se numeşte Păpădia, când îi trag castane-n cap. N-am putut stăvili valul de gânduri negre pe drumul spre casă. Poate că

toți acei ani de persecuții, trăiți de Rudik aici, au fost o pedeapsă în avans.

11 septembrie

Am primit o cutie cu cretă și o tablă nouă, o mică binecuvântare.

13 septembrie

Zilele par că se lungesc, pe măsură ce se tot scurtează. Mama se teme că Rudik n-a apucat să-și ia ghetele cu el. Dacă poți să-ți imaginezi așa ceva!

14 septembrie

O altă zi lungă. Mama și-a amintit că, atunci când Rudik dansa la Moscova, și-a cumpărat o haină neagră, lungă și că, la Balșoi, i-a fost frică s-o lase la garderobă. La sfârșitul spectacolului, în timpul bisurilor, a fugit în jos, pe scări, să-și ia haina și aproape a pierdut aclamațiile. Acum zice că ar fi bucuroasă să-și lase haina, și-ar lăsa și sufletul, numai să-l poată vedea din nou acasă. Totuși, în final, trebuie să-și dea seama că-și va pierde și sufletul, și fiul. Un pic de alinare ne-a adus mersul pe jos și frumosul apus de soare deasupra Belaiei.

15 septembrie

Au apărut primele rafale de vânt rece. Mama spune c-o dor genunchii. Trupul ei bătrân percepe fiecare schimbare a vremii, poate spune când se pregătește o furtună. Apa din cadă era maronie precum ceaiul.

17 septembrie

Din nou, pene de curent la grădiniță.

18 septembrie

Viața începe cu pâinea. Nu mai avem deloc. Dar avem un radio, să ne distrăm puțin sau măcar tata, care-l deschide imediat ce intră-n casă, după ziua de muncă. Zice că dorința de-a face o lume mai bună nu-i mare scofală, problema e cum s-o faci. Înainte să iasă din casă, de dimineață, mama i-a masat pieptul cu untură de gâscă, dar tușea în continuare când s-a întors. Îi apucă boala când pe unul, când pe celălalt. N-a vrut nici măcar borșul adus de sus de Elsa. E teribil de slab, continuă să aștepte să fie dat afară din partid, un lucru care-l va termina complet. În curând, urmează să aibă loc un congres. L-am auzit spunând ceva ciudat, în timp ce așteptam autobuzul, seara, în dreptul micii noastre grădini: *Tamara, putem plasa un satelit în atmosferă, dar nu putem să ne dirijăm autobuzele.* Parcă i-ar fi șoptit Rudik ceva la ureche, extrem de periculos. Numai cu un an în urmă, tata spunea că trăim vremuri glorioase, că avem o altă recoltă record, Siberia deschisă, putere nucleară, Sputnik, libertate pentru statele africane și aproape se-mpăcase cu ideea că Rudik era dansator – avea o lumină pe față. Acum, pare că-i epuizat de propria existență.

19 septembrie

Uneori mama se gândește că Rudik n-are ce mânca. Când vorbește cu el, la sediu, Rudik îi spune că e bine. Ea e sigură că e propagandă. Îl tot întreabă dacă mai aruncă cu sticle după el pe scenă. El zice că nu, dar ea nu e atât de sigură. Știe ce sentimente au cei din Vest în legătură cu noi. Rudik zice că au făcut așa ceva la început și că, de fapt, erau chiar niște comuniști. Ne-am tot gândit la asta o vreme. Părea ceva

fără rost. Când mama a plecat, am fugit în parc și mi-am luat o înghețată.

20 septembrie

Salariul tatei s-a transformat automat în bonuri de stat. Al meu n-a venit încă. Cât regret înghețata de ieri! Mama a făcut rost de niște cașă. Elsa ne-a adus niște frunze de ceai, dar băutul lui atât de târziu a deranjat-o pe mama, care voia să doarmă. Tata a instalat obloanele pentru iarnă. Arată ca și cum iarna ar fi venit deja peste noi.

2 octombrie

Vântul bate cu putere. Trebuie să economisim rația de petrol destinată școlii.

10 octombrie

N-am putut scrie nimic, atâta mizerie, dar trebuie să pun stop gândurilor negre. Copiilor le e groaznic de frig. Trebuie să inventăm tot felul de jocuri, ca să se miște tot timpul prin clasă. Și nu mă pricep prea bine. Lui Sașa nu-i place să alerge. Lui Guldjamal îi place să stea perfect nemișcat, înfășurat în două paltoane. Nicolai urăște să stea în picioare. Lui Khalim îi place să stea într-un picior, zice că-i ține de cald. Iar Majit îmi dă tot timpul bătăi de cap! Ce să fac? Restul copiilor gravitează spre oricine le poate da ceva de mâncare. Și ce lupte pe cutiile cu sandviciuri! După școală, am plecat la mica grădină. Căzuse primul strat de zăpadă, așa că m-am dus degeaba. Un bătrân a venit spre mine și m-a întrebat ce face tata. Mi-a spus că s-au întâlnit de mai multe ori la grădină. Am scurtat conversația, spunându-i să vină la noi acasă, gândind că tatei i-ar face bine

să aibă companie. Omul m-a salutat, ridicându-și pălăria. Avea un aer ușor burghez. M-am dus înapoi la lucru. Ingrijirea grădinii e de dragul ritualului. În drum spre casă, un autobuz m-a împroșcat cu noroi pe palton. În timp ce încercam să-l curăț, am descoperit o nouă gaură în căptușeală – trebuie s-o țes. Mama, cu problemele ei de incontinență, zice că, dacă am putea să ne țesem trupurile, ar avea o slujbă întreagă! Când am ajuns în dreptul porții, am zărit ceva roșu pe ușă. Mi-a sărit inima din piept la gândul că putea fi ceară roșie, sigilată peste gaura cheii, cu ordinul să fim evacuați. Dar era numai o notă prin care eram chemați din nou, la sediu, a doua zi. Gândul că va vorbi cu Rudik o încălzea pe mama. Îi lipsesc lucrurile pe care i le trimitea el de la Leningrad. Câteodată, caută Vocea Americii la radio, dar e o misiune imposibilă pentru că, chiar și la Moscova, era bruiată și, în afară de asta, transmite propagandă vestică. Și ea știe asta. Cât le detest fețele celor doi, bătaia lor de joc la adresa noastră!

11 octombrie

O greșeală teribilă. Bătrânul cu care am discutat ieri la grădină a venit, din nou, azi, să vorbească cu tata. Este Serghei Vasilev, soțul fostei profesoare a lui Rudik, Anna. Natural, tata a fost politicos cu el, de fapt chiar părea că-i face plăcere. Am încercat să-i cer scuze tatei, dar mi-a făcut semn că nu-i cazul, mi-a zis că se-ntâlnise cu omul înainte și că era mulțumit să petreacă ceva timp împreună cu el. Omul fusese reabilitat cu ani în urmă. Tata mi-a zis: *Dacă un indezirabil caută prietenia unui alt indezirabil, ei bine, așa să fie!* Nu-și poate permite să aibă astfel de gânduri, nici să renunțe la speranta că

va rămâne în partid. Asta l-ar distruge. I-am spălat cămășile pentru că știu că-i place.

12 octombrie

Un corb s-a izbit de una dintre ferestrele școlii, a spart geamul și a murit în mâinile copiilor, care au început să plângă. Mama spune că Rudik este la Monte Carlo, unde există un palat și o plajă frumoasă. E foarte ciudat. De ce n-am văzut niciodată marea?

13 octombrie

Serghei V. a venit în vizită. A adus un borcan cu gem și, urăsc că trebuie s-o spun, era foarte gustos. A fumat jumate de trabuc. Tata a tușit toată seara.

15 octombrie

O linguriță de gem de zmeură ca să-ndulcesc ceaiul.

16 octombrie

Am cumpărat trei tuburi cu pastă de dinți de la piață. Voi păstra unul, să-l fac cadou. Sunt bulgărești. Au un gust la fel de rău ca toate celelalte.

17 octombrie

Ei continuă să fie convinși că mama poate să-l determine să se întoarcă. Înregistrările pe care le fac le trimit la Moscova, unde sunt examinate și arhivate. Rudik i-a spus în tătară că-i e teamă că agenți secreți i-ar putea rupe picioarele. N-au fost suficient de rapizi să șteargă asta. Mama i-a spus: *Nu mai am somn, scumpul meu fiu.* El i-a spus că mănâncă bine și are o mulțime de bani și că se descurcă foarte bine, da, se întâlnește cu

stele ale teatrului și cântăreți vestiți și că urmează s-o vadă pe regina Angliei. Mama spune că poate i-au șters creierul, punând în loc tot felul de iluzii. El a mai rostit câteva nume faimoase și chiar și ochii stenografei s-au mărit de uimire. Deși, în final, cui îi pasă, sunt numai niște nume, vor muri și ei. Supraveghetorul a lovit masa cu pumnul, când mama i-a mai strecurat câteva cuvinte în tătară și vocea lui Rudik îi reflecta îngrijorarea. Cu siguranță, îi e dor de casă. Ei ne-au spus că Monte Carlo e un loc plin de cartofori și perverși și mai e și plin de violență, ar putea fi înjunghiat sau împușcat. Că asta se întâmplă tot timpul.

19 octombrie

Mama s-a sculat după un coșmar teribil în legătură cu picioarele lui Rudik. Mai apoi a zis din nou: *Sunt sigură că-și va găsi o fată drăguță.*

20 octombrie

S-a stricat cuptorul. Portarul școlii mi-a zis că va veni acasă la noi, să-l repare, săptămâna viitoare. Chiar și astfel de mici lucruri îmi stârnesc teama. Dar e un tip foarte priceput și destul de chipeș.

21 octombrie

Tata e atât de obosit de la o vreme, că nu-i în stare să-l repare el. Mai curând ar sta nemâncat. Am primit o carte poștală de la un cunoscut de-al lui Rudik, dar ne-a fost imposibil să descifrăm ceva din cauza ștersăturilor cu markerul negru. Serghei a venit din nou. Mi se pare că nici el, nici tata nu prea mai au altceva de făcut. Nu-mi place deloc prostul ăsta bătrân. Mă îngrijorează faptul că vine la noi, desi e

adevărat că a fost reabilitat. Și presupun că, oricum, lucrurile nu pot merge cu mult mai rău. A fumat mai multe țigări de foi și a împuțit toată camera. Au fost ieftine, ne-a zis, vin din Iugoslavia. I-a oferit una tatei, însă tata a zis că fumatul ei l-ar face să se simtă ca un porc cu inel de aur în nas. Au râs amândoi și apoi au discutat îndelung pe tema buletinului meteo transmis la radio. Tata zice că-i place să asculte buletinul transmis din Celiabinsk și atunci știe exact cum va fi vremea, în timp ce Serghei le ascultă pe cele transmise din est, ceva legat de vânt și o idee complicată despre cum bate el dinspre munți. A citat un vers dintr-un poem, ca și cum poeții ar fi meteorologi! Mama se-ntreabă de ce-am vrea noi să știm înainte cum va fi vremea? Tot ce avem de făcut e să ne uităm afară pe fereastră. Sau, și mai bine, să ieșim afară, dacă putem. Înainte ca Serghei să plece, a zărit cartea poștală și ne-a spus că e un mod de a citi frazele șterse pe sub negreală, că trebuie să iei o foaie subțire de hârtie și s-o freci ușor de mesajul primit cu ajutorul unui creion, astfel ca urmele literelor să se transfere pe ea. Tata s-a enervat și i-a cerut lui Serghei să nu ne mai spună astfel de lucruri. Mama a încercat să facă transferul, însă a fost un eșec total.

22 octombrie

Mama spune că mulțumește cerului pentru faptul că e destul de sănătoasă (exceptând varicele!), când îi vede pe tata și pe Serghei discutând, deseori, îndelung și foarte serios, despre tranzitul lor intestinal.

23 octombrie

Tata zice: *La ce să te mai gândești la trecut dacă n-ai niciun viitor?* Am încercat să-i amintesc de niște lucruri, a fost o greșeală,

i-am stârnit numai furia. Încerc să-l conving că Rudik e un ambasador, de bună-credință, el poate spune întregii lumi tot adevărul despre noi, totuși tata dă din cap în semn că nu-i așa. Continuă să susțină: *Fiul meu e un trădător, cum pot merge pe strada Lenin?* Lui tata nu-i mai place nici să stea în fotoliul lui. Problema e că era mult mai voinic, iar acum, în lunile astea, trupul lui împuținat se scufundă în marea adâncitură din mijloc. Și, acolo, îl pândește un arc rupt pe care trebuie să-l repare, poate că mâine, să-l lege bine cu sfoară, ca să nu-l mai înțepe în spate.

24 octombrie

A venit un nou transport de păcură la școală! Și Ilia, portarul, chiar ne-a reparat cuptorul! Nu mai era nimeni acasă afară de noi doi. Am discutat. N-a vrut să ia banii. Ce zi minunată! Sigur c-am uitat să-l rog să repare și scaunul, sunt sigură c-ar fi facut-o.

25 octombrie

Zvonuri despre Rudik alături de Margot Fonteyn în diferite locuri, peste tot prin lume. Cum așa? Doar nu-s niște roboți. E ilogic, dar poate că așa se poartă Vestul cu artiștii, când vine vorba despre artă. În ce lume trăim! Câte minciuni sunt legate de el? Câte acte de trădare? Dacă am ști adevărul! Vestul îl folosește ca pe un pion. Îl vor stoarce de orice urmă de viață și după aceea îl vor arunca la groapa de gunoi.

27 octombrie

O caricatură din *London Times* a fost republicată azi în *Izvestia,* un urs beat la picioarele fantomei lui Stalin. Ei încearcă să ne prezinte ca pe niște idioti. Ar putea măcar să

admită cât am progresat, dar nu pot. Sunt speriați pentru că vom continua să existăm și după ce ei vor dispărea.

28 octombrie

Ziua mea de naștere. Mă gândeam că, atunci când voi crește mai mare, lumea va fi mai puțin complicată, deși nimic nu pare că-și găsește o soluție, nimic nu se simplifică, niciodată. Tata s-a sculat transpirat tot. Mama mi-a croșetat un fular, folosind lâna din niște pulovere vechi ale lui Rudik. Îmi ține cald și totuși urăsc să-l port.

29 octombrie

Ilia a venit din nou să repare fotoliul. L-am servit cu ceai și pâine. Când nu e la școală, zice că adoră să patineze. După un timp, s-a apucat de lucru. A tăiat stofa, a găsit arcul stricat și l-a legat la loc. Auzise că a fost ziua mea de naștere și m-a invitat să ne plimbăm pe malul lacului, într-o seară. Are părul rar și ochi foarte negri. Sunt nervoasă, dar ce rost are să-ți trăiești viața pe fundul mării?

31 octombrie

Am trecut pe lângă clădirea operei, unde femeile de serviciu erau ocupate să frece scările cu săpun și apă. În apropiere, niște oameni cântau ceva obscen și alții încercau să se prindă într-un dans popular. Ne-am distrat copios. Mai târziu, i-am fiert lenjeria tatei.

1 noiembrie

Copiii au aruncat niște vopsea pe treptele școlii. În ce hal am ajuns! Ilia a curățat-o imediat – mi-a zis că nu voia să-i

vadă pe copiii aceia mici că dau de necaz. Se-mbulzesc de obicei în jurul lui să-i care în cârcă.

2 noiembrie

Pregătiri pentru aniversarea Marii Revoluții. Ilia e foarte ocupat la școală, dar își face timp să mergem la câte o plimbare prin parc. Îmi spune că lacul e cea de-a doua sa casă. Patinează frumos. Mi-a dăruit un lanț subțire din argint, cu un medalion pe care e desenat un pește. Nu e zodia mea, dar ce contează. Cât de bine arăta când mi-a făcut semn cu mâna! Spune că joacă hochei seara târziu – aprind focuri pe gheață și, uneori, cară torțe ca să vadă prin întuneric.

3 noiembrie

Pe zi ce trece tata pare că se scufundă tot mai tare în paltonul său. În curând va începe procesul intentat lui Rudik, la Moscova, *in absentia*. Tata i-a trimis un mesager lui Serghei, un băiat turc, care stă la trei case distanță, să-i ceară să nu mai vină pe la noi pentru că nu vrea ca lucrurile să fie influențate în vreun fel. Tata stă așezat și privește-n gol. Mă tem pentru el.

4 noiembrie

Copiii au făcut niște desene atât de frumoase pentru aniversare, încât le atârnăm pe pereți, pe culoar.

8 noiembrie

Ieri, Ziua Revoluției. Am visat că eram într-un chioșc și vindeam mere împreună cu Ilia.

10 noiembrie

L-au condamnat pe Rudik la șapte ani de muncă silnică. Ne-au lăsat fără grai. Mama s-a prăbușit pe pat, si-a băgat fata-n

pernă şi a plâns mult. Pedeapsa cu moartea fusese posibilă, aşa că adevărul e că acum ar trebui să respirăm uşuraţi. Totuşi, ea a bocit. Tata mi-a spus povestea unui soldat care-şi prinsese piciorul între nişte şine de tramvai la Berlin. Un tramvai se apropia repede. Un alt soldat mergea pe stradă când, deodată, a auzit un ţipăt. Al doilea soldat a încercat să-i scoată piciorul camaradului său dintre şine. N-a putut, aşa că şi-a scos haina şi a aruncat-o peste capul primului soldat ca să nu vadă tramvaiul apropiindu-se, să-l cruţe de agonia asta. Mai auzisem undeva povestea asta.

11 noiembrie

Sunt eu cea care trebuie să arunc haina peste capul tatei?

12 noiembrie

Mama e foarte îngrijorată în legătură cu tata şi, poate, ar trebui să fim mai îngrijoraţi cu privire la ea. Are gâtul roşu şi plin de răni, poate a revenit zona zoster. Tata nu spune nimic şi n-am idee de unde să fac rost de nişte roşii, care se pare că şi-au făcut treaba ultima dată. Chiar dac-aş şti unde le găsesc, probabil ar fi mult prea scumpe în perioada asta a anului.

13 noiembrie

Tata continuă să stea nemişcat. Trebuie să aleagă dacă să se dezică de Rudik în faţa comitetului, de fapt nu-i o alegere pentru că ei se vor dezice de el oricum. Mama şi-a petrecut noaptea numărând banii pe care i-a economisit mai mulţi ani într-un elefant din porţelan. Erupţia pare să se fi ameliorat, chiar şi fără cura cu tomate. Mi-a istorisit cum a fost prima întâlnire cu tata. Arăta puţin fericită, ca şi cum amintirea ar fi însufleţit-o. Se petrecuse la Casa centrală de cultură a lucrătorilor feroviari, când ea îi dăduse puţin

tutun să prizeze. El vorbea despre Maiakovski, citând din acesta: *Glorie ție, iubită patrie!* Apoi, desigur, a strănutat chiar în mijlocul expunerii, ceea ce l-a stânjenit teribil. Ea își amintește cum i-a cumpărat tata elefantul de porțelan a doua zi. Am încercat să-l întreb despre asta, dar nu și-a adus aminte. Mi-a făcut semn să plec, ca și cum alunga o muscă. De-abia aștept să-i povestesc totul lui Ilia, mâine. El zice că nu-i pasă de Rudik, că sunt singura care-i stârnește interesul. Ce fericire!

14 noiembrie

Au amânat din nou ședința de comitet. Ne-am dus încă o dată la sediu. Rudik, la Londra, plângea și, momentan, mi s-a făcut milă de el. Este convins că a făcut o greșeală. Spune că nu poate merge pe stradă fără ca un fotograf să nu sară din spatele tufelor. Tot menționa numele unui dansator – cred că încerca să facă aluzie la ceva –, dar n-am reușit să deslușesc ce voia. Stenografa mi-a aruncat o privire plină de ură.

16 noiembrie

Impletesc o hăinuță pentru copilașul nou-născut al vecinilor noștri. E aproape gata, dar nu arată cum aș fi dorit. Are patru nasturi, cred că ar fi trebuit și un al cincilea. M-am plimbat prin zăpadă cu Ilia. Mi-a zis că ar vrea să aibă copii cândva. Eu mă gândeam ce nume aș da unui copil. În orice caz, nu Rudolf. Poate numele tatei. Și dac-ar fi o fată? Pentru școală: să pregătim scrisorile de felicitare pentru ziua de naștere a lui Brejnev.

20 noiembrie

Un ciocănit la ușă ne-a băgat de tot în sperieți! Am sărit în sus ca niște păsărele! Femeia era foarte nervoasă. Cu părul

blond. Finlandeză. Ne-a spus că-i balerină. Era de crezut, când te uitai la corpul ei. Nu ne-a spus cum o cheamă. Doar că e prietena unui prieten, care venise prin Oslo, nu ne-a detaliat în ce mod. Ne-a cerut s-o lăsăm să intre, dar tata a refuzat-o. Apoi a cuprins-o disperarea. Venise cu mașina tocmai de la Moscova! Două zile întregi! Ne-a spus că Rudik se împrietenise cu ambasadori din diferite țări și așa ajunsese pachetul aici. Avea niște lucruri pentru noi. Inițial am fost convinși că totul era o înscenare. Tata i-a spus că încalcă legile țării. Ea s-a făcut roșie ca focul la față. Apoi mama i-a cerut să plece. Ne tot uitam în sus și-n jos pe stradă, să vedem automobilul Școlii auto, dar nu era acolo. Femeia insista, însă tata era de neclintit. În final, femeia a lăsat un pachet mare pe treptele de la intrare. Plângea de frică. Era ceva teribil de periculos. Noi am lăsat pachetul să zacă acolo, totuși spre dimineață mama s-a sculat și, în cămașa de noapte, l-a băgat în casă, pudrat de-o ninsoare ușoară.

21 noiembrie

Pachetul zăcea pe masă. Nu mai puteam suporta să nu-l deschidem.

22 noiembrie

Tata a băut o gură dintr-o sticlă cu coniac. Mama și-a pus haina nouă, căptușită cu blană, deși numai prin casă, pentru că nu voia s-o vadă vecinii. Când și-a băgat mâinile în buzunare, a găsit un bilet pe care scria: *Îmi este tare dor de voi. Fiul vostru care vă iubește.* Eu mă gândeam ce să fac cu rochia pe care mi-o trimisese. Era mult prea îngustă pe șolduri. La început, mi-a trecut prin minte s-o pun pe foc, dar ce rost avea? Am decis, în schimb, s-o lărgesc în talie și s-o

port când mă voi duce cu Ilia la cinematograful Patria, săptămâna următoare.

23 noiembrie

Tata și-a amintit că balerina spusese că vom primi un alt pachet, probabil de Anul Nou. Data viitoare eram sigură că-i vom deschide ușa, să intre-n casă. Doar dacă nu era o cursă. Vom afla destul de repede. Tata era apăsat de o oarecare vină, fiind conștient în același timp că returnarea pachetului ar fi însemnat să tulbure și mai rău apele. Mama a zis la rândul ei: *Da, e minunat, dar o haină nouă nu-l poate înlocui pe el.* Stătea așezată pe fotoliu și mângâia gulerul de blană.

26 noiembrie

Tata era nostalgic și a ridicat un pahar în cinstea lui Rudik. L-am auzit spunând pentru prima dată: *Dragului meu fiu!*

Raportăm prin prezenta că, pe 16 iunie 1961, NUREIEV Rudolf Hametovici, născut în 1938, necăsătorit, de etnie tătară, nemembru de partid, originar din Ufa, artist al Teatrului Kirov din Leningrad, în timp ce se afla cu compania de dans într-un turneu prin Franța, și-a trădat patria la Paris. NUREIEV a încălcat reglementările care guvernează comportamentul cetățenilor sovietici în străinătate, a ieșit în oraș și s-a înapoiat la hotel târziu în noapte. A stabilit relații strânse cu artiști francezi, printre care unii cunoscuți ca homosexuali. In ciuda discuțiilor cu caracter de avertisment purtate cu el, NUREIEV nu și-a

schimbat comportamentul. In absentia a fost condamnat, în noiembrie 1961, la șapte ani muncă silnică. Mai mult, s-a decretat ca urmare a dezavuării publice vehemente din 21 ianuarie 1962 de către Hamet Vaslievici NUREIEV a acțiunilor fiului său, să i se permită să rămână membru de partid.

Comitetul pentru Securitatea Statului din Ufa

Februarie 1962

Cu șase luni înainte ca Rudi să fugă, Iosif a venit acasă, în camera noastră de lângă Fontanka, cu o sticlă ieftină de șampanie. M-a sărutat când i-am deschis ușa.

Iulia, mi-a zis el, am niște vești minunate!

Și-a scos ochelarii, și-a frecat urmele în semicerc lăsate de ei pe sub ochi și m-a condus la masa așezată într-un colț al încăperii. A deschis sticla, a turnat în două pahare, l-a băut pe-al său imediat.

Zi-mi! l-am îndemnat eu.

Și-a îngustat ochii și a băut repede un al doilea pahar de șampanie, și-a făcut gura pungă:

– Avem un apartament nou.

De mai mulți ani nutream un sentiment plăcut față de locuința noastră, la comun, de pe malul râului. Bucătăria și toaleta erau departe, pe hol și camera noastră mică, veche, ruinată, dar avea un aer maiestuos: cu un șemineu frumos ornat și un medalion din stuc cu un desen complicat în mijlocul tavanului, de unde atârna un bec cu un abajur de culoare galbenă ce-mi aducea aminte de zile mai bune. Îmi imaginam istoria candelabrului care atârnase odată acolo și nu era

atât un sentiment burghez, cât un salut față de viața tatălui meu. Eu pusesem cercevelele și aranjasem perdelele astfel ca să nu împiedice priveliștea spre Fontanka. Mai presus de orice, adoram zgomotul facut de apă. Vara lipăia gentil pe lângă pereți, când treceau ambarcațiuni pe canal, iar iarna se auzea gheața cum crapă.

– Unde? l-am întrebat eu.

– In zona căminelor, a răspuns el.

Căminele se aflau la marginea Leningradului, unde se aliniau bloc lângă bloc, toate cenușii, un loc unde aveam mereu senzația de dezintegrare.

Am sorbit cu mult calm din pahar.

Iosif mi-a zis:

– Are lift, apă caldă, două camere.

Tăcerea mea l-a făcut să se foiască pe scaun.

Am primit aprobarea prin intermediul universității. Ne mutăm săptămâna viitoare.

Am fost surprinsă să constat că n-aveam nimic de spus, m-am ridicat încet de pe scaun. Iosif m-a apucat de păr și m-a tras spre el, peste masă. Am încercat să mă dau înapoi, dar mi-a tras o palmă:

– Vei începe să împachetezi în seara asta!

O clipă mi-a trecut prin cap să-i spun că mă plesnise ca un universitar, dar asta ar fi fost numai o invitație să mă lovească cu pumnul. L-am privit, în timp ce-și turna încă un pahar de șampanie. In timp ce-l dădea pe gât, bărbia dublă îi dispăruse și, cu un fior rece, mi s-a părut pentru o secundă atrăgător.

– Noapte bună, i-am spus.

Am scos un batic din sertar și am ieșit pe culoar.

Pete de lumină dansau pe apele Fontankăi. Un moment m-am gândit ce-ar fi să sar peste zidul jos și să mă las cărată

de ape prin oraș, plutind pe sub poduri. Ce prostie elegantă! Am mers pe mal, spre nord și am cotit pe-o stradă lăturalnică spre Conservator, spre Kirov, palatul care domina scuarul. Afară era un afiș anunțând un spectacol cu *Giselle*, cu Rudi solist.

Când am revenit acasă, Iosif era tot la masă. Nu și-a ridicat privirea spre mine. Ascunsesem niște ruble în samovarul vechi de lângă patul nostru. Am scos suficienți bani pentru un loc la balcon, mi-am tras pe mine puloverul din cașmir. Coborând din nou scările, parcă auzeam ecoul palmei lui Iosif reverberând încă prin clădire. Când am ajuns la Kirov, holul de la intrare gemea de lume.

Era o regulă a teatrului ca toate hainele și jachetele să fie duse la garderobă înaintea spectacolului. Am cântărit dacă era sau nu cazul să-mi las puloverul de cașmir, dar mă simțeam așa de bine în el, cald și delicat. M-am așezat pe locul meu, între două femei destul de grase. Aș fi vrut să le spun ceva ridicol: *A, baletul, un antidot perfect.* Mi-a trecut prin cap că poate Iosif îmi juca o festă crudă, că nu trebuia cu adevărat să ne mutăm, că lucrurile vor rămâne la fel, că voi continua să dorm noaptea auzind susurul râului.

Cei din orchestră începură să-și ocupe locurile lor, acordându-și instrumentele, un flaut într-o parte, un violoncel în alta și notele, inițial discordante, au început să se audă la unison.

Vecinele mele discutau pline de entuziasm. Numele lui Rudi flutura prin aer și plăcerea cu care-l rosteau începuse să mă deranjeze. Voiam să mă ridic și să strig: *Dar voi nici măcar nu-l cunoașteți pe Rudi, eu îl cunosc pe Rudi, mama mea l-a învățat să danseze!* Totuși, nu-l mai văzusem de foarte mult timp, de aproape un an. Avea douăzeci și doi de ani acum, propriul

apartament, tot felul de avantaje, acces la case de comenzi și altele, un salariu bun și, pe culoarele sorții, portretul său era atârnat undeva sus.

Luminile s-au stins. Când a apărut Rudi, sala a explodat într-un val de aplauze, juca un rol mare, nu atât felul cum dansa, ci maniera lui specială, dominatoare. Aș fi vrut să mă scufund în vizionarea spectacolului, dar, după prima variație, a început să-mi fie groaznic de cald. Incercând să nu atrag atenția, îmi făceam ușor vânt cu mâna. Simțeam că mă-ncing tot mai tare. Nu doream să-mi deranjez vecinele, răsucindu-mă pe scaun sau trăgându-mi puloverul pe deasupra capului. Dinspre Rudi auzeam ca sunetul unui clopot de alarmă: Uită-te la mine! Uită-te la mine! Dar eu eram obsedată de pulover și de cât de tare transpiram sub el. Publicul îl urmărea hipnotizat. Eu mă înroșisem la față și transpirația îmi brobonea fruntea.

Când a venit în sfârșit antractul, am sărit în picioare, numai că genunchii mi s-au îndoit și picioarele s-au muiat sub mine. Mi-am revenit aproape imediat, totuși se crease deja agitație în jur – oamenii arătau spre mine, șușotind și-am avut imediat o imagine cu ziarele de a doua zi scriind despre femeia singură, care leșinase în timp ce Rudi dansa.

Cu ajutorul unui domn din spatele meu, m-am reașezat pe scaun și mi-am scos puloverul. Doream cu disperare să explic ce se-ntâmplase, deși eram conștientă că el era convins că fusesem, pur și simplu, copleșită.

– E minunat, nu-i așa?

– M-am înfierbântat foarte tare, am explicat eu.

– Are un astfel de efect, a replicat domnul.

Am crezut că voi leșina a doua oară, dar am inspirat profund, m-am ridicat si-am mers împleticindu-mă în jos,

pe scări, pe sub lumina strălucitoare a candelabrelor. La toaletă, cineva m-a ținut de umeri cât timp am vomat. Am fost oripilată când persoana mi-a sugerat c-aș putea fi însărcinată, o imposibilitate. M-am curățat și mi-am stropit fața cu apă rece. Pe oglindă erau urmele unor degete și m-a cuprins un sentiment ciudat de parcă mâna unei fantome plutea în fața mea. La treizeci și șase de ani aveam riduri la coada ochilor și începutul unor cearcăne închise la culoare sub ei.

Puteam auzi femeile din jur exclamând ce execuție extraordinară văzuseră. Două fete fumau într-un colț și nu mai conteneau, Rudi-n sus și Rudi-n jos.

La etajul doi mi-am luat o înghețată și, când a sunat clopoțelul pentru actul doi, m-am simțit suficient de bine să mă duc la locul meu.

M-am aplecat, încercând să văd mai bine scena la distanță de mine, până când femeia din fața mea, agasată c-o atingeam cu pletele mele, mi-a dat un binoclu de operă.

Corpul lui Rudi avea o frumusețe captivantă – umerii drepți bine conturați, gâtul cu mușchii striați, pulpele enorme, mușchii de pe gambe tresărind. Și-a ridicat partenera prin aer și a învârtit-o cu o ușurință remarcabilă. Nu puteam să-mi alung din minte ziua când sosise, la șaptesprezece ani, când l-am văzut dezbrăcat în camera mea, promisiunea acelui corp dispărând sub pătura de pe sofaua mea. Am dat binoclul înapoi, încercând să stăvilesc orice fel de emoție încerca să mă copleșească. M-am agățat cu mâinile de brațele scaunului, cu unghiile înfipte-n el.

Când spectacolul s-a terminat, Rudi a ridicat brațele în aer, întorcând capul dintr-o parte în alta pentru a mulțumi publicului. Ovațiile îmi răsunau în urechi.

Am fugit afară și am mers repede pe malul râului, apoi am urcat scara. Când am intrat în cameră, Iosif era tot la masă, beat mort. I-am cuprins umerii cu brațele și l-am sărutat. Șocat, Iosif m-a împins deoparte și-a umplut paharul, l-a dat repede pe gât, apoi a venit împiedicându-se spre mine și m-a sărutat și el. Am încercat să-l ghidez, să facem dragoste acolo, lipiți de perete, dar de-abia se ținea pe picioare, atât era de beat. În schimb, m-a tras în jos, pe podea, dar nu-mi păsa, de ce mi-ar fi păsat, eram încă răscolită de balet Rudi arăta pe scenă ca un explorator ostenit ajuns pe un tărâm mirific și, în pofida bucuriei pe care i-o dădea descoperirea, începea imediat să caute un alt tărâm, la fel de mirific și eu simțeam că era posibil ca eu să fi fost acel tărâm.

Am deschis ochii în timp ce Iosif își ștergea transpirația de pe gât. S-a dus înapoi la masă și mi-a zis:

– Nu uita, trebuie să începi să faci bagajele.

Dac-aș fi putut să adun toate tâmpeniile făcute-n viața mea în niște cutii, ar fi fost posibil să ridic un monument – așa că m-am pus pe făcut bagajele.

Săptămâna ce a urmat eram deja în cartierul dormitor al Leningradului, lăsând în urmă iubita mea Fontanka. Noul apartament era mare și întunecos. Avea apă caldă, telefon, un aragaz, un frigider mic. Liftul se auzea scârțâind dincolo de ușă. Pândeam șuieratul ceainicului. M-am jurat că voi pleca de-acolo curând, voi strânge bani, voi achita taxele, negocia un divorț, asumându-mi sarcina enormă de a-mi găsi o altă locuință. Dar, de fapt, știam că-i cedasem lui Iosif și faptul că-l lăsasem să facă dragoste cu mine contribuise la cimentarea lipsei noastre de pasiune.

După șase luni mă aflam la etajul opt al blocului încercând în van să traduc un poem cubanez despre mister și

umbre – când prietena mea, Larissa, a ciocănit la ușă. Venise cu tramvaiul tot drumul până la blocul-turn. Avea fața cenușie. M-a apucat de cot și m-a scos afară, pe terenul de fotbal din spatele blocurilor.

– Circulă un zvon, mi-a șoptit ea.

– Mă scuzi?

– Rudi a fugit, a zis ea.

Ce?

– Lumea zice c-a fugit în timp ce era la Paris.

Ne plimbam pe sub porțile de pe terenul de fotbal și ne uitam una la alta în deplină tăcere. Am început să-mi amintesc momente, care păreau să furnizeze o cheie. Cum în prima săptămână petrecută la noi îl vedeam deseori privindu-se în oglindă, ca și cum ar fi vrut să intre în pielea unui alt personaj. Cum vorbea despre balerinii străini, asculta cântecele RoseiMaria, răsfoia prin cărțile mele. Cum ori de câte ori se ducea la Ermitaj era atras de pictorii renascentiști italieni și de marii maeștri olandezi. Cum, când stătea la masă alături de prietenii mei, arăta tot timpul hămesit, ca și cum era gata să se repeadă asupra unui cuvânt sau unei idei. Mă simțeam teribil de vinovată și înspăimântată.

– La Paris? am întrebat-o.

– Nu trebuie să vorbim despre asta, mi-a zis Larissa.

In seara aceea, mă aflam acasă împreună cu Iosif, când am auzit scârțâitul liftului, care se opintea urcând. Când s-a oprit la etajul nostru, m-a cuprins panica, că ei veneau să bată la noi la ușă. Am pus într-o sacoșă câteva lucruri de care-mi închipuiam că voi avea nevoie. Printre ele, un roman scris de Gorki cu niște bani ascunși sub copertă. Am aruncat-o sub patul meu, în timp ce-mi imaginam cu groază că mă legau c-un lanț de masă.

Iosif mi-a zis:

– Micul ticălos, cum de-a îndrăznit?

S-a ridicat și a început să umble de colo-colo prin cameră, șoptind:

– Cum de-a îndrăznit?

M-a privit drept în ochi.

– Cum de-a avut tupeul ăsta nenorocit?

A doua zi am fost surprinsă să-l aud pe Iosif spunându-mi că n-aveam de ce să mă tem, că nu greșisem cu nimic, că se va asigura prin legăturile sale să fiu lăsată-n pace. I-am călcat cămașa pentru conferință, în timp ce-și împacheta lucrurile în servietă, dându-mi asigurări că totul va fi în regulă. M-a sărutat brusc pe obraz și a plecat la universitate.

Ei au venit oricum, următoarea luni dimineață.

Eram singură, când am auzit o bătaie tare-n ușă. Mi-am îndesat niște bani în pantofi și chiar mi-am vârât o bucată de pâine în buzunarul rochiei de casă. Tremurând, m-am dus la ușă. Bărbatul era tradiționalul agent, uitându-se chiorâș la mine, cu pardesiu cenușiu, dar femeia era tânără și frumoasă, cu părul blond și ochii verzi.

Au intrat fară să se recomande și s-au așezat pe scaune la masă. Aveam sentimentul că Iosif poate că se dusese deja să discute cu ei, ca să mă protejeze, dar în final mă trădase la modul cel mai concret, după nenumăratele mici trădări din ultimii ani.

Mă arestați? i-am întrebat eu.

N-au zis nimic. Eram sigură că mă vor scoate afară cu cătușe. Și-a aprins fiecare câte o țigară – scoase din pachetul meu – și aruncau rotocoale de fum spre tavan. Își întocmiseră un plan. M-au întrebat de cât timp îl cunoșteam, dacă men-

ționase vreodată că vrea să trăiască în Occident, cu cine discutase asta, de ce își trădase propriul popor.

– Știi că a eșuat nu-i așa, cetățeano?

- Nu știu nimic.

Mizerabil.

– Adevărat?

– Au aruncat cu sticle-n el la Paris.

– Sticle?

Au vrut să-i rupă picioarele.

De ce?

Pentru că dansa ca vai de lume.

– Sigur că da.

Mă tot întrebam cum dansase el la Paris, pentru că era cu adevărat posibil să fi fost huiduit și gonit de pe scenă. Poate că stilul de dans al lui Rudi era o anatemă pentru francezi și era un lucru de-nțeles că eșuase. La urma urmei, era foarte tânăr, avea de-abia douăzeci și trei de ani; dansa numai de câțiva ani.

Ei îmi urmăreau cu atenție reacțiile, însă încercam să nu arăt nimic. Până la urmă, discuția s-a îndreptat spre întâlnirile din vechea locuință.

– Salonul tău, a zis femeia.

N-avea rost să neg.

Și-a închis un ochi:

Avem nevoie de nume, adrese, profesia tuturor celor care veneau acolo.

Am scris numele pe o hârtie. Era ceva fără rost pentru că-i știau oricum – când am terminat, s-au uitat peste listă și mi-au zis zâmbind strâmb că uitasem pe cineva. Se pare că mă urmăreau de mai mult timp.

Mai scrie o dată, mi-au cerut ei.

- Mă scuzați?

– Lista ta.

Îmi tremurau mâinile. M-au pus să scriu o a doua serie de nume și adrese – toate ale oamenilor care trecuseră vreodată prin casa mea, indiferent dacă discutaseră sau nu cu Rudi. Protejam feroce partea din minte unde se afla tatăl meu. Aveam o imagine cu el acasă, la Ufa, în umbra rafinăriei, șchiopătând spre ușă ca să dea nas în nas cu mai mulți agenți și să aibă parte de încă și mai multe necazuri în viața sa. Dar nu m-au întrebat de el. Am început să discern că poate încercau să vadă dacă nu l-aș putea influența pe Rudi în vreun fel – poate să-i telefonez și să-l conving să se-ntoarcă –, dar cred că și-au dat seama că era o chestiune îndoielnică.

În final, m-au întrebat dacă eram pregătită să mă dezic în public de Rudi.

Da, am zis eu fară să ezit deloc.

Arătau vag dezamăgiți și și-au aprins din nou țigările. Bărbatul și-a pus creionul după ureche.

- Îi vei scrie o scrisoare.

– Da.

Îi vei spune că și-a trădat patria, propriul popor, istoria noastră.

– Da.

– Nu vei lipi plicul.

– N-o voi face.

– Ai un comportament foarte precar, îmi spuse sever femeia.

Am replicat cu o urmă de demnitate că voi remedia cu siguranță acest lucru.

– Să nu spui nimănui c-am venit aici, mă avertiză bărbatul.

Am dat din cap că sunt de acord.

– M-ai înțeles?

Arăta aproape speriat – o mișcare greșită acum l-ar fi putut afecta pentru tot restul vieții pe el, pe soția lui, pe copiii lui, casa lui.

– Da, am înțeles.

– Vom veni înapoi.

Femeia s-a întors să-mi spună:

– În ceea ce mă privește, n-aş fi dat niciun scuipat pe el.

M-a privit furioasă, așteptând să reacționez.

Am încuviințat din cap și-am spus:

– Sigur că da.

După ce-au plecat m-am proptit cu spatele de ușa închisă și-am așteptat să aud zgomotul făcut de lift, în timp ce cobora și, pe urmă, nu se știe din ce motiv, în loc să plâng, am tot râs până când am obosit, râdeam ascultând zgomotul ușilor deschise la fiecare etaj, am râs ascultând șuieratul cablurilor, am râs auzind cum liftul se oprește jos, la parter, am tot râs amintindu-mi seara petrecută la Kirov și ideea că m-aş fi putut culca cu Rudi, după aceea c-am făcut-o, deși prin intermediul lui Iosif. M-a izbit faptul că-l uram pe Rudi așa cum urăști pe cineva care te-a iubit și te-a părăsit, cu alte cuvinte cu o anume admirație plină de pică sau invidie pentru faptul că mă părăsise.

Prietenii mei erau îngroziți că cineva i-ar fi putut vedea împreună cu mine. Credința lor față de partid fusese pusă sub semnul întrebării și acum aveau cu toții întocmit câte un dosar la securitate. Erau și ei alertați de zgomotul liftului. Mă gândeam de câte ori viața mea fusese afectată de-a lungul anilor, distrusă strat după strat.

Intr-o seară, l-am găsit pe Iosif holbându-se la o sticlă. A rânjit spre mine și mi-a spus că are șase cămăși puse la uscat, pe balcon, care trebuie călcate.

– Nu! am protestat.

– Să calci blestematele alea de cămăși! a urlat el la mine.

Și-a ridicat pumnul spre fața mea și s-a oprit la câțiva centimetri de ochi.

La fereastră – cînd adunam cămășile de pe sârmă l-am auzit în spatele meu turnându-și încă un pahar de vin.

Am optat pentru singurul lucru care putea să-mi limpezească gândurile – trenul, să-l vizitez pe tata la Ufa. Era spre sfârșitul lui septembrie când am căpătat viza. Călătoria a durat trei zile din cauza legăturilor. Epuizată, n-am găsit un taxi, nici măcar o căruță cu un cal, așa c-am mers pe jos, prin oraș, rugându-i pe oameni să-mi arate drumul. Pe lângă mine treceau femei tătare și musulmane, împreună cu copiii lor. Îmi aruncau o privire scurtă și întorceau capul. Nu puteam să nu mă-ntreb cum de apăruse un dansator ca Rudi într-un orășel ca ăsta.

În sfârșit, am găsit strada pe care stătea tatăl meu. Făcea parte dintr-un șir de vechi case din lemn, iar obloanele lor viu colorate erau încă un argument că mai bine locuiai acolo decât în blocurile cenușii din apropiere. Trebuia să ocolesc gropile pline de noroi, minunându-mă cum se putea descurca tata, care șchiopăta sprijinit în bastonul său.

A venit la ușă și aproape a chicotit când m-a văzut. Arăta remarcabil de bine, deși își lăsase părul să-i crească dincolo de urechi ceea ce-i dădea un ușor aer de nebun. Purta un costum și cravată, pe care puteai zări câteva pete de grăsime. Nasturii cămășii erau închiși până sus, la gât, dar cravata era desfăcută de parc-ar fi avut cu totul alte intenții în acea zi

decât cămașa. Un braț al ochelarilor era rupt și îi prinsese de ureche cu ajutorul unei bucăți de sfoară. Totuși, singura dovadă că îmbătrânise serios erau cele câteva vase capilare plesnite de pe față. Deși aveam impresia că îl făceau într-un fel ciudat mai chipeș.

Când ne-am îmbrățișat, am simțit un iz de mucegai.

A pus muzică de Beethoven și a făcut ceai pe soba mică. Lângă pat era un portret al mamei. Tata dăduse de o tânără pictoriță, care o desenase în cărbune, inspirându-se dintr-o fotografie veche. Cu câtă sârguință îi trasase pictorița trăsăturile astfel că de-acum va continua să arate etern frumoasă.

M-a prins uitându-mă la portret și mi-a spus:

– E una dintre datoriile noastre în viață, să facem ca momentele plăcute să dureze.

L-am aprobat din cap, deși nu eram prea sigură ce voia să spună. Și-a băut ceaiul. Am ezitat să-i spun de Rudi, știind că încă nu se făcuse un anunț oficial, dar în final am izbucnit:

– Rudi e la Paris.

Da, a zis el, știu.

– Cum de știi?

A privit în jur, ca și cum ar fi fost și altcineva în cameră.

– Am eu metodele mele, mi-a zis. S-a dus spre dulap. Trebuie să sărbătorim lucrul ăsta, nu crezi? N-am făcut-o încă.

– N-aș crede.

– De ce nu?

Îl vor condamna la moarte.

– Ce spui? s-a mirat el. Vor trimite un pluton de execuție la Paris?

– Poate.

Gândul ăsta i-a picat prost. Și-a mișcat buzele de parcă pritocea ideea care-i trecuse prin cap.

– Toți suntem condamnați la moarte, zise destul de vesel, în final. Cel puțin a lui va fi mai bună decât a noastră!

– Of, tată!

– El a fost întotdeauna un gândac mic și deștept, nu-i așa?

– Da, presupun că da.

A extras o veche sticlă de vodcă din dulap, a deschis-o cu un gest teatral, punându-și un șervet alb pe braț.

– Pentru micul și istețul gândac, Rudolf Hametovici Nureiev! a urat el ținând sticla-n aer.

Am pregătit cina sub ochii de cărbune ai mamei. El și-a amintit de zilele petrecute cu ea la Marinski, spunând că nu avusese noroc, c-ar fi putut fi una dintre cele mai mari balerine – știa că era o iluzie, totuși una bună și ne simțeam amândoi încălziți la ideea asta.

Mi-am pus așternuturile pe canapea.

Cu puțin înainte de-a adormi l-am auzit tușind și mi-a spus:

– Tatăl lui.

– Ce-i cu el?

– Mă gândesc la bietul lui tată.

– Hai, dormi!

Ha! a izbucnit el. Să dorm!

Mai târziu l-am auzit cum se așază la masă cu o carte-n mână, răsfoindu-i paginile. Se auzea scârțâitul creionului pe hârtie și-am adormit în acel sunet.

Plecase dimineața devreme, un lucru care m-a îngrijorat, așa că am făcut curat prin casă ca să-mi treacă timpul.

Pe masă, sub un morman de cărți de poezie, am găsit un jurnal. L-am deschis. Pe prima pagină scrisese data decesului

mamei. Era o hârtie ieftină și cerneala pătrunsese printre pagini, astfel că era greu de citit. Scrisul lui era neîngrijit și ascuțit. Mă gândeam: *Asta e viața tatălui meu.* M-am hotărât să nu citesc cele scrise și-am început să șterg din nou lucrurile de praf. Își lăsase plantele să se usuce, așa că le-am dus la baia comună și le-am pus în apă, să văd dacă nu puteau să-și revină.

O bătrână, una dintre vecine, a venit să se uite ce fac fără să rostească un cuvânt. Era grasă, dar vârsta înaintată o făcea să pară șubredă. M-a întrebat cine sunt eu și, când i-am spus, s-a întors în camera ei gâfâind.

M-am așezat pe marginea căzii. În gaura de scurgere era păr și nu era al tatei – era părul unui tânăr, negru și vital, și mi se părea că-i ofensator faptul că tata trebuia să facă baie într-un loc folosit și de alții.

Eram obsedată de existența jurnalului. M-am dus înapoi pe culoar, m-am așezat la masă, i-am atins coperta neagră, apoi l-am deschis cam la o treime:

Și este totuși adevărat că – deși n-am crezut niciodată
În Dumnezeu, un lucru care nu mă face să fiu un cetățean mai bun,
poate că în final îl voi îndrăgi pe Dumnezeu dacă într-adevăr există.
Majoritatea timpului din această viață a mea nu l-am petrecut trăind în adevăratul sens,
ci mai mult o supraviețuire de zi cu zi,
și întrebându-mă seara înainte să adorm: „Ce mi se va întâmpla a doua zi?“
Apoi sosește dimineața în timp ce eu continui să mă-ntreb.
Totuși, o mulțime de suspine laolaltă s-ar putea numi muzică colectivă. În acest moment sunt păsărele în copaci, câțiva copii afară

jucându-se în stradă, chiar și soarele strălucește. Și, îți voi spune acest lucru pentru că e tot ce vreau să-ți spun: Anna, sunetul numelui tău încă deschide ferestrele acestei camere.

S-a întors acasă la prânz, făcându-mă să tresar de spaimă. Continuam să privesc aceeași pagină, când am auzit ușa scârțâind. M-am grăbit neîndemânatică să pun jurnalul înapoi, sub teancul de cărți lăsat de el pe masă, dar s-au rostogolit pe jos. M-am lăsat în genunchi și-am început să se culeg de pe podea. El m-a văzut cum înghesuiam jurnalul sub o carte veche de Pasternak.

Ținea un buchet de crini în mână. I-a pus într-o glastră la fereastră, unde se unduiau în vânt. Mă întrebam de câte ori rostise numele mamei în timp ce tăia florile.

Nu puteam ghici nimic pe fața lui. Mă gândeam să-l rog să mă lase să-i citesc tot jurnalul, dar înainte de a o face, mi-a spus cu o voce schimbată:

– Știi că tatăl lui nu l-a văzut niciodată dansând?

Am rămas tăcută o vreme, apoi l-am întrebat:

– De unde știi?

– Am fost să-l văd.

– Unde?

– Acasă la el.

– Sunteți prieteni?

– Ne place să discutăm.

– Cum arată? l-am întrebat.

– O, e un om bun, solid.

Tata și-a întors fața spre fereastră, continuând să vorbească de parcă s-ar fi adresat lumii de afară:

Mă tem că va fi distrus în cele din urmă.

Stătea în dreptul ferestrei, cu degetele alunecându-i pe perdea.

– Și mama lui? am întrebat eu.

– Ea e mai puternică, a răspuns el. Va supraviețui.

S-a îndreptat spre masă, a ridicat jurnalul, frunzărind printre pagini.

– Poți să-l iei dacă vrei, mi-a zis.

Am scuturat din cap și i-am spus că citisem vreo două fraze și că scria frumos.

– Tot felul de prostii, a zis el.

Mi-a atins mâna și mi-a spus:

– Iulia, să nu-i lași niciodată să-ți otrăvească viața cu meschinăriile lor.

L-am întrebat ce dorise să spună și a replicat că nu era prea sigur, era numai ceva sortit să-i iasă din gură.

M-am agățat de el în acele câteva zile, de spiritul său. Ori de câte ori pleca de acasă, citeam din jurnal. Tot ce puteam spune era că scrisese un cântec de dragoste și mă supăra faptul că nu mă menționase nici măcar o dată. Singurele persoane care apăreau acolo erau el și mama. Amintirile lui erau puse de-a valma – ultimele zile erau înghesuite alături de primele zile și, uneori, anii ulteriori păreau că-i modelaseră pe cei anteriori – ca și cum timpul ar fi fost stors de orice formă. M-a izbit faptul că, în pofida tuturor lucrurilor, părinții mei își trăiseră viața cu o anume eleganță. Se născuseră în abundență și trăiseră știind că vor muri săraci, totuși păreau că acceptaseră tot ce li se întâmplase – poate, într-un fel, au fost mai fericiți când viața li s-a schimbat pentru că lucrul acesta le cimentase relația.

Mă gândeam la propriile mele ultime plăceri, petrecând cea mai mare parte din viață în încercarea de a evita dificultățile.

M-am dus să mă plimb pe străzile din Ufa, murdare, să văd fabricile, cele câteva case rămase frumoase. De la o prăvălie de lângă moschee am cumpărat un cintezoi galben, prezentat drept pasăre cântătoare. Am refuzat să iau colivia și am dus pasărea în palme până la malul râului Belaia. Când le-am desfăcut, a părut uimit pe moment, dar și-a luat zborul; mai mult ca sigur că va fi prins din nou. Detestam faptul că-mi plângeam de milă, dar starea asta mă și alina într-un fel. Intr-un gest prostesc, am mai cumpărat două păsărele și le-am eliberat, ca pe urmă să-mi dau seama că nu mai aveam bani de tramvai. Am luat-o ca pe o ironie pe care-o meritam și-am mers pe jos până la casa tatei.

Am mai rămas trei zile. Seara, înaintea întoarcerii mele la Leningrad, i-am spus tatei că mă gândeam să divorțez. N-a părut surprins, dimpotrivă arăta chiar fericit.

Dă-i bătaie, divorțează!

M-am încruntat și el și-a desfăcut brațele.

– Sau, cel puțin, mărită-te cu altcineva!

– Și cum rămâne cu apartamentul?

– Ce contează! zise el. Trăim cu persoana noastră, nu cu locul în care stăm.

M-am îmbufnat un pic, până când mi-a zis:

– Iulia, scumpo! Divorțează! Să rămâi la Petersburg! Trăiește ce n-ai apucat încă!

S-a rezemat de spătarul scaunului, fumând un capăt de trabuc pe care-l ținuse ascuns și care mirosea îngrozitor.

Mai târziu, în seara aceea, mi-a spus că trebuia să facă neapărat ceva. Și-a atins buzele cu un deget de parcă mai erau și alți oameni prin preajmă și și-a făcut de lucru cu gramofonul. Credeam că va pune niște muzică, însă a ridicat acul și a început să desfacă aparatul. În interior era ascunsă o

cutie mică. Mi-a dat-o și mi-a spus că fusese a mamei, că ea întotdeauna spunea c-ar fi vrut să mi-o dea mie.

Ar fi trebuit să ți-o dau mai de mult, mi-a zis el.

Vocea lui îmi suna încă în urechi, în timp ce deschideam cutia. Nu mai umblase nimeni la ea de mult și închizătoarea ruginise. Am luat un cuțit şi am încercat s-o deschid cu delicatețe. Tata mă urmărea în tăcere. Mă așteptam să găsesc un alt jurnal, poate unul ținut de ea înainte de revoluție. Sau, poate, unele dintre vechile lor scrisori de dragoste. Sau niște podoabe adunate de-a lungul anilor. Am încercat să scutur cutia, dar tata m-a apucat de încheietura mâinii.

Nu face asta, mi-a zis el.

A luat cuțitul și a forțat încuietoarea. Fără să ridice capacul, mi-a dat cutia.

În interior era o farfurioară de porțelan nu mai mare decât o scrumieră. Era mică și delicată, de un albastru pal, pictată cu scene bucolice, cu fermieri și cai pe margine. Inițial, am fost dezamăgită de cât de ușoară era, cât de fragilă, cum părea că n-are nimic în comun cu niciunul din ei doi.

– Are o sută de ani, mi-a spus el. A aparținut bunicii mamei tale. Mama ta a salvat-o dintr-un beci din Petersburg, după revoluție. Împreună cu alte piese. Dorea să le păstreze pe toate.

– Și ce s-a întâmplat cu ele?

– S-au spart în călătoriile noastre.

Asta-i singura piesă rămasă?

A dat aprobator din cap și mi-a spus:

– Sărăcie, dorință, boală, invidie, speranță.

– Pardon?

– Sărăcie, dorință, boală, invidie, speranță, a repetat el. A supraviețuit tuturor.

Am ținut acea mică piesă de porțelan în mâini și-am plâns până când tata mi-a spus c-un zâmbet să venise vremea să mă maturizez. Am împachetat farfurioara, punând-o la loc în cutie, după aceea i-am făcut loc printre haine în valiza mea, ascunsă bine astfel ca să nu fie găsită sau să aibă de suferit în vreun fel.

– Să ai grijă de ea! mi-a spus el.

Ne-am îmbrățișat și el a recitat un vers despre cârduri de păsări de noapte, zburând prin lumina lunii.

M-am întors la Leningrad cu trenul peisajul zbura prin fața mea – și pe drum mi-am adunat tot curajul ca în sfârșit să divorțez. Era și o chestiune legată de economisirea banilor necesari pentru taxă și așteptarea unui moment potrivit. In următoarele optsprezece luni am trudit la mai multe traduceri și-am ascuns banii alături de farfurioară, în cutia ei.

Și, într-o zi la începutul verii anului 1963, m-am sculat puțin dezorientată, întrebându-mă dacă era dimineață sau seară. Exact în acea zi fusese ridicat embargoul asupra știrilor despre Rudi. Timp de doi ani nu mai fusese menționat nicăieri, dar în acea zi atât *Izvestia*, cât și *Pravda* publicaseră articole despre el. Spuneau acolo că se făcuse de rușine și își făcuse și țara de rușine, un lucru amuzant, poate chiar adevărat. Sigur că nu era nicio fotografie a lui, însă el continua cumva să strălucească în tot vitriolul ăla.

Iosif era tot mai furios în ultimele luni. M-a pălmuit de două ori. Ca o proastă cedasem dorinței să-l ridiculizez, spunându-i că pălmuia ca un membru al inteligheției, așa că m-a lovit cu pumnul, dur de tot, până am simțit un dinte cum se mișcă. De atunci vorbeam rareori unul cu altul.

Stătea la masă, aplecat deasupra bolului cu supă, citind concomitent din ambele ziare și sorbind cu zgomot

mâncarea. Mi se părea că arată bătrân, cu chelia din vârful capului lucioasă în lumina lămpii de deasupra.

Il studiam din pat, dar după un timp mi-a atras atenția o agitație de afară, niște strigăte la distanță care se tot amplificau.

S-a mai auzit un strigăt și zgomotul unei lovituri.

L-am întrebat pe Iosif:

– Ce-o fi asta?

– Culcă-te, femeie, sunt numai niște huligani care joacă fotbal, mi-a răspuns el.

Mi-am lipit fața de partea rece a pernei, dar era ceva în țipătul acela care mă neliniștea. Am așteptat o oră până când s-a culcat Iosif pe canapea și apoi m-am ridicat, m-am dus la geam, am tras perdeaua, am privit în jos. Eram obosită – lucrasem mult la traduceri – și a trebuit să clipesc de mai multe ori ca să văd mai bine.

Dincolo de curte, afară, spre terenul de fotbal, câțiva huligani se adunaseră în jurul unei movile de pământ de-abia ridicate. Se construia ceva acolo și pământul îndepărtat forma un șir de mici coline. Huliganii găsiseră niște bețe scurte, albe și le înfipseseră în pământ în chip de stâlpi ai unei porți.

Un bărbat care arăta ca un veteran de război – purta o pălărie veche pe o parte – încerca să ajungă la ele, dar era mereu împins în spate de adolescenți. Țipa la ei, însă de la distanță nu deslușeam cuvintele. Huliganii îl încercuiseră și-i trăgeau pumni în piept, totuși el nu ceda deloc.

Subit, omul și-a croit drum printre ei și a smuls cele două bețe albe din pământ, agitându-le ca pe niște arme. Se retrăgea, în timp ce continua să le agite. Huliganii îl priveau. Cam la cinci metri distanță de ei, omul a luat-o la fugă, strângându-le la piept. Puștii nu s-au deranjat să alerge după el. In

schimb, s-au îndreptat rânjind spre una dintre grămezile de pământ. Au scos din noroi ceva ce arăta ca o minge albă și-au început să dea cu piciorul în ea.

Cutremurată, mi-am dat seama că era un craniu.

Simțeam că se mișcă pământul sub picioare. M-am agățat de pervaz.

Între timp, s-a întors și veteranul. I-a văzut cum loveau craniul înainte și-napoi. Nu puteam să-i văd expresia. A lăsat bețele jos – posibil oase de la mâini sau picioare – și s-a îndreptat în fugă spre ei, plin de amărăciune, cu capul plecat în jos.

In spatele lui au rămas oasele încrucișate pe sol.

Mi-am reamintit cuvintele unei vechi balade, morții care apar în mijlocul unui cârd de cocori în zbor. Tremuram, întrebându-mă dacă oasele aparținuseră unor germani sau ruși și apoi mi-am dat seama că oricum nu conta și gândul mi s-a îndreptat spre mica farfurie de porțelan pe care o țineam bine ascunsă. Stăteam agățată de fereastră, încovoiată, copleșită de cât de debusolați eram noi toți.

Am tras perdelele până s-au îmbinat, uitându-mă la Iosif cum sforăia. Eram epuizată, totuși mă simțeam însuflețită, ca și cum ceva teribil urma să mă târască-n jos și, în același timp, mă propulsa în față. Aș fi vrut să-l trezesc pe Iosif, să-i spun că vom supraviețui, că vom trece de asta, că ne putem schimba, că putem învăța. Doream să fac un gest bun față de el, ceva să-l aline, dar nu l-am trezit, și nici el nu s-a mișcat și eram conștientă că pierdusem ocazia. Aveam treizeci și opt de ani și îl părăseam.

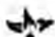
Am scos valiza de sub pat și-am început să împachetez: hainele mele, cărțile mele, dicționarele mele, traducerile neterminate, farfurioara de portelan. Făceam destul de mult

zgomot ca Iosif să se trezească, dar n-a facut-o. Mi se părea că partea din el care dormea era conștientă de ce-ar fi putut simți partea lui trează.

M-am gândit să-l sărut pe obraz, în schimb i-am scris un bilet, citând versul preferat al tatei despre stelele care sunt mai profunde decât întunericul din jurul lor.

Când am terminat de împachetat și eram gata să ies, se făcuse deja dimineață. Crestele norilor se profilau pe cer. Huliganii dispăruseră, dar veteranul era încă acolo. Avea o lopată în mâini și reîngropa oasele în partea neatinsă a câmpului. Soarele era suspendat între blocurile de la distanță, care arătau ca niște cuburi într-un joc de copii. De parcă era predestinat, un stol de păsări se ridică în zbor, din ce în ce mai sus pe cer. Am coborât scările, dorind să evit claustrofobia care mă cuprindea în lift. Era deja o zi caldă cu multă umiditate. Valiza mea nu era grea.

Pe câmp am trecut de veteranul de război, care-și ținea privirea în jos în pământ, întors cu spatele, ca și cum mi-ar fi zis: Războaiele noastre nu se termină niciodată.

Iunie 1964

Tamara,

Sunt sigur că nu mă crezi, dar anunțul că tata a murit m-a izbit cu putere, de parcă m-a lovit un topor și m-am prăbușit în genunchi. Eram în Italia. Proștii au așteptat să se termine spectacolul și apoi mi-au dat telegrama, redirecționată de la Paris unde fusese expediată din greșeală. De unde și timpul care a trecut până să vă răspund. Nimic altceva.

Am ieșit singur rătăcind pe străzi la Milano și nu puteam să fac altceva decât să-mi amintesc de el și, deși nu vei crede, o făceam cu dragoste. E adevărat că o mare parte din viața mea mi-am petrecut-o fără să mă înțeleg cu tata, da, dar am simțit și contrariul. Cu adevărat e posibil să fii animat de astfel de emoții contradictorii – chiar și cel mai prost coregraf îți poate spune asta. Așa că m-ai rănit profund cu ce mi-ai scris.

E adevărat că am dansat seara următoare – dar dansul pentru mine, după cum bine știi, înseamnă cristalizarea fiecărei emoții pe care o simt, nu numai o perpetuă celebrare, ci și moarte, inutilitate și singurătate. Așa că am dansat cu el viu în minte. Când am intrat pe scenă, m-am simțit eliberat. Poți să mă crezi sau nu, dar ăsta-i adevărul.

Povestea auzită de tine, că am petrecut într-un club de noapte, e o absurditate. Fotografia cu mine desfăcând șampanie și împroșcând cu ea prin cabina de la La Scala fusese făcută într-o altă seară, nu în cea când am aflat despre decesul tatei. Să nu mai crezi toate minciunile lor despre mine. Ideea e hidoasă. Am douăzeci și șase de ani. Cum poate cineva crede c-am devenit un astfel de animal și nu mai simt nimic? Sunt din gheață? Sunt de lemn?

Adevărul este că sângerez la fel de mult ca toți ceilalți, probabil chiar mai mult.

Mă blestemi, dar, de fapt, te protejez pe tine și, desigur, pe mama. Ar trebui să-mi fii recunoscătoare. Să fii departe de casă înseamnă să fii departe de tot ce înseamnă ființa ta. Și să fiu departe de tot ce m-a făcut să fiu ce sunt, când această parte dispare, o simt ca pe propria mea moarte. Întunericul naște întuneric peste tot.

Poate vei prefera să te faci că nu înțelegi ce spun.

Dar ar trebui să mă asculți când îți spun cât de devastat mă simt, mai ales pentru mama, care e permanent în mintea mea.

Preferi să spui că viața mea e un fel de circ acum. Nimic pe lumea asta nu e un lucru simplu, Tamara, nici măcar încercarea ta de a simplifica lucrurile. De ce am făcut-o? N-am avut niciodată intenția să fug, aș fi putut rămâne, dar dacă baţi apa prea mult timp e posibil să nu înveți niciodată să înoți. Și nu dau un alt înțeles cuvintelor mele. Politica e pentru oameni grași, care fumează țigări de foi. Nu e pentru mine, eu sunt un dansator, trăiesc ca să dansez. Asta-i tot.

Și mă întrebi cu sarcasm cum arată viața mea de-acum? Da, sunt norocos. Am o casă, contracte, maseur, manageri, prieteni, am dansat aproape pe toate continentele. Am fost invitat la ceai, la Casa Albă cu președintele Kennedy înainte să moară împușcat. Eu si Margot am dansat la inaugurarea lui Johnson. La Opera de Stat din Viena am fost chemați la rampă de optzeci și nouă de ori. Ovațiile durează deseori câte o jumătate de oră. Sunt grozav de fericit, dar uneori mă trezesc dimineața cu un sentiment groaznic, că totul s-a terminat și că n-a însemnat niciodată mare lucru. N-am nicio dorință să fiu prezentat ca o senzație, ca a noua minune a lumii. Merg dintr-o țară-n alta. Sunt un nimeni în locul în care am devenit cineva. Sunt un apatrid în locul unde trăiesc. Asta e. Și așa a fost mereu, presupun că încă din perioada petrecută de noi la Ufa. Dansul și numai dansul este cel ce mă ține-n viață.

Goethe spune: Asta-i prețul pretins de zei pentru un cântec, faptul că devenim ceea ce cântăm.

Uneori, îmi trec prin minte tot felul de lucruri fără vreun sens sau scop real pe care să-l pot descifra. Îți amintești de vânzătoarea de bere de la capătul Krassinei? Avea o față ca de catâr. Avea doar trei căni de bere și striga la clienți să se grăbească. Își făcea socotelile pe abac cu mare precizie. M-ai luat cu tine acolo într-o după-amiază și mi-ai spus că puteai să știi ora exactă după cât de mult din făptura ei dispărea în umbră. N-am înțeles până când nu mi-ai

arătat cum umbra aruncată de umbrela ei de soare o făcea să dispară. La amiază era umbrită toată, soarele fiind sus pe cer. La sfârșitul zilei o puteai vedea luminată parțial pentru că soarele apunea. Puteai spune cât era ora privind umbra ei.

Îți mai spun ceva – adesea te-am invidiat pentru că ai fost liberă să te măriți cu Ilia. Da, libertate. Trebuie să înțelegi că-mi doresc să fi avut și eu o opțiune. Dar mi-a fost permanent negată. Viața mea e legată strâns de operă, de camerele de hotel, de restaurante, de prânzuri și repetiții. În orice caz îmi pare cu adevărat rău că n-am fost prezent la nunta ta. Am fost invitat la ocazii similare în Occident și mă gândeam la tine. Sigur că ai fost frumoasă. Te rog să-i transmiți soțului tău complimentele și felicitările mele.

Sigur că nu-mi pasă că e portar, de ce-ar trebui? Ar trebui să ai mai multă încredere în mine. Fără portari, fără electricieni, fără instalatori, lumea ar arăta ca și cum ți-ai face nevoile la găleată, în beznă.

Acum mă aflu pentru trei, patru zile în casa de la țară a unui prieten. Este prima dată în zece ani, exceptând perioadele când am fost accidentat, când n-am avut repetiții sau spectacole. Am nevoie de un respiro, având în vedere că n-am mai avut o perioadă de relaxare de foarte mult timp. Amicii mei sunt foarte amabili – sunt o companie grozavă. Poate că m-am schimbat, dar numai în bine. Nu-i suport pe proști. Mai presus de orice și cel mai important lucru este faptul că am progresat și ca dansator. Am construit un imens coliseum pe fundația pusă la Leningrad. Succesul alături de Fonteyn a fost uimitor. Ea a trecut prin niște mari încercări în ultimii ani și, nu în ultimul rând, de când soțul ei a paralizat. Cu toate astea, Margot e genială când dansează. Am văzut-o cum cobora în poante treptele casei ei. Mă uluiește permanent în pofida vârstei sale. Când este pe scenă se izolează de toate și ne potrivim ca mâna cu mănușa ei. Publicul din întreaga lume stă mărturie.

Până acum am muncit fără să mă opresc și sunt marcat de această muncă grea, așa că a venit timpul să-mi reîncarc bateriile, de aceea mă aflu aici.

Terenul e plat, deși ne aflăm într-o zonă de deal. Într-un fel îmi amintește de peisajul din Crimeea. O amică are grijă de mine, îmi gătește, preia convorbirile telefonice, îi ține pe ziariști la distanță. Când aud telefonul sunând, mă gândesc la mama. Sper că e bine. Uneori mă cuprinde o furie fără margini. Aș striga-o în gura mare, doar că știu ce s-ar putea întâmpla. Dacă vorbesc, ei ar izola-o și mai tare.

Și vreau să-ți spun că, indiferent ce zvonuri auzi cu privire la mine și alți bărbați, sunt total neadevărate. Am mulți amici – asta-i tot. Nu-i crede pe cei ce vor să mă facă să deraiez, niște gândaci nenorociți.

Ar trebui să fii mândră de mine și, dacă aș putea să te văd, cu siguranță te-ai debarasa de toate minciunile spuse la adresa mea. Îmi amintesc serile lungi petrecute la Ufa, lumina soarelui, hornurile fabricilor, aerul îmbâcsit. După cum poți vedea, nu mi-am uitat patria, dar nu vreau să fiu sentimental. Poliția secretă mă urmărește în continuare și trăiesc cu frică, deși nu le voi permite să mă domine, voi trece mai departe ca să pot spune: am trecut prin toate.

Nu regret nimic. Regretele sunt pentru cei cu mintea slabă.

O visez uneori pe mama și cum aș vrea s-o aduc în Occident, unde ar putea trăi înconjurată de confort. (Și pe tine, dacă vrei.) Sunt în contact cu politicieni, dar spun că au mâinile legate. Am angajat niște avocați care să analizeze situația. Îmi iau banii, desigur, dar mă tem că e fără vreun folos. Vampiri! Trebuie să fim puternici și să nu lăsăm soarta să ne înfrângă. Sper că și mama e puternică. Odată îi tăia unghiile tatei în fața noastră, dacă-ți amintești? Tata a fost stânjenit că noi eram de față și a bruscat-o.

Atunci l-a ciupit cu forfecuța de deget astfel că a purtat bandaj mai multe zile. Își ascundea mâna bandajată în buzunarul hainei.

Tamara, dacă această scrisoare îți parvine, spune-i mamei că mă gândesc la ea tot timpul. Mai spune-i că fiul ei dansează și speră ca astfel lumea să fie mai bună. Și șoptește numele meu în iarba sub care zace tata.

Asta-i tot.

Rudik

CARTEA A DOUA

1961-1971

Imi doresc ca acest trup gânditor
Această carne neagră şi uscată
Conştientă de propria trecere prin timp -
Să apară pe o stradă, într-o ţară.

OSIP MANDELSTAM

Optsprezece ore de repetiții, o oră de exerciții lente la bară. Imposibil să ajung la secvența corectă. Trebuie să ai răbdarea unui cioplitor în piatră. Dăltuiește până vine totul cap la cap. După un moțăit în cabină, o altă oră de repetiții cu Rosella. In timpul spectacolului, nimeni – chiar nimeni! – n-a observat, nici măcar Francoise.

Douăzeci de bisuri, dar ce contează, ce-mi pasă? Trebuie să-mi aduc tot timpul aminte: perfecțiunea e datoria mea.

Intr-un interviu, Petit spunea că există unele lucruri care nu trebuie spuse, altfel dispar. Că dansul este singurul lucru care poate descrie ceea ce altfel nu poate fi descris. Da.

Biletul de la Grace Kelly atârnat sub becul de deasupra oglinzii.

Edith Piaf ne privea de pe verandă. Jean Cocteau ne zâmbea din umbră. Marlene Dietrich era întinsă pe divan. Se zvonea că Leonard Bernstein venea spre noi de la hotelul său, poate chiar o apariție a lui Picasso. Cineva începuse să citeze din Proust. Toate pentru mine!

Mă întorceam la hotel însoțit de garda personală, când am auzit un măturător pe chei cum fredona din Mozart. Credeam că nimic nu mă va mai surprinde, nici măcar visele mele.

La Casa de la Rochefoucauld – cincisprezece soiuri de șampanie, mai mult caviar decât am văzut vreodată. Orhidee pe toate mesele. Candelabre de aur. Toată lumea se foia pe acolo. Se discuta despre coregrafi, critici, audiențe, dar în final conversația se îndrepta spre filozofi, toți occidentali, inclusiv Derrida, așa că m-au pus în defensivă. Am multe de învățat. Altfel vor face din mine un bufon. Replica mea s-a bazat pe ideea lui Sașa, și anume că dansul exprimă tot ceea ce nu poate fi exprimat altfel.

Să dansezi cu bărbăție. Creierul urmează bărbăția.

O mulțime de capete plecate. Chicote în spatele mâinilor căuș. I-am lăsat în pace, când de fapt ar fi trebuit să-mi înfig limba în gâtul lor și să le străpung inimile goale.

Am douăzeci și trei de ani. Gândul constant (nedat în vileag) că sunt un impostor. Dar nu poți intra în istorie cu ceea ce-ai lăsat în urmă. Fără ceai, fără suvenire de familie, fără plânsete. Fără pâine veche, muiată-n vodcă și-n lacrimi. Trebuie să bați bulevardele Parisului în cămașa albă de mătase!

Mama plângea fără să se mai poată opri la telefon. Mai târziu, în noapte, mi-o imaginam cum răsucește butonul radioului: Varșovia, Luxemburg, Moscova, Praga, Kiev, Vilnius, Dresda, Minsk.

Tamara mi-a zis: Ne-ai trădat.

Menuhin cânta Bach la Sala Pleyel: bătăile inimii au luat-o razna și aproape am uitat de orice altceva.

O baie. Miere în ceai. Repetiție. Perfecțiunea nu constă atât de mult în execuție, ci în drumul făcut pentru a o atinge. Asta e bucuria. Trebuie să arzi!

Fiecare colț, fiecare sculptură, fiecare tablou îmi taie respirația. Este ca și cum m-aș plimba printr-o carte de istorie, care nu se mai termină niciodată, refuză să ajungă la coperta din spate. E o minune, a opta minune, la fel de bun ca Ermitajul (deși la jumătate din mărimea acestuia și fără a-i egaliza grandoarea).

Deja paznicii mă cunosc și unul dintre ei m-a salutat într-o tătară aproximativă. Familia lui a venit aici în urmă cu mai multe generații. Era la salonul impresioniștilor, așa că am întârziat pe acolo.

Claire m-a luat la o plimbare pe malul Senei, departe de muzeu. Mi-a dat o pereche de ochelari imenși, de soare, ca să nu fiu recunoscut și mi-a tras cozorocul șepcii de piele în jos, peste ochi. Imediat patru persoane au început să strige: *Nureiev!*

La un stand, vânzătorul agita un exemplar semnat al romanului *Adio, arme!* Mort de numai câteva săptămâni și cărțile sale se vând la prețuri ridicole. (Poate ar trebui să mori în timp ce dansezi, *en l'air,* să pui spectacolul la licitație, împietrit cumva și vândut celui ce plătește cel mai mult.) Claire s-a căutat prin geantă, dar vânzătorul a zis că n-are să-i dea rest. Ea a cumpărat cartea cu un preț mai mult decât dublu. Era curioasă de ce mă simțeam atât de șocat. Mai târziu, m-a învățat cum funcționează un cont bancar – ce prostie!

Zvonuri că l-au torturat pe Sașa, au luat-o la-ntrebări pe Xenia, au arestat-o și pe Iulia și-au ținut-o în beci o săptămână. Sigur că nu poate fi adevărat.

Un nou stil de frizură la Paris: Nureiev. În *Le Monde* unul dintre vulturii culturii zicea că a apărut la fel de repede ca Zidul Berlinului, dar, așa cum mi-a explicat Cocteau, este numai dorința lor de a mă transforma într-o marfă. O, să ai inteligența lui Cocteau! (Mi-a spus că a visat odată că rămăsese blocat în lift ascultând *Simfonia divină.)*

Un evreu bărbos se plimba prin *Jardins de Luxembourg,* cu haina lungă fâlfâind în jurul gleznelor. Avea mâinile împreunate la spate, ținând o carte de rugăciuni. Apoi s-a așezat pe o bancă sub un pom și s-a scobit în dinți. Poate că se gândea: „Ah, cum era la Petersburg!"

(Notă: energia trupului imprimă feței un înțeles.)

Madame B. aștepta în timp ce croitorul algerian lua măsurile. Apoi a cumpărat costumul de catifea neagră. Mi-a spus c-ar trebui să fiu extrem de încântat că încep o viață nouă.

In apartament, servitoarea a făcut o băutură dezgustătoare pe bază de ceai de mentă. Madame părea să fie încântată, ca și cum ar fi descoperit un lucru elementar.

A venit spre divan, mi-a prins reverul între degetul arătător și cel mare și le-a lăsat să alunece-n jos. M-am scuzat și m-am dus la fereastră. Jos, în stradă, bărbații se plimbau, cu pardesiele scoase, puse pe braț, iar femeile își purtau pălăriile de parcă aveau ceva viu pe capetele lor. Traficul de-abia se mișca din loc. Bucăți de ziar zburau luate de vânt de-a lungul Senei.

Madame a venit lângă mine la fereastră, încercând să-mi spună ceva cu glas foarte tare ca şi cum aş fi fost jos, pe chei.

Ceasurile de mână erau germane, artizanale şi n-aveau o etichetă cu prețul. Era dificil să mă prefac că sunt nonşalant când Madame m-a întrebat pe care-l doream. Ea dorește să mă răsfețe cu averea ei, totuși de ce-ar trebui să-i spun unei fântâni că nu voi bea niciodată din apa ei?

Mai târziu, Madame mi-a spus că, atunci când sunt nervos, îmi trag mânecile cămășii în jos, acoperindu-mi pumnii. Mi-a spus că-i un gest lipsit de educație, ca de țăran, dar că în timp voi scăpa de obicei. S-a rezemat de bara balconului, ținând în mână o țigaretă lungă. Bărbia în sus, de parcă spunea ceva deosebit de inteligent. Mi-am tras din nou mânecile. Ea facu un gest cu mâna în care ținea țigareta, prin aer: „Oh, non, non, non, Rudi, mon Dieu!“

Pe urmă, pe față i-a apărut o expresie extraordinară, când am aruncat ceasul de la balcon în grădină.

Dacă vrei să porți pălăria în interior, cine-ți poate spune să n-o faci? (Cucoana uită că-i ușor să arunci o găleată cu rahat, mai ales dacă ești sus pe scară.)

Nu trebuie s-o sfârșești nebun (ca Nijinski) sau prea plin de sine (ca Tihomirov).

Un fan aștepta în fața palatului, în ploaie. Ungur. Zicea că se refugiase aici în 1959. Stătea cu picioarele în apa care țâșnea din canal, spunându-mi că, până când nu mă va vedea dansând, nu va putea afla cine era el în realitate. Un idiot. Ținea un ziar deasupra capului și cerneala i se scurgea pe

față, odată cu ploaia. Și puțea a coniac. Totuși, i-am dat un autograf.

Maria m-a luat de braț. In timpul dineului am discutat despre granzi, Karsavina, Pavlova, Fonteyn etc. Sigur c-am pus-o pe Maria în capul listei. S-a înroșit.

În continuare, a venit cu o comparație deșteaptă, și anume că trebuie să experimentezi la modul cum ai mânca cleștele unui homar. Fără să stea pe gânduri, mi-a demonstrat ce spusese, rupând cleștele și sugându-i cu zgomot conținutul.

Cretinii au cusut paiete de-a lungul mânecii mele și, atunci când o ridic, ele îi zgârie partea interioară a coapsei.

La *pas de deux* îi apăruseră lacrimi în ochi și pârâiașele de sânge deveniseră vizibile. Era repetiția generală și lumea din sală, impacientată. În culise ea țipa de durere, „Fir-ar al naibii, fir-ar al naibii, fir-ar al naibii, sunt distrusă". L-a scuipat pe francezul care se ocupa de costume. În final, s-a schimbat și doctorul i-a oblojit rănile. Totul în două minute.

Când și-a făcut din nou apariția, avea același zâmbet angelic ca întotdeauna.

Criticul de la *Le Monde* scria despre ea că începuse să se simtă imună la frumusețea proprie, deși, după *pas de deux* din *Bayadere*, țâșnise din teatru cu lacrimi de fericire-n ochi.

Nu-i lăsa pe critici să te facă să crezi că ești prea bun fiindcă nu te vei mai strădui să devii și mai bun. În mod corespunzător, nu-i lăsa să-ți smulgă cartilajele de pe oase. (Sașa: „Datoria ta este să dovedești că n-au avut dreptate cei ce n-au crezut".)

Un adevăr: Când ești criticat și te apucă furia, adu-ți aminte că cei care ascultă calmi nu se vor schimba niciodată.

Madame aranjase ca băiatul să vină acolo. Mi-a spus că era dintr-o familie bună și că studia rusa la Sorbona. S-a dus la ușă să-l întâmpine, când a auzit soneria. Avea gura pungă, când l-a adus în bibliotecă. El a traversat cu tupeu camera, și-a aruncat jacheta de piele pe una dintre piesele de mobilă Ludovic al XV-lea. Doamna a înghețat și a făcut o grimasă la auzul impactului dintre fermoar și brațul scaunului.

A pus muzică de Stravinski și s-a scuzat cu delicatețe. Am rămas uitându-ne unul la altul. El mi-a întins mâna și s-a recomandat: „Gilbert".

Uneori, cel mai lipsit de valoare cuvânt rupe vraja.

Gilbert mi-a spus că puseseră tacâmuri de argint pe masă în onoarea mea. Mă privea în timp ce mâncam pepene. Am lins furculița ca el să mă vadă și aproape am simțit cum se-nfioară! La desert am ținut lingurița câteva secunde-n plus în gură. Tânăra lui soție ne privea pe sub sprâncenele ei fine, după care s-a scuzat pretextând că trebuie să meargă la culcare.

În timp ce eram în mașină, în drum spre Rambouillet, Gilbert a lins volanul automobilului său decapotabil și-a izbucnit în râs. Ne uitam în oglinda retrovizoare la dopul sticlei de șampanie care sălta pe drum în spate. Mă gândeam că sute de oameni erau pe drum, fericiți, prin întuneric, peste tot.

La Dominique, amicii lui au început să se agite la vederea mea. „Rudi! Rudi! Rudi!" Gilbert a băut în sănătatea mea în stil căzăcesc, după ce făcuse o piramidă de sticle. Chelnerul,

un imigrant, a strâmbat din nas auzindu-mi accentul. I-am aruncat cafeaua din ceașcă peste față, pătându-i frumoasa cămașă albă. Directorul a venit, ploconindu-se spre noi și mi-a dat asigurări că-l va da afară pe chelner.

Gilbert râdea și mă lovea cu piciorul pe sub masă.

După aceea, la clubul de pe rue d'Assis, băieții cu tricouri roșii, fără mâneci, au început să danseze cancan. Actorul englez cu favoriți negri se tot uita spre mine. Afară, soarele mă-nțepa în ochi. Ne-am dus direct la repetiție. Gilbert a adormit pe bancheta din cabină.

Bărbatul din colț îmi părea cunoscut, nu-mi dădeam seama de unde. Avea mustața și sprâncenele groase și înspicate. Nu avea astâmpăr și fuma întruna. Imi tot scormoneam prin minte, nervos că ar fi putut să mă urmărească. Da, părea rus, dar, de-abia când s-a întors să achite nota de plată, mi-am dat seama ce înfățișare vicleană avea. Deodată m-am luminat – era chelnerul imigrant de la Dominique.

M-a ignorat, dar a ieșit din cafenea împingând cu zgomot scaunele din calea lui. S-a oprit în dreptul unui înghițitor de flăcări de la coțul străzii și a fluturat teatral o bancnotă de douăzeci de franci, pentru ca în final s-o arunce în pălăria saltimbancului.

Am ieșit și eu din cafenea, am traversat strada și l-am sărutat pe saltimbanc pe obraji (nici nu s-a clintit). Nenorocitul de chelner m-a studiat de la distanță și a șters-o probabil spre rue Daru, unde el și alții ca el puteau să-și plângă de milă.

Adevărat: Extravaganțele mă ajută să-mi ascund teama, inclusiv când dansez.

Ovațiile devin mai epuizante decât baletul propriu-zis. Poate, într-o bună zi, va exista un balet al ovațiilor. Când i-am spus asta lui Claire, a replicat că un astfel de efort ar fi foarte Artaud. Eram pierdut – n-aveam nici cea mai vagă idee la ce se referea. Uneori îmi e imposibil să ascund tot acest vacuum. Mi-a zis că e în regulă, e vorba de un experimentator francez, îmi va aduce cărțile lui, poate mă vor interesa, ceva despre teatrul cruzimii.

Mi-a mai promis un disc cu Richter. Cu un hi-fi portabil, aș putea să-l ascult pe drum.

Inițial, am crezut că e o glumă. Eram pe punctul s-o fac praf în patru limbi. În final, mi-am dat seama că era cu adevărat Margot și aproape mi-am înghițit limba. Ea mi-a spus că totul fusese aranjat.

În față la Covent Garden. Când îmi smulg bereta de pe cap, se aude un hohot de râs.

Repetiția este ceva pur și nepoluat. Inteligența extraordinară a lui Margot. Dansul ei izvorăște din interior. Pentru *pas de deux* a făcut niște pași mici, șovăielnici, care picurau pe scenă asemenea unor lacrimi. Ne face să vedem nu numai dansul în sine, ci și ce vede balerinul. (În ceea ce o privește, spune că i se pare că zboară în luminile rampei.)

Când am terminat, m-a luat cu ea acasă, la Ambasada Statului Panama și a pregătit friptură de miel. A râs când mi-am tras cămașa peste cap să văd dacă prinsese mirosul. (La cină a glumit, spunând că ea e o oaie, iar eu un miel, dar cele două decenii care ne despart nu înseamnă nimic pentru mine.)

Pentru recepția de la Savoy s-a îmbrăcat foarte modern, cineva spunea că în stil *St. Moritz,* ce-o fi însemnând. Când am intrat noi, toate capetele s-au întors să ne privească.

Pretenția englezilor că sunt civilizați e chiar un rahat! Reporterii și fotografii au voie să intre peste tot. Problema cu ei e că văd în dans un fel de *aperitif,* nu pâinea cea de toate zilele.

Criticii francezi spun că ești un zeu când dansezi.

Mă îndoiesc de asta.

Nu-i crezi pe critici?

Nu-i cred pe francezi.

(Râsete peste tot în jur)

N-am încredere nici în zei.

Mă scuzați?

Aș zice că zeii sunt mult prea ocupați ca să dea o para chioară pe mine sau pe oricine altcineva.

Mergeam prin ploaie trecând pe lângă Galeriile Naționale, Tate.

Garda personală nu a înțeles spaima care m-a cuprins în apropiere de Kensington Palace Gardens, când am zărit ambasada sovietică.

Apoi și-a dat seama și, cu brațul în jurul umerilor mei, m-a împins mai departe.

Acasă la Margot, ea a încălzit ce mai rămăsese din friptura de miel și a făcut un ceai englezesc tare. Tito era plecat la o recepție dată de panamezi. Ea purta o bluză de mătase decoltată. Gâtul ei ar fi putut fi pictat de da Vinci, cel puțin. M-a întrebat ce mai e pe acasă, spunea că și-o poate imagina pe mama, că trebuie să fi fost o femeie frumoasă. Neștiind ce

să-i răspund, m-am ridicat de la masă și m-am dus în grădina din spate. Ea a venit după mine, spunându-mi că spera că nu m-a ofensat.

Margot a instalat un proiector, avea zeci de cilindri cu filme, aranjați după dată, începând cu 1938 (!). Am rămas acolo toată noaptea, răscolind printre ele, până am găsit unul de Bruhn. Glorioasa sa formalitate. M-am dus în dormitorul meu, dar n-am putut să adorm și m-am plimbat prin cameră.

Vulturii s-au năpustit asupra mea cu întrebări despre Cuba. N-o să-i las să mă prindă-n laț.

Un titlu deosebit de stupid în *Daily Express: Che será será.*

La Elephant and Castle: te-ai fi așteptat la o priveliște magică, dar nu-i decât o parte din Kiev.

Manager, agent, contabil – Gillian pretinde că ei formează sfânta treime din viața oricărui mare artist. La sfârșitul întâlnirii, Saul mi-a spus că s-ar putea să stoarcă cele cinci mii de dolari de la compania TV din Germania. Un spectacol de douăzeci de minute, ceea ce înseamnă două sute cincizeci de dolari pe minut! M-am prefăcut că nu sunt de acord și l-am văzut transpirând la capătul celălalt al mesei. (Margo spune: „Să nu cumva să pierzi dansul din vedere".)

Erik a venit la Savoy. Înalt și suplu. Era îmbrăcat în alb, chiar și cusăturile și fermoarul de la jachetă erau albe. Ne-am tatonat un pic, făcându-ne reciproc complimente. Tocmai cheltuise o sumă îngrozitor de mare pe un Miro și conversația se învârtea de

la Miro la Picasso și invers – sigur ne refeream la noi înșine (Erik binînțeles era Miro, iar eu, Picasso).

După șampanie i-am cerut chelnerului să aducă ceai și țigări pentru Erik. A stat acolo, fumând țigară după țigară. La două, Erik s-a scuzat cu un zâmbet chinuit și a plecat în camera sa. N-a luat liftul. Mi-a trecut prin minte că cel mai mare (sau al doilea cel mai mare?) balerin din lume urca patru trepte deodată.

Am exersat împreună o oră la bară, apoi ne-am dus în clasă. Lumina pătrundea prin ferestrele de la Covent Garden.

La Tate, în fața tabloului lui Turner, *The Chain Pier 1828,* mi-a pus mâna pe umăr. Pe urmă, când am ajuns pe Savile Row, ne întrebam cum am arăta în frac și joben. Vânzătorul se prefăcea că-i ocupat. I-am tras centimetrul din jurul gâtului și i-am șoptit lui Erik să-mi ia măsura la pantaloni pe interiorul piciorului. Ne-am plimbat veseli peste tot, prin oraş, cu jobenele pe cap.

Am intrat într-un cinematograf de pe Shaftesbury Avenue. Întuneric.

Silueta înaltă a lui Erik în dreptul ferestrei de la Savoy; afară plouă.

Cizmarul englez era foarte diferit față de ce mă așteptasem eu. Cu chelie, haină murdară, fața amintind de un cazac. Deasupra bancului de lucru are o fotografie înrămată a lui Margot. De abia puteam să respir în atelier, din cauza mirosului de piele de vacă și clei. Dar ce iese din mâna lui e minunat. Lucrează ore întregi la pantofi, acordând atenție

fiecărui detaliu. Simplul fapt de a mă încălța cu ei îmi insuflă energie.

(Cizmarul de pe Kaznașeiskaia ar avea câte ceva de învățat de la el.)

Mai târziu, lui Margot i s-a ars un bec de deasupra oglinzii din cabină. A venit la ușa mea, a ciocănit de câteva ori și s-a panicat când n-am răspuns: „Rudi, dragă, pune-ți o dorință!" (Ea e foarte superstițioasă. Uneori găsește o geană pe obraz sau o petală căzută dintr-o vază și e convinsă că asta va influența totul în jurul ei.)

La Edinburgh ningea, m-a dus cu gândul înapoi, la Leningrad.

Clarinda și Oscar (sub pseudonim) scriu o carte despre fuga mea în Occident, ceea ce e de-a dreptul ridicol, dar singurul lucru care-i interesează pe oameni. Ei spun că se va vinde bine, că cititorii vor să știe ce s-a întâmplat, cum am fugit, bla, bla, bla. (Eu nici măcar nu-mi pot aminti data, poate 17 iulie, cui îi pasă?) Dar voi colabora cu ei și voi bate câmpii despre libertate.

Casa lor din Kensington este spațioasă și primitoare și ei m-au invitat să locuiesc acolo o lună sau două. Ea mi-a promis că-mi va spăla hainele, îmi va găti, va avea grijă de mine, atunci de ce nu? Nu mă costă nimic și gradul ei de cultură este superior celui al unei sclave.

După-amiaza le place să asculte teatru la radio, o chestiune atât de englezească! Fac ceai și servesc biscuiți, aprind focul. Eu zac pe blana de urs de pe jos. Seara mai aruncă niște bușteni pe foc și fac ciocolată fierbinte. Clarinda adoră să mă asculte cântând la pian. Spune că sunt strălucit (ceea ce e o

minciună, chiar și din partea ei). Poate că devin mai bun, dar cât de mult mi-aș dori să-mi pot întinde și mai mult degetele! Să fiu propria mea orchestră.

Clarinda a găsit revistele și le-a plasat strategic sub cele trei piese de Ionesco. M-am simțit ca un fiu neascultător, însă mi-am ținut gura, n-am spus nimic.

Camera de hotel era plină de asistenți, lumini, cabluri, coafeze, chelneri cu tăvi. Machieuza mi-a șoptit că Avedon urma să-și facă flamboaiant intrarea. Mă tot uitam spre ușă, așteptând. Era o șmecherie, una bună. In realitate, el era deja acolo, printre asistenți, urmărind totul, studiindu-mă, pregătind unghiurile în mintea lui. Le-a cerut tuturor să iasă și am deschis o sticlă de șampanie. Când m-am dezbrăcat, a exclamat: „Vai de mine și de mine!"

M-am trezit dimineața înnebunit de frică. Gilian a sunat la studioul lui și i-a amenințat că-i vom da în judecată, dacă vor publica vreodată acele fotografii. Avedon mi-a trimis o telegramă: „(Marele) tău secret este în siguranță în ce mă privește".

Erik stătea întins pe spate, adormit. (Mi-am amintit de Anna, care bătea perna, ca și cum capul lui Serghei o adâncise.) Respira neregulat și puțea a tutun. *Cântecul unui călător.* L-am sărutat și mi-am făcut valiza.

In loc să aleagă tunelul, șoferul limuzinei dorea să traverseze pe sus, pe un pod. Spunea c-ar trebui să văd de sus tot orașul luminat. Insoțitorii mei gândeau că nu era interesant, că podul era vechi și ruinat, dar eu am strigat: „Hai să traversăm afurisitul ăla de pod!" Soferul a rânjit.

Orașul arăta ca o bijuterie nebună. Mi-am scos capul pe fereastră. Unul dintre însoțitori tot repeta că nu erau luminate prea multe apartamente pentru că era o sărbătoare evreiască. (O altă chestie nevrotică.)

Nu mai puteam să-i suport sporovăind, așa c-am făcut schimb de locuri și m-am așezat în față, alături de șofer. I-am spus să închidă geamul din spatele nostru. Asculta la radio muzică de Charlie Parker. Zicea că era poreclit „pasărea" pentru că nu era deloc cu picioarele pe pământ.

(Nijinski nu mai voia să coboare deloc. Poate că toți nebunii preferă să stea în aer.)

Treceam pe lângă standuri, urmărindu-i cu privirea pe cei ce cumpărau *The New York Times* și mă gândeam: Sunt *en l'air* în milioane de brațe. Fotograful mă prinsese într-un zbor perfect.

Sașa! Tamara! Mama! Tata! Ufa! Leningrad! Mă auziți? Vă salut pe toți de pe Avenue of the Americas!

Zăpadă și puțin trafic. Haina de blană a stârnit niște râsete și zâmbete. În fața la Apollo o femeie m-a recunoscut și mulțimea s-a strâns în jur. Cineva mi-a zis: „Fă un Sammy Davis!"

Am sărit pe un hidrant de incendiu, am făcut o piruetă și ei au izbucnit în urale.

Înapoi, pe St. Nicholas Avenue în automobil. (Nimeni nu mă crede când spun că în Rusia nu sunt cerșetori.)

În timpul show-ului lui Ed Sullivan, acesta pur și simplu n-a putut să-mi pronunțe numele.

Nu-l interesa deloc baletul și a recunoscut asta. Dar era un adevărat gentleman cu maniere perfecte. Fiecare fir de păr pieptănat la locul său. Zicea că Jacqueline era pasionată de balet, așa că de mai mulți ani făcea eforturi să prindă și el un pic de gust. Pretindea că ne văzuse pe Margot și pe mine la televizor și că-i schimbaserăm complet perspectiva (o minciună sfruntată, desigur, și destul de stupidă).

Ne-a primit în Biroul Oval. Avea un costum foarte elegant și cravata cu nodul puțin desfăcut. S-a tot rotit în scaun cele cinci minute. Spre sfârșitul amabilităților, s-a uitat la picioarele mele și mi-a spus că sunt un simbol de adevărat curaj politic.

Afară, pe pajiște, patrulau agenți din serviciul secret. Pe urmă a apărut Jacqueline și am fost serviți cu ceai, iar el s-a scuzat că trebuie să plece.

In timp ce ne conducea pe Margot și pe mine spre elicopter, Jacqueline m-a luat de braț și ne-a spus că speră să revenim, că atât ea, cât și soțul ei au un foarte mare respect pentru arta noastră. În elicopter am stat muți, copleșiți, uitându-ne cum cei de pe pajiște deveneau tot mai mici. (Îmi imaginam că urcam o scară la Leningrad și că poliția era pe urmele mele.)

Newsweek:

– Parcă ai vrea să-ți ari sufletul și să însămânțezi propriul tău Albrecht în el.

(o panică subită, având-l pe tata în fața ochilor, în grădină)

– Mă scuzați?

– Pentru Albrecht ai creat cu succes un nou personaj...

– Sunt un actor.

– Dar, desigur, ești mai mult decât...

– O, fără alte întrebări stupide, vă rog!

În camera de alături o pot auzi deja, trează. M-am dus s-o salut. Mi-a zâmbit și a început să se întindă – rotiri ale capului și picioarele extinse într-o secvență aleasă cu grijă. Fără să se gândească, Margot era capabilă să-și pună ambele picioare în spatele capului și să continue conversația. Ca o ironie pretinde că-i e teamă că îmbătrânește.

(Lecție pentru mine: Lucrează permanent la menținerea mobilității.)

Pe coperta publicațiilor *Newsweek* și *Time* – în aceeași săptămână. Gillian e extaziată.

22 noiembrie 1963. Lacrimile au început să curgă afară târziu după-amiază, dar nimeni nu ne-a spus până la ora șase. Margot s-a întors spre pianistă, a rugat-o să interpreteze o piesă de Bach, dar și ea era copleșită de durere, degetele tremurându-i deasupra clapelor. Am stat acolo în deplină tăcere, pe urmă i-am trimis o telegramă lui Jacqueline. Spectacolul nostru a fost anulat. Pe străzi treceau oameni cu lumânări aprinse.

În *Russian Tea Room*, maître d' a cerut să se păstreze un minut de reculegere, deranjat numai de un sonat care ciocănea cu furculița-n masă.

A venit o scrisoare de la Iulia în care-mi spunea că divorțase. Că nu are unde locui. Țara noastră de rahat!

Alte douăsprezece ore, să ne pregătim pentru *Raymonda*. Este ciudat că tot corpul de balet arată atât de surprins când

vine să mă vadă exersând sau când predau lecțiile. Stau pe culoar, fumând țigări urât mirositoare și trebuie să mă stăpânesc să nu le dau un șut în fund, să zboare pân' la Ministerul Muncii, dacă o fi existând așa ceva. Sunt niște rahați leneși, cu mușchii slabi, nu sunt în stare să facă o piruetă, n-au siguranță în picioare, au nevoie să fie transformați toți până la unul. Tromboanele sună ca niște vaci bolnave, iar pianistul și mai rău. Unde mai pui mașiniștii, care amenință că mai fac o grevă din cauză că papagalii sunt adevărați și găinațul se scurge din colivii în culise. Bieții pungași se plâng din cauză că trebuie să-l curețe.

Margot de-abia mai poate vorbi, vocea îi tremură fară să o mai poată controla. Spune că glonțul a pătruns în pieptul lui Tito și a ieșit prin spate.

La spitalul Stoke Mandeville, după ce l-am vizitat pe Tito (zăcând în pat fară să poată spune nimic), ne-au dus să facem turul saloanelor. O fată de 14 ani paralizată de la gât în jos s-a uitat în sus, la noi, spunând că-și imaginează deseori că e Margot și simte că-și poate mișca picioarele.

O fetiță frumoasă, de opt ani, făcuse un desen cu creionul, ținându-l în dinți. Mă desenase pe mine, dansând pe un câmp, și pe ea privindu-mă din vârful unui copac înflorit. Pe margine era și o inimioară, cu numele noastre în interior, Oona și Rudolf.

I-am spus că-l voi pune în cabina mea. Copila de-abia putea să-și miște capul și avea salivă pe buze, dar ochii îi erau de un albastru strălucitor și aproape că a reușit să schițeze un zâmbet. Mi-a spus că nu-si doreste prea multe lucruri, dar,

dacă va ajunge în rai, primul lucru pe care ar vrea să-l facă va fi să danseze.

(Un nenorocit de fotograf m-a prins plângând pe coridor.)

Tito nu va mai putea să meargă niciodată, așa că Margot trebuie să danseze ca să achite notele de plată ale spitalului. Sigur, fiind o englezoaică adevărată, nu vede nicio ironie în această situație. (Urăsc să-i spun că Tito merită tot ce-a căpătat.) Afară, și-a schimbat poșeta dintr-o mână în alta, și-a tamponat ochii cu o batistă și a alergat înapoi, să-l mai vadă o dată.

Telegrama de la prințesa Grace pentru premieră. Destul de îndrăzneață: *Merde! Cu dragoste*, G. Alte mesaje de felicitare de la regele Norvegiei, de la prințesa Margaret etc. Douăzeci de buchete de flori în cameră. Afară, ploaia părea că strălucește ca un curcubeu într-o duzină de culori. Cineva a sunat la ușa hotelului - un buchet de la Margot să-mi spună că totul e în ordine, că și-ar fi dorit să danseze.

Toată Italia era acolo. Totuși, faima nu compensează lipsurile din dansul meu. Desigur, *pas de deux* din *Raymonda* a fost abisal fără ea și chiar și performanța solo a arătat ca o găleată de rahat. După aceea, Spoleto părea să-și fi pierdut magia și gândul că mă voi întoarce în camera de hotel era deprimant. Am anulat cina, i-am trimis pe toți acasă, am rămas toată noaptea ca să repar greșelile din seara aceea.

M-au găsit mașiniștii dimineața, adormit pe prelatele lor. Mi-au adus un cappuccino și un cornet cu înghețată. Am

repetat din nou, cu temperament și am dansat de parcă-mi luase părul foc.

Margot mă aștepta în hol. Ținea un plic. Fața ei era grăitoare. Portarul și-a plecat ochii, pretinzând că are treabă. Era clar că știrea sosise mai devreme printr-o telegramă. Inițial, am fost convins că era în legătură cu Tito. Dar, cu lacrimi inundându-i fața, mi-a spus: „Este tatăl tău".

La telefon cu mama; era prea îndurerată ca să vorbească. Mai târziu: *Concertul pentru pian nr. 1 și 2* de Rahmaninov, Sanderling și Filarmonica din Leningrad ducându-mă cu gândul înapoi, la alte vremuri. Cum își lustruia tata pantofii, cum se bărbierea, haina lui atârnată pe un umeraș de sârmă, unghiile negre.

Erik a anulat New Yorkul.

Singurul meu regret: Tata nu mă văzuse niciodată dansând.

Le-am spus lui Gillian și lui Erik că nu va mai ploua și nici nu voi fi trist. Am desfăcut o sticlă de șampanie și am toastat.

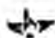
În timp ce citeam o traducere după Soljenițîn, m-a fulgerat o idee. Dorința de a-l face pe tata să renască m-a copleșit subit. (Simțeam scrisoarea de la Tamara, în buzunar, ca pe-o rană.)

În fața Cafe Filo, la Milano, un puști fredona o arie pe care n-o mai auzisem niciodată. Erik l-a întrebat numele ariei, dar băiatul a dat din umeri, zicând că nu-l știa, continuând să descarce pâinea. După ce băiatul a dat cu ochii de

mine, a venind alergând pe stradă, strigându-mă pe nume. Mi-a dat o jimblă proaspătă. Erik le-a aruncat firimituri porumbeilor din scuar, deși tot lovea cu piciorul păsările care se foiau prea aproape de el.

Generozitatea lui Margot față de toată lumea, cu excepția propriei persoane, este uimitoare. Iar asta o întrece pe toate. Având în vedere toată agitația în legătură cu Tito, e teribil de obosită. Totuși, a reușit să aranjeze trimiterea unui pachet destinat mamei și Tamarei. (Gândul că nu va mai fi nimic pentru tata a fost un șoc teribil.) M-a întrebat ce culori le-ar plăcea pentru eșarfe. Pe moment, figurile lor dispăruseră din mintea mea, mai ales a mamei. Toate fotografiile mele cu ea sunt străvechi.

Margot a împachetat ea însăși totul cu grijă, expediind pachetul prin intermediul ambasadei finlandeze.

Pe masă, între fereastră și patul cu baldachin, este o vază cu liliac alb. Afară, marea de un albastru neasemuit. Prin fereastra deschisă se simte briza proaspătă și răcoroasă. Rudi anticipase dorința ei: să vadă oceanul, cearșafurile spălate în apă cu lavandă, ceai fierbinte dimineața devreme, flori de câmp pe tavă. Îi lăsase lui Margot camera cu ferestre spre estul insulei, având în vedere că-i plăcea să vadă zorile.

Ieri după-amiază, a adus pe calea aerului un pian special pentru ea. Elicopterul a spart suprafața albastră liniștită a oceanului și s-a rotit de două ori deasupra insulei, ca să evite rafalele de vânt. Suspendat în frânghii și cabluri, pianul părea că zboară singur. Pe terenul de tenis era o saltea moale pentru

ca aterizarea să-i fie lină. Fuseseră angajați șapte locuitori ai insulei ca să-l dirijeze cum se cuvine. Rudi a apucat unul dintre picioare și Margot a zâmbit puțin la ideea că putea fi ea în locul pianului, ridicată-n sus. Era o nebunie, pianul putea fi adus cu o barcă, numai că el voia să ajungă instantaneu și n-ar fi ascultat-o oricum. Inițial, simțise o părere de rău, bani irosiți, urmată cu surprindere de un fulger de extaz.

Rudi purta un tricou fără mâneci. Era mai puternic decât insularii. Le zburaseră pălăriile de pe cap din cauza paletelor elicopterului. Când au terminat, i-a plătit pe oameni și le-a făcut semn cu mâna că puteau să plece. A acordat el însuși pianul și a cântat la el până târziu în noapte. Chiar și după ce se culcase, Margot putea auzi notele plutind prin aer, tot mai sus. Se gândea că o viață ca asta ar fi intolerabilă tot timpul, însă tocmai pentru că era atât de neobișnuită o făcea încă și mai prețioasă.

O sperie gândul că are patruzeci și cinci de ani, iar el numai douăzeci și șase, se născuse atât de târziu! Uneori, i se pare că din felul cum se mișcă poate întrezări o întreagă istorie de aroganță tătară. Alteori – plimbându-se pe plajă, făcând coregrafia unei scene, ajustând o ridicare – îl simte cum i se supune, experiența ei dominându-l.

Prin fereastră vede pianul în mijlocul terenului de tenis, acoperit cu o folie de plastic, presărată cu boabe de rouă. Il va certa mai târziu, îl va pune să aducă pianul în casă, dar, pe moment, priveliștea i se pare fabuloasă, necizelată cum era, cu plasa de tenis atârnând flască între picioarele lăcuite.

Margot se duce la marginea patului și își începe elongațiile, mai întâi gentil, până când palmele îi ating labele picioarelor și după aceea se întinde și mai mult, atingând cu degetele tălpile unde simte bătăturile. Dă drumul la robinetul

de apă caldă. În cadă, își freacă tălpile cu piatră ponce, făcând mișcări circulare, ușoare. Examinează o ciupitură de țânțar pe gleznă, atinge o vânătaie mică încă roșie și pe urmă, când iese din cadă, își masează picioarele cu cremă de plante. Repetă împreună pentru un spectacol la Paris și degetele de la picioare o dor de la podeaua de la subsol. Simte căldura loțiunii răspândindu-se treptat în timp ce-și masează laba piciorului de la gleznă spre degete și invers.

Mișcarea valurilor e de abia perceptibilă, mai multe creste de spumă înroșite de lumina zorilor. Câțiva pescăruși plutesc pe curenții de aer și, la distanță, Margot vede un iaht, cu pânzele galbene întinse.

Subit, percepe o mișcare în peisaj, un braț ieșind din ocean. Simte că i se usucă gâtul. Își ține răsuflarea, dar apoi al doilea braț se ridică și ea expiră e Rudi care înoată, cu părul înnegrit de apa mării. Se așază din nou pe pat, se relaxează, începe să tragă de glezna dreaptă, tot mai sus, prin aer, aducându-și laba în spatele capului, ritualul dimineții. Își lăsă moale laba piciorului, își mișcă degetele și trage piciorul stâng, se proptește bine pe pat și-și ridică ambele picioare simultan, părul ei lung răcorindu-i gleznele.

Revenind la poziția inițială, se întinde spre telefon ca să-l sune pe Tito la spital, să-i spună cât îi e de dor de el, că se va duce să aibă grijă de el, dar telefonul sună întruna fără să răspundă cineva.

Margot se duce spre fereastră.

Îl vede pe Rudi cum iese încet din apă, mai întâi capul, apoi umerii, pieptul, talia îngustă, penisul conturându-se proeminent chiar și după contactul cu apa rece, pulpele lui imense, gleznele puternice, de parcă ar fi fost sculptat de Michelangelo. Îl mai văzuse gol de multe ori în cabina lui,

fară să fie deranjat de asta, ca un copil pregătindu-se să facă o baie, iar ea ar fi putut să-i traseze din memorie harta trupului, dac-ar fi dorit. In timpul dansului, îl atinsese peste tot. Clavicula lui, cotul lui, lobul urechii, zona inghinală, fesele, picioarele. Totuși, își duce mâna spre buze, ca și cum ar fi vrut să compenseze lipsa ei de surpriză.

Pielea îi strălucește albă, aproape translucidă. Silueta e colțuroasă, parcă tăiată cu dalta, la opusul aspectului lui Tito.

Cu un fior de plăcere, îl urmărește cum traversează plaja și o ia apoi prin iarba înaltă din spatele stâncilor cu picioarele goale. Aude folia de plastic a pianului foșnind în bătaia vântului și mișcarea rapidă a degetelor lui Rudi pe clape. Sub cearșaf, se preface că doarme, când el intră s-o trezească, aducându-i ceai fierbinte pe o tavă și-i spune: „Ai dormit de ajuns, Margot, scoală-te, e timpul să repetăm!“

Când el pleacă, ea zâmbește, nu zâmbetul de pe scenă, nimic regal sau controlat și mai aruncă o privire spre ocean, conștientă că, deși nu mai era nimic altceva de văzut acolo, îi va rămâne pentru totdeauna în minte.

Cosmopolitan: Cel mai frumos bărbat din lume. Trebuie să te confrunți cu faptul că fața ți se va schimba și trupul e vulnerabil. Dar ce contează? Bucură-te de clipă. Cel mai frumos bărbat din *lume!* Când voi avea șaptezeci de ani și voi sta în fața focului voi scoate fotografiile și voi jeli, ha!

Cineva a lipit coperta pe oglinda mea, după ce mi-a desenat niște coarne de diavol. Nu m-ar fi deranjat, dar ticăloasa mi-a stricat creionul dermatograf – posibil că-i

cățeaua aia grasă, care face curat, după ce-am dat-o ieri afară-n lacrimi.

Fanii și-au petrecut toată noaptea afară, în aerul rece, pe Floral Street. Gillian a pregătit mai multe termosuri cu supă fierbinte și m-a convins să merg cu ea afară – mi-a zis că e o publicitate bună.

Când am ajuns, se așternuse tăcerea, spartă de un țipăt, urmat de altele. Au venit în fugă spre mine, cerându-mi să le dau autograf pe orice – umbrele, poșete, ciorapi, chiloți. Sigur că Gillian aranjase să fie acolo și un fotograf. Inainte să plec, una dintre fete s-a întins și m-a apucat de vintre. (Poate ar trebui să-mi învelesc cocoșelul într-o jambieră pentru protecție!)

În calitate de coregraf fură câte ceva de peste tot, de la greci la Fokine sau Shakespeare etc. Spune: „În final multe mâini ating pensula artistului". Margo a preluat unele sugestii ale lui și le-a remodelat superb, deși inițial aveam sentimentul că târăsc un cadavru pe scenă.

Nu trece o oră fără să nu-i telefoneze lui Tito. E prizoniera lui. (Acum că nu mai poate s-o tragă alteia, i-o trage ei, adică vieții ei.)

Cu inima înapoi la Paris. Parcă e ceva uns cu gudron acolo. (Să-i spun lui Claudette să mobileze noul apartament și să găsească un pat cu baldachin.)

A sosit un plic sigilat cu ceară roșie. Am ezitat un moment, poate era vreo șmecherie a sovietelor. (Deși nu poți pune ceva cum ar fi acid într-un plic ca ăsta.) Dar sigiliul era regal și

nota scrisă de mână, împăturită cu multă grijă. I-am spus femeii de serviciu: „O, rahat, n-o fi încă o scrisoare de la Maiestatea Sa!“

Noul meu bodyguard (jumate de normă) a fost angajatul lui Churchill. Mi-a spus că l-a văzut pe Stalin la Ialta și încerca să-mi explice faptul că Stalin era foarte politicos. (Mi-a trecut un tren șuierând prin minte, spitalul, cum mă uitam de după copaci la bătrânele care-i îmbăiau pe soldați – cu câte secole în urmă?)

Am găsit textul lui Derrida pe un stand cu obiecte vândute la mâna a doua, de pe malul Senei. La fel și un tratat despre Martha Graham, la același stand, ce coincidență! Ambele erau pline de pete și aveau pagini lipite unele de altele de parcă ar fi fost salvate de la inundație. I-am spus lui Tennessee Williams despre cele două cărți (era beat la petrecerea Desjeux) și replica lui a fost o metaforă evidentă, deși nu s-a ostenit să-mi explice de ce, poate nici nu putea. Avea degetele și chiar barba pătate cu cerneală. Era uimit că-l citisem în limba rusă. Și-a lăsat capul pe umărul meu și a zis: „O, ce copil drăguț!“ Era obosit și cocktailul i s-a vărsat pe costumul meu, așa că i-am zis să mă pupe-n fund. Cu un rânjet a replicat c-ar fi încântat.

Claire a adus discul cu Rostropovici, semnat pe carton cu litere subțiri și tremurate ca un păienjeniș. *Concertul pentru vioară numărul 2,* partea a doua mi-a adus lacrimi în ochi. Odată, la Leningrad, i-am spus ca un prost Iuliei că l-aș lăsa pe Șostakovici să aștepte afară-n ploaie.

Un platou cu ridichi mi-a fost adus din bucătăria lui Lacotte. L-am expediat înapoi. A trebuit să plec, spre nemultumirea

lui Lacotte. La ușă, mi-a făcut semn dojenitor cu degetul. M-am sculat după ce visasem că o pânză albă era trasă peste fața mamei.

Poate Margot are dreptate când spune că eu exersez atât de mult – *prea mult* – ca să nu mă mai gândesc ce mai e pe-acasă.

Îmi e atât de greu să vorbesc cu cineva despre mama. Când lucrurile sunt în ordine, am eu toane. Când n-am toane, lucrurile sunt ca vai de lume. *A lucrat într-o fabrică de armament. Vindea păpuși matrușka. A fost fugărită de-un lup.* Uneori, în timpul aceluiași interviu, uit ce spusesem, așa că totul se împotmolește în tot felul de fantezii. Unei ziariste austriece i-am spus că mama fusese croitorească la Opera din Ufa.

Momentele când simt că mă urăsc coincid inevitabil cu cele când dansez prost. În cele mai negre momente mă gândesc că poate cel mai bine dansam când eram la Kirov. (Îmi revine ca o nălucă senzația șoldurilor Sizovei prinse între palmele mele.)

Erik a dat de-o cunoștință a lui Richter, care i-a spus că, atunci când a murit Prokofiev, nu mai erau flori de vânzare la Moscova. Toate fuseseră cumpărate pentru funeraliile lui Stalin. Richter a cântat la pian la funeralii, după care a traversat întreaga Moscovă ca să pună o singură ramură de pin pe mormântul lui Prokofiev. (Frumos, dacă e adevărat.)

– Domnule Nureiev, mișcările dumneavoastră par că sfidează toate posibilitățile.

– Nimic nu-i imposibil.

– De exemplu, când după un *rond de jambe* continuați cu o altă rotire rapidă sunteți conștient de ce face trupul dumneavoastră?

– Nu.

– De ce nu?

– Pentru că sunt mult prea ocupat să dansez.

Dorința mea de a fi amabil cu jurnaliștii e la fel de puternică precum dorința de a-i respinge. După aceea, simt cum mă năpădesc tot felul de scuze.

Adevărata inteligență trebuie să poată accepta atât criticile, cât și laudele, dar în *Saturday Review* el zicea că-mi țin mâinile prea sus în timpul *arabesque*-ului, că mișcarea arată exagerat și scăpată de sub control. Dacă-l voi mai întâlni vreodată, o să-i ridic biluțele până-n gât și atunci o să vedem cine arată exagerat și necontrolat.

Cât despre Jacques, e un rahat cu moț tipic de la *L'Humanite*, un alt nenorocit de socialist cu un ghimpe împotriva mea. Zice că sunt prea precis. Dar ce vrea, să fac simboluri cu picioarele, să depăn metafore cu falusul? I-aș spune să facă ceva productiv pentru politica lui – poate să se spânzure –, dar fundul lor gras ar rupe probabil bârna din tavan.

Într-un pub din Vauxhall, un poster imens cu mine era atârnat de bara scării cu o bucățică de sfoară. L-am întrebat pe barman dacă era Esenin, dar n-a înțeles[1]. S-a făcut liniște, când eu și Erik ne-am așezat. Barmanul m-a rugat să-i dau un autograf pe-o fotografie de-a mea, ceea ce am făcut, semnând pe piept, și toată lumea a aplaudat.

Aluzie la faptul că Esenin s-a spânzurat.

Toată seara s-au așteptat la ceva scandalos, ceva tipic rusesc, tipic Nureiev. Să sparg pahare, să dărâm sticlele de pe masă. Am băut patru pahare de vodcă și, în final, l-am luat pe Erik de braț. Aproape că puteai auzi gemete prin local.

La hotel mă aștepta o altă amenințare cu moartea. Poliția mi-a spus că biletul era o compilație de titluri de articole dintr-un ziar al imigranților sovietici. Cine sunt toți acești ticăloși? Chiar nu pot să priceapă că nu sunt o nenorocită de marionetă de-a lor?

(Margot zice că-i cazul să-i ignor pe toți, că cea mai bună cale e să zâmbești și să fii politicos. „Descarcă-ți toată furia pe scenă“, mi-a mai spus ea. Nu-mi vine să-i spun că sunt niște prostii. Ea, dintre toți oamenii, știe foarte bine că tot ce fac e deja stropit cu propriul meu sânge.)

O dorință secretă: o casă la mare, copii pe plajă, o orchestră de cameră pe stânci izbite de valuri înalte. Aș sta pe un șezlong, cu un pahar de vin alb în față și aș asculta muzică de Bach, îmbătrânind astfel, deși desigur totul ar sfârși prin a mă plictisi.

Experiența vieții îi apără pe tineri de dragoste, Charles Meynier 47,5 dolari.

La început, se prezintă în fața ei fără să-și trădeze adevăratele sentimente. Este extrem de conștient de modul în care trebuie s-o privească, fără să se dea în vileag. Trebuie să joace această ruletă emoțională cu delicatețe până când se ciocnesc unul de altul și totul devine o mișcare (un angrenaj în *pas de deux* și apoi extins la un solo).

Trebuie să se reinventeze, altfel rolul e un rahat pur – va fi o figură de carton, un zero fără suflu.

Să concep rolul ca o fantezie în mintea protagonistului. In final, trebuie să sufere o agonie și să fie deplin conștient că totul e pierdut.

O repetiție perfectă! Ne-a ocupat întreaga după-amiază.

Trebuie să stea în culise suficient de mult pentru ca toată lumea să se simtă stânjenită și după aceea să erupă-n scenă ca de pe cealaltă parte a lumii, să-i scoată din amorțeala vieții lor obișnuite pe toți spectatorii. Pentru ea, trebuie să păstreze un tempo lent. Inițial, ea trebuie să arate ca de gheață. Treptat, el trebuie s-o atragă în vârtejul dansului. Cu fiecare obiect de îmbrăcăminte scos de pe ea, să arate ca și cum s-ar transforma într-o altă persoană. În final, el o răpește, fuge cu ea, în timp ce fantomele se mișcă în diagonală, ca un V. Lumina (lunii) pare că nu atinge solul. Instrumentele de coarde trebuie să se audă în surdină, muzica nu trebuie să copleșească scena.

„Dacă și când Nureiev se retrage, este evident că viitorul de coregraf îi e asigurat." Revista *Dance*, decembrie 1966. Ha! „El nu creează numai pentru trup, creează trupul."

Erik zice că mă obsedează mama numai pentru că sunt atât de departe de ea. (Ca și cum el ar fi cel mai îndreptățit să vorbească, cu stafia acelei cățele vikinge cărunte care plutește încă deasupra lui.) După ce-am trântit portiera mașinii și m-am strecurat prin trafic, mi-am amintit subit că nu știam nicio stradă la Copenhaga. M-am întors și m-am așezat în față, lângă șofer.

Mai apoi, când s-a târât în pat, Hamlet (cât de mult detestă această poreclă!) a admis că greșise. E așa de greu să-l superi, totuși devine vocal când e ignorat.

Ne-am plimbat cu barca pe lac. Șampanie. Artificii. Femeia din Hamburg cu un colier la gât: „Ești un Rimbaud al stepei!“

Cererea mamei pentru viză de ieșire a fost din nou respinsă, dar de data asta măcelarii au pus-o să semneze un document prin care își exprima regretul că o înaintase.

Erik mă aștepta la aeroport, purtând ochelari și o pălărie, ca să nu fie recunoscut.

Peste câteva ore, eram pe ringul de dans. Un băiat era îmbrăcat cu o cămașă albă de mătase și purta pantofi platformă argintii. O, da, Piccadilly! M-am dus afară după el.

Copitele calului tropăiau pe aleile imaculate ale parcului, în timp ce alți oaspeți jucau polo în ploaie. Erik s-a apropiat pe la spate și-a lăsat capul pe umărul meu și-mi amușina lobul urechii.

La cină *(mouseeline d'ecrwisse, poussin roti aux herbes, salad, celeri puree)* baronul ne studia cu o privire severă. I-am șoptit lui Erik că baronul era cu siguranță un călăreț bun, dar, probabil, nu era în stare să-și controleze biciul. Erik a izbucnit în râs și lingurița de șerbet i-a zburat din gură pe fața de masă.

Adâncitura de la baza gâtului lui. Am ațipit.

O barcă cu motor spre Galli, Erik, Pablo, Jerome, Kenzu, Margot, Gillian, Claire și eu. Margot și-a petrecut

tot weekendul la telefon cu Tito. Am hotărât să aducem o orchestră de pe continent. Era un mănunchi de lepădături și ne-am lipsit de ei, dar i-am plătit regește să ne împrumute instrumentele. Am cântat pe rând până la patru, după aceea am tras pianul înăuntru, să-l protejăm de rouă. (Erik cita din Homer ceva despre sirene. Curgeau râuri de șampanie. Jerome mi-a propus să-mi pun ceară-n urechi și să mă leg de catargul lui Erik!)

Pablo se așezase gol la pian, să cânte Șostakovici (prost) și posteriorul său a lăsat o pată de transpirație pe taburet.

Dimineața devreme, Erik a venit să mă vadă cum înot. Mi-am croit drum pe sub apă spre stânci, am ieșit la suprafață și m-am ascuns. Mă tot striga și a început să se îngrijoreze. Alerga în sus și-n jos pe nisip și striga după ajutor. După cinci minute s-a aruncat în mare în pijama. Nu m-a observat decât la câțiva metri distanță și atunci mi-a zis în daneză că sunt o fofoloancă. (Știu acum cuvântul în opt limbi!)

I-am spus c-am văzut o stea strălucitoare mișcându-se prin întuneric. El a zis că era evident un satelit care mă urmărea pe mine anume, sigur rusesc. Se răzbuna astfel, dar ideea m-a paralizat.

In pat, am citit împreună scrisorile lui Flaubert din Egipt. Afară, se auzea marea cum se zbuciumă.

O pereche de chiloți atârnați de-un stâlp al patului. Un drapel exuberant.

Stewardesa arăta foarte nemulțumită când mi-a spus să-mi dau jos picioarele de pe locul de alături și i-am replicat că

eram la clasa întâia și, nu cumva, prefera să-mi bag piciorul altundeva – bunăoară în fundul ei nemțesc imens?

6 ian. Promisiune făcută lui Margot cu ocazia Anului Nou: Îmi voi păstra mintea liberă de orice fel de atașament cu excepția dansului.

Orele Valentinei: mișcările ei sunt ca niște rugăciuni în biserică. Mă simt aproape intimidat în prezența ei.

O oră de exerciții fără rezultat și ziua a fost ruinată. După aceea, în timpul spectacolului, luminile erau prea puternice, iar eu mă uitam în jos mai des decât de obicei, ca să-mi feresc ochii, simțind cum picioarele mi se împleticeau. Arthur, cu glasul lui subțire, mi-a spus: „Cu toții avem serile noastre". Paharul aruncat era cât pe ce să-l lovească-n cap.

(În astfel de momente mă urăsc. Ideea c-aș fi un geniu nebun mă istovește.)

La sindrofie, Bacon m-a întrebat de ce dansez. „De ce pictezi?" am replicat eu. A tras din țigară și mi-a spus că pictura era limba pe care i-o oferea sufletului său, dacă putea să-și învețe sufletul să vorbească. Da!

In fiecare seară așteaptă semnalul regiei, face extensii, își mișcă degetele. Pe scenă, Margot pare că formează inele pe care le înșiră-n lanțuri, se rotește, coboară și rămâne nemișcată. El își atinge lobul urechii stângi ca să-i poarte noroc,

așteaptă un moment, prelungind tăcerea, își deschide aripile și pleacă-n zbor ca eliberat.

Simte cum muzica îi penetrează mușchii, luminile se rotesc, se uită lung la dirijor, tempoul e corectat și continuă mai controlat la început, fiecare mișcare făcută cu atenție și precizie, toate piesele încep să se potrivească, trupul său e elastic, trei *jetes en tournant*, aruncări cu întoarcere, atenție la aterizare, extinde linia, ah, ce frumusețe, cum cântă violoncelul. Luminile se unesc, totul pare învăluit în ceață. O serie de piruete. Nimic nu e dificil, trupul lui sculptat de muzică, umărul în căutarea celuilalt umăr, degetul mare de la piciorul drept cunoscând locul de pe genunchiul stâng, înălțimea, profunzimea, forma, controlul, rotirea încheieturii mâinii, curbura cotului, înclinația gâtului, notele care-i pătrund prin artere și, acum, țâșnește din nou sus, prin aer, forțând picioarele să depășească memoria mușchilor, un ultim zvâcnet al coapselor, o formă care se tot alungește, o desprindere de conturul uman și se duce tot mai sus, spre cer.

Publicul se apleacă-n față cu gâturile lungite, cu gurile întredeschise. El coboară, aterizează și fuge spre ea, vântul șuierându-i pe la urechi, un zvâcnet de energie dezlănțuită spre locul unde îl așteaptă ea, cu capul plecat. Își înfige picioarele în fața ei, ea îl acceptă, el o ridică-n sus, în față, e ușoară, întotdeauna e ușoară, are grijă să-și țină mâinile departe de coastele ei, rănite în timpul repetițiilor. Un strop de sudoare i se rostogolește pe frunte. Fața lui lipită de coapsa ei, de șodul ei, de pieptul ei. Ambii ard, formează o singură mișcare, un singur trup. El o lasă în jos și în sală se aud respirații întretăiate, ei sunt vii – un public francez, cel mai bun e întotdeauna francez, chiar și în Liban, New York, Buenos Aires, Viena, Londra e întotdeauna tot francez – și acum îi poate

simți parfumul ei, transpirația ei, aprobarea ei, el se îndreptă spre stânga scenei și iese. Acum e rândul ei să controleze publicul cu un solo. Stând în culise, în umbră, el își recapătă respirația, își poate simți din nou fața, se șterge de sudoare, pieptul se ridică și coboară, începe să se calmeze, ah, da, simte acel întuneric ca pe-o îmbrățișare.

Râcâie în cutia cu colofoniu pentru tracțiune, așteaptă să se stingă aplauzele pentru ea. Acum e rândul lui, se pregătește, explodează!

Revine din culise plutind deja prin aer, trece pe rând prin patru *cabriole*, continuă lung, până îl prinde sunetul din urmă, o clipă de conjuncție, mușchii încordați și ia în stăpânire întreaga scenă cu trupul său, e a lui, fără limite. Opt sărituri cu bătaie, *entrechats-dix* perfecte, un lucru minunat, nu se aude musca-n public, nici nu mai are trup, nici gânduri și nici nu-i conștient că acesta probabil că e momentul care-i face pe unii să spună că e un zeu, ca și cum toate ușile s-ar deschide în toate direcțiile, ducând spre alte uși deschise, nimic altceva decât uși deschise pentru totdeauna, fără balamale, fără canaturi, fără usciori, fără margini, fără umbre, acesta-i sufletul meu în zbor, născut imponderabil, născut nemărginit, ca un arc de ceas, ar putea rămâne astfel mereu și vede departe-n sală un nor de coliere, ochelari, butoni, revere, știind că i-a înrobit pe toți.

După aceea, în cabină, dau drumul unui torent de plângeri exagerate ca să țină sus adrenalina – ți-ai schimbat parfumul, ai transpirat prea mult, linia ta a fost abisală, n-ai intrat la semnalul directorului de scenă, ai rămas prea mult acolo, ai făcut o piruetă ca de măgar, hai să dansăm mai bine mâine, Rudi – și ies împreună pe ușa din dos, braț la braț, râzând, fericiți, asaltați de mulțime, flori si ovații și invitații la

petreceri, dau autografe pe programe și pe pantofi, deși, în timp ce se îndepărtează, sunt încă posedați de dans și caută un loc complet liniștit, fără timp și fără spațiu, numai mișcare pură.

Mulțimea din fața Operei din Sydney se manifesta gălăgios. Unii protestatari scandau lozinci despre Vietnam. Eu și Margot am trimis înainte o limuzină de momeală, noi sosind cu un alt automobil la intrarea artiștilor. Dar mulțimea ne-a aclamat când și-a dat seama că eram noi.

Rock Hudson a intrat în camera verde, avea cămașa desfăcută mult în jos pe piept. Mi-a zis că juca într-un film produs pe undeva pe acolo și a stat așezat pe scaun, în cabină, în timp ce-mi aplicam machiajul. Spunea cu extaz că găsise un restaurant cu cele mai perfecte stridii din lume și că va veni să mă ia după spectacol, dacă sunt de acord. L-am zărit în mijlocul spectatorilor. Era cu capul întors spre sală, căutând pe cineva cu ajutorul binoclului.

La restaurant, n-a prea avut chef să achite nota de plată după ce adusesem cu mine alte paisprezece persoane (ha!). S-a dus la toaletă și a revenit cu o doză nouă de energie.

In cafeneaua muzeului am avut o controversă cu privire la caracterul impulsiv al lui Albrecht. Frederic sugera că intuiția era scuza lui. Încerca să-mi bage pe gât farfuria lui cu rahat, cu un citat din Goethe, potrivit căruia nimic nu mai e natural atunci când artistul a ales respectivul subiect. Ca și când ar fi fost cât de cât relevant!

Mi-am golit ceașca, aruncând cafeaua pe el, dar mai târziu, la hotelul Sobel, de la capătul lui Kings Road (încă un Kings Road!) m-am gândit că era poate speriat de enormitatea sarcinii asumate. I-am trimis o telegramă pe spezele hotelului.

O coregrafie atât de frumoasă! (În final, și-a învățat lecția.) Pentru actul doi ne-a arătat o fotografie cu un pescăruş care își aruncă prada prin aer, după ce-a străpuns-o cu ciocul, atât pasărea (vie), cât și peștele (mort) răsucindu-se maiestuos prin aer.

Covorul persan a costat optsprezece mii de franci. Proprietarul m-a văzut că-l admir și mi-a zis că-i al meu – gratis. Erik a fost de părere că primul lucru pe care-l voi face va fi să așez pe el un trenuleț, un lucru numai pe jumătate adevărat. Donatorul părea deranjat, marele lui cadou depreciat astfel, așa că i-am spus că urma să vină în apartamentul meu un ziarist de la *Vogue* și că voi menționa numele magazinului în fața lui. Omul s-a înclinat și mi-a oferit o carte de vizită cu un gest politicos.

Afară, am aruncat cartea de vizită în canal. Erik s-a îngrozit când a observat că omul ne urmărea cu privirea din dreptul ferestrei.

Femeia din jacuzzi s-a legat de picioarele mele, zicea că pielea e crăpată și că persoanele cu răni deschise n-au voie să intre. I-am spus cine sunt și a zâmbit înțepată, s-a ridicat și în scurt timp a dispărut.

Beckett era la bar în cafenea. Mi-a făcut semn cu capul, *hello!* Își turna cafeaua în coniac mai curând decât viceversa.

Cineva mi-a spus c-ar trebui să fumez niște marijuana, că, dacă devin euforic, aș putea s-o impresionez chiar și pe Brigitte Bardot. Nici măcar atunci nu m-a interesat. De ce să-mi pierd mintea și, încă și mai rău, trupul?

Acasă, m-am refugiat în muzică, ascultându-l pe Richter. Nebunia lui. Se spune că poate să-și întindă degetele pe douăsprezece clape.

Margot și-a rupt un ligament. Antony a întrebat-o cum se simte: „Mă tem că destul de rău“.

Trebuie căutată o înlocuitoare. Lui Evelyn i se spusese destul de brutal că dansa ca un rahat, că recurgea prea mult la poansonaj și că, dacă urma să fie demnă de Basil – asta dacă totuși va dansa – va trebui să învețe cel puțin să execute un *grand jete* cât de cât acceptabil. S-a încălzit o oră întreagă, apoi a înaintat în pași mărunți pe scenă, într-un *bourree.* A sărit atât de sus și și-a arcuit atât de tare spatele încât nasul i-a atins realmente piciorul, ca o lamă de foarfecă nimerind într-o gaură. Parcă n-avea niciun os în ea. După aceea, și-a izbit picioarele cu o minunată violență. N-am putut decât s-o aplaud. Și-a ridicat poșeta (plină de barbiturice?) ca să plece.

Era atât de elegantă când își arunca eșarfa peste umăr, încât m-am oferit să-i fiu partener pentru eternitate, dar deja ușa liftului se-nchidea în urma ei. (Poate că simțeam într-adevăr ceva pentru ea, dar adevărul e că suntem ca merele și portocalele, nu putem fi compatibili.)

Un telefon de la Gilbert. Induce ideea sinuciderii. „Rudi, dacă nu vii repede aici, între podea și picioarele mele se va

deschide-un hău.“ Se pare că soția lui căzuse la pat de supărare.

(I-am spus lui Ninette că, fiind tătar, am trecut prin mai multe secole contemplând acel hău. Ea a reacționat, spunându-mi că e irlandeză și că a petrecut deja mai multe sute de ani în aer.)

Doamna Godstalk e o copie aproape perfectă a lui Madame B. Doar că în trecut a dansat cu Balanchine și acum își ține vechile poante în congelator, ca și cum urmează să danseze din nou. M-a însoțit pe Madison Avenue la opt dimineața, într-o plimbare înainte ca anticariatele să se deschidă. Mi-a spus că îmi va cumpăra orice-mi doresc, chiar că va expedia lucrurile respective, par avion, la Paris, nu pe vapor.

I-am propus scaunul rusesc de bibliotecă din magazinul de pe 63rd Street. Costă cât un salariu pe patru ani în soviete. După-amiază am primit un plic în care era confirmarea achiziționării obiectului. Ce mai idioată! A telefonat de opt ori în trei zile până când am folosit o cabină telefonică din clădire și i-am spus cu un accent franțuzesc că domnul Nureiev a fugit cu pudelul ei alb ca să fie servit sautee corpului de balet, toți membrii săi fără un ban și foarte înfometați.

(Margot a râs atât de tare, încât a apucat-o sughițul.)

Pe urmă, într-un moment de mare stupiditate, am făcut surcele scaunul. Am sunat-o pe doamna Godstalk să-i spun ce s-a-ntâmplat când a căzut o cutie cu cărți de pe raft peste el, rupându-i picioarele. A oftat, a zis că nu-i naivă, dar că e în regulă, înțelege impulsul unui artist.

Adevărul: Le leg fedeleș, apoi încui ușa și plec râzând. Nu-i uman, dar adevărat. O altă voce îmi șoptește: Naiba să le ia, oricum au de departe prea mulți bani și bun-simț deloc.

Un alt telefon de la Gilbert. Din nou, tema sinuciderii. Mi-a trecut prin cap să revin la Paris, să i-o trag și să-i dăruiesc o frânghie.

Margot era atât de fericită că-și revenise, zâmbea întruna și spunea cât de caldă era seara aceea și dacă l-am văzut pe bătrânul care stătea pe unul dintre rândurile din față, era Antonio Bertolucci.

Nenorocitul de gândac de bucătărie (doar eram la New York) se târa pe cutia cu sacâz. L-am strivit cu tocul pantofului lui Margot. Orchestra își acorda instrumentele, așa că a estompat țipătul ei.

Deși pe urmă a reușit să izbucnească-n râs, când am aruncat gândacul mort pe sub cortină, jos, lângă contrabasiști.

Doctorul Guillaume mi-a spus că-i absurd și periculos, dar am dansat, deși aveam febră. Greu de crezut, chiar și mașiniștii și-au întrerupt jocul de poker ca să-mi urmărească soloul, așteptându-se probabil să mă prăbușesc, dar am dansat mai bine decât oricând, puteam simți cum febra iese din mine. După aceea, temperatura îmi scăzuse la normal. Guillaume stătea acolo perplex. Mașiniștii mi-au adus un sac cu gheață.

Pneumonie. Erik m-a frecționat cu grăsime de gâscă pe piept. In două zile m-am făcut bine.

La telefon, vocea mamei suna tristă și îmbătrânită, chiar și atunci când i-am povestit despre grăsimea de gâscă. Tușea. M-am dus pe urmă să mă plimb prin Mendocino, de-a

lungul țărmului stâncos. Focile săreau prin aer. (Când m-am întors, m-a sunat Saul să-mi spună că aproape îmi dublase banii pe piața aurului. A interpretat tăcerea mea drept bucurie.)

La început, Erik dansa ca trei găleți de rahat, pe urmă și-a încrucișat frumos picioarele de mai multe ori în aer fără să piardă conturul clar al mișcării și m-am gândit: „Cu toții păstrăm niște secrete, nu-i așa?" La a opta săritură *entrechat* a făcut o pauză de-o secundă suspendat în aer. Superb. Puteai simți cum spectatorii se apleacă încordați înainte. (Poți spune cât de bune sunt execuțiile după modul în care reacționează mulțimea.) M-am ridicat primul pentru bis. Toată sala m-a urmat. Erik a zâmbit, a luat mâna Violetei și s-au înclinat amândoi în fața publicului.

În culise asculta *Concertul nr. 1* al lui Liszt, Richter cu Kondrașin și LSO. Am băut Chateau d'Yquem. Părea a fi o seară perfectă, dar, după ce și-a scos pantofii, s-a strâmbat de durere și a început să-și frece tare picioarele, apoi mi-a spus că se gândește că poate și-a scrântit un os de la degetul mare după un *grand saute*. (Liszt a cântat odată la pian după ce suferise o ușoară fractură la mâna stângă și spunea că putea literalmente să simtă notele lunecând între un os și altul.)

Fără să aibă degetul scrântit sau fracturat, la spital, doctorul i-a spus lui Erik că și-a distrus picioarele, că s-ar putea să meargă bine la bătrânețe. Erik a ridicat din umeri și a râs: „Ei bine, atunci va trebui să recurg la *bourre* în loc".

Erik zice că din ce în ce mai des după spectacole se simte tot mai detașat de sine însuși. Stă singur în cabină, epuizat, încă sub influența personajului interpretat. Își schimbă hainele,

se privește în oglindă, vede numai o imagine reflectată. Trebuie să se privească îndelung până să recunoască, în final, un vechi prieten – pe sine însuși. De abia atunci poate pleca.

O serie de sculpturi bașkire rare din lemn: 8 000 de franci.

Gândul la ele, cum trăiesc în Ufa, cu pâine neagră și borș, un păhărel de vodcă, mama cârpindu-și vechiul ei halat albastru, Tamara înapoindu-se de la piață. Sunt copleșit de vinovăție, dar ce-i de făcut?

Când Elena (cât e de frumoasă) a sosit pentru prima dată în Franța, și-a câștigat existența făcând rochii de mireasă pentru familiile burgheze sosite acolo înaintea ei. Ne-a spus povestea călătoriei cu vaporul de la Kiev la Constantinopol – vaporul plin de refugiați, cărând cu ei cele mai prețioase lucruri, unele ridicole, lămpi, cuțite de tăiat hârtia, blazoane de familie. O mare parte din călătorie a stat la proră, a petrecut mai multe zile în vremea rea și mai spunea – atât de minunat – că de atunci simte de parcă apa s-ar mișca în toate lucrurile, mai ales în istorie și viori.

E blond, zvelt, tânăr, adolescentin. Atâta frumusețe mă face uneori să mă auto-studiez, deși nu mă tem de nimic, e un rahat, dansează de parcă-i umplut cu plumb.

A făcut o criză de nervi când (așa cum era de așteptat) nici măcar n-a fost admis în corpul de balet. Mă gândeam să-l consolez din nou, dar nu vreau să-mi las penisul să-mi dirijeze toată viața, indiferent de ce zice Claudette. Ei bine, nu întotdeauna! Cum să-l fac să înțeleagă că are nevoie de mai multă ambiție, că nu-i suficient să fii în corpul de balet, o

moleculă de aer într-o tobă, condamnat să faci un mic zgomot într-un spațiu mic.

Stătea cu părul căzut peste ochi, imitându-mă fără îndoială. I-am promis să-l ajut. In sala de repetiții trebuia convins cât de important e un adagio lent, care să-i confere suficient control când aterizează și să-și mențină în continuare o poziție perfectă. Nu mă asculta, până când nu m-am urcat pe pervazul ferestrei și-am sărit, am aterizat, rămânând înțepenit pe loc. (Of, cât urăsc acel linoleum!)

L-am privit cum eșuează tot mereu. Ce-ar mai fi de făcut? N-are sare și piper în sufletul lui. În final, mi-a zis: „Sunt obosit“. I-am spus că, dacă pleacă, își taie craca de sub picioare, dar a plecat oricum, ținând pe degetul îndoit curelele pantofilor de dans.

El vrea să scrie o biografie a mea, dar nu fac altceva decât să-l porcăiesc, să-i spun că-i un rahat, că pute a usturoi, că are prea multă slănină acumulată sub centură, că are un creier sfrijit și, fără dubiu, are asigurată admiterea în Muzeul rahaților cu moț. După ce i-am aruncat toate astea (!), mi-a zis cât de bine ar fi fost dac-aș fi stat liniștit și l-aș fi ascultat cum trebuie. I-am zis că da, sunt liniștit, de-abia aștept să mor.

(Gillian zice că felul în care vorbesc urât în mai multe limbi, engleză, franceză, tătară, rusă, germană etc. e ca un virus.)

M-am dus cu scrisoarea Iuliei s-o citesc la Tuileries, așezat pe-o bancă. Hârtia fusese împăturită și reîmpăturită de multe ori și făcuse mai multe escale, primită mai întâi de Margot, la Londra, trimisă Ambasadei Austriei la Paris și, de acolo, lui Gillian.

Iulia avea un scris splendid, cu multe înflorituri. Avusese intenția să-mi scrie de mai mult de un an, dar amânase din mai multe motive, niciunul dintre ele nemaifiind important acum. Tatăl ei, spunea ea, fusese găsit mort în casa lui din Ufa. Serghei probabil că știuse că era pe ultimii metri, pentru că avea pălăria pe cap, un lucru pe care nu obișnuia să-l facă-n interior. Creionul în mână, carnetul de note pe piept. Îi lăsase o scrisoare: „Indiferent cât de singuri ne-am simțit pe lume, vom înțelege acest lucru numai când nu vom mai fi singuri". Mai scrisese că nu-i era deloc teamă de moarte, că nimic nu-l speria și, de ce-ar fi trebuit, având în vedere că era pe cale să se alăture Annei pe care o iubise mereu, chiar și în cele mai teribile și întunecate momente.

Stăteam pe bancă, simțind razele puternice ale soarelui. Mă rodeau niște remușcări incomensurabile.

La sfârșitul zilei am ascultat, în interpretarea lui Richter, *Sonata pentru pian nr. 2,* mișcarea a treia, de Prokofiev – Andante, Praga. Oare ce putea simți Richter, când oferea un asemenea dar semenilor săi?

Dumnezeu, dacă există, este cu siguranță unul dintre vizitatorii noii clădiri ai fermei din Virginia. Dimineața aerul e rece și proaspăt și simți cum ți se face foame. Caii galopează și nechează. Lumina e densă și gălbuie, copacii, bătrâni și plini de noduri. (Asta nu-i America pe care mi-o imaginam când eram tânăr.)

M-am dus să călăresc. Iapa roaibă m-a azvârlit pe jos și a rămas înțepenită, de parcă poza cu un picior din spate în urma celuilalt, ca într-un *arabesque*, după care și-a plecat ca-

pul spre mine, atingându-mi fața cu coama. Fără niciun motiv anume, i-am pus numele Iulia.

La petrecere, după ce băusem prea mult, mi-a trecut prin minte că pe măsură că viața merge înainte există o dublură pentru fiecare, nu contează cine. (Poate e efectul unui potop de dificultăți abătut peste noi.) M-am uitat prin cameră și l-am văzut pe Serghei stând în picioare lângă bufet, minus pălăria lui. Vorbea cu Tamara (numai că ea n-ar fi putut fi niciodată atât de bine îmbrăcată). Tata stătea într-un colț. Am căutat-o pe mama și-am descoperit pe cineva care-i semăna vag – o veche prietenă a lui Lee din Colorado, deși părul mamei probabil că acum e cu mult mai cărunt. O poloneză bătrână îmi aduce aminte de Anna. (O călătorie sinistră dincolo și dincoace de Styx.)

Când am văzut cum dublura lui Serghei își croiește drum spre dublura Annei, am simțit cum mi se ridică părul pe ceafa. Avea pardesiul pe mână și purta chiar și pălărie.

Am încercat să-mi găsesc și eu dublura, însă nu era nimeni acolo.

În cabină: un kilogram de caviar de Marea Neagră și douăsprezece buchete, inclusiv o duzină de crini. Serghei, bătrâne, m-au dus cu gândul la tine.

Onassis angajase doi tineri să spele pantalonii albi, cămășile albe, pălăriile albe, ciorapii albi, chiloții albi, vestele albe, tot ce era alb. Tânărul grec cu pielea măslinie îmi zâmbea de pe punte, zicându-mi c-ar vrea să-mi facă un cadou de ziua mea, nu-i venea să creadă că împlineam douăzeci și nouă de ani.

După petrecere m-am scuzat și-am coborât spre cabine. Băiatul era la capătul culoarului așteptând, avea numai un tricou pe el, cu țigările în mâneca suflecată.

De verificat cu Saul: De ce să plătesc impozite, când țara mea e un geamantan?

In pauza muzicalului *Hair*, la Porte-Saint-Martin, ea s-a aplecat spre mine și m-a întrebat nepăsătoare dac-am auzit ce pățise Gilbert.

Luase o pereche de ciorapi vechi de-ai mei, ca să înfunde țeava de eșapament și lăsase motorul să meargă. Îl găsise nevastă-sa în garaj. Mozart dat la maximum, o sticluță goală de somnifere alături.

Jacques tot insista că ar prefera un iad comunist unuia capitalist comuniștii ar suferi inevitabil de lipsă de combustibil!

Mai târziu, seara, a venit cu ideea unui balet despre Zidul Berlinului. Pretindea că zidul fusese construit într-o singură zi (să fie adevărat?). Un zidar rus, care căzuse-n mortar, n-a mai fost niciodată scos, așa că oasele lui stau încă la baza zidului.

Mai zicea că iubita meșterului rus (să zicem că o chema Katerina) mergea pe lângă zid, pipăind cărămizile, încercând să dea de spiritul iubitului ei dispărut. Deși instinctele îi dictau altfel, s-a îndrăgostit de un soldat american de pe cealaltă parte a zidului. Dar, ca să ajungă la soldat, trebuia să facă o breșă prin locul unde se aflau rămășițele iubitului ei rus. (Să prezinți prin dans zidul și teroarea de ambele părți.) În final, tânărul

american încerca să vină el la ea, dar urma să fie împușcat în timp ce era cățărat pe zid.

(Fără să cadă mort.)

O idee monstruoasă, însă eram beți criță.

Circulă zvonuri că Sașa a descoperit un tânăr geniu la Leningrad. Erik zice c-am pălit la față. (Ce mai rahat!) Oricum, dacă acest geniu vine vreodată în Occident, mă va determina să obțin succese încă și mai mari.

Margot mi-a spus că înainte să moară ar vrea să-i treacă prin fața ochilor un singur spectacol, unul perfect, uluitor și frumos, astfel încât ea să poată retrăi fiecare pas al său în imaginație.

N-a spus pe care l-ar alege, poate că încă nici n-a dansat în el. Din cele de până acum, a adăugat ea, ar putea eventual alege unul din opt sau chiar din zece.

Poate că are dreptate și, dacă-i așa, pentru mine cel puțin unul ar trebui să fie cel de la Kirov. Picioarele mele încă simt scândurile aspre ale podelei. Într-un vis eram desculț în cutia cu sacâz. (Sașa: Iți vei dori mereu să te simți la fel de inocent ca la primul tău dans.)

Stă jos într-o cameră întunecată de hotel, când apare o tânără, îi zâmbește și desface draperiile. „Bună ziua, spune fata, aici aveți toate întâlnirile." Așază un bol cu flori pe masă și Margot așteaptă să înceapă procesiunea.

Pe fereastră se vede un alt oraș, tot numai cer și lumină și sticlă, desi Margot nu-și poate aminti în ce oraș se află.

Glezna i s-a vindecat, totuși mai poartă bandajul. Mai devreme, a discutat cu Tito la telefon, care i-a spus din nou că venise timpul să se retragă, că dansase pe toate scenele lumii de trei decenii și jumătate și, acum, ar trebui să ducă o viață liniștită, să se ducă înapoi la ranch-ul din Panama.

Tito, fustangiul. Tito, căruia îi plăcea să filtreze. Tito, bărbatul pe care-l adoră, purtat în cărucior cu rotile prin casa lor, în aceste zile, redus la mișcarea ochilor și fluturatul mâinilor.

Își amintește cum stătea jos, lângă scară, în urmă cu o săptămână, când el îi spusese că încă o iubește. Când a repetat și ea același lucru, fața lui a fost străbătută de val după val de sentimente, se jucau de-a v-ați ascunselea cu propriile existențe. În pat, Margot se așezase astfel ca să-i proptească capul pe umărul ei. Nu putea să adoarmă, așa că s-a ridicat, a stat puțin lângă ușă, ascultându-i respirația șuierătoare și s-a simțit mișcată de forma trupului lui. Când i-a spus lui Rudi că îl privea pe Tito cum dormea, el a înțeles-o, a fost capabil să-și imagineze cât de vulnerabilă și tăcută putuse ea deveni – sunt momente ca acesta, când prezența lui Rudi îi face bine, el o protejează și dansează superb împreună.

Camera începe să se umple cu agenți de promovare, publiciști, un ziarist. Conversație sporadică, elegantă și bine intenționată. Numai după o oră, Margot spune că se simte obosită – o mare parte din dimineață o petrecuse repetând cu Rudi – și, când camera se golește, trage cuvertura jos de pe pat ca să doarmă puțin. E chinuită de vise, în care tot timpul apare Tito, coșmaruri în care-i împinge căruciorul cu rotile prin apele învolburate ale unui râu, însă curentul o biruie și căruciorul rămâne înțepenit.

O sirenă, anunțând ceață, o trezește și își aduce aminte acum: Vancouver, spre sfârșitul verii.

Aude în camera alăturată cum Rudi și o altă persoană fac dragoste, zgomote alarmante, puternice, intime. Simte că i se zdruncină echilibrul, de obicei nu stau niciodată în camere alăturate, e una dintre reguli, așa că dă televizorul mai tare.

Mai întâi Vietnamul. Apoi, un desen animat. Butonează, găsește o telenovelă – o femeie se duce spre o alta și o plesnește peste față.

În program apare o pauză și aude un geamăt dincolo de ușă, urmat de o cascadă de reclame. În baie, dă drumul apei calde și adaugă săruri de ierburi aromate. În ultimele săptămâni Margot și-a supus trupul unor grele încercări, dincolo de extremele atinse anterior. Stresul care o apasă e exprimat prin gesturi altfel obișnuite, felul în care se tot uită la ceasul de la încheietura mâinii, să vadă ce oră este sau cum duce absentă furculița la gură. E conștientă cât de extraordinar acționează trupul asupra minții și ce-i face mintea trupului, fiecare încercând să-l convingă pe celălalt că-i în control.

Unele zile e conștientă că trupul ei arată ca un cimitir privat, degetele de la picioare pline de bătături, capul care o doare rău din cauză că și-a tot strâns părul la spate, în toți acești ani, genunchii deformați și totuși, dac-ar fi știut ca tânără femeie cum va fi viața ei, tot nu i-ar fi păsat, ar fi dansat oricum.

Se lasă să lunece în apă, își sprijină capul de marginea căzii. Sunetele de alături iau o nouă formă, mai înăbușite și totuși mai amplificate, mai intense tocmai din cauza lipsei de claritate. Își îndeasă două bucăți de vată în urechi, așa că vocile dispar. Cu ani în urmă, cu Tito, el deschidea întotdeauna ferestrele când făceau dragoste.

Se trezește peste un timp, cineva o strigă pe nume de dincolo de ușă, „Margot, Margot, Margot!“ Deschide ochii, se ridică în șezut în cadă și apa face vălurele-n jur. Simte miros de țigară, știe imediat cine e.

Își scoate vata din urechi și-i spune:

– Erik, visam la anii cei mai buni.

Dar era Rudi, nu Erik, intrând cu un halat de baie-n mână. I-l întinde. Ea se ridică și Rudi o înfășoară în halat și o sărută pe frunte. În spatele lui Rudi stă Erik, fumând. Se simte cuprinsă de-un val mare de căldură, acești doi bărbați atât de frumoși, care o răsfață.

Am telefonat, îi spune Erik, trăgând cu sete fumul din țigară, dar n-a răspuns nimeni. Rudi se temea că te-ai înecat.

Jagger încerca să-mi spună că se simțise ca pe altă lume în timp ce urmărea baletul – nu voia nici băutură, nici chitare, nimic altceva. (Puteam s-aud cum îi trosnesc oasele în timp ce Marianne îl târa afară.)

Omul de la pupitru cercetă, deschise larg brațele și-mi spuse că avea două țevi de scurgere roșii, care mi s-ar potrivi la perfecție.

În discotecă te orbeau luminile. Am luat un separeu, am comandat o sticlă magnum de șampanie și ce-am mai râs! Lara era cea mai caraghioasă dintre toți. Este conștientă că-i atrasă de Erik, dar spune totuși că buzele mele sunt senzuale până în punctul în care ating iresponsabilitatea! I-am zis că

mă însor cu ea. O glumă, spusă de ea, despre o infirmieră franțuzoaică: „Întoarce-te, domnule, trebuie să te-nțep!“ Pe urmă, când ceilalți dansau, s-a aplecat, cu părul lung măturându-mi pieptul și-a început să-mi gâdile biluțele în văzul tuturor!

Bunică-său era din Moscova, dar emigrase înainte de revoluție, făcuse avere, după cum ne povestea ea, vânzând agrafe de hârtie. (Această țară nebună!) Are acum patru case și, ce-i mai bizar, șase bazine de înot. Mi-a șoptit că-i place să înoate goală, ca și cum n-aș fi ghicit asta! Era atât de beată încât mi-a spus că-i venise ideea unui balet nud – *Orpheus* coboară (!) – se ridică cortina pe muzică plăcută de violoncel, lumina difuză a lunii și apar penisuri care se mișcă peste tot, pe scenă. I-am spus c-aș dansa așa ceva, doar că n-aș vrea să-mi învinețesc coapsele. Când i-am explicat gluma, (proasta!) și-a vărsat băutura pe partea din față a rochiei.

Mi-a zis că vede viața ca o pâine, da, iar sexul este (cel puțin) drojdia care o face să crească.

RosaMaria a apărut în ușă. Am recunoscut-o imediat. O rochie roșie de mătase, un trandafir alb în păr. Erik mă tot înghiontea, în timp ce ea traversa încăperea-n fugă, spre mine, cu brațele deschise. Am ridicat-o și învârtit-o prin aer și un picior de-al ei a agățat fața de masă. Am tras-o în jos cu cea mai perfectă grație, în timp ce se rotea încă și pe urmă m-a sărutat.

Toată lumea ne privea, mai ales Erik, în timp ce ieșeam afară, pe verandă. Noaptea era caldă și se auzeau greierii cântând. „Povestește-mi absolut tot“, i-am cerut eu. Dar ea voia să vorbim despre mine, despre succesul meu, despre anii care au trecut. Am implorat-o și, după multe rugăminți, mi-a

spus că, după ce s-a întors în Chile, în 1959, s-a măritat cu un tânăr ziarist cu o ascensiune rapidă în politică, ucis într-un accident de automobil. S-a mutat la Mexico City și asta a fost tot. A dansat timp de șase ani, până când i-au cedat gleznele. Mi-a zis că i-ar plăcea să danseze cu mine încă o dată, totuși a fost suficient de deșteaptă să-și dea seama c-aș face așa ceva numai de dragul ei.

Erik și-a făcut apariția cu trei pahare de șampanie și am toastat. In final, RosaMaria a fost încolțită de-un chipeș scriitor mexican cu părul cărunt. N-o mai scăpa din ochi. Ne-am urat noapte bună, în timp ce-și ștergea o lacrimă.

Vocea lui de bariton ca un rașpel, fața lui dură, părul căzut peste ochi, când s-a trezit pot spune că nu mai știam cum îl cheamă, deși îmi aminteam că-mi zisese că era uimit cum de pot trăi atât de epuizant. Toată ziua o petrecusem făcând sex, repetând, din nou sex, repetiție urmată de sex (o dată în timpul pauzei).

S-a dat triumfător jos din pat, mi-a făcut un ceai, cu cinci bucăți de zahăr, și a dat drumul la apă fierbinte în cadă, una cu gheare de leu și accesorii lucioase de alamă. S-a așezat pe margine și a aruncat în ea un pumn de săruri parfumate. Cu multă precizie. Am plecat imediat după aceea și tot nu-mi pot aminti numele lui.

Erik mi-a lăsat un mesaj la recepția hotelului. „Ești un rahat", cu un scris foarte tremurat.

Regretați ceva, domnule Nureiev?

Când totul va fi spus și făcut, nu voi schimba nimic din tot ce-am spus și făcut. Dacă privești în urmă, nu vei face altceva decât să te prăbușești pe scări.

Foarte filozofic.

Încă pot citi.

Pe Fifth Avenue se-ntorceau toate capetele după noi, de parcă era un câmp cu floarea-soarelui. Warhol țipa după ei: „Blestemaților!“ pe urmă a făcut semn unui taxi. Urla că șoferul e țigan și că tariful e scandalos. N-a vrut să-i dea omului bacșiș. Șoferul a scuipat afară pe geam, aproape pe pantofii lui Warhol. Andy e un cretin pompos, deși zice că-mi va face într-o zi portretul.

În atelier, ne aștepta o comandă de prăjituri de la cofetăria erotică. Mi-a dat o gogoașă cu gaură și-a încercat să mă fotografieze cu ea. A trebuit să-i smulg aparatul din mâini. Ar fi vândut-o probabil pe mai multe mii de dolari. Fugea prin atelier, încercând să-mi scape și țipa ca un nebun, îmbrăcat cu pantalonii lui de-un verde smarald.

A ajuns până-n camera din spate, unde se aflau două zaruri imense, negru cu alb. Pe fiecare din cele șase părți erau inscripționate niște cuvinte. Pe primul: *Tu Eu Ei Noi Nouă Joker*. Pe-al doilea: *Fut Sugi Pupă Deget Labă Joker.* Ideea e să rostogolești zarurile ca să formezi propoziții. *Noi Deget. Tu Sugi. Ei Pupă.* Cu Jokerul fiecare face ce vrea. Warhol zice că-i poker uman. Mai zice că permutările sunt fără număr, dar că e nevoie de cel puțin opt oameni ca să-l joace, pentru că altfel e plicticos.

I-am zis c-ar trebui să facem o coregrafie a jocului. A urlat încântat: „Asta e, asta e!“ și-a mâzgălit ceva în carnetul de note. Măgarul va folosi ideea într-un film (fără să spună că ideea mi-a aparținut).

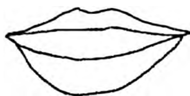
Când am plesnit-o, sunetul a reverberat prin toată galeria, până pe Fifth Avenue. La urma urmei, mă tot pisa la cap

să-i dau un autograf și eu încercam să privesc tablourile. A apărut proprietara galeriei, dar am fost de neclintit. M-a usturat palma vreo cinci minute. De fapt, aș fi vrut mult să-i cer scuze, însă n-am putut.

Gillian zice c-ar trebui să-mi scot prăjina totemului din fund, că venise timpul să mă maturizez. Am concediat-o și s-a mirat: „Din nou?“ continuând să-și vopsească unghiile de la picioare cu un roșu aprins.

Slavă Domnului că fata pe care o pălmuisem aspira să devină balerină și n-a vrut să se ducă la poliție de dragul carierei ei, deși Gillian era fermă pe poziție, spunându-mi că trebuie să pregătim niște măsuri de apărare, în caz că apare ceva în ziare.

Desenul sugerat:

Pentru saltul printre buze am avut nevoie de șase mașiniști ca să nu-mi rup oasele. *The Post* a scris c-a fost cea mai uimitoare ieșire din scenă văzută vreodată într-un balet. (Un rahat bineînțeles.) Fotografia fusese luată de-un prost care mă prinsese cu spatele arcuit, ieșit din secvența de pași. Oricum, publicul s-a extaziat și-a izbucnit în ropote de aplauze. (Polanski, Tate, Hepburn, Hendrix erau acolo.)

Recenziile au fost bune, cu excepția lui Clint, care a scris că era o concepție bolnavă. (Măgarul!)

La cronica mondenă a apărut o relatare sub o fotografie cu mine și cu Hendrix. „Rudi și Jimi fac piruete.“ Unghiile îi

erau negre (poate de la sânge) din cauză că apăsa atât de tare corzile chitarei. La club, a dispărut într-un nor de fum de marijuana și a apărut după un timp pe ringul de dans. Eu eram înconjurat de o duzină de femei, care se tot roteau în jurul meu. Ni s-a alăturat un băiat negru, înalt, cu haină de piele și ghete de motociclist. Am ieșit amândoi în curte și atunci a început petrecerea.

Mi-am aniversat ziua de naștere numai ca s-o dau repede uitării. Treizeci și unu de ani. Margot mi-a cumpărat un pocal frumos de cristal și Erik mi-a dăruit un ceas Gucci. Tot ce-mi doream era să mă plimb pe plajă. Stelele de deasupra St. Bart arătau aproape la fel de strălucitoare precum cele de deasupra Ufa, când mă duceam să pescuiesc pe gheață, cu atâtea secole în urmă.

Cizme din piele de leopard! Până sus, pe coapse! Ca Twiggy! In culise mi-au spus că erau delicios de periculoase. La *Le Bar* n-am putut să mă mișc din cauza multiplelor erecții. Mă uitam pe furiș la un băiat, mi se părea că sunt două persoane diferite într-una, un Janus, privit din dreapta avea o față frumoasă, dar, din stânga, avea o cicatrice hidoasă. Dimineața, băiatul încerca să-ntoarcă partea frumoasă spre mine, plictisindu-mă, așa că i-am tras un șut și l-am dat afară.

Mama spune că zăpada căzută peste Ufa înăbușă toate celelalte zgomote. Tamara zice că vrea să mă-nțeleagă, viața mea, dar e atât de proastă, încât ar putea ea s-o facă vreodată? Nimeni nu poate.

Erik se plânge că scot pe gură tot mai mult rahat în fiecare zi. Ca si cum el n-ar face-o! Mai zice c-ar trebui să fac un

singur lucru pe care-l cunosc bine – anume să acționez în spațiul meu, pe scenă.

Detestă ideea mea că dansul face lumea să fie mai bună. *E o prostie sentimentală*, în opinia lui. Aș vrea să fac o declarație despre frumusețe, dar Erik (care-și petrece timpul urmărind știri din Vietnam și Cambodgia) zice că dansul nu poate schimba nimic pentru călugărul care și-a dat foc și nici pentru fotograful care l-a urmărit prin obiectiv.

„Tu ți-ai da foc pentru crezul tău?“ m-a întrebat el.

Și eu l-am întrebat dacă și-ar ține degetul pe declanșator, dac-aș arde în fața lui. Inițial, n-a zis nimic, dar apoi a izbucnit: „Sigur că nu!“

Ne-am tot ciondănit până când a pornit alarma ceasului. I-am spus că-mi dădusem foc cu mult timp în urmă, cum de nu-și dăduse încă seama de asta? A oftat și mi-a întors spatele, spunând că-i e silă și că e obosit de toate aceste lucruri, c-ar vrea numai o căsuță la mare, în Danemarca, unde să poată sta și fuma și cânta la pian. Am trântit ușa, zicându-i să se ducă dracului.

A zbierat după mine: „Da, ar fi de preferat!“

Am replicat că, sigur, nu i se va mai cere un bis.

Apa nu înghețase încă, iar sărurile Epsom dispăruseră. Aș fi vrut să arunc micul frigider afară, pe fereastră. Singurul lucru care m-a făcut să renunț era mulțimea de fani din stradă.

Margot tot amenință că se va retrage. E foarte conștientă cât de puternice sunt de exemplu, Bettina, și Joyce, chiar și Alexandra, poate chiar și Eleanor. Totuși, orice parteneră mă face să revin la Margot, la magnetismul ei. Mi-a spus la telefon

că-i distrusă. Pe de o parte, zice că Tito are nevoie de ea. Pe de alta, că are nevoie de bani. (Și-i e teamă că îmbătrânește.)

Erik are dreptate, deși am urlat la el și i-am aruncat un ghiveci în cap, greșind pe puțin ținta. Probabil că da, am dansat îngrozitor. *Futu-i!*

S-ar putea să mă vindece noul maseur. Mi-a spus că sunt niște noduri vitale pe trup, pe unde poate fi eliberată tensiunea. Că o poate dirija spre alte direcții, de unde se risipește. (Cu siguranță, m-am simțit relaxat când am stat la plajă, după ce-am făcut un turneu prin șase țări în numai paisprezece zile.) Emilio are cele mai puternice mâini pe care le-am cunoscut vreodată.

Am început să urăsc ovațiile în picioare din restaurante, cât infantilism!!

Victor e nebun și vulgar și drăguț, un dezastru pe două picioare (halat de mătase și pene de struț) și nimeni până la el nu m-a făcut să râd atât de mult. Tema petrecerii organizate de el: Nureiev. Zicea că toți coaforii din New York erau superocupați, că însăși Diana Ross trebuise să dea mită ca să-și poată face părul. (Mai târziu, ea însăși mi-a spus că sunt divin așa cum, de fapt, sunt eu.)

Beat, Quentin Crisp mi-a șoptit la ureche: „Sunt mult prea mult bărbatul oricărui bărbat ca să fiu singurul bărbat al unui bărbat“. (Sunt sigur că-și însușise spusele altcuiva.)

I-am spus că, dacă vrea să-și continue cariera, ar trebui cel puțin să sărute broscoiul. Putea fi auzită cum se

jelește în fața sălii de repetiții și cineva a venit în fugă să-i ofere o țigară. Gillian i-a spus că o țigară oprește lacrimile oricui. Un gând: pachetele ar trebui vârâte fără jenă în orice gaură a unei femei isterice, balerină, iubită, contabilă, ajutoare pe scenă, agentă de vamă etc.

Spectacolul a fost plin de greșeli. Teribil. Mișcarea, un rahat pur. Tipul n-ar putea coregrafia nici măcar o orgie latină. Ar fi trebuit să am o intrare incendiară în scenă, ca și cum ar fi fost începutul lumii. Să deschid larg ferestrele trupului și să construiesc misterul de-acolo.

Broadway, în primul rând. Show-ul un rahat, dar Erik zicea că nu putem pleca, oamenii ar începe să bârfească. Am pretins că mă doare măseaua și-am plecat, dar am revenit pentru petrecerea care a urmat. Actorul, interpretul personajului principal, m-a întrebat dacă-mi trecuse durerea, așa că l-am mușcat de braț și i-am spus da, părea că trecuse.

A stat toată seara cu un bandaj înfășurat pe braț și cu mâneca suflecată-n sus.

Gillian m-a întrebat cum de mai puteam dansa după sex și tot ce-am putut să-i răspund a fost că nu puteam dansa fără să nu mi-o pun. (Doar că mi-aș fi dorit ca pauza să fie mai lungă!)

Patrick se-nțeapă între degetele de la picioare pentru ca nimeni să nu vadă urmele. Inainte să intre-n scenă, se taie la deget și presară sare în rană (o agonie groaznică) ca să se trezească din amorțeală.

In barul din colțul de pe Castro am stat agățat de balcon în timp ce băiatul a tras fermoarul și-a executat un mic

miracol. E la fel de înalt ca Erik și la fel de blond. Aproape mi-am dislocat un mușchi din umăr, atârnat atât de mult timp. I-am propus să intrăm în hotel și să dormim puțin.

Statueta de Canova: 47 000 de dolari (doamna Godstalk!)

Warhol zice că petrecerile pregătitoare pentru cea de-a treizeci și doua aniversare a zilei mele de naștere vor arăta ca ultimele zile ale Imperiului Roman. A comandat un suspensor roșu din vinil pentru ocazie, pe care vrea să-l pună peste pantaloni.

Nu mă pot abține să nu cred că se va pierde în obscuritate. Moda lui e pe cale de ducă. (Când stai pe lângă el, e ca și cum ai inhala una din acele ridicole capsule cu nitrat de butil folosite drept stimulent.)

La acea petrecere, după petrecere, nudurile sculptate-n gheață au început să se topească. A fost și un tort sub formă de fund - cu gropițe din marțipan și decorat creativ cu fondant. Am suflat în cele treizeci și trei de lumânări (una să-mi poarte noroc) și, exact în clipa aceea, Truman Capote a sărit pe masă învelit într-o pelerină, și-a aruncat părul alb pe spate și și-a vârât fața-n tort, apoi s-a ridicat și s-a prefăcut c-ar fi prins un fir de păr pubian în dinți.

Victor a leșinat de epuizare și a fost dus repede la spital. In scurt timp a apărut în Studioul 54 cu o branulă înfiptă-n braț. Trăgea stativul de perfuzie după el pe ringul de dans, sub luminile stroboscoapelor. Toți cei prezenți s-au pornit pe aclamații, aplauze și fluierături.

Victor s-a înclinat în fața lor, s-a dus într-un separeu din colțul cel mai îndepărtat, și-a reajustat branula și a încercat să le ofere tuturor un pahar, înainte să leșine din nou. (Cred că i-ar fi plăcut dac-ar fi putut să vadă cum era cărat în brațe de nimeni altul decât Steve.)

Margot zice: „Las-o mai moale!"

I-am spus că nenumărații mici diavoli (sexul, banii, dorința) nu înseamnă nimic comparativ cu îngerul dansului.

Se pare că Sașa a căzut lat în parc. Atac de cord. Am stat până seara târziu, i-am trimis pe toți acasă, am dansat ca pe vremuri să-l păstrez viu.

In peregrinările mele am ajuns într-o curte unde ultimul fierar din Paris punea potcoave primului cal din acea zi. M-a lăsat să mă așez pe zid și să mă uit. Ținea piciorul calului în mână și scântei zburau de jur împrejur.

Telegramă și flori pentru Xenia.

Futu-i! Glezna pare că cedează sub mine. (Sașa, în urmă cu atâția ani: „Ce-i, Rudi, nu mai ești prieten cu trupul tău?") Emilio mi-a zis că am nevoie de trei luni ca să-mi revin. În exact patru zile voi arunca cârjele în Central Park.

(de fapt în trei!)

Două săptămâni lungi de recuperare pe St. Bart's. Niciun telefon, nimic. Atmosfera era atât de încinsă încât stropii de ploaie se evaporau înainte să atingă suprafața mării. Din

copaci se înălţau nori de fluturi galbeni. Lumea e departe şi meschină.

Localnicii se scoală-n zori să-şi îngrijească straturile cu flori. Erik zice că oamenii bătrâni trăiesc mai bine decât florile – au chiar mai puţine lucruri de făcut şi se pot duce la umbră când vor. (Cât de ciudat să spui aşa ceva!)

După cină a vomat în baie. Mâncare contaminată, a zis el. Camerista a curăţat după el. În baie erau sticluţe cu medicamente împotriva durerii. În pat am stat spate-n spate. Scrâşnea din dinţi şi dădea din picioare. Dimineaţa, storceai cearşafurile de sudoare.

O fotografie a Tamarei. Cu sânii grei, trunchiul îndesat, picioare scurte, cât de rusoaică a devenit.

Douăzeci şi patru de repetiţii în loc de douăsprezece. Emilio tot înlocuieşte greutăţile şi îmi măsoară în fiecare zi muşchii. Ne plimbăm pe stradă, eu cu greutatea legată de gleznă. Mersul puşcăriaşului. În scurt timp voi dansa din nou. N-a mai văzut pe cineva să-şi revină atât de repede.

Am făcut masaj toată dimineaţa. Extensii ale picioarelor. Răsuciri ale torsului. Tendoane. Mai ales coapse şi gambe. Îmi lasă picioarele să atârne pe marginea mesei ca să prevină cârceii şi se supără dacă încerc să citesc o carte întins acolo.

Zice că poate spune subiectul unei cărţi numai trecându-şi palmele peste coloana mea vertebrală.

Poate că piciorul e acum mai puternic decât oricând. La Verona, sub stele, mulţimea a ovaţionat în picioare timp de douăzeci de minute, desi începuse o ploaie uşoară. Niciun

cuvânt de la Erik. *The Chicago Sun-Times* scria că arată palid și, atunci când s-a retras, anunțul a fost de gripă intestinală.

Margot a făcut socoteala că am dansat împreună, în total, aproape 500 de spectacole și zice că, la naiba cu toate, va continua s-o facă, încercând să atingă 700, un număr norocos!

Remediul lui Emilio împotriva insomniei: Toarnă apă rece pe încheietura mâinii, șterge-o ușor c-un prosop, întoarce-te în pat, încălzește-ți mâinile băgându-le la subsuoară.

Cu siguranță, ultima noastră ceartă. Toate piesele din porțelan au fost sparte, cu excepția ceainicului pe care Erik l-a ferit, lipindu-l de abdomen. Și-a aprins o țigară în prag, cu ceainicul încă în mâini. Când am plecat, i-a dat drumul fără nicio urmă de emoție. *La revedere*. Un dureros și final bun-rămas.

Gillian zice că era ceva inevitabil. Am trântit receptorul. N-am nevoie s-aud asta. Margot e cu Tito în Panama. Niciun răspuns. Victor a venit cu avionul să-mi țină de urât. Mi se-nvârte capul.

Am încercat să vorbesc cu mama, dar n-a funcționat nicio linie telefonică.

A început cu eșarfele, în culori sumbre, cumpărate dintr-un magazin Missoni de pe rue du Bac, și de-a lungul anilor a ajuns să-i cunoască atât de bine pe proprietari, încât deschid special pentru el duminica dimineața. Eșarfele devin tot mai aprinse, cu imprimeuri tot mai bogate, până când ajunge să fie atât de bine

cunoscut încât ele servesc drept reclamă, nu le mai plătește, unele din ele trimise-n secret acasă, surorii și mamei sale, care le găsesc țipătoare și vulgare. La Londra, pe Savile Row, croitorul îi face o tunică cu guler înalt, în stil Nehru, nu prea deosebită de cea purtată-n școală, cu excepția faptului că e din cașmir și îi place să glumească spunând că exact așa se simte el în ea - *cash-a-mear* – despărțit în trei cuvinte accidental puse cap la cap. La Viena, cumpără un candelabru din sticlă de Murano, în stil rococo, cu cincizeci și cinci de becuri și douăzeci de rezervă. La Cairo, găsește o pereche de papuci persani antici. La Raizon, îngenunchează pe covoare țesute pentru el de un marocan orb, căruia îi spune povestea coregrafului din Leningrad, care ascultă cum scârțâie podelele. Marocanului îi place povestea atât de mult încât o spune altor clienți și povestea capătă avânt, se schimbă pe măsură ce-și croiește drum prin saloane în întreaga lume, spusă și respusă, coregraful devenind un balerin din Moscova sau un muzician siberian, chiar și o balerină unguroaică surdomută așa că, peste ani, aude din nou povestea distorsionată și atunci bate cu pumnul în masă și îi șochează pe toți când începe să strige: „Rahat! Ce mai rahat! El era din Leningrad și numele său era Dmitri Iahmennikov!“

Cumpără etajere antice și mese rabatabile din Anglia. Obiecte de sticlă românești vechi de sute de ani. Un serviciu de masă imperial din Austria. Un pupitru rabatabil din Argentina. Vitralii dintr-o biserică bavareză. Cruci de fier aduse prin contrabandă din

Cehoslovacia. Crucifixe confecționate de un artist din Vatican. O oglindă tăiată într-un desen complicat, din Chile, pe care o dăruiește unui mașinist din Santiago. Achiziționează o compoziție muzicală scrisă de mână în anii 1930 pentru Vera Nemtcinova, o studiază până târziu în noapte, învățând singur cum să citească notele, cum să le îngâne, când suferă ocazional de insomnie. Comandă hărți făcute de-un emigrant sovietic din Mexico City, cu Republica Bașikiria ferm așezată-n centru și cu orașul Ufa găsindu-și în final locul în cartografie. Câte o hartă pentru fiecare dintre locuințele sale așa că, în final, ajunge să aibă șapte, un număr care-i poartă noroc. Hărțile atârnă în rame aurite, acoperite cu o sticlă specială, nereflectorizantă. La Atena, cumpără un tors roman din marmură din secolul I, al lui Diadumenos din Polykleitos, ușor ciobit în zona coastelor. La ferma sa din Virginia, are o vitrină unde sunt etalate sculpturi prețioase din Ghana. Cumpără poantele Olgăi Spessivețeva, le arată meșterului de la Covent Garden, care creează o nouă cusătură pe baza lor. Pe Madison Avenue, din New York City, se târguiește pentru un tabou de Charles Meynier, *Înțelepciunea apărând tinerețea împotriva iubirii.* Cară el însuși tabloul în apartamentul din Dakota, decât să plătească pentru transport câteva sute de dolari în plus.

Acordeoane vechi, viori, contrabasuri, balalaice, flaute, viole, un pian mare din mahon de la William Knab and Co.

La Stockholm, cumpără o vitrină cu amoniți rari, fosilizați. La Oslo, un bufet confecționat de Georg Kofoed Mobelfabrikant. La Roma, desface paravane chinezești de hârtie, înfățișând scene de război pe-un fundal cu bâtlani, copaci și temple. Sunt expediate la casa sa de pe insula Le Galli, de lângă Capri. Face o călătorie anume la Nisa, ca să cumpere o serie de fotografii cu Nijinski, astfel încât să-i poată studia mișcările, să-i retraseze pașii, care n-au fost niciodată descriși în cuvinte. De la Praga comandă niște abajururi din sticlă făcute artizanal. O femeie din Australia, care are un anticariat, îi trimite un șir de ediții princeps ale maeștrilor scrisului, majoritatea ruși. Salvează un ceas antic dintr-un magazin din Singapore. Din Noua Zeelandă achiziționează o serie de măști tribale. In Germania, cumpără un set de farfurii întinse, folosite de kaiser, porțelan fin mărginit cu aur. Din Canada cere un scrin din cedru, fiindcă nu-i place să folosească naftalină și a auzit că există o anume pădure, unde se găsește cel mai bun lemn de cedru. Are flori aduse special din Hawaii la locuința sa din Londra. Și, în Țara Galilor, unde există mare respect pentru formă și meșteșug, primește un trenuleț făcut pentru el de Llewelyn Harris, un artizan din Cardiff, modelele arătând atât de reale, încât atunci când le pune pe podea, își aduce aminte cum stătea pe deal la șase ani, așteptând să sosească trenurile în gara din Ufa.

CARTEA A TREIA

După ce muzica irezistibilă dispare, trebuie să te înveți cu apa care picură la robinet.

JIM HARRISON,
Teoria și practica râurilor

I

NEW YORK 1975

E una din străzile alea fără suflet, pe care le găsești în unele părți ale orașului, unde lumina e încă afectată de întunericul de azi-noapte și, după-amiaza târziu, te simți ca și cum s-ar fi dat stingerea și ce gunoi a mai rămas din ziua aia se duce de-a dura printre porumbeii cenușii de pe gardurile de plasă, traficul e sugrumat și atmosfera plină de gaz de eșapament, iar prăvăliile de pe margine sunt întunecate, murdare și mânjite cu funingine, Eleventh Street și C., Lower East, unde totul miroase urât și a sinucidere, dar Victor îl ignoră, înaintează pe trotuar cu mersul lui mai mult ca un dans, care începe din dreptul umerilor, cu o rotire simetrică pe care nici măcar negrii n-o fac perfect, urmează un scuturat prelungit al unuia din ei, după aceea al celuilalt, ca și cum ar fi fost legați prin fire nevăzute, mai întâi stângul, pe urmă dreptul, deși nu numai umerii, rotirea coboară spre piept, în dreptul coastelor, prin restul trupului, în jos, până la degetele de la picioare – „Domnul m-a făcut scund ca să sug pixu' jucătorilor de baschet fără să-mi rup genunchii!“ –, apoi mișcarea urcă din nou în sus, spre șolduri, nimic flagrant, nu-i nevoie să atragă atenția, mersul

însuși e-un omagiu adus vintrelor, așa că, dacă stai pe-o treaptă de piatră, trosnit de droguri sau de băutură, sau de ambele, te poți uita în sus, prin tot gunoiul ăla, numai funingine și rahat, plus alte o mie de necazuri de care ai zilnic parte, prea adânc împământenite ca să le mai enumeri, și-l vezi pe Victor cum vine – arătând ca și cum ar fi primul om din lume care știe să fluiere – în pantalonii lui negri strâmți și cămașa de-un portocaliu țipător, cu părul negru, pieptănat spre spate, dinții albi sub mustața neagră și trupul lui mișcându-se în pas de dans, deși nu-i jazz, sau funk, sau foxtrot, sau disco, e pur și simplu Victor, din cap până-n picioare, născut cu acest talent, râzând în timp ce merge, un chicotit care urcă până sus și se termină jos de tot, un râset à la Victor, impulsiv, de parcă trupul tocmai i-ar fi spus un banc despre el însuși și întreaga zi se duce, pe când îl urmărești cu privirea, ceasurile se opresc, chitările se acordează la unison, aparatele de aer condiționat bâzâie ca niște viole, camioanele de gunoi sună ca flautele și tu stai înțepenit pe trepte, iar Victor trece și face semn cu mâna altor pederaști, atârnând în dreptul ferestrelor, toți cu peruci și pene și dorințe, în timp ce el strivește mucul de țigară sau își leagă un șiret sau bate toba pe marginea unei ferestre, folosind un dolar de argint, ca să se audă mai tare și primește drept replică fluierături și huiduieli

Victor, care devenise încă și mai faimos în urmă cu șase ani, după revoltele din 1969 din Sheridan Square, unde fusese arestat pentru violență și nuditate – *violență nudă!* , dar apoi reușise să-l facă pe-un polițai blond, înalt, de la secția din apropiere, să-i facă o labă, astfel că Victor ajunsese repede un subiect de discuție, de amuzament, de urale, când intra prin baruri, băi, odăi din spate ale barurilor orașului

și el trece mai departe, prin propriul său imperiu, făcând câte o plecăciune în dreptul ferestrelor, Victor, care învățase asta la milimetru de la bunul său amic, Rudi Never-Off, cel de neuitat, rămânând plecat, cu spatele arcuit, ridicându-și apoi brațele spre cer, stând nemișcat o secundă, zâmbind și continuându-și drumul printre fâșiile de soare și de umbră, în jos, spre colț, unde-i prăvălia care vinde droguri, trage adânc dintr-un joint cu drăguții băieți portoricani, care-i lustruiesc pantofii cu o bandană albă și el intră desculț să-i spună proprietarului: „Omule, criminalul în serie care ți-a făcut frizura ar trebui băgat la pârnaie“, propriul său păr atât de des și nespălat, lucind în lumina de neon, își cumpără un pachet de Lucky Strikes, toată viața lui un șir de lovituri norocoase, începând de pe străzile din Caracas pân' la cântatul cocoșilor din lumea nouă, viața lui ca tâmplar, apoi chelner, apoi pungaș, apoi zugrav și, după Stonewall, designer de interioare, „Da, îți voi desena interiorul!“, având regula de aur clar în cap, cu cât muncești mai puțin, cu atât ești plătit mai bine, una dintre regulile de bază în New York City și Victor a dovedit de-a lungul anilor că și-a însușit multe din ele, preferata lui fiind cea potrivit căreia, dacă-ți trăiești viața fără să-ți pierzi capul, vei fi tu iubit de toți – una din marile reguli ce guvernează dragostea și sexul înhați tot ce poți și treci repede mai departe fără să te uiți în spate, așa că nici măcar portoricanii nu-l pot reține după ce le-a fumat marijuana, a șters-o din nou, luminând strada vecină și pe următoarea, salutat în timp ce merge-n pas de dans, dealerii scotocindu-se prin buzunare după niște psihotrope, pastile de quaalude, să i le dea pe gratis, spunându-i: „Victore, băiete, să le zici ălora cu sânge-albastru unde să vină să ia un rahat adevărat“, toti dealerii sperând că vor

face un ban mai târziu, în noapte, pentru că Victor e o afacere grasă, poate să mâne multe trupe spre fundătura lor, așa că te-ai putea scula dis-de-dimineață, alături de iubita ta, cu inima cântând și-un teanc baban de verzișori sub pernă. Victor zâmbește, ia pilulele și le mulțumește – *gracias* – unul sau două cuvinte-n spaniolă pe care le folosește, *gracias* și *cojones*, ambele pronunțate în trei lungi silabe – de parcă ar rumega pe moment niște amintiri din copilărie din Venezuela, gunoi, câini, mingi de fotbal rostogolite printre canale colectoare

când Victor avea opt ani, circula un zvon, că o statuie a Sfintei Fecioare s-ar fi scufundat în portul La Guaira de lângă Caracas, crezut de toți orășenii, astfel c-au angajat scufundători de perle s-o caute, dar degeaba, rămânând convinși că Fecioara urma să-și facă apariția într-un an mai pașnic și mai îmbelșugat, așa că, atunci când Victor a fost tras afară din apă, gâfâind nerăbdător după o gură de aer, strângând la piept statuia veche acoperită cu nămol, a fost potopit cu bani și daruri și atunci și-a dus mama și frații în America, lăsându-i o pătrime artizanului care-i confecționase statuia, un fals perfect și, încă de pe atunci, Victor știa că o dorință nu era decât la o aruncătură de băț de una și mai mare

merge tot spre vest, prin Village, trecând pe lângă o târfa care-și leagănă șoldurile ostentativ, pe lângă vagabonzii cu bandane care-și vând ultimele tricouri cu *Occidental Death!*, pe lângă cerșetorii în cărucioare, hipsterii negri, în sus spre Saint Mark's Place, pe lângă fermierii tineri, amețiți de prima lor doză de amfetamină, toate epavele plutitoare ale Americii și, pe Second Avenue, Victor azvârle câteva monede în cana unei tinere drogate, care se uită-n sus la el și vrea să-i spună că n-a mai văzut niciodată o cămașă atât de

frumoasă, ochii ei două pete-ntinse de rimel și el îi mai aruncă un dolar în cana împuțită, dă colțul după un hidrant, traversează Third Avenue, o ia pe scările de la Astor Place, coborând câte trei trepte odată, nu se știe de ce, face cu mâna paznicului din gheretă și sare peste barieră, auzindu-l cum strigă după el: „Hei, omule, plătește nenorocitul de bilet!“ Și Victor îi salută din cap pe ceilalți pasageri după ce se urcă zâmbitor în tren, făcându-le cu ochiul, niciun loc în oraș unde Victor să se simtă singur, nici măcar metroul, în care stă în picioare fără să atingă barele de metal sau chingile suspendate, crăcănat ca să-și păstreze echilibrul, dând impresia că se pregătește în avans pentru noapte. Sare din tren la Grand Central pentru patru țigări și-un cocteil în Oak Room, vodcă și suc de gref, un bacșiș de doi dolari barmanului, „Banii trebuie să se rostogolească, de-aia i-au făcut rotunzi“, și face slalom printre navetiști, cu întoarceri, zigzaguri în jos, pe treptele tapetate de gunoaie, până la toaleta din Grand Central – pentru Victor niciun loc prea plăcut, nici prea neplăcut – deja simte mirosul de urină plutind prin aer. Victor își face apariția pozând ca pe coperta unei reviste, cu țigara ținută-n sus, între degete, trece de oglinzile dreptunghiulare, în care se reflectă o duzină de bărbați aliniați, ca un șir de aperitive, Victor făcând un semn din cap unui băiat cu fața palidă și unui negru, cercetându-i nesigur, să nu fie cumva un polițai sau unul care-i bate sau îi taie pe pederaști, în ultimii ani unii fuseseră înjunghiați, și Victor își bagă mâinile-n buzunare, le dă câte-o pilulă de quaalude, ei se relaxează și-i zâmbesc, înghit pilulele și pe urmă toți trei intră într-o cabină și, repede, se-aud râsete, sărutări, acuplări, decuplări și după douăzeci de minute Victor iese si se spală pe fată, pe gât si la subsuori,

ceilalți bărbați privindu-l conștienți că Victor e printre ei, dorindu-l, fiind geloși, imaginea lor reflectată de șirul de oglinzi, fiindcă o muie de-a lui Victor e foarte apreciată în oraș, ca o emblemă, un autograf, un cordon săltat să te lase să intri într-un bar de noapte, „Hei, sunt un amic al lui Victor Pareci“, deși, dacă-l cauți cu privirea pe Victor, a șters-o deja, genul de om de care ai nevoie tocmai fiindcă nu-i acolo, întotdeauna o roiește-n altă parte, de parcă ar avea heliu-n sânge și i s-ar deschide toate valvele, luându-și zborul undeva unde nu-l poți ajunge

poate în camera de subsol din Anvil sau la ambasada iraniană, unde au loc petreceri grozave cu cocaină sau într-un subsol din Snake Pit sau într-o cameră din Plaza, cu ferestrele spre parc, sau într-un ascensor întunecat din Toilet sau la Algonquin pentru ceai, sau la Pig Parlour din Triangle, sau la masă la Clyde's, sau pe pontoanele putrezite de pe West Side Highway, orașul în toată opulența și mizeria sa îi aparține lui Victor, cunoaște toate străzile, toate bulevardele, portarii, barmanii, fanfaronii, cât îi ia să treacă dintr-o speluncă-n alta și când trebuie s-o facă, Victor nu poartă niciodată ceas, dar știe oricum cât e ora, pân' la ultimul minut, indiferent unde e, cu cine și-o pune, ce bea, nu contează cât e de amețit, de obosit, cât de faimoasă e compania, pentru că poate că-i timpul s-o ia din loc, altfel îl acoperă pânze de păianjen, cine știe ce s-ar putea întâmpla pe stradă, centrul lumii se tot schimbă și treaba lui Victor e să fie în acel loc, „Eu sunt meridianul Greenwich al Tărâmului Pederaștilor!“

și se urcă în expres, numărul 4, spre 59th Street și Lex, străbătând Upper East Side, cu doamnele evreice cu pudelii lor sau pudelii cu doamnele lor, nu poate face deosebirea,

Victor legănându-și fundul ca un nebun când trece pe lângă ele pe trotuar, lovind frunzele de pe jos cu piciorul – cât de bucolic! – se-ntunecă, se-aprind lămpile stradale, iar el fumează trăgând cu furie și apoi suflând nori groși de fum în aer, o altă țigară după ureche s-o aibă la-ndemână, zâmbește portarilor cu mănușile lor albe, gândind că ar putea lansa o nouă modă – Victor, târfa de la ușă, Victor, bărbatul servitor, Victor, bărbatul care te invită să intri! – și lunecă de-a curmezișul holului pavat cu marmură, destul de stângaci, în opinia sa, ia liftul până la penthouse, unde primul cocteil al serii e deja în toi, o chestie înaintea baletului, nu exact petrecerea preferată a lui Victor, el rareori iese așa devreme, dar aceasta e casa unui viitor client, îi fusese recomandat de Rudi, așa că merge fâțâit până la camera îmbrăcată-n mahon, unde rămâne o secundă sub uriașul candelabru și încearcă să-și facă simțită prezența, totuși nicio mișcare nu adie prin mulțime, nicio șoaptă pe deasupra ochelarilor, niciun fel de admirație, niciun fel de larmă, *câtă deziluzie!* Așa că se azvârle, cămașa lui țipătoare plutind printre rochiile negre și papioane, se apleacă să expedieze un sărut exagerat prin aer, dă mâna cu cineva, ciugulește câteva *hors d'oeuvres* de pe-o tavă de argint, chelnerii ușor nedumeriți la vederea lui, întrebându-se dacă Victor e un tip care dă buzna sau o celebritate – felul de om care ar putea trage eșafodajul de sub o petrecere sau ar putea servi el însuși drept eșafodaj –, dar, pe măsură ce Victor își croiește drum prin încăpere, câteva capete se întorc în direcția lui și, încurajat, se-ndreaptă în pas săltat spre gazdă, surprinsă de țipătul pe care-l scoate, „Iubitule!“, pocnește degetele pe deasupra capetelor a trei bărbați cu papion, băutura apare cu o viteză surprinzătoare, vodcă cu suc de gref, multă gheață, și-l ia de braț,

plimbându-l prin mulțime, el e marele Victor Pareci, un amic al lui Rudi, încântându-i pe toți, prinzându-le puțin privirea sau dând mâna cu ei, sau îmbrățișându-i ușor, un salut adevărat, deși în grabă, așa că prietenia lui nu înseamnă vreo responsabilitate, nimeni nu-i forțat să-i vorbească, totuși o fac

cel puțin treizeci de invitații sosesc în fiecare săptămână la apartamentul din Lower East Side, și chiar și poștărița – cu accentul ei dur din Harlem, o frumusețe aspră – își aranjează tura astfel ca prânzul să coincidă cu momentul în care-i aduce poșta lui Victor, îi place să stea alături de el în bucătăria lui luminoasă, să deschidă plicurile împreună, să citească mesajele și apoi să le arunce, „Victor, scumpule, primești mai multe scrisori decât Moș Crăciun!“ Și Victor îi zâmbește și-i spune: „Ah da, dar asta-i pentru că știu unde locuiesc toți băieții răi“

și Victor, mai interesat de aspectele nonconformiste ale petrecerii, știind că, sigur, va da peste ceva scandalos, se desparte de gazdă, îi sărută mâna când pleacă și înaintează spre un grup restrâns – un scriitor care îmbătrânește, un artist tânăr plictisit, o balerină care-ncepe să se îngrașe – cu un semn din cap și-un zâmbet, când se-așază pe podea la o masă scundă acoperită cu cristal și spune: „Mă scuzați, trebuie să mă revitalizez puțin!“ Și scoate o pungută din buzunar, pe care-o deschide cu grijă, varsă conținutul pe sticlă și apoi taie două linii cu lama unui mic briceag, rulează o bancnotă de cincizeci de dolari, aspiră liniile cu putere, se uită în tavan, „Gracias!“ Așterne alte șase linii, pune bancnota răsucită în centrul mesei, „Doamnelor și domnilor, porniți-vă motoarele!“ Și tânărul artist se-apleacă imediat și aspiră prima linie, apoi scriitorul, apoi balerina, care pare

cumva intimidată, dar reușește să tragă mai mult decât ceilalți, în timp ce conversațiile se aud tot mai tare, gazda căutându-l cu privirea și exclamând: „Of, Victor ăsta!“ și rapid aproape toți cei din încăpere se uită în direcția sa, o notorietate delicioasă, sare pe marginea de metal a mesei și se înclină-n fața lor, simțind bucuria gâdilându-i gâtul, energia care-l cuprinde subit, e gata să stea într-un picior pe masă, c-un rânjet lățit pe față, în final sare jos pe podea și primește un ropot de aplauze, știind că a destins atmosfera suficient de mult ca mitul despre talentul lui să se propage mai departe, deși Victor ar fi vrut ca Rudi să fie acolo, pentru că nimeni pe lume nu poate să-și facă intrarea la fel ca Rudi, parcă încărcând imediat atmosfera cu electricitate, Rudi dând drumul la volum, așa că vocea lui se-aude de două ori mai tare decât a oricărui altcuiva

noaptea când Rudi s-a agățat gol de-un candelabru de un milion de dolari, petrecerea la care Rudi și-a ras părul pubian cu aparatul lui Andy Warhol, pentru ca apoi Warhol să-l vândă la licitație celui care a plusat mai mult, ziua în care Rudi a pregătit o masă pentru amicii săi și a turnat puțină spermă în sosul olandez, spunându-le că-i o rețetă rusească secretă, inaugurarea galeriei după ce Rudi făcuse dragoste cu trei băieți într-o cadă cu spumă

fiecare avea o poveste despre Rudi și fiecare spunea una și mai scandaloasă decât cea anterioară – și probabil neadevărată – așa că Rudi era un mit în viață, nu prea deosebit de Victor, promovat cu grijă și protejat de cei avizi de mituri, o viață netrăită cu vreo rațiune-n minte, numai supunere în fața luminii sau a absenței sale, ca o sămânță care se umflă în propria coajă, ambii având nevoie de mișcare perpetuă pentru că, dac-ar sta prea mult în loc, ar prinde rădăcini și

ei la fel ca toți ceilalți, așa că uneori Victor e încredințat că și el dansează, bătând mereu din picior sau scuturându-și capul într-o parte și alta, degetele răsucind capătul mustății sale negre – „Motivul pentru care am mustață, domnilor, e că pot adulmeca cu ea păcatele din noaptea trecută!“ Și înainte să afli mai multe a plecat deja, aproape înaintea lui însuși, ca și cum ar spune: „O, vedeți că sunt acolo!“ și nimeni nu poate rezolva misterul, deși circulă zvonuri că toate mișcările le-ar fi învățat chiar de la Rudi, că e prezent la toate repetițiile, urmărindu-l permanent, ceea ce-i o altă minciună, dar una pe care Victor o lasă să circule fiindcă înseamnă că oamenii vorbesc despre el, vor să vorbească cu el, să fie la fel de nesăbuiți ca el o seară și Victor se conformează, ascultându-i distrat, în timp ce pândește ușa până când vede hainele de blană cărate de servitori, aude pahare ciocnindu-se, scuze prezentate elegant și Victor știe că-i timpul să plece, regula sa, întotdeauna să plece printre primii, în jos pe scări, fără să aștepte liftul și afară, în seara ploioasă, Victor se duce după un cuplu până la limuzina lor neagră, cei doi uimiți când el se strecoară-n spate, așterne o linie pe măsuța barului, femeia e oripilată, bărbatul încearcă să-și păstreze calmul, „Bună seara, vă duceți să-l vedeți pe Nureiev?“ la care Victor îi face cu ochiul, „Desigur că nu, baletul mă plictisește“, și bărbatul face o grimasă îngâmfată, „Ah da, dar ăsta este dans modern“, la care Victor îi răspunde: „Toți homosexuali și dive, nu-i așa?“ Și omul se trage scârbit înapoi, întrebându-se ce fel de creatură se strecurase-n viața lui, ce tot spune despre homosexuali și dive, iar Victor, generozitatea întruchipată, îi oferă doamnei prima linie, în timp ce ea îl privește perplexă, soțul refuză și el, desi nu fără o mică grimasă, asa că Victor trage singur

cocaina, rânjește, presară un pic pe-o oglindă cu coadă și se lungește pe bancheta de piele, îi oferă șoferului care scutură din cap amuzat, nu, mulțumesc, și Victor se pocnește teatral cu palma peste frunte și strigă: „O! Sunt atât de singur!“ Își aruncă pantofii din picioare și le întinde pe scaunul din față, spunând: „Dar, dacă-l vedeți pe Rudi, vă rog să-l salutați din partea mea“, bărbatul o ia ca pe-o glumă și scoate un chicotit lung, făcându-l pe Victor să-l studieze un moment până când, deranjat, omul îi spune: „Asta-i mașina noastră!“ și Victor răspunde: „Sigur că da!“ Și se întoarce spre șofer: „Om bun! Lasă-mă în Black Hills!“ Fără să știe, șoferul e direcționat în final spre apartamentele Dakota cu vedere spre parc și cei doi sunt uimiți nu atât de adresa faimoasă, cât de Victor, de aura lui, de atmosfera din jurul lui, îi dă șoferului o bancnotă de zece dolari, sare din automobil, simțindu-se plin de energie de la cocaină, începe să țopăie, să facă salturi și flutură din mână în semn de rămas-bun celor din limuzină, îndreptându-se spre intrarea marcată de-o placă aurie

prima dată când a venit aici, cu mai mulți ani în urmă, portarul cu uniformă și eghileți l-a trimis la intrarea de serviciu și Victor a făcut scandal până când Rudi a folosit interfonul și a urlat la portar să-l lase imediat pe oaspetele lui să urce sus, acesta dând auster din cap și lăsându-l să treacă, dar a doua zi, când Victor l-a vizitat a doua oară, s-a dus direct la intrarea de serviciu cu capul plecat mult în jos, uimindu-l pe portar, în stilul specific lui Victor pentru că, așa cum zice Rudi, să rămâi incognito e singura cale de a te face cunoscut

și când ajunge sus în apartamentul lui Rudi, pregătirile sunt în toi, e prima seară în care Rudi joacă în *Lucifer* si o

petrecere surpriză va fi organizată în cele șapte încăperi, ultimul loc la care s-ar fi așteptat Rudi, așa că Victor și-a oferit serviciile gratis ca să facă coregrafia serii, să aranjeze florile, ușor înclinate în vazele lor, să plaseze bolul cu caviar în centrul mesei, să schimbe becurile, să așeze scaunele astfel ca să nu fie îngrămădite, să netezească încrețiturile de pe sofalele de catifea, să tragă draperiile ca să ofere priveliște spre Central Park, să împăturească șervetele alături de lumânări parfumate în baie, să lumineze subtil tapetul chinezesc pictat manual, tot protocolul serii, astfel ca petrecerea să meargă unsă ca un drog sau ca un vis, sau ca ambele și Victor aruncă o privire spre personalul angajat în uniforme, se duce spre un alt grup, al organizatorilor, toate femei de societate, pline de bijuterii, de vârstă mijlocie, bogate, puternice, cu vagi urme de frumusețe, pielea bronzată până la culoarea tutunului – ce mai șir de Lucky Strikes elegante! – se înghesuie unele în altele, studiind cu gravitate lista de aranjamente și, când Victor le rupe rândurile, expresia de pe chipul lor exprimă atât neîncredere, cât și ușurare, femeile sunt preocupate, chiar profund, având în vedere că-i în joc reputația lor și exact nonșalanța lui Victor n-o pot atinge vreodată, deși încearcă să-l copieze, în timp ce el țipă fără să se adreseze anume cuiva: „Am rugămintea ca cineva să le arate frumoaselor ăstora calea spre un Valium!“ Și femeile râd, dar Victor știe că ele nu se amuză, că râsul lor semnifică altceva, că femeile au renunțat să mai fie ele la butoane și că acum depind de Victor, s-au transformat în trupele lui – trebuie să le folosească concomitent ca pe niște regine, dar și ca pe niște cârpe – așa că le expediază la bucătărie, unde frigiderul geme de sticle de șampanie, le dă sarcina să-i facă o piramidă de pahare, le umple elegant și rostește: „Să

înceapă bacantele!" Femeile trebuie să ciocnească paharele, să uite tot ce-au făcut rău în trecut, cine a dat cea mai mare petrecere, cine a stat cel mai aproape de orchestră, a cărei mână a fost sărutată de Oscar de la Renta, dar acum astea nu mai contează, Victor se ocupă de toate și, folosindu-și puterea, le spune cât de minunat arată ele în rochiile Halston, cu bijuterii strălucitoare de la Tiffany, machiaj perfect, „Aș da orice numai să fiu în preajma voastră!" Și pe urmă le instruiește cum să supravegheze personalul angajat special pentru eveniment, să-i urmărească pe chelneri, să fie atente ca aceștia să nu șterpelească argintăria și – aplecându-se atât de aproape că-i pot vedea pupilele negre – Victor pare că-i pe punctul să le împărtășească un secret fabulos, face o pauză și le spune: „Doamnelor! Masa pentru banchet are nevoie de un lifting radical!"

când Victor a intrat pentru prima dată în cercul lui Rudi, a fost surprins de numărul de femei coapte care gravitau în jurul lui, dornice să facă totul, unele chiar tunse scurt, băiețește, cu speranța vagă că Rudi le va găsi atrăgătoare, un lucru imposibil, totuși continuau să spere, deși acum, când trupul le e ruinat de vârstă, caută mai mult un fiu pe care să-l răsfețe, un lucru care-i amintește lui Victor de propria mamă decedată, singurul lui regret fiind că n-a fost în preajma ei când a sucombat, undeva prin Bronx, din cauza unei ciudate boli de ficat, Victor în acea perioadă era atât de falit încât n-a fost în stare s-o ducă înapoi, în Venezuela, și de abia peste mulți ani îl însoțea pe Rudi într-un turneu și au făcut o oprire la Caracas, a luat un taxi spre munți și i-a răspândit cenușa la piciorul Avilei, văzând cum se împrăștie în vânt și a fost una dintre puținele dăți când Victor a plâns în văzul tuturor, s-a asezat pe pământ, și-a pus fruntea pe genunchi și

a plâns mai întâi încet, după aceea a urlat de durere, s-a ridicat și și-a luat rămas-bun de la ea, reușind să-l șocheze pe Rudi – o astfel de manifestare intimă de durere –, iar seara următoare Rudi a dedicat spectacolul de la Caracas amintirii ei, împiedicându-se o singură dată, dar redresându-se repede cu o furie elegantă, Victor în spatele sălii, găsind că dansul era un frumos omagiu adus vieții mamei lui, cu toată poticneala, furia, aplauzele, bisul, cortina lăsându-se înainte ca ea să poată dispărea în culise

Victor iese din bucătărie, mimând supărarea, pocnește din degete spre personalul închiriat, în fracurile lor ieftine, cerându-le să se adune, făcând echilibristică cu ei pentru că, deși îi place, simte empatie, chiar îi respectă, știe și ce trebuie să le spună și rapid toate ajutoarele se adună în bucătărie, toți doisprezece, păr țepos și tatuaje ascunse sub cămășile lor cu mâneci scurte, iar Victor nu se mai apleacă spre ei, ci se trage îndărăt cu autoritate, arată grupul de doamne spunându-le: „Cățelele alea stau cu ochii pe noi!“ niciun pic de accent venezuelean, ci numai un fel de *bravado* în voce, ca și cum ar fi fost cel mai important lucru pe care-l aveau ei de făcut pe lume și, dacă nu-l fac bine, îi concediază înainte ca Rudi să ajungă acasă, pentru că știe ce vor ei toți, să fie aproape de Rudi, să poată spune că l-au atins măcar și, ca să se asigure, Victor îi incită și mai tare, li se adresează cu o voce profundă, îi privește drept în ochi, amenințându-i că, dacă lucrurile nu ies bine, îi va spânzura de cocoșeii lor mititei și-i va ciomăgi ca pe o pinata din papier-mâche – *aveți vreun dubiu*? – pe urmă va lua femeile pe rând, le va trece mâneca cămășii lui portocalii prin orificii și le va atârna fără milă în copacii din Central Park unde vor fi zeci de băieți negri dispuși să le violeze, iar ajutoarele cască subit ochii

mari până când Victor detensionează atmosfera, slobozind un hohot prelung care sună gentil, bun, plin de tandrețe și le spune că, dacă se vor descurca, vor mai primi fiecare câte douăjcinci de dolari, poate chiar și niște cocaină și, acum, Victor e conștient că a reușit să-i aibă la degetul mic, că seara a fost pusă pe făgaș ca o piesă de tâmplărie bine cioplită, cuiele la locul lor, picioarele drepte, fiind conștient că, de fapt, făcuse o treabă atât de bună încât ar avea cincisprezece minute la dispoziție să dea o fugă până-n parc, să se ducă până la Rambles

o, la Rambles! Toate siluetele băieților! Toate buruienile călcate-n picioare! Toate fețele vârâte-n muri! Toate bandanele din buzunarele din spate! toate drogurile care fermentau în toate trupurile! ce mai bombonerie de oameni! toate biciurile și inelele și lubrifianții și alte delicii de ronțăit! toate potecile șerpuite! solul moale cu genunchii imprimați în el! luna care răsare în spatele a zeci de copaci diferiți! Johnnie Ramon, cu umbra lui lungă pe iarbă și ah, atât de încordat! da, Victor și Rambles se știu bine și nu numai pentru plimbări prin natură, o dată sau de două ori chiar l-a însoțit pe Rudi acolo pentru că uneori Rudi vrea niște băieți mai duri, pe cei mai aspri, cele mai fierbinți haimanale care putea veni din Bronx și Harlem

dar, în loc de Rambles, Victor optează pentru o doză alternativă de energie, se duce în baie, șterge marginea boilerului cu o bucată de hârtie, așterne o linie, o trage cu mult nesaț, scutură capul și bate din picior și iese ca să răspundă sunetului ascuțit al intercomului apoi țipă-n el „Trimite-i sus!“ și în câteva momente firma de catering e la ușă cu o duzină de tăvi cu mâncare, din care pe unele le trimite spre bucătărie, iar pe restul dă ordin să fie așezate pe masa de

banchet, tot felul de delicatese, multe rusești, felii de nisetru, caviar de Beluga în boluri reci, pate de carne de cal, krendeli, piroști, stridii de Marea Neagră, salate cu carne, Stroganoff, femeile foindu-se aferate pe lângă el, le calmează gustând puțin caviar pescuit pe-un vârf de deget, „Suficient de bun pentru o regină!“ apoi își petrece următoarea oră inspectându-și trupele, femeile supraveghind și ele angajații, și aceștia supraveghindu-le pe ele, totul coordonat acum ca un cântec, așa că Victor poate face niște lucruri pe care trebuie să le facă, înclinând puțin tablourile din salon, mai ales pe cel de Meynier, micuța lui glumă, *Înțelepciunea apără tinerețea împotriva iubirii*, împinge divanul din dreptul ferestrei ca să nu-l atragă pe vreun netot, aranjează scrumierele la distanță de canapelele elegante, ajustează luminile, îndreaptă ciucurii covoarelor persane, aliniază discurile cu Beethoven, apoi și pe cele ale lui James Brown – „Un pic de anarhie muzicală!“ – uitându-se tot timpul la ceas, punând totul la punct până în cele mai mici detalii, faldurile șervetelor, poziția candelabrelor, unghiul pianului, temperatura sosului de ciuperci, așa că Victor se impacientează, bate din picior, încearcă să-și dea seama în ce punct a ajuns spectacolul, dacă Rudi n-a terminat, cât de mult vor dura ovațiile până când se aude intercomul și primii oaspeți ai serii își vor face apariția, așa că Victor se înclină cu generozitate în fața doamnelor din comitetul de organizare, lăudându-le pentru prestația lor excepțională, dă un ultim ordin barmanului, care n-a lustruit suficient paharele: „Fii atent, voi reveni!“ pentru că asta e o altă regulă a lui Victor, să nu fii niciodată primul la o petrecere, chiar dacă se ocupă de toate așa că trebuie să iei liftul în jos și să urci înapoi pe scară-n sus, ușor pe gânduri, aproape

trist, Victor petrecând acum un minut singur, capul rezemat de zidul de culoarea muștarului, respirând profund, simțind cum i se relaxează trupul până la degetele de la picioare, e timpul pentru un cocteil liniștit, undeva în întuneric și anonim, nu un bar gay, și niciun club și niciun cocteil Rambles! undeva unde poate să se odihnească puțin, să-și păstreze energia pentru ce urma și găsește un mic local jerpelit pe 74th cu Amsterdam, se uită ce cântece are tonomatul, se întreabă cum ar reacționa Rudi

s-a întâmplat cu mult timp în urmă, în 1968, când Victor fusese dus la un spectacol de balet de-o matroană mai în vârstă pe care o însoțea, așezați pe cele mai bune locuri de unde puteau să urmărească *Romeo și Julieta,* plictisit inițial, nervos în hainele scumpe, încrucișându-și tot timpul picioarele, întrebându-se cât de mult va dura, cât de repede va putea să scape, după aceea s-a întâmplat ceva, Fonteyn i-a aruncat lui Rudi una din cele priviri care par că schimbă totul în viață, Rudi a ridicat-o-n sus, fața lui Fonteyn arătând superb în lumină și cei doi dansatori au părut că se topesc într-o singură făptură și Victor și-a dat seama că era mai mult decât balet acolo, mai mult decât teatru, mai mult decât un spectacol, era o demonstrație de iubire, o dragoste demonstrată-n public, fără ca îndrăgostiții să se iubească dincolo de scenă, ceea ce l-a făcut pe Victor aproape să se ridice din scaun și să se dea în spectacol, nu de balet, ci să-și miște trupul sălbatic și liber fiindcă era ceva dureros să vezi o astfel de frumusețe fără să fii parte din ea, îi displăcea emoția zugrăvită pe fața lui Rudi, energia sa, controlul său, astfel că, atunci când cortina a căzut, Victor s-a simțit cuprins de-o ură inexplicabilă, dorea să se urce pe scenă și să-l arunce pe Rudi pe jos, însă a rămas nemișcat, șocat că

lumea putea să-i rezerve o astfel de surpriză acesta era un balet, balet! Ca să slobozească un țipăt lung! – și Victor se întreba ce altceva îi mai scăpase, ce altceva îi lipsea din viață și, în foaier, când aștepta la coadă să ia haina de blană a însoțitoarei sale, Victor se simți cuprins de-un val de căldură și apoi de răceală, îl treceau frisoanele și transpira din abundență, trebuia să iasă afară în aerul nopții, unde o mulțime de fete în blugi țipau: „Rudi gol! Rudi gol! Il vrem pe Ru-di g-o-l!" unii dintre fani strângeau la piept fotografii cu Rudi, sperând la un autograf și Victor a trebuit s-o abandoneze pe matroană, a sărit într-un taxi și s-a dus undeva să danseze și să uite, într-un club la etajul opt al unei vechi fabrici, cu lumini orbitoare, băieții plini de droguri, actori faimoși trăgând pe nas gazul ridicat din cârpe muiate-n clorură de etil, miros de marijuana, bărbați în fața oglinzilor cu ochii închiși purtând cămăși negre de pirat, legați la cap, cizme cu catarame, fluiere atârnate la gât, muzica atât de tare încât unii băieți se-nvârteau pe acolo cu sângele curgându-le din urechi și Victor începu să se simtă mai bine după o oră, reintrând în pielea lui, transpirat, asaltat de bărbații care-l doreau, dar apoi, când s-a așezat să bea un pahar de șampanie cu un designer bogat, Rudi și-a făcut apariția la masa lor – „hei, Rudi, ăsta e Victor Pareci" – și Victor a simțit ceva în capul pieptului când Rudi l-a privit, s-au detestat imediat unul pe altul, puteau să-și simtă reciproc fudulia, dar mai puteau vedea și îndoiala, acea mixtură volatilă, foc și vacuum, ambii bărbați știind că semănau și similitudinea îi amăra, după ce ieșiseră din speluncile murdare ale lumii și se cățăraseră în saloanele bogaților, că erau ca marginea zimțată a monedei și că indiferent de câte ori o aruncai în aer ateriza mereu pe margine, că bogații nu

puteau să înțeleagă asta, dar nici săracii și toate astea făceau ura dintre ei palpabilă și s-au simțit ușurați numai după ce s-au dus în colțurile opuse ale clubului, însă după o vreme au început un duel de-a curmezișul ringului de dans, încercând să vadă cât de mulți băieți puteau atrage și Victor era singurul care putea să ia parte la un asemenea duel cu Rudolf Nureiev, pentru că jucau pe terenul lui Victor, chiar dacă Victor era scund și brunet și un venezuelean nu tocmai la modă – „scund adevărat, dar altfel bine dezvoltat în toate cele!“ fusese adorat pe ring cu mult înainte să fie adorat în pat, rotirile din șolduri exagerate astfel că picioarele păreau desprinse de trup, cămașa desfăcută și înnodată ca să-i scoată-n evidență pântecul neted, bronzat și așa a început un război ciudat între cei doi, sub stroboscoape, atmosfera încinsă, bubuitul tobelor și chitara și vocea, până când luminile s-au stins fără niciun avertisment, au plonjat toți subit în întuneric, ceilalți clienți crezând că era parte a rutinei adesea luminile se stingeau, pentru ca oamenii să facă sex dar Victor aștepta în întuneric, scăldat în sudoare, se simțea întreg și complet și invulnerabil în întuneric, auzindu-i pe ceilalți cum bâjbâiau și râdeau și se-mpingeau prin jur și Victor se simțea mândru de abstinența sa, un fel de glorie ascetică, în timp ce încăperea se umplea de gemete și țipete, până când lumina revenea, strălucitoare, luxuriantă, și cine altcineva era acolo privindu-l peste ring decât Rudi, nemișcat și maiestuos și, când muzica a reînceput să pulseze, și-au zâmbit, fiind conștienți că trecuseră cumva o prăpastie, că stăteau acolo amândoi de aceeași parte, știind cu certitudine că nu se vor atinge unul de celălalt, nu vor face sex, în niciun fel și, cu siguranță, nu se vor săruta niciodată și realizarea acestui fapt era ca un balsam, ca o salvă, ca un pact

tacit, n-aveau nevoie de trupul celuilalt, deși erau uniți indisolubil, uniți nu prin bani sau sex sau activitate sau faimă, ci de trecutul lor și acum, după ce se întâlniseră la o răscruce de vânturi, vor căuta un adăpost și Victor a fost cel care și-a croit drum pe ringul de dans, fixându-l pe Rudi tot timpul și dansatorul i-a întins mâna, și-au strâns-o râzând, s-au dus la o masă, unde au cerut o sticlă de vodcă și au stat câteva ore discutând, nu despre lumea din jurul lor, ci despre lumile de unde veniseră ei, Ufa și Caracas, descoperind subit că vorbeau despre niște lucruri dispărute de mai mulți ani din limbajul lor – acoperișuri din tablă zincată, fabrici, păduri, mirosul aerului seara – *Strada mea era potopită de apa care se revărsa din canal! Strada mea nici măcar nu era o stradă! Strada mea putea ca doi câini plouați, în călduri!* – și ar fi putut vorbi astfel, ca și cum s-ar fi privit într-o oglindă, descoperindu-se unul pe celălalt în timp ce se descopereau pe ei înșiși, uitaseră de clubul de noapte, pur și simplu un decor, și au plecat la șase dimineața, urmăriți cu ochii mari și plini de invidie de ceilalți, în jos, pe stradă, să ia micul dejun la Clyde's, Victor rotindu-și umerii, Rudi pocnind din călcâie, soarele sus pe cer, înroșind clădirile depozitelor și abatoarelor din Manhattan's West Side

și, când Victor pleacă din bar și revine la Dakota, fredonând „Du-mă înapoi pe dealurile negre“, petrecerea e în toi, dând peste un turbion de trupuri – ambasadori baletomani coregrafi doctori ingineri staruri de cinema globetrotteri tipi cu pretenții intelectuale făuritori de imagine narcomani boși lipitori milionari păsări de noapte excentrici producători impostori prinți simboluri sexy figuri tragice lachei vampe lingușitori xenofobi slugi zeloși – toți atrași de show sau de zvonul unui show, o mulțime imensă într-un

colț, în jurul Marthei Graham, spunându-i cât de minunat! cât de provocator! câtă imaginație! câtă îndrăzneală! câtă noutate! cât de superb! cât de inovator! și pe fața ei o expresie care spunea că, dac-ar fi vrut, ar fi plesnit vreo sută dintre idioții ăștia și Victor se lansează, se apleacă s-o sărute pe Margot Fonteyn, radioasă, calmă, precisă, întotdeauna prietenoasă cu Victor, deși nu prea îl înțelege, bunătatea ei cu o undă fantomatică în ea, el îi spune că arată delicios! Iar ea schițează un zâmbet, ca și cum ar deranja-o povara tuturor complimentelor și Victor se răsucește pe călcâie și-l salută pe Jagger, înghesuit într-un colț, parcă țintuit de buzele sale, sporovăind cu o blondă al cărei păr parcă îi țopăie pe cap și, alături, Roland Petit gesticulând spre un grup de tineri dansatori și vizavi de Petit tronează Vitas Gerulaitis, jucătorul de tenis, energic și expansiv, înconjurat de-un grup de tineri chipeși – „Spălați-vă pe picioare! le strigă Victor și veniți în cortul meu!“ – apoi îi salută, dând din cap și făcând cu ochiul tuturor celor ce înseamnă ceva, din familiile Ford, Halston, Avedon, Von Furstenberg, Radziwill, Guiness, Allen, Rubell, Capote, Victor transmițându-le zâmbetul său cu voltaj înalt, peste tot prin apartament, dar unde naiba-i Rudi? și Victor își aruncă repede ochii prin salonul plin de haine de designeri și pahare de șampanie, unde naiba o fi? Victor are o presimțire rea, în timp ce-și croiește drum spre dormitorul din spate, unde organizatorii petrecerii s-au plantat în fața ușii, arătând ca niște diplomați implicați în discuții grave și serioase și Victor intuiește natura problemei și le rupe rândurile, deși femeile încearcă să-i bareze calea, dar fără suces și apasă mânerul aurit al ușii, o trântește-n urma lui, o încuie, îi ia o secundă ca ochii să se adapteze întunericului și Victor strigă *Rudi?* Dar nu primește un

răspuns și Victor repetă *Hei, Rudi!* cu un pic mai multă furie și-aude un foșnet urmat de un urlet *Ieși dracului de-aici!* Capul lui Victor țintit de-un papuc, se apleacă și se uită pe furiș spre pat, Victor încearcă să se gândească ce să facă, unde să stea, cum să spună lucrurilor pe nume, dar Rudi sare din pat și începe să țipe: *Ei îmi spun că a fost bine? Bine? Un rahat! Mănâncă toți rahat! Bine făcut e pentru friptură! Au distrus muzica! Au făcut cortina praf! Au distrus totul! Să nu-mi spui c-a fost bine! Lasă-mă-n pace! Asta e o morgă! Ieși afară! Cine a organizat petrecerea asta? N-am mai văzut ceva atât de ridicol! Pițipoanco! Ieși afară!* Și Victor acceptă tirada c-un zâmbet secret, știe că-i prea devreme ca să râdă, încearcă să arate calm, trecând în revistă toate permutările, toată strategia serii, certurile, ovațiile, greșelile, criticile, cât de adânci sunt rănile posibile și, în final, îi spune lui Rudi, *Mda, am auzit c-ai fost teribil astă-seară!* la care Rudi se-ntoarce spre el și urlă *Ce?* Și Victor scutură din umeri, continuă să bată cu piciorul în podea și-i spune: *Ei bine, Rudi, am auzit c-ai fost un rahat cu moț astă-seară, am auzit c-ai dansat destul de prost* și Rudi îl întreabă *Cine zice asta?* Și Victor zice *Toată lumea!* Și Rudi întreabă *Toți?* Și Victor răspunde *Până la unul,* și Rudi se strâmbă ca un sălbatic, dar nu mai zice nimic, totuși, parcă ar vrea să schițeze un zâmbet, așa că Victor știe că poanta a funcționat, că mareea se retrage și nici măcar nu mai așteaptă, descuie ușa, o închide gentil în spatele său și se întoarce la petrecăreți, șoptindu-le organizatoarelor *Nicio rană mortală, iubitelor! Înapoi la luptă!* Și pe urmă vede un tip, strecurându-se prin ușă, cu mâna la nas și falca mișcându-se într-un stil familiar și rapid, el și Victor se-nghesuie într-un colț, trăgând generoase doze de cocaină

a fost odată la un doctor care a rămas uimit de faptul că Victor mai era încă viu, unde mai pui că și sănătos, c-ar fi trebuit să fie mort de mulți ani și Victor i-a spus *Viața unui om, dacă-i bună, durează mai mult decât el însuși*, și doctorului i-a plăcut atât de mult încât a afișat-o pe perete în cabinetul său din Park Avenue, dându-i în schimb două sute de rețete în alb

și, la puțin timp, Victor iese din baie și se plimbă prin jur și atunci apare și Rudi din dormitorul său, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, lunecând prin salon, îmbrăcat cu o cămașă albă, frumoasă, cu guler lung, blugi albi strâmți, pantofi din piele de șarpe, fără să-i arunce măcar un zâmbet lui Victor, dar lui Victor nu-i pasă, știe tot ce se poate întâmpla acum, toate capetele se întorc după Rudi și el arată ca fericirea pură pe două picioare, scuturându-și capul ca să-și dea părul din ochi și camera e cuprinsă de un fel de magnetism, Rudi pare că e atras de fiecare persoană de acolo, doar Victor și alți câțiva nu participă la spectacol, stă liniștit un moment, urmărindu-l pe Rudi cu privirea, în timp ce un grup se formează în jurul său, lansat într-o diatribă despre dans ca experiment, toate impulsurile mergând în direcția unei aventuri și sfârșitul fiecăreia însemnând un nou pas în direcția altei creații „Dacă un dansator e bun, zice Rudi, trebuie să încalece timpul! Trebuie să tragă vechiul înainte, spre nou!" Cei din jur aprobându-l dând din cap, fermecați de ce spune Rudi, de accentul său, de greșelile de pronunție și Victor a mai văzut scena de atâtea ori înainte, modul în care Rudi controlează mulțimea, chiar și de pe scenă, modul în care pendulează de la gogomănii până la cele mai profunde lucruri și viceversa, „Doamne Dumnezeule, nu e numai frumos, dar și inteligent!" și lui Victor îi place să

urmărească expresia de pe fețele lor, când Rudi e în plin avânt, e unul din puținele momente de nemișcare din viața lui Victor – să-l urmărească Rudi când se lansează și, desigur, fară să clipească, Rudi sparge șase pahare la rând, aruncându-le în șemineu după care începe să cânte o piesă de Chopin la pian, un studiu, toată lumea redusă la tăcere și când termină strigă „Să nu bateți din palme!" și toată lumea știe că Rudi are nevoie de laude, dar le și urăște în egală măsură, pentru el, viața fiind un șir neîntrerupt de eșecuri, singurul mod de a merge mai departe e să fii convins că n-ai atins niciodată perfecțiunea, așa cum Rudi a spus-o odată „Nu e vorba că mie îmi plac dificultățile, nu, dificultățile mă iubesc pe mine"

Victor l-a văzut odată pe Rudi în cabina sa din Paris, înainte de-un spectacol cu *Corsaire;* în timp ce Emilio îi făcea masajul de încălzire Rudi era întins pe masă, trupul perfect sculptat, dur, alb, vânos, un trup care te făcea să te uiți cu dispreț la al tău, dar ce l-a surprins pe Victor n-a fost numai fizicul lui Rudi, ci faptul că acesta avea un pupitru special în fața mesei de masaj și citea o carte cu autograful lui Beckett – *Pentru Rudolf, cu cele mai bune urări, Sam* – și Rudi învăța pe de rost bucăți întregi din carte și, mai târziu, tot în acea seară, la o cină la Ambasada Austriei, s-a ridicat și a interpretat o scenă despre pietrele din buzunar și pietrele din gură, citând perfect, silabă cu silabă, fiind foarte aplaudat și, pe urmă, în drum spre casă, s-a îndreptat cu pas grăbit spre Sena spunând cum începuse să creadă că nu ar trebui să existe unitate în artă, niciodată, că perfecțiunea o mumifică, că ar trebui să fie puțină sfâșiere, o ruptură, ca la un covor persan cu un nod greșit, pentru că asta face viața interesantă – „Nimic nu-i perfect, nici măcar tu, Victore!" Și,

ajuns la malul fluviului, Rudi ia un pumn de pietricele, îi cere pardesiul lui Victor și stă cățărat precar pe zid, lansat într-o altă diatribă, cu brațele larg deschise în timp ce Victor se întreabă ce s-ar întâmpla dacă Rudi s-ar prăbuși în apă, dacă și Sena ar începe să danseze

Victor e încântat să vadă că petrecerea merge ca unsă acum, toată lumea bea și mănâncă, întregul apartament numai un zumzet, Rudi jucând rolul de gazdă perfectă, trece de la o masă la alta, discutând cu oaspeții, propunând mai multe toasturi colegilor săi din corpul de balet, în onoarea Marthei, a lui Margot – „În onoarea dansului însuși!" – și Victor știe că trebuie să țină petrecerea la același nivel, așa că face un salt peste ringul de dans și scoate din manșetă un disc cu *Temptations* și-l așază pe placa rotativă, lasă-n jos acul, butonează și pe urmă dă fuga în bucătărie, unde împarte ordine în stânga și-n dreapta – „Vreau ca toate farfuriile să fie aduse aici în cinci minute! Curățați naibii locul! Duceți-i ceva de băut lui Rudi! Dați-mi ceva de băut! Dați-le tuturor de băut!" Și muzica se revarsă în încăpere, jachetele sunt aruncate pe spătarul canapelelor, picioarele ies din pantofi, cămășile sunt descheiate, toată rezerva se topește cu ajutorul alcoolului, un bărbat gras, cu o pălărie pe cap, se bâțâie lângă aparat, o actriță drăguță își flutură fustele, Mick Jagger se răsucește pe taburelul din fața pianului ca să vadă totul mai bine, Fonteyn își dă capul pe spate hohotind, Ted Kennedy își desface cravata, Andy Warhol intră îmbrăcat cu pantaloni roșii, John Lennon coboară din apartamentul său de la etaj cu Yoko Ono la braț și Victor poate simți toată electricitatea acelei nopți, trupurile transpirate, băuturile ce trec din mână-n mână, țigările înfipte sugestiv între buze și curând un freamăt sexual se simte în aer – „Ei

bine, mulțumesc Domnului pentru asta!" – ca și când locul ar fi fost bântuit de-un afrodiziac, străini, apropiindu-se tot mai tare, femei atingându-și discret brațul, bărbați bătându-se pe umăr și momentul îi insuflă energie lui Victor, în timp ce-l privește pe Rudi flirtând cu diferite grupuri, încărcându-i pe toți cu erotism, bărbat sau femeie, nu contează, Rudi nu vede-n asta decât un fel de calistenie pentru orele care urmează

cu optsprezece luni în urmă, în vacanță la Paris, la un club numit Le Trap, în camera de sus luminată numai de becuri roșii, Victor l-a văzut pe Rudi facând sex oral cu șase francezi la rând, oprindu-se numai ca să mai bea un pahar de vodcă și să-l audă pe Victor lăudându-se că reușise s-o facă cu doi mai mulți decât el, „Ce bucătărie franceză fină! Atât de delicios și fraged!" așa că Rudi a mai tras spre el încă trei francezi și i-a aliniat la perete, „Un adevărat pluton de execuție!" și s-a dezlănțuit asupra lor cu aceeași ferocitate și eleganță folosite-n dans, faima lui pe plan sexual aproape egalând-o pe cea de balerin. Rudi era renumit că, în pauzele spectacolelor, prefera o partidă rapidă de sex și, odată la Londra, a ieșit din teatru, și-a tras pardesiul peste hainele de scenă, și-a schimbat pantofii, a fugit pe stradă-n jos spre o toaletă publică, unde a intrat într-o cabină și a fost arestat după ce acostase un polițist, „Dar nu mă puteți aresta, am spectacol în zece minute", la care polițistul strâmbase din nas spunându-i, „Chiar așa, spectacol!" și pauza dintre cele două acte s-a prelungit timp de patruzeci și cinci de minute, până când Rudi a fost găsit de impresarul lui, Gillian, care a țipat la polițai că toată Anglia îl aștepta pe Rudi și acesta a râs de tot circul făcut de ea, scoțându-i totusi cătușele lui Rudi, care a fugit înapoi la teatru, a țâșnit

printr-o intrare laterală, a dat buzna pe scenă și, înflăcărat de toată tevatura, a dansat strălucit, ziarele afirmând că a fost unul dintre cele mai bune spectacole de-ale lui, în timpul bisurilor Rudi l-a văzut pe polițai în spatele sălii, rânjind, în timp ce Gillian îi îndrepta reverul

și noaptea lunecă mai departe pe panta desfrâului, în timp ce Rudi îi face semn lui Victor și Victor dă aprobator din cap, un limbaj secret, așa că Rudi începe rondul de rămas-bun de la oaspeți, adresându-le mulțumiri, efuziv, binevoitor, șoptindu-le tot felul de fleacuri la ureche, încheind afaceri, strângând mâini, fâțâindu-se de colo-colo, sărutându-l pe Lennon pe obraz, pe Yoko pe buze, dându-i o palmă lui Warhol peste fund, exprimându-și dragostea față de Fonteyn, sărutându-i mâna lui Graham – „La revedere, la revedere, la revedere!“ – spunându-le că are o întâlnire târzie la Russian Tea Room, îi pare rău, trebuie să fugă, „Vă rog să mă scuzați“, o minciună desigur, un calcul făcut cu precizie ca să-i alunge pe toți întârziații și Victor face ordine în urma lui, le dă bacșiș la chelneri, câte treizeci de dolari în plus la fiecare – „Cumpărați-vă ceva frumos, dragi băieți și fete!“ – și petrecerea începe să se destrame, toți se-ndreaptă spre alte cotloane, cluburi de noapte, chiar la Russian Tea Room, unde unii speră că-l vor reîntâlni pe Rudi, deși n-au șansa asta pentru că el și Victor au altceva în cap, coboară scările și fluieră după un taxi – aerul umed al serii prinzându-i în mrejele sale – și pătrund rapid pe un teritoriu nou, sărind din mașină pe 28th cu Broadway, unde calcă pe cuvântul BAIE inscripționat pe caldarâm, Rudi ajustându-și pălăria lui uzată de piele, Victor bate de patru ori asemenea unui cod și strigă „Salutare!“ tânărului care deschide ușa și aruncă banii pe biroul de la intrare, primesc prosoapele,

se-ndreaptă de-a lungul culoarului cu panele din pin, prin lumina scăzută, spre vestiare, unde se dezbracă lăsându-se învăluiți de sunete, pleoscăitul tălpilor goale, apa care picură, şuieratul vaporilor, strigăte și chicoteli la distanță și, înfășurați în prosoape, cu cheia dulapului agățată la gleznă, Rudi și Victor pătrund în inima Everardului, care este în felul său special un balet – unii dintre cei mai mari maeștri ai mecanicii posteriorului din oraș facându-și veacul acolo tipi cu cercei, tipi cu pantofi cu tocuri înalte, tipi fardați, tipi în rochii arătând ca și cum ar fi descins din studioul unde se filmează *Pe aripile vântului*, tipi încă purtând lenjerie soldățească din Vietnam, tipi cu ochelari de aviator, tipi unși cu ulei, tipi care arată ca niște fete, tipi care vor să fie fete, unii cu un început de erecție, alții în plină erecție, unii nefericiți fără nicio erecție, unii stând deasupra jeturilor de apă pentru o clismă rapidă, un țipăt auzindu-se din sala de dușuri și toți făcând sex, niște sandviciuri umane, în camere și lângă arteziene și în cabinele de duș și în saună și în camera cu boilere și în locul unde se țin măturile și în toalete și în căzi, cu pumnii, cu degetele de la picioare, cu cele de la mâini, în grup, în cerc, o adevărată orgie, în timp ce Victor și Rudi pun afrodiziacul în cana de apă, o dau pe gât, aleluia și trăiască pilula de futut, haide! vino! nu contează cum ești! scund și gras! înalt și slab! sărac sau bogat! mic sau mare! (de preferat mare!) și Victor spionează un tip plin de adrenalină și amfetamine, cu o mănușă de box, unsă-n palmă, care zbiară „Veniți aici, sunt o labă din sud!“ Un altul, mai liniștit într-un colț, numai se uită, are verigheta pe deget, o cu totul altă clasă, Victor îi urăște pe cei căsătoriți, insolența lor ascunsă când se-ntorc acasă, la nevastă, dar cui îi pasă, cine are nevoie de ei, cine-i vrea, e mai mult

decât suficient ce are-n jur și se întoarce spre Rudi și-i spune „Toate ale tale!“ pentru că nu operează niciodată împreună, stau separați, la capete diferite ale spectrului și, în câteva secunde, Rudi se duce spre celălalt capăt al coridorului, în timp ce Victor bântuie pe propriul său teren, tatonând atmosfera, scanând fețele, primele zece minute întotdeauna un ritual de-ncercare, concentrat și serios, Victor nesigur de unde să înceapă, într-o misiune de analiză – e imposibil, știe el, să te arunci de-a valma – și se spală pe față, dând drumul la un robinet, pe urmă trece prin vaporii de apă, tot timpul cu prosopul în jurul taliei, ca un trăgător profesionist, lăsând pleoapele în jos „Nu, nu te vreau, nu cred că te voi vrea vreodată, nici măcar dacă ai fi penultimul bărbat de pe pământ“, sau țintuindu-i cu privirea, dându-le de înțeles „Poate“, sau lărgind aria la „Da da da“, Victor își îndreaptă privirea spre un picior ieșind de sub un duș sau spre un spate sau curbura unui piept sau o gură arcuită sau o talie și circulă până când simte că s-a excitat, sângele îi fierbe, dorința crește tot mai mult, învăluit în abur, da da da da, dă din cap aprobator unui blond înalt, cu barbă, care stă singur lângă ușa uneia din camere, cu ochi albaștri, serios și, în câteva momente, sunt tot una sub luminile roșii, ignorând salteaua tristă de jos, se sprijină de zid în loc, lunecușul mâinii pe piele și dorința arzătoare, Victor lăsându-l în control, suflarea fierbinte a omului pe gâtul lui, întinzând mâna în spate să-și prindă iubitul de biluțe, un sex mai curând pedestru, se gândește el, cei ce aleg nu trebuie să fie cerșetori și Victor se adună după ce omul termină, „Gracias!“ Și trece mai departe, hotărând că el va sta pe locul șoferului pentru restul serii, pentru că-i poziția pe care o preferă, maximă mișcare, „Gracias! Gracias! Gracias!“ O maree sexuală,

brutală și nemiloasă, primul un băiat, apoi un bărbat, apoi un alt băiat, cu siguranță cu cei mai frumoși umeri pe care Victor i-a văzut vreodată, îi adoră, îi place să-și treacă limba peste ei, apoi să-și ridice gura în sus pe gât, în timp ce partenerul său geme și se zbuciumă sau capsându-l ușor cu dinții pe șira spinării, Victor nu se mai satură de sex, speră că nu se va-ntâmpla niciodată – cei câțiva amici ai săi, mai ales cei însurați, nu pot să-l creadă că face sex cât e ziua de lungă și continuă și a doua zi, își spun că minte când le povestește că a avut mai mulți bărbați decât oricine altcineva, dar e adevărat, adevărul curat, „Cinele calde, amici, sunt mult supraapreciate“ și continuă, trecând de la un trup la altul până când, în final, se hotărăște să facă o mică pauză, o odihnă temporară și se apropie de băi, satisfăcut, fericit, vânătoarea întreruptă temporar, trece prin vaporii de apă, profită de plăcerea pe care i-o oferă apa și se scufundă-n ea și gimnastica continuă în jur odată, cu mult timp în urmă, băile fuseseră ale unor italieni și irlandezi, dar, de la sfârșitul anilor 1960, acei glorioși ani când plăcerea carnală devenise o modă, băile aparțineau tuturor Victorilor din lume, erau pline de succes, o afacere riscantă, din timp în timp călcate de poliție și Victor petrecuse niște nopți la pușcărie, unde tradiția încă persista, ce mai camaraderie! ce mai cordialitate! ce mai dat huța la pârnaie! – și în timp ce se scufundă în apa caldă și plăcută, Victor se-ntreabă ce face Rudi, dar știe că n-are rost să se teamă, Rudi e ca o hârtie care atrage muștele, tipii stau agățați în aer pentru el, impresionați și vor povesti în șoaptă timp de mai mulți ani, „Ei bine am făcut ceva pentru Războiul Rece, m-am lăsat regulat de Rudolf Nureiev! Și, trebuie să vă spun, că și-a bătut secera cu ciocanul!“ și povestea va fi repetată și

reinterpretată, cât de mare era Rudi, bătaia inimii sale, sudoarea de pe pulpe, forma buzelor și poate chiar și zbuciumul propriilor lor inimi sub coaste după plecarea lui

Victor i-a spus adesea lui Rudi că e imposibil să iubească un singur om, pentru că el trebuie să-i iubească pe toți, deși uneori Rudi se-ntristează și vorbește despre iubirea lui pierdută ceea ce nu-i deloc stilul lui Victor, Victor crede în joc, în tăvăleală și mișcare rapidă și nu poate înțelege cum de putuse Rudi să fie îndrăgostit, cum de putuse să iubească un tip, să-i dea inima sa, cum a făcut-o cu Erik Bruhn timp de mai mulți ani, cei mai grozavi balerini din lume îndrăgostiți unul de altul, i se părea imposibil și-l uimea pe Victor modul în care vorbea amicul său, ca și cum un milion de furci i-ar fi fost înfipte-n piept și Victor detesta să-l audă vorbind despre momentele petrecute alături de Erik peste tot, prin lume, pe iahturi și în saloane și în apartamente elegante de hotel și în spa-uri din Danemarca, Victor nu putea să înțeleagă asta, Bruhn i se părea o antiteză a vieții tumultuoase, înalt și blond și trist, cu inima rece, meticulos, „Mama lui de viking!“ nu era atât gelozie sau așa zicea Victor, era mai mult faptul că se temea că Rudi are inima frântă, că Rudi va fi distrus din cauza asta, că va pierde totul, la fel cum bărbații căsătoriți dispar sub picioarele nevestelor și copiilor lor și Victor se temea că s-ar putea ca Rudi să-l părăsească, că va fi forțat să poarte povara faptului că-i fusese cândva prieten, deși n-ar fi trebuit să fie atât de îngrijorat pentru că, în final, Rudi fusese cel care-l părăsise pe Bruhn și Victor își amintește bine seara când s-a întâmplat – nu fusese prima oară, ci ultima – Rudi plângea în hohote la telefon și Victor era răscolit și, în final, reieșise că Rudi era la Copenhaga – „E al dracului de frig aici“ – apoi, în drum spre Paris, o

rupsese cu Bruhn și voia ca Victor să vină să stea cu el și Victor și-a făcut imediat bagajele, s-a dus la aeroport, unde-l aștepta un bilet la clasa I și Victor nu și-a putut ascunde un zâmbet, urma să călătorească pe picior mare în pofida disperării lui Rudi, așa că s-a lăsat pe spate în fotoliul confortabil, gândindu-se ce ar fi putut să-i spună lui Rudi, ce răspunsuri ar fi trebuit să-i extragă, dar, când a ajuns la apartamentul de pe Quai Voltaire, nu era nimeni acolo decât femeia de serviciu, o franțuzoaică, și Victor a rămas proptit în dreptul ferestrei, mulțumit pe moment de nefericirea lui Rudi, pentru că însemna o altă dramă, dar, când Rudi a intrat pe ușă cu fața lungă și abătută și marcată de durere, Victor a simțit un junghi de remușcare, putea să vadă dârele negre lăsate de lacrimi pe fața lui Rudi și Victor l-a îmbrățișat, un lucru pe care nu-l făcea prea des, a pregătit un ceai cu șase bucăți de zahăr, a adus o sticlă de vodcă, a tras draperiile și cei doi au stat în întuneric, bând, discutând nu despre Erik – ceea ce l-a surprins pe Victor – nu despre despărțirea de el sau mizeria sau pierderea aceea, ci despre mamele lor, părea un clișeu ciudat, cei doi adulți căutând alinare maternă, însă, după un timp, dorința de a fi în preajma lor a devenit teribil de reală și Rudi i-a spus lui Victor „Simt câteodată că inima mea e arestată la domiciliu“, un lucru care l-a cutremurat pe Victor, el știa că de mai mulți ani Rudi încerca cu disperare să-i obțină o viză mamei sale, măcar pentru o zi, astfel ca Farida să-l poată vedea dansând, măcar încă o dată, să-i cunoască lumea în care trăia, oricât de puțin, uneori îi era mai greu lui Rudi să fie departe de ea decât să fie fericit, se gândea la ea mereu și Rudi contactase aproape pe toată lumea, președinți, ambasadori, primi-miniștri, regine, senatori, membri ai

congresului, prinți, prințese, dar degeaba, autoritățile erau de neclintit, nu-i dădeau viză mamei sale nici în ruptul capului și, cu siguranță, nu i-ar fi dat viză de intrare nici lui Rudi și Rudi se temea că Farida s-ar putea să moară și nimic nu conta mai mult pe lume decât s-o mai vadă încă o dată, așa că Victor a mai băut un pahar de vodcă și i-a spus că și el dorea să-și vadă mama, să se ducă, pur și simplu, la Caracas și să-i spună c-o iubea, numai să-i poată spune acele cuvinte și conversația i-a făcut să se simtă atât de apropiați încât Rudi și Victor au rămas tăcuți aproape o oră, într-o intimitate mai mare decât cea oferită de sex, fără minciună, fără prefăcătorie, ceva profund și necesar, fără să-l menționeze măcar o dată pe Erik, amintindu-și în schimb de perioadele fericite din viață, apoi în final cei doi au adormit lângă fereastră, treziți de menajera Odile care le-a adus cafea și i-a lăsat din nou singuri și Victor i-a spus lui Rudi „Poate ar trebui să-l suni pe Erik, poate că trebuie să vorbești cu el“, dar Rudi a scuturat din cap, nu, și Victor a știut atunci că totul se terminase definitiv, că Bruhn e un alt pilon de pe drum și, înainte de a-și începe noua zi, Rudi s-a dus spre polița de deasupra căminului să ia o fotografie a Faridei, în fața fabricii c-o pălărie albă pe cap, cu o expresie tristă pe chip, fotografia în dezacord cu obiectele de artă și mobila din apartamentul lui, și Rudi a ținut-o strâns la piept, de parcă ar fi lunecat înapoi, în trecut și, când cei doi au ieșit afară, la lumina soarelui, se simțeau puțin stânjeniți de ce dăduseră la iveală în întuneric, „Ia uite, Rudi, ne-am muiat în lacrimi!“ fiind amândoi conștienți, în pofida traficului de dimineață, care învăluia Sena în gaze de eșapament, că atinseseră fundul inimii lor

aburul care se ridica acum în jurul lui Victor, care se gândea că n-ar fi trebuit să răsucească butonul și să facă o pauză, că-i provoacă o durere prea mare aceste amintiri și-i cere unui tip din apropiere o țigară și o brichetă, o aprinde și trage cu nesaț din ea, aude un murmur și-l vede pe Rudi cum vine și se scufundă alături de el fără sfială, linia părului din jurul buricului, talia îngustă și în mare formă, penisul lung, satisfăcut, vlăguit ca un călător la capătul periplului său și asta-l amuză pe Victor, chiar are nevoie de puțină distracție, când îi vin în minte toate penisurile din lume prin călătoriile lor, un fel de pachete de vacanță, unele în grădini englezești, unele în camere mediteraneene înăbușitoare, altele în expresul de Siberia, dar altele, o da, într-adevăr ale beduinilor, ha! care au fost peste tot și s-au întors fără niciun scop anume decât împlinirea scopului vieții – „Hei, Rudi! Tu și cu mine! Suntem doi beduini!" și-i explică gluma lui Rudi și ambii se distrează, râd, discută despre petrecerea de la Dakota, despre cine ce purta, cine era cu cine și timp de o jumătate de oră stau scufundați în apă, în tăcere, simțindu-se aproape unul de altul, până când Victor zice c-un zâmbet „Hei, Rudi, ce vom face cu restul vieții noastre?" și Rudi închide ochii și-i răspunde că el trebuie să plece în curând, trebuie să se scoale devreme, are repetiție peste repetiție, viața lui arată ca un exercițiu nesfârșit, că are o serie de mari evenimente în viitorul apropiat, toate importante, două gale de caritate, cinci ședințe foto, o duzină de interviuri pentru televiziuni, o călătorie la Sydney, alta la Londra, alta la Viena, unde mai pui o probă pentru un film, par că nu se mai sfârșesc, Rudi și-ar dori să poată să înghețe momentul și să pășească temporar afară din viața sa, sunt atâtea lucruri de făcut și asta îl rupe de dans, ar dori să poată

numai să danseze și să nu-și facă griji pentru nimic altceva și Victor se ridică, oftează, își ridică o mână-n aer și strigă „O, îneacă-mă în Martini! Cumpără-mi un eșafod de la Tiffany! Pregătește-mi ultima cină la Maxim! Electrocutează-mă în jacuzzi! Aruncă-mi uscătorul de platină în baie!“ și Rudi zâmbește, știe că nu-i poate ține piept lui Victor în astfel de jocuri, și dă aprobator din cap spre Victor, așezat acum pe marginea bazinului de unde-i face o plecăciune, așa că Rudi îl apucă de-un picior, îl trage înapoi în apă, plonjează cu capul în jos „Privește-mi freza!“ Și râd până obosesc, respirând sacadat, agățați de marginea bazinului, ca doi puști vrăjiți unul de altul, când, subit, în ochii lui Rudi apare o expresie de cruzime, iese din apă cu prosopul în jurul gâtului, cu forțe noi, zicând că mai face un rond final, că l-ar fi aprobat și William Blake – „Victore, calea exceselor te duce spre palatul înțelepciunii!“ și în încăpere se aude un alt murmur și Victor își controlează propriul ceas mental, gândindu-se unde să meargă în continuare, unde ar putea găsi cele mai bune droguri, cea mai bună muzică, unde o altă rundă spontană de sex i-ar putea alimenta nevoia lăuntrică și iese la rândul lui din apă, dar se îndreaptă în direcția opusă, ignorând câteva avansuri din partea unor tipi chipeși, un adevărat sacrifiu, și se întoarce în vestiar, se așază pe banca de lemn, își pune pantalonii negri și cămașa portocalie pe el, nu-l mai vede pe Rudi – „E timpul pentru o altă doză de revitalizare!“ – și, după ce trage o linie, își bagă picioarele-n pantofi, îi salută cu un gest din cap pe indivizii de pe culoare, îl caută pe Rudi prin jur, dar Rudi nu-i de găsit, poate s-a ascuns în vreun ungher sau a plecat fără să-și ia rămas-bun, nimic neobișnuit pentru că Rudi are toată lumea la picioare, asa că de ce să-i zică la

revedere numai unei părți din ea? și, după ce controlează toată clădirea, Victor tot nu-l găsește, așa că iese în stradă, se uită-n dreapta și-n stânga, chiar aleargă până la colț, dar bulevardul e ciudat de liniștit și sinistru, niciun suflet nu se mișcă prin umbrele sale, vremuri periculoase, homosexualii încasaseră nişte bătăi, dar îți trăiești viața numai atât cât te ține ața, astfel că Victor merge pe stradă, scuturându-și ritmic umerii înc-o dată, înainte și-napoi – „Indiferent cine m-a adus aici, prieteni, va trebui să plătească prețul!" Și face semn unui taxi cu un mexican chipeş la volan, Victor jucându-se cu ideea să-l invite la un pahar în unul dintre cluburile din centru, apoi hotărăște că nu e cazul când vede un Isus mic de plastic lipit de parbriz, Victor crede că religia nu-i nimic altceva decât un supozitor și lasă-n jos geamul, privind Manhattanul cum glisează prin fața sa, cu luminile violente şi vulgare de neon, West Side, o lume magică luminată roșu galben oranj verde, tot felul de pierde-vară târfe, băieți și fete, zăcând pe caldarâm ameţiţi de droguri, Victor le face cu mâna și ei îi răspund, așa că tot flutură din mână în timp ce taxiul merge spre sud, la Anvil, un loc viu și plin de agitație acum, mai ales la trei jumate dimineața, luminile discotecilor rotindu-se, tipi în haine de piele și ținte, în blugi decupați în fund, în ținute country și western alții cu ținte și fermoare, un travestit care dă un mic spectacol cu un boa constrictor de doi metri, un grup de băieți go-go atârnați de frânghii și Victor controlează barul, în caz că Rudi e acolo, dar nu e și, în timp ce privește-n jur, își dă seama că aproape nu era niciun tip în bar cu care să nu se fi regulat, unde mai pui pe fratele unuia și chiar și pe câțiva dintre unchii lor! Niciunul dintre ei supărat pe Victor, pentru că sexul e o necesitate ca și respiratul,

poate chiar mai mult, e apa și pâinea existenței și acest bar e unul dintre cele mai fierbinți locuri de acest gen, limbi plimbate pe lobul urechilor, mâini strecurate pe sub curele, degete încercuind sfârcurile, aerul însuși mirosind a sex și, înainte ca Victor să știe, o jumate de duzină de pahare de vodcă cu suc de gref traversează tejgheaua barului în direcția lui, venind din surse diferite, ca o artilerie în noapte, și el le acceptă pe toate cu o plecăciune, „Mai multă gheață, domnilor, vă rog!“ și distribuie ultimele pastile de quaalude, deși mai păstrează niște praf pentru el, un om trebuie să fie un pic lacom, începe să danseze sub privirile admirative ale celor din jur toate imnurile verii și Victor reînvie ca o pasăre migratoare pe ultima parte a zborului, luptându-se cu orice fel de curenți adverși puteau să apară, întrebându-se unde naiba era Rudi, dacă nu se dusese cumva acasă, când se vor întâlni din nou și mai e un ultim loc pe care Victor îl știe foarte bine, nu departe de aici, care ar putea să fie ultima escală din acea noapte, camioanele! Infamele camioane! acele camere întunecate pe șaisprezece roți! ah, da! camioanele!

un loc care-i place și lui Rudi, întunecos, anonim, periculos, un șanț plin de dorințe

Victor se-ntreabă dacă să se ducă sau nu la șirul de vehicule parcate în cartierul măcelarilor, da, așa e, o mulțime de carne de ambalat, ultima parte a serii și Victor – privind peste ring – observă că tipii începuseră deja să plece și cântărește situația, dacă nu vrea să devină unul dintre travestiții din New York, lamentându-se că face sex cu băieți care au jumate din vârsta lui, nu, nu asta, niciodată așa ceva – „Am semnat carta vieții! Voi continua! Voi continua să mă tăvălesc! Intr-adevăr mă voi tăvăli. mai departe!“ – și cu

un fluturat de mână și câteva șoapte de îndemn, „Adu-mi numai cinci mii dintre cei mai intimi prieteni!“ adună un grup de urmași, băieți cu nervii întinși la maximum, atât de-ntinși încât te-ntrebi dacă nu sunt la capătul elasticului, cu ochii vârâți în orbite, maniaci, tropăind în spatele marelui Victor, o flotilă de taxiuri galbene aşteptând în stradă, unul din puținele locuri din Manhattan unde la ora asta au garanția că vor câștiga un ban și Victor pocnește din degete în timp ce le trimite sărutări celor ce trec, în semn de noapte bună și el, și cohortele sale sar în taxiuri, unii aplecați prin geamurile deschise ca niște cowboy într-un autobuz, în jos, spre West Side, „Fără fete cu lasouri!“ spunându-le taximetriștilor că tocmai au venit din Texas, că sunt în căutarea unui loc unde să-și pună șeile „Văcarii sunt cei mai buni amanți, amice, poți întreba orice taur!“ mirosurile dinspre Hudson intrând prin ferestrele deschise, pietrele din pavaj lucind de la ploaia căzută recent, focuri aprinse în butoaie, unde vagabonzii își fac țigările poștă, aerul nopții încă rece, plin de toate posibilitățile, taxiurile negociind colțurile străzilor până când camioanele își fac apariția ca un miraj, argintii și imense și lucioase, un furnicar debordând de activitate, bărbați în diferite stadii de exaltare și anihilare, unii care râd, alții plâng, o pereche încercând un vals pe o alee, toți pe cale să rămână fără un ban și, de aceea, generoși cu ultimele droguri, de pilule și de praf pe care le-au economisit pentru acea seară, numele strigate din camion în camion, mici ceşti de Crisco și borcane de vaselină trecute de la unul la altul, un bărbat urlând c-a fost jefuit de-un hoț de buzunare, un travestit țipând la un iubit, băieți sărind din spatele camioanelor, travestiți mai bătrâni mânați mai încolo, totul ca o zonă ciudată și magică de război, un joc

de-a v-ați ascunselea, dar Victor stă nemișcat în fața nebuniei, își prinde capătul mustății între dinți, scanează mulțimea, tot felul de figuri familiare și, puțin înainte ca Victor să se urce în spatele unui camion – „Cine știe, s-ar putea ca lumea să se sfârșească înainte de răsăritul soarelui!“ – se uită-n jos pe stradă și zărește un singuratic, care se îndreaptă spre camioane, prin cercurile de lumină aruncate de felinarele stradale, mișcându-se cu grație și siguranță, captând atenția lui Victor și, instantaneu, îl recunoaște după pălăria de piele cu marginea lăsată-n jos, trupul lui zvelt, și Victor e cuprins de emoție ca și cum vântul ar bate culcând iarba și simte cum i se face pielea de găină și Rudi strigă spre el „Ei, tu, rahat venezuelean! M-ai lăsat acolo!“ Și râde, întreaga față exprimând bucuria, arătându-și frumoșii lui dinți albi și Victor simte un fior pe șira spinării în timp ce-l urmărește pe Rudi apropiindu-se, gândind, iată că vine singurătatea și se aplaudă pe ea însăși în timp ce merge pe stradă.

2

LENINGRAD 1975-1976

În iarna lui 1975 mă plimbam pe străzile Leningradului, amărâtă că nu reușeam să termin traducerea poemelor. După ce-am divorțat de Iosif, m-am mutat într-un apartament la comun de lângă Kazanskaia. Era o cameră goală, simplă, cu linoleum pe jos, destul de aproape de râul Fontanka, ca să mă simt oarecum conectată la vechea mea viață. Mă sculam devreme dimineața, să mă plimb și să lucrez. Poeții erau niște rămășițe socialiste, care reușeau încă să se adune și să protesteze în spațiul frumos oferit de limba spaniolă – împotriva ororilor lui Franco. Scriseseră ca să păstreze lucruri ce altminteri puteau fi date uitării, să le mai ofere o șansă la viață și cuvintele lor mă epuizau.

Înainte obișnuiam să mă duc la țară, să mă bălăcesc în apele râului, dar acum Leningradul mă liniștea. Barje pluteau lent pe apele întunecate ale canalelor. Păsărele zburau roată deasupra lor. Cuvintele scrise de tatăl meu în urmă cu câțiva ani încă îmi insuflau căldură, le păstram în buzunarul hainei și le reciteam așezată pe bănci în parc. Faptul că mă relaxam părea că ridică întrebări unora din trecători – unii se uitau lung în direcția mea sau un automobil își încetinea

mersul și șoferul mă privea suspicios. Leningradul nu era un oraș în care să fii văzut că nu faci nimic.

Am început să port un șal cu mine și să mă prefac că țin un copil imaginar în brațe.

Mi-am petrecut cea de-a cincizecea aniversare lucrând la un singur vers, un poem antifascist despre o furtună cu tunete și fulgere, cu mici formațiuni de lumină și umbră ce se avântau pe deasupra câmpiilor și albiilor săpate de torente. Avea o evidentă rezonanță politică, însă mi se părea că poemul mi se adresează direct mie, după ce-mi imaginasem că aveam un copil al meu. Interpretarea mea nu era atât de mult o împlinire a dorinței, cât o batjocură clară la adresa anilor tinereții pe care-i petrecusem alături de Iosif. Chiar și după două avorturi fusese posibil, în tinerețe, să fiu ambițioasă, să fiu în slujba partidului, a poporului, a științei, a literaturii. Dar acele ambiții se risipiseră de mult și sufletul îmi era acum copleșit de ideea c-aș fi putut fi sculptorul unei ființe umane.

Un copil! Chiar era ceva de râs! Nu numai că aveam o jumătate de secol pe această lume, dar nu avusesem nicio relație după divorț. Băteam cu pasul camera, dintr-un perete în altul, de la o oglindă la alta, apoi am cumpărat o cutie cu clementine de la piață, un cadou de ziua mea, dar în timp ce le scoteam coaja lor portocalie, mi se părea că exista o legătură, oricât de absurdă, cu dorința mea. Tata îmi povestise odată cum, pe vremea când era închis în lagăr, sosise un camion cu bușteni uriași, care trebuiau tăiați. Impreună cu alți doisprezece deținuți trebuia să folosească un fierăstrău. Era o vară extrem de fierbinte și simțea fiecare mișcare a lamei ca o tortură. Hăcuiau un buștean, când au auzit deodată sunet de metal izbind metal. S-a aplecat și a descoperit o bucată de plumb sub forma unei ciuperci inserată-n trunchi. Un glonț.

A numărat cercurile de pe pomul tăiat și a descoperit că se potriveau perfect cu vârsta lui.

Peste ani mi-a spus: Nu reușim niciodată să scăpăm de noi înșine.

Într-o dimineață de primăvară, am luat tramvaiul spre suburbiile Leningradului, unde o cunoștință de-a mea, Galina, lucra într-un orfelinat de stat. In timp ce așteptam în biroul ei întunecos, a ridicat o sprânceană și s-a încruntat. I-am spus că doream să mai fac și altceva pe lângă traduceri. Nu părea deloc convinsă. Dorința mea de a fi în preajma copiilor orfani i se părea ciudată. Majoritatea erau handicapați fizic și mental. Să lucrezi acolo era un fel de stigmă pe plan social. Deasupra biroului Galinei era un afiș cu un vechi proverb despre care ea spunea că ar fi finlandez: „Pocnetul unei crengi căzând este scuza ei față de copac pentru că s-a rupt". Eram convinsă că, ducându-mă acolo, chiar și numai pentru o după-amiază, aveam ocazia să mai scap de poeme. Dar mai auzisem și că unele femei – femei de vârsta mea deschiseseră niște cămine ca mame adoptive, un înlocuitor pentru creșe – *dietski dom*. Femeilor le era permis să aibă grijă de mai puțini copii, maximum șase, și primeau o alocație de stat aproape simbolică.

– Nu mai ești la universitate? m-a întrebat Galina.

– Sunt divorțată acum.

– Mda! a exclamat ea.

Pe fundal puteam auzi plânsete. Când am ieșit din birou, un grup de băieți s-a adunat în jurul nostru, cu capetele rase, în uniforme gri, cu bube la gură.

Galina m-a plimbat prin orfelinat. Clădirea era un vechi arsenal, revopsit în culori vii, cu un coș care străpungea cerul. Pereții claselor din prefabricate erau proptiți pe blocuri

de zgură. In interior, copiii cântau imnuri despre o viață mai bună. Un singur set de leagăne se afla în grădină, unde fiecare copil avea voie să se joace o jumătate de oră pe zi. In timpul lor liber, îngrijitorii încercaseră să construiască un tobogan și structura nefinisată arăta ca un schelet în apropierea leagănelor. Totuși, trei copii găsiseră o cale să se cațăre pe el.

– Alo! a strigat unul dintre ei.

Arăta cam de patru ani. A alergat spre noi, în timp ce încerca să se scarpine pe scalpul pe care începuse să-i crească părul. Avea un cap prea mare pentru trupul lui micuț. Avea și niște ochi imenși și stranii, care ne priveau pieziș și fața era teribil de mică. L-am întrebat cum îl cheamă.

Kolia, mi-a răspuns.

– Du-te înapoi la leagăn, Nikolai, i-a zis Galina.

Ne-am continuat drumul prin incintă. Peste umăr, l-am zărit pe Kolia cum se cațără din nou pe tobogan. Razele soarelui îi luminau părul negru crescut puțin pe cap.

– De unde e? am întrebat.

Galina mi-a pus mâna pe umăr.

– Poate n-ar trebui să atragi atâta atenție asupra ta, mi-a zis ea.

– Sunt numai curioasă.

– Trebuie să ai grijă.

Galina fusese trimisă să lucreze în orfelinat după ce nu intrase la facultate. Trecuseră mulți ani peste ea și mi-am dat subit seama că se transformase în ceva insipid, estompat în peisaj, nu prea deosebită de mine de altfel.

Dar, când am ajuns în dreptul unui pâlc de copaci, Galina s-a oprit, a tușit, apoi a zâmbit ușor.

Aflase că părinții lui Kolia erau intelectuali din estul îndepărtat al Rusiei. Fuseseră transferați la o universitate din Leningrad, unde își pierduseră viața când mașina lor se ciocnise de-un tramvai pe Nevski. Nicio altă rudă nu contactase autoritățile, și Kolia, care avea trei luni la momentul accidentului, își petrecuse primii câțiva ani de viață fară să vorbească.

– E un băiețel inteligent, dar groaznic de singuratic, mi-a spus Galina. Și are și un comportament mai ciudat.

– In ce sens?

– Își adună mâncarea și apoi așteaptă până când se învechește sau se mucegăiește ca s-o mănânce. La fel și în privința toaletei. Încă nu s-a învățat s-o folosească.

Am dat un colț și am văzut un grup de băieți și fete care tăiau lemne, aburii ieșindu-le din gură în aerul rece. Topoarele luceau în aer când le ridicau deasupra capului.

– Dar promite să fie un bun jucător de șah, mi-a mai spus ea.

Orbită temporar de-o viziune, în care tata extrăgea un glonț dintr-un trunchi de copac, am întrebat-o:

– Cine?

– Kolia! a exclamat ea. Și-a cioplit deja un set de șah din șipci scoase de sub salteaua sa. Am descoperit asta într-o seară când s-a prăbușit cu patul pe podea. Ascunsese piesele în fața de pernă.

M-am oprit pe potecă. În fața clădirii principale trăsese un camion cisternă cu petrol și Galina s-a uitat la ceas. Mi-a spus c-un oftat:

Trebuie să plec!

În spate îi puteam auzi pe copii cum râd.

Presupun că voi putea să intervin să te angajeze aici, dacă așa vrei, mi-a mai zis ea.

S-a întors să plece, jucându-se cu inelul cu chei.

– Îți mulțumesc! am strigat după ea.

Nu s-a întors. Știam ce doream, poate ce dorisem mereu încă de la o vârstă fragedă. Înainte să plec, am stat un moment urmărindu-l pe Kolia cum se legăna agățat de-o bară. Deodată, s-a auzit un fluierat strident, chemându-i pe copii înăuntru, în timp ce un paznic aducea un alt grup de vreo doisprezece copii afară-n curte.

M-am întors în camera mea, la dicționarele mele, la clementine.

Săptămâna următoare, la Ministerul Educației, am fost informată că toate adopțiile fuseseră sistate și am înclinat aprobator din cap când funcționara mi-a zis era mai bine ca acei copii să fie-n custodia statului, pentru ca apoi s-o asaltez cu întrebări în problema tutelei. Ea mi-a aruncat o privire severă și mi-a zis:

– Așteaptă aici, te rog! S-a înapoiat, împingând un cărucior plin cu dosare și a început să le răsfoiască, apoi m-a întrebat: Îți place să dansezi?

Exista un singur motiv pentru care-mi punea întrebarea. Rudi plecase de peste un deceniu. Referirile la el se mai îmblânziseră întru câtva în ultimii ani și rămânerea în străinătate a altor figuri bine-cunoscute îndepărtaseră atenția de la el. Apăruse chiar o recenzie în *Izvestia* despre un turneu în Germania, în care erau citate ziare vestice care afirmau că steaua lui Rudi apusese de pe firmament. Când Alexsandr Pușkin a murit, la începutul anilor 1970, ziarele îl menționaseră în treacăt pe Rudi, scriind că fusese exclusiv meritul

profesorului de geniu, și nu al lui Rudi, că acesta ajunsese un balerin bun.

Mi-am strâns pumnul și-am așteptat ca funcționara să se lămurească. Citea cu atenție date din dosarul meu. Aveam senzația că, în graba mea febrilă, îmi săpasem singură groapa. In documentele mele nu apărea nicăieri că l-aș fi cunoscut pe Rudi, însă, evident, dosarul putea conține tot felul de lucruri. Am încercat să murmur o scuză, dar femeia și-a aranjat ochelarii, privindu-mă pe deasupra lentilelor în formă de semilună.

Mi-a spus pe un ton grav că văzuse un anume spectacol de balet la Kirov spre sfârșitul anilor 1950. Interpretul dansase frumos, a continuat ea, dar apoi a dezamăgit-o profund. Vorbea în dodii, totuși aveam senzația că ne îmbarcaserăm împreună într-o călătorie. Mi-a cercetat mai departe dosarul. Eu mi-am tras puțin sufletul. N-a menționat numele lui Rudi, deși el era acolo, în spațiul dintre noi.

Adevărul era că nu-mi doream ca Rudi să mai facă parte din viața mea sau, cel puțin, nu omul Rudi, pe care-l cunoscusem cu ani în urmă. Doream un Nikolai, un Kolia, pe cineva pe care-l puteam forma pe baza propriei mele experiențe.

– Aș putea să te ajut, tovarășă! mi-a zis funcționara.

Mă întrebam în ce mă băgasem singură. Ea mi-a zis că exista o prevedere la Articolul 123 din Codul familiei referitor la tutelă și o altă prevedere dintr-o altă lege, care le dădea membrilor de partid acces la copiii talentați. Eu fusesem membră de partid, dar, după ce-l părăsisem pe Iosif, stătusem o vreme ascunsă, temându-mă că el ar fi putut să mă urmărească. Mi-a trecut prin minte că femeia de la minister ar fi putut fi în legătură cu el, că m-ar fi putut trăda. Și totuși, avea

în ea ceva onest, o simplitate combinată cu o inteligență ascuțită.

– Are băiatul ăsta vreun talent anume? m-a întrebat ea.

– Joacă șah.

– La patru ani? A notat ceva pe hârtie. Vino săptămâna viitoare! a adăugat ea.

Până în acel moment al vieții mele crezusem că prietenia dintre femei era ceva pe care nu te puteai baza, depinzând mai mult de împrejurări decât de legături de suflet, dar Olga Veceslova, cum am aflat c-o chema, era extraordinară. Era mai tânără decât mine și puțin nesigură în spatele ochelarilor cu ramă aurită. Un păr șaten-închis. Ochii căprui, aproape negri. Făcuse și ea balet la viața ei, deși nu mai puteai ghici asta când îi priveai trupul – avea șolduri late și stătea puțin aplecată-n față, spre deosebire de mama care, chiar și când era bolnavă, mergea mândră de parcă ar fi avut un obiect de porțelan într-un echilibru precar pe cap. Olga era speriată, dar încântată să știe că-l cunoscusem pe Rudi. Sigur că-l detesta pentru că-și trădase poporul. Îl detesta și pentru faptul că trădase exact ceea ce ne doream și noi de la viață, împlinirea dorințelor. Și, în acea ură, se simțea o nevoie. Ca un fel de boală; nu puteam să ni-l alungăm pe Rudi din cap. Eu și Olga am început să ne întâlnim săptămânal, ne plimbam pe malul canalelor, deși conștiente că tot ce făceam ar fi putut atrage o atenție nedorită, dar am continuat indiferent de urmări.

Olga a aranjat să mi se permită să-l vizitez pe Kolia la orfelinat. Acum, aproape de sfârșitul verii, arăta subnutrit, avea picioarele subțiri și fusiforme, care-i ieșeau din pantalonii scurți. Pe față îi ieșiseră niște bube urâte. Fusese pedepsit că făcea pe el și avea urme de curea pe spate. În biroul Galinei

am aflat că avea, de fapt, șase ani, nu patru, că nu mai creștea. Am început și eu să am dubii, trezindu-mă că-mi rod unghiile, un gest pe care nu-l mai făcusem de când aveam șaisprezece ani. „Nu voi putea face față unui copil ca acesta“, mă gândeam.

Și birocrația pe care o presupunea înfierea unui copil mi se părea un coșmar, așteptarea la cozi în fața școlilor, schimbări de nume, cereri de ședere în apartament, vaccinuri, documente de identitate.

Totuși, am cumpărat vopsea, o pensulă, un set la mâna a doua de perdele pentru una din ferestre, am zugrăvit în albastru un colț al camerei, am copiat desene cu piese de șah dintr-o carte și le-am pus pe pervaz. Pe rafturi am așezat mai multe fleacuri. Rafurile erau făcute din scândurile de la niște lăzi de portocale. Marea mea problemă era că n-aveam un pat pentru Kolia. In magazinele de stat erau liste de așteptare, lungi de patru luni, pentru paturi de copii și, deși traduceam din ce în ce mai mult, banii continuau să-mi dea bătăi de cap. In final, Olga a găsit o saltea care, curățată și peticită, arăta destul de rezonabil.

M-am uitat prin cameră. Arăta funcțională, dar mohorâtă. La Leningrad puteai găsi o mulțime de colivii, așa c-am atârnat una de tavan și, în interior, am pus un canar din porțelan, cam de prost gust, dar drăguț. La piață, am reușit să găsesc o cutie muzicală frumoasă, confecționată manual, din care, după ce răsuceai cheița, se revărsau acordurile unui concert de Arcangelo Corelli. Era un lucru ciudat și m-a costat banii câștigați pe mai multe poeme, dar la fel ca farfurioara de porțelan pe care mi-o dăduse tata părea că rezonează atât cu trecutul, cât si cu viitorul.

Când Olga a putut în sfârșit să-mi instituie tutela, la sfârșitul lui septembrie a acelui an, nimic din viața mea, dar absolut nimic nu mi s-a părut o mai mare realizare.

Kolia stătea în mijlocul camerei și urla atât de tare, încât începuse să-i curgă sânge din nas. Se scărpina aprig pe brațe și picioare, lăsând noi dâre însângerate. Am pregătit o poțiune, i-am oblojit rănile și mai târziu, spre seară, i-am dat o bucată de ciocolată. Nu știa ce e, se uita la ea, apoi a început s-o desfacă. A ciugulit puțin, pe urmă s-a uitat în sus la mine, a mai mușcat o dată și restul l-a ascuns sub pernă. Am stat trează toată noaptea, ajutându-l să facă față unei serii de coșmaruri și mi-am turnat și eu puțină poțiune rău mirositoare pe degete, ca să nu-mi mai rod unghiile.

Când s-a sculat de dimineață, a dat speriat din picioare și, după ce-a obosit, mi-a cerut încă o bucățică de ciocolată. Era unul dintre acele gesturi simple care, fără niciun motiv anume, îți deschide inima.

După o lună i-am scris lui Rudi, povestindu-i cum mi se schimbase viața. Dar n-am mai trimis scrisoarea. Nu mai era nevoie. Acum eram mamă. Acceptam cu seninătate firele albe din păr. M-am dus să mă plimb pe malul Fontakăi împreună cu Kolia. El mergea pe o bicicletă pe care o găsisem într-un maldăr de gunoi și nu se îndepărta deloc de mine în timp ce apăsa șovăitor pedalele. Ne duceam la minister ca să predăm un raport privind progresele făcute de el.

M-am uitat la *Totul în familie*, pe urmă am luat taxiul până acasă la Judy și Sam Peabody ca să-l văd pe Nureiev (2,50$). Când a sosit Nureiev, arăta teribil - realmente îmbătrânise. Cred că viața de noapte l-a terminat în cele din urmă. Avea maseurul cu el. Acesta e și un fel de gardă de corp. N-am știu asta înainte de a mă duce acolo, dar Nureiev le-a spus soților Peabody că, dacă Monique von Vooren își arată fața, pleacă el. Zice că s-a folosit de el. Dar e groaznic. Când n-avea bani și nu putea sta la hotel, Monique i-a oferit propriul ei pat și acum el zice că *ea* s-a folosit de *el*. E meschin, e de-a dreptul meschin. La 1.30, familia Eberstadt s-a ridicat să plece și i-am condus acasă (3,50$).

Jurnalul lui Andy Warhol –

Duminică, 11 martie 1979

3

PARIS, LONDRA, CARACAS, ANII 1980

Monsieur dormea încă şi oraşul era liniştit, aşa cum îmi plăcea încă de tânără. Am stat în dreptul ferestrei să simt mirosul Senei care uneori nu era prea plăcut, dar, în această dimineaţă, destul de proaspăt. În bucătărie se cocea plăcinta şi cele două mirosuri pluteau prin aer.

La ora nouă dimineaţa, sunetul clopotelor de la St. Thomas d'Aquin era purtat de vânt de-a lungul cheiului. Am pus ceainicul să fiarbă a patra oară, în timp ce aşteptam să se trezească Monsieur. În general, se scoală pân' la nouă, indiferent la ce oră se culcă. Ştiam întotdeauna dacă era însoţit pentru că jachetele şi alte obiecte de îmbrăcăminte erau aruncate de-a valma pe scaune. Dar, în acea dimineaţă, nu avea oaspeţi.

Am luat ceainicul de pe foc şi l-am auzit pe Monsieur mişcându-se cu zgomot prin dormitor, pe fond de muzică de Chopin.

Când mi-am preluat îndatoririle, cu ani în urmă, Monsieur avea obiceiul să iasă din dormitor numai în chiloţi, dar i-am cumpărat un halat de baie alb la o zi de naştere, pe care, în semn de apreciere, şi-l punea pe el în fiecare dimineaţă. (Avea

zeci de pijamale de mătase și multe halate tibetane fine pe care nu le folosea, dar le oferea generos oaspeților care rămâneau pe neașteptate peste noapte.)

Am spălat ceainicul cu puțină apă caldă, am pus ceaiul și ceainicul înapoi la fiert, pe foc mic. Intre timp, Monsieur și-a făcut apariția și m-a salutat în stilul lui obișnuit, zâmbind larg. Cele mai simple lucruri îi făceau plăcere și deseori dimineața deschidea larg fereastra și inspira adânc.

Eu mă gândeam mereu că, pentru un bărbat tânăr, cu mijloace materiale infinite – avea patruzeci și doi de ani atunci – nu putea exista nimic altceva pe lume decât fericire, dar avea zile când cerul îi cădea cu adevărat în cap și atunci îl lăsam în pace, să-și clocească toate gândurile negre.

In dimineața aceea, căsca întinzându-și larg brațele. Am pus ceaiul și produsele de patiserie pe masă și Monsieur m-a anunțat că va pleca mai târziu decât de obicei. Mi-a spus că aștepta o vizită, un meșter pantofar de la Londra, despre care n-ar fi vrut să afle ceilalți balerini din Paris, care ar fi putut să-i răpească din timp.

Era ceva neobișnuit să avem vizitatori dimineața și m-a cuprins teama că poate n-aveam destule plăcinte și fructe, dar Monsieur mi-a zis că-l mai întâlnise pe meșter de multe ori înainte, că era un om simplu, care nu dorea altceva decât ceai și pâine prăjită.

Știam câte ceva despre englezi pentru că după război mătușa mea lucrase timp de doisprezece ani în casa din Montmartre a unui actor faimos de teatru. Fusesem întotdeauna impresionată de politețea englezilor, dar mă învățasem să prefer comportamentul rușilor, cu ordin dat, urmat de scuze, așa cum obișnuia Monsieur deseori. De exemplu, ridica vocea destul de mult când carnea era prea pătrunsă și pe

urmă venea cu scuze pentru proasta lui dispoziție. Chiar îmi plăceau toanele lui Monsieur, manifestate din plin, așa cum obișnuia.

Când a sosit meșterul, Monsieur își aliniase un număr de perechi de pantofi vechi de dans pe podea. Când a sunat clopoțelul de la ușa de la intrare am răspuns și am lăsat să intre un om scund, chel, care își căra pardesiul pe mână și avea o valiză în cealaltă. Era cu vreo zece ani mai bătrân decât mine, avea cel puțin 60.

– Tom Ashworth, mi-a zis el.

S-a înclinat și mi-a spus că fusese invitat aici. Am întins mâna să-i iau pardesiul, dar nu părea că ar vrea să se despartă de el. Mi-a zâmbit, parcă scuzându-se și și-a atârnat singur haina în cuier. Monsieur a venit spre el și l-a îmbrățișat, dar meșterul s-a dat stânjenit un pas înapoi. Valiza sa a lovit cuierul și acesta a început să se clatine. Am reușit să nu pufnesc în râs.

Vizitatorul era roșcovan la față, cu sprâncene stufoase și niște ochelari puși strâmb pe nas.

M-am retras în bucătărie, lăsând ușa ușor întredeschisă, așa că puteam să văd ce se petrece în salon, unde Monsieur și meșterul pantofar se așezaseră pe scaune. Vizitatorul a deschis valiza în care se aflau mai multe perechi de papuci. Părea că se relaxează, în timp ce scotea pereche după pereche.

Am bănuit că va dori să bea ceaiul cu lapte și poate și cu zahăr, așa cum fac englezii. Am dus o tavă în salon. Pusesem și niște bucăți de plăcintă, pe care le păstrasem pentru mine, în caz că dorea să servească, însă de-abia a aruncat o privire în sus, atât era de absorbit de pantofii săi. Discutau în engleză, aplecați puțin în față, să se audă mai bine. Se părea că

Monsieur era profund atașat de anumiți pantofi mai vechi și-și exprima dorința ca aceştia să fie reparați.

– Ii simt vii în picioare, zicea Monsieur, sunt vii.

Domnul Ashworth spunea că i-ar face plăcere să-i repare cât putea de bine. Am închis ușa bucătăriei și am început să fac o listă cu alimentele de care aveam nevoie pentru dineul din seara aceea: fazan, mirodenii, morcovi, sparanghel, unt, lapte, ouă, alune pentru pudding. Monsieur invitase douăsprezece persoane și trebuia să controlez câte sticle de șampanie și de tărie mai aveam. In general, pregăteam feluri de mâncare ca la țară, ale căror rețete fuseseră transmise din generație în generație. Cred că pentru acest motiv Monsieur mă angajase, preferând feluri zdravene de mâncare. (Din partea mamei patru generații lucraseră în bucătăria unui han din Voutenay, de lângă Paris, dar acesta căzuse victimă războiului în 1944 când nemții îl arseseră până în temelii.)

Era plăcerea mea să mă duc în piețele din jurul Parisului și să caut cele mai bune ingrediente. In general, găseam legume proaspete pe rue du Bac. Pe rue de Buci era un măcelar de unde luam cea mai bună carne – avea un accent gutural, parizian, care-mi amintea uneori de Monsieur. Pentru mirodenii și condimente cunoșteam un emigrant din Bangladesh, din arondismentul 10, care avea o mică prăvălie pe-o alee de lângă Passage Brady.

De obicei, mă duceam pe jos sau cu autobuzul, dar în acea dimineață – deoarece Monsieur era cu meșterul – l-am întrebat dacă puteam cumva să folosesc automobilul lui, adesea într-o stare jalnică. (Șofa groaznic și unul dintre prietenii lui de la New York, Victor Pareci, făcea adesea comentarii răutăcioase cu privire la plăcerea lui Monsieur de a merge în mașină.)

Mi-am făcut treaba fără nicio dificultate.

Când m-am întors în apartament cu proviziile, am fost surprinsă să-l văd pe meşter singur. Pusese un ziar pe covor ca să nu-l strice cu cleiul lui. L-am salutat în engleza mea stricată. Mi-a explicat că Monsieur plecase deja la repetiție.

Meșterul venise de la Londra cu unul dintre zborurile de dimineață, așa că mă gândeam că-i e foame și l-am invitat la masă. M-a refuzat politicos.

Din bucătărie, unde pregăteam mâncarea pentru cină, îl puteam vedea cum se așternuse pe treabă. Proba pantofii pe mână, de parcă erau mănuși și folosea un cuțit cu lama bine ascuțită ca să facă tăieturile. De parcă ar fi despicat un fazan. Cusăturile lui erau făcute cu multă precizie și rapiditate. In timp ce aștepta să se usuce cleiul, își mai arunca ochii prin jur. Monsieur era un connoisseur al artelor, avea predilecție pentru nuduri masculine pictate în secolul al XIX-lea. Tablourile păreau că-l deranjează pe meșter. La un moment dat, s-a ridicat să examineze un tors din marmură din mijlocul camerei. L-a ciocănit cu degetele îndoite și a fost uimit să descopere că mă uitam la el.

– Monsieur se pricepe extraordinar la artă, i-am spus.

Meșterul a mormăit ceva și s-a cufundat din nou în muncă. După asta n-a mai ridicat ochii, dar, mai târziu, după-amiază, avea ceva probleme cu unul din pantofi. Scrâșnea din dinți și scutura nemulțumit din cap. I-am servit ceai și l-am întrebat ce necaz avea. S-a uitat la ceasul pe care-l ținea în buzunarul vestei.

– Am o mulțime de treabă, mi-a răspuns el.

Avea un zâmbet ciudat care, în timp ce i se răspândea pe față, părea că-l relaxează complet. S-a lăsat pe spătarul scaunului si si-a sorbit ceaiul, consultându-si încă o dată ceasul, a

oftat din nou și mi-a spus că se teme că nu va putea termina până la ora când trebuia să ia avionul.

– Mă-ntreb dacă ați putea să-mi dați adresa unui hotel bun, mi-a zis el.

– Monsieur va insista ca să rămâneți aici.

– O, n-aș putea așa ceva!

– Sunt două camere de oaspeți.

Ideea c-ar fi putut rămâne aici îl stânjenea. Și-a masat ceafa și a repetat că prefera să stea la un mic hotel, că nu dorea să-l deranjeze pe Monsieur. Și-a închis valiza și a plecat în Montmartre, unde se afla o mică pensiune a cărei adresă i-o dădusem.

Monsieur a revenit acasă de la repetiție la ora cinci după-amiaza. I-am pregătit baia. Ii plăcea ca apa să fie foarte fierbinte.

În timp ce-și scotea costumul de dans, Monsieur m-a întrebat de meșter. A rămas imperturbabil în timp ce-i explicam situația și și-a văzut de treburile sale.

În timp ce făcea baie, i-am pregătit o friptură aproape crudă, cum mânca întotdeauna cu câteva ore înainte de spectacol.

Cam la jumătatea fripturii, a ridicat cuțitul spre mine.

- Dă telefon la hotelul domnului Ashworth și spune-i că-i trimit un bilet pentru spectacolul de astă-seară și că, după aceea, e invitat să vină aici la masă.

Mi-a trecut prin minte că vor fi treisprezece musafiri în seara aceea. Monsieur devenise teribil de superstițios în ultima vreme, un lucru de care se molipsise de la Madame Fonteyn. Am ales să nu zic nimic pentru că știam că era foarte probabil ca Monsieur să-i mai invite și pe alții la masă.

(Din fericire, cumpărasem suficientă carne de clapon, cât să ajungă pentru șaptesprezece persoane.)

Am sunat. Recepționerul m-a informat că în camere nu erau telefoane și că putea numai să preia mesajul, fiind singur la intrare. L-am implorat să se ducă în cameră, invocând chiar numele lui Monsieur, dar omul n-a fost impresionat. Nu-mi rămânea decât să mă duc eu singură la hotel.

M-am grăbit să termin ultimele pregătiri pentru masă, am așezat un termos cu ceai fierbinte, îndulcit cu miere, pentru Monsieur, am luat un taxi până în Montmartre. Era vară și încă lumină afară. In fața hotelului era un părculeț și l-am zărit acolo pe meșter, lucrând pe iarbă, în liniștea din jur. Am fost puțin derutată pentru că purta o pălărie și mi se părea că arată mult mai tânăr decât înainte. Am traversat strada. S-a înroșit la față când m-a zărit că vin spre el și a început să adune toți pantofii în grabă, îndesându-și foarfeca în buzunar.

Mister Ashworth!

– Tom! a replicat el.

Monsieur mi-a cerut să vă transmit un mesaj.

S-a înroșit și mai tare când i-am spus de invitație.

– O! a exclamat el surprins.

Și-a scos foarfeca, a întins haina pe iarbă și mi-a făcut semn cu mâna să mă așez jos, lângă el. Erau la modă fustele scurte și am fost recunoscătoare pentru că purtam o rochie mai lungă, de casă, pentru că nimic nu mi se părea mai stânjenitor decât să stau pe iarbă, pe haina unui bărbat, străduindu-mă din răsputeri să adopt o poziție cât de cât decentă.

Mi-a spus, bâlbâindu-se, cât de onorat era că bătusem atâta drum ca să-i aduc invitația, că era încântat, întrebând dacă putea veni la dineu cu hainele de pe el, însă că, din motive personale, nu se ducea niciodată la balet.

– Are de-a face cu o regulă a tatălui meu, mi-a zis el.

Am așteptat, dar n-a mai zis nimic. S-a ridicat și mi-a întins mâna să m-ajute și pe mine.

M-am întors pe quai Voltaire să fac pregătirile pentru seară.

Claponul e o pasăre extrem de delicioasă, când e gătită corect. Am învățat arta asta pe când eram o copilă. Ca să-l asezonezi cum trebuie, n-ai nevoie de nimic altceva decât de rozmarin, cimbru și zeamă de lămâie. Indepărtezi pur și simplu pielea de pe piept, pui mirodeniile și lași carnea să se coacă în cuptor. Alături de friptură am pregătit cartofi și sparanghel la oala cu abur.

Dineul nu urma să înceapă decât aproape de miezul nopții, dar Tom a sosit mai devreme. Se vedea că-și călcase pantalonii și cravata îi era înnodată ferm la gât.

– Imi pare așa de rău, însă nu ți-am reținut numele, mi-a zis el.

– Odile.

Mi-a întins un buchet de narcise și mi-a spus:

– Ei bine, Odile, la ora asta de obicei sunt în pat, așa că te rog să mă scuzi că sunt un pic adormit.

Ca s-o spun pe aia dreaptă, mi se părea că-i un om drăguț, fără pretenții, neatrăgător în sensul tradițional al cuvântului, deși categoric interesant. Am luat florile, i-am mulțumit și i-am spus să se instaleze confortabil până când aveau să sosească oaspeții.

In timp ce mă aflam în bucătărie, țineam ușa întredeschisă și-l vedeam cum stă stângaci pe canapea. Mi-a spus că nu era obișnuit cu vinul și ținea paharul ca și cum ar fi fost ceva periculos pentru el.

Cei doi chelneri pe care îi foloseam de obicei, Pierre și Alain, au sosit și ei la 11.30. Ambii sperau să devină actori. I-au aruncat o privire lui Tom și, mojici cum erau, nu i-au mai dat nicio atenție. Au făcut ultimele pregătiri, au lustruit candelabrele, au așezat argintăria, au clătit paharele de vin, în timp ce eu finisam aperitivele și desertul.

Când au început să sosească oaspeții, am observat cu neliniște că Monsieur nu era printre ei. Nu era ceva neobișnuit – adesea, Monsieur ajungea târziu la propriile petreceri –, dar îmi făceam griji din cauza lui Tom, care se simțea stingher în prezența celorlalți. Printre oaspeți erau mai mulți balerini, un critic de artă argentinian, un star de cinema, un om de afaceri și două doamne de societate, inclusiv doamna Godstalk, o newyorkeză, care avea ambiția să fie mereu prezentă la petrecerile lui Monsieur. Avea în jur de 50 de ani, însă se îmbrăca provocator ca o femeie tânără, pieptul dându-i pe afară din decolteul adânc. Era, din câte știam, măritată, deși n-o auzisem niciodată făcând vreo mențiune despre soțul ei.

Vorbea despre un tablou pe care-l cumpărase pentru Monsieur, ceva despre un echilibru formal pe care-l degaja. A amintit și prețul și Tom se foia de parcă îl înțepa ceva. Criticul argentinian spunea și el că tabloul respectiv avea niște componente tonale perfecte.

Mă uitam cum bietul Tom se scufundă tot mai mult în scaun.

La miezul nopții am decis să încep să servesc masa, chiar și fără ca Monsieur să fie prezent. Oaspeții s-au așezat cu greu la masă. Iar Tom, fără să-mi dau seama, se îmbătase teribil. La început am avut impresia că toată seara ținuse în mână același pahar, dar se pare că amândoi chelnerii – aroganți și răutăcioși – i-l umpluseră întruna. Neobișnuit cu vinul, Tom s-a

așezat pe canapea și a dat drumul unui torent de informații despre o echipă londoneză de fotbal, care nu interesa pe nimeni. Doamna Godstalk strâmba din nas, iar bărbații încercau să-l întrerupă. Numai balerinii se arătau vag interesați.

I-am propus lui Tom să se așeze la masă și l-am condus acolo. Singurul scaun liber era lângă cel al doamnei Godstalk. Am încercat să-i iau din mână paharul, dar nu-i dădea drumul și lichidul s-a vărsat, pătându-i pantalonii. Și-a înfipt cu mare dificultate un șervet sub guler, în timp ce una dintre balerine chicotea.

M-am întors la bucătărie să aduc primele feluri de mâncare.

Incet-încet, accentul englezesc al lui Tom a început să se audă tot mai tare prin încăpere, în timp ce-și agita prin aer furculița c-o bucată de clapon înfiptă-n ea.

Il vedeam prin ușa întredeschisă a bucătăriei și, în final, am decis că trebuia să fac ceva. Tom ajunsese în punctul în care echipa de care tot vorbea era pe cale să primească un penalti. Am așteptat un moment adecvat să ies din bucătărie și l-am strigat:

– Mister Ashworth! Mister Ashworth!

I-am spus într-o suflare că se defectase mașina de spălat vase și, pentru că Tom se pricepea la meșterit, aveam nevoie de ajutorul său și-i rugam pe ceilalți oaspeți să-l scuze de la masă.

– Onorat să vă fiu de folos, mi-a zis Tom, lovindu-se cu genunchiul de piciorul mesei și aproape târând fața de masă după el.

Pe urmă s-a împiedicat și l-am luat de braț, l-am așezat la masa din bucătărie, rezemat de perete ca să nu cadă.

O-di-le, mi-a pronunțat el numele, stâlcindu-l.

Tocmai atunci l-am auzit pe Monsieur la ușa de la intrare. În următoarele momente, la masa din sufragerie s-a iscat un fel de ceartă. Vocile erau ridicate, a lui Monsieur cel mai tare. Cineva a țipat la el. Știam că vom avea probleme – se întâmpla mereu când pe Monsieur îl înfrunta cineva. I-am zis lui Tom să rămână unde era și am ieșit din bucătărie. Toți oaspeții săriseră-n picioare, se arătau unii pe alții cu degetele, alții își rodeau unghiile și Monsieur în mijlocul agitației începuse să-i alunge.

– Târziu? striga el. Eu am venit târziu? Ieșiți afară! Afară!

Unii ezitau, încercând să-l îmbuneze pe Monsieur, dar nu mai voia să-i vadă. Doamna Godstalk îi șoptea ceva la ureche, însă a împins-o la o parte. Oripilată, continua să-i pronunțe numele. A încercat să-i atingă brațul, dar el nu se mai oprea din țipat:

Afară!

Criticul argentinian mormăi ceva în dreptul ușii și chiar a reușit să strecoare ceva răutăcios despre clapon, dar eram prea îngrijorată din pricina lui Tom ca să mă deranjez să-i răspund. Nu doream decât să mă-ntorc cât mai repede la bucătărie ca să-l feresc de supărarea lui Monsieur. Pur și simplu, nu-mi puteam imagina ce s-ar fi putut întâmpla dacă Monsieur l-ar fi descoperit pe Tom stând acolo, beat criță cred că s-ar fi dezlănțuit toate furiile infernului.

M-am grăbit să-i ajut pe oaspeți să-și pună hainele, trăgându-le mânecile-n sus, îndreptându-le gulerele, tot timpul cu urechea ațintită spre bucătărie.

În sfârșit, am reușit s-o scot pe doamna Godstalk afară, ultima din tot grupul.

Puteți să vă imaginați ce surpriză m-aștepta, când i-am găsit pe Tom și pe Monsieur în bucătărie, ambii sorbind vin

roșu din niște pahare mari. Tom îi povestea lui Monsieur despre perechea de pantofi pe care și-o făcuse special pentru meciurile de fotbal. Tom îi spunea că-și pusese platforme în pantofi ca să vadă pe deasupra capetelor celorlalți suporteri. Dar trebuise să facă totul astfel încât să nu se observe, iar proprietăreasa lui nu reușise niciodată să-și dea seama de ce era el mai înalt în zilele când avea meci.

– Amicul meu Victor ar putea avea nevoie de-o pereche ca asta, zicea Monsieur.

Au petrecut următoarea oră făcând mult haz împreună. Monsieur și-a scos fotografiile pe care le ținea în portmoneu, una a mamei sale și alta a nepoatei lui din Rusia, Nuria, care se născuse în urmă cu câțiva ani. Tom a râgâit și i-a spus că erau niște fotografii minunate și că-i plăcuseră dintotdeauna rusoaicele.

Apoi s-a uitat la mine.

– Odile, chiar dacă nu ești rusoaică, ești și tu frumoasă.

In final, corpul i-a cedat după atâta alcool și-a adormit cu capul pe masa de bucătărie, cu fruntea sprijinită de-o roată de cașcaval.

Monsieur m-a ajutat să-l cărăm în una din camerele de oaspeți.

Chiar el i-a scos pantofii și ciorapii lui Tom și i-a urat noapte bună. Eu l-am întors pe-o parte și-am pus o găleată lângă pat, în cazul că-l apuca voma.

Nu știu de ce, dar l-am sărutat foarte ușor pe frunte. Pe urmă m-am dus și eu la culcare.

A doua zi de dimineață ploua. Am lunecat de sub pilotă și-am ieșit pe coridor. Am fost surprinsă să văd ușa de la camera de oaspeți întredeschisă. M-am uitat în interior. Tom

era aplecat, încercând să-și lege șireturile. Avea fața roșie și părul ciufulit.

Bună dimineața, Tom! i-am zis.

S-a uitat în sus la mine uluit. Haina îi atârna pe-un scaun și cămașa era încrețită toată.

– Mi-ar face plăcere să-ți calc hainele! i-am zis.

Mulțumesc, dar chiar trebuie să plec!

– N-ar fi niciun deranj.

– Multe mulțumiri, dar nu!

Vorbea de parcă avea un nod în gât. L-am lăsat în pace, nu mai doream să-l deranjez. La bucătărie am pregătit ceaiul și cafeaua și am pus masa. Curățam resturile de la cina din seara trecută, când l-am zărit pe Tom încercând să iasă tiptil din apartament.

– Mister Ashworth! l-am strigat, dar n-a răspuns. Tom! am zis atunci și s-a întors.

Niciodată înainte nu mai văzusem o spaimă atât de mare pe chipul unui adult. Ochii lui erau roșii și umflați, buzele la fel și arăta ca și cum ar fi cărat o mare povară-n spate. N-a mai zis nimic, doar frământa mâneca jachetei. Aproape de ușă, am văzut că ochii îi erau plini de lacrimi. M-am dus fuga spre el, dar cobora deja scara.

L-am ajuns la ușa de la intrarea în clădire. Ținea capul în jos, studiindu-și picioarele.

– M-am făcut de rușine, mi-a zis. Suntem o familie de meșteri pantofari, veche de sute de ani, și eu i-am făcut pe toți de rușine.

– N-ai de ce să te rușinezi.

– M-am prostit de tot.

– Nu nu nu! Monsieur s-a simțit minunat.

Sunt un clovn.

– Sigur că nu.

– Mi-am facut ultimul pantof.

Mă scuzi? l-am întrebat nedumerită.

– Te rog să-i transmiți lui Mister Nureiev scuzele mele.

Astea fiind spuse, Tom s-a înclinat în fața mea și dus a fost, ieșind pe ușă și îndreptându-se spre chei. L-am urmărit cu privirea în timp ce mergea prin ploaie. Și-a tras poalele jachetei peste cap și a cotit spre o altă stradă.

Monsieur s-a sculat o jumătate de oră mai târziu și a întrebat de domnul Ashworth. I-am spus ce se-ntâmplase. Monsieur își studia ceașca de ceai în timp ce ronțăia un croasant. Eu stăteam la chiuvetă și spălam ultimele pahare. Simțeam un gol în interior. Monsieur probabil că a înțeles ceva pentru că mi-a cerut să mă uit la el. Nu puteam să-l privesc în ochi. L-am auzit cum se ridică de la masă și vine spre mine și-mi atinge cotul. M-am oprit din plâns, dar el mi-a ridicat bărbia. Monsieur avea cei mai blânzi ochi.

– Stai puțin, mi-a zis.

S-a dus în dormitor și a ieșit, îndesând ceva în buzunarul halatului de baie, legănând cheile în mâna cealaltă.

Monsieur mi-a zis:

– Hai să mergem!

– Dar sunteți încă în halatul de baie, Monsieur!

– Voi inaugura o modă nouă! a reacționat el.

Inainte să-mi dau seama, eram în automobil, rulând greșit pe o stradă cu sens unic, Monsieur fredonând cât putea de tare niște cântece rusești de dragoste.

Peste zece minute, am tras în fața hotelului în care era cazat Tom. Ne-a văzut, a ezitat, și-a vârât mâinile adânc în buzunare și s-a dus spre intrarea în hotel.

Monsieur a băgat ceva în buzunarul halatului, a sărit din masină și, în fata scărilor, l-a ajuns din urmă pe Tom și l-a

prins de braț. Din hotel a ieșit un portar, să țină o umbrelă deschisă deasupra capului lui Monsieur.

Tom și-a întors capul în cealaltă parte. Și-a dres vocea ca și cum ar fi vrut să spună ceva, dar Monsieur a dat emfatic din cap înainte ca Tom să scoată vreun cuvânt. Monsieur a extras atunci o pereche de pantofi vechi din buzunar. I-a fluturat prin aer.

– Să-i repari! i-a zis lui Tom.

Privirea lui Tom a întâlnit-o pe cea a lui Monsieur.

– Să-i repari! a repetat Monsieur.

– Mă scuzi? a zis Tom.

Vreau să-i repari. De când nu mai înțelegi engleza?

Tom stătea acolo nervos, cu fața roșie ca focul.

– Da, sir, a mormăit el în final, luând pantofii din mâna lui Monsieur. I-a ținut un moment și apoi a zis: Vă rog să mă iertați pentru nebunia de noaptea trecută!

Monsieur a ezitat un pic.

- Dacă-ți mai trece prin cap să-ți dai demisia din nou, îți dau un șut în fund! M-ai înțeles?

– Sir?

– In relația cu mine nimeni nu demisionează! Eu îi dau pe toți afară!

Tom s-a înclinat din nou, mai mult a dat mai tare din cap. Când a ridicat capul, s-a uitat spre mine, în timp ce ochelarii îi lunecaseră în jos pe nas.

Ișí exersase surâsul de-a lungul anilor, surâsul ei de scenă, un surâs perfect, surâsul care spunea: „Eu conduc, eu sunt regina, eu sunt baletul". Și îl avea acum pe față. Margot, la masă, vizavi de Rudi. Intr-adevăr, invitații la nuntă erau toți

numai zâmbet. Totuși, Margot avea senzația că era ceva în neregulă în acea zi, ceva nepotrivit, nesincronizat, dar nu putea să spună ce.

Rudi, în fața ei, avea capul dat pe spate, hohotind de râs, toată fața plină de crețuri inclusiv în jurul ochilor. Lângă el era amicul său, Victor, cu mustața lui idioată și cu un brâu lat, în mai multe culori. Margot ar fi vrut să-l poată apuca pe Rudi de mână, s-o scuture și să-i spună ceva, dar cum? Undeva în cap i se ivise-un gând pe care ar fi vrut cu disperare să-l împărtășească, dar era conștientă numai că el era acolo fară să-i știe conținutul. De multe zile simțea la fel. Se retrăsese. Tito murise. Ii dusese flori la mormântul din Panama City, ca unui personaj dintr-un roman scris în secolul al XIX-lea. Stătea deseori la marginea câmpului de lângă cimitir privind cum vântul răvășea iarba. Sau, când se oprea la vreo intersecție, la Londra, se-ntreba ce fel de viață aveau oamenii care treceau la volan prin fața ei. Sau citea o carte și uita subit totul despre ea. Când era copilă, nimeni nu-i spusese cum va arăta viața ei ca balerină și, chiar dacă ar fi știut, n-ar fi înțeles cum putea fi atât de plină și de goală în același timp, văzută într-un fel din afară, dar trăită diferit în interior, așa că două moduri total diferite de viață trebuiau puse la unison, recunoscute ca atare, jonglat cu ele.

Odată Rudi îi spusese că se potriveau ca mâna cu mănușa ei. Se-ntreba cine ce era, mână sau mănușă, deși acum ea nu mai însemna nimic. Rudi avea patruzeci și trei de ani, chiar posibil patruzeci și patru, nu-și putea aminti. Totuși, încă dansa. Și de ce nu? Ea continuase până la vârsta de șaizeci de ani.

Îi putea vedea pe mire și mireasă la primul lor dans. Tom parcă înțepenise. Odile, cu pantofii ei albi, făcuți

special pentru ocazie de noul ei soț. Din satin alb, mărginiți cu dantelă, fără tocuri. Picioarele ei fine. Mâinile ei mici. Tom îi ridică vălul lung al lui Odile, trecându-l peste braț. Sigur că trebuie să existe o cheie, gândea Margot, pentru un trai liber și onest și *plin de dragoste.* Marea ei dragoste fusese baletul. Și a lui Rudi la fel. Nu era ca și cum n-ar fi avut acces la celălalt fel de a iubi, nu, nu fusese așa, deloc – dar dragostea lor era față de-un lucru diferit, plină de dificultăți și manifestată-n public. N-avusese parte de dragoste așa cum se întâmplase în cazul celorlalți. Tito, da. Dar Tito fusese o persoană imposibilă până când se transformase într-un trup imposibil. Tito văzuse în ea o podoabă elegantă. Tito încălzise alte paturi. Și apoi Tito fusese împușcat și devenise tot ce nu fusese până atunci, bun și fără rost. O, îl iubise, da, dar nu în felul în care ar fi simțit un gol în stomac ori de câte ori îl vedea. Margot se întreba, deseori, dacă nu era o naivă, dar câteodată vedea o dragoste adevărată, cum se întâmpla acum, era sigură de asta, cu Tom și Odile, modul stângaci în care se țineau în brațe, timiditatea și amabilitatea, frumusețea pură a relației lor.

Rudi ducea un pahar de șampanie la gură. Margot auzise că el plătise întreaga ceremonie de nuntă, fără să spună cuiva acest lucru. Generozitatea lui ascunsă. Totuși, avea un aer distant, în timp ce cuplul înainta pe ringul de dans. Oamenii caracterizau asta drept singurătate, dar Margot știa că nu era așa. Singurătatea, gândea ea, producea o anume nebunie. Era mai mult o căutare a acelui lucru mai grozav decât dansul, dorința pentru relația interumană. Dar ce putea fi mai bun, ce putea să depășească ovațiile interminabile, era altceva în viață mai grozav decât asta? Și în acel moment simți că se luminează. Acel gând nu-i trecuse niciodată prin minte cu

atâta claritate. Dansase până când trupul ei cedase şi acum era lipsită de dragoste. Doctorul îi spusese că avea cancer. Posibil, va mai trăi câțiva ani, însă avea cancer, da, cancer, era un punct final către care se-ndrepta toată viața ei. Nu spusese nimănui. Un timp nu-i va spune nici măcar lui Rudi. Deși mai era ceva ce-ar fi trebuit să-i spună și își scormonea mintea în căutarea cuvintelor. Balet. Tratamente. Pilule. Pilule de dormit și pilule pentru dietă și pilule împotriva durerii și pilule ca să trăiască, pilule pentru orice boală, de la gelozie la bronșită, pilule înghițite în sălile de repetiție, expuse la curent, unde tinerele balerine transpirau și plângeau că nu pot obține rolurile dorite, pilule pentru conturi de bancă golite, pilule pentru pumnale-n spate, pilule pentru trădări, pilule pentru mersul strâmb, pilule pentru pilule. Margot nu obișnuise să ia pilule, dar, deseori, își imagina că înghite mici tablete albe ca să îndepărteze durerea. Și, acum, cancer ovarian. Nu existau pilule pentru asta. Simțea cum îi cade tavanul în cap. Se uita la cei care dansau în jur, ciugulind din mâncare. Meșterii pantofari discutau cu glasuri răgușite în cealaltă parte a încăperii. Pahare înalte de bere se agitau prin aer. Mai târziu, Rudi va cânta o baladă din Vladivostok, contribuția lui la petrecere. Putea simți cum seara se îndreaptă încet de final, de inevitabilul rămas-bun pe care și-l va lua de la noul cuplu, de invidia pe care ar fi putut-o simți. Dar ea nu-și permitea să facă nimic în public. Se spunea că era diplomația întruchipată. Așa fusese mereu. Și era fericită pentru Tom, fericită că-şi găsisese pe cineva de altă profesie decât a lui. Dar ce găsise ea, ce descoperise ea? O tumoare malignă în trupul ei. Nu era supărată, era numai șocată că avusese neșansa asta. Cu siguranță, ar fi meritat altceva. Sau poate că nu. Viața ei fusese mai plină decât a oricărei alte ființe pe

care o cunoștea. Moartea ar putea sosi, probabil, la bordul unui iaht sau într-un salon, sau pe o plajă acoperită cu nisip.

Dar ce-ar fi vrut să-i spună lui Rudi? Ce era în surâsul lui, în râsul lui, în felul în care se înclina spre Victor, în modul cum părea că aspiră totul din jurul său, lucrul pe care ea ar fi vrut să-l oprească, fie numai și pentru un moment? Ce viață splendidă! Era conștientă că ei beneficiaseră de cei mai grozavi ani pe care i-ar fi putut avea niște balerini. Unii credeau că se culcase cu el, dar nu era adevărat. Erau mult prea apropiați ca să facă asta. Totuși, le trecuse prin cap să aibă o legătură în afara dansului. Să facă dragoste cu el. Așa ceva i-ar fi distrus. Și, oricum, dansul era mult mai intim. Era o mitoză, deveniseră una și aceeași ființă. Rareori se certaseră. Ea îi fusese ca un fel de mamă, un sentiment tot mai puternic cu trecerea anilor. Rudi vorbea din ce în ce mai mult despre Farida, care acum devenise un personaj aproape mitic. Dar ce voia Margot să-i spună n-avea nimic de-a face cu mamele sau cu țările, sau cu alte mituri. N-avea nimic de-a face cu dragostea sau disperarea partenerilor. Nimic în legătură cu dansul. Sau greșea? Oare greșea? Simțea cum îi tremură degetele. Curând, dansul mirilor se va sfârși și va fi nevoită să discute lucruri plăcute cu cei din jurul ei, să o readucă pe Margot la suprafață, să-și țină bărbia-n sus, să bată politicos din palme, poate chiar să se ridice, dacă proaspeții căsătoriți făceau un bis. Il vedea pe Victor cum îi șoptește ceva la ureche lui Rudi. Și, apoi, cu un val de ușurare, Margot știu despre ce era vorba. Știa că trebuia să-l întrerupă, trebuia să-i spună asta înainte să-i dispară iar din cap, faptul că era cel mai important lucru pe care putea să i-l spună, cel mai folositor sfat pe care el l-ar fi putut primi. Ezita, își puse furculița politicos pe marginea farfuriei și întinse mâna după un pahar cu apă, să-și astâmpere setea. Încerca să-i

prindă privirea lui Rudi, dar el era într-o altă lume. Va trebui să-i spună asta. Va trebui să-i spună să renunțe. Era foarte simplu. El va înțelege și se va concentra pe celelalte daruri ale sale, pe coregrafie, profesorat, chiar și pe o profesie de dirijor. Înainte să îmbătrânească prea tare. Avea o nevoie disperată să-i comunice acest lucru lui Rudi. Retrage-te. Retrage-te. Retrage-te. Înainte de a fi prea târziu. Își ridică din nou furculița. Cum să-i atragă atenția? Întinse mâna și-i atinse ușor degetele cu furculița de argint. El își ridică ochii spre ea și-i zâmbi. Victor zâmbea și el, dar apoi Victor începu să-i șoptească ceva la ureche lui Rudi și Rudi ridică mâna-n sus spre Margot, ca și cum i-ar fi spus: „Așteaptă". Ea se rezemă de spătarul scaunului, așteptând și cântecul se termină. Margot se ridică apoi ca să-i aplaude pe Tom și pe Odile și, exact atunci, Rudi întinse mâna peste masă și i-o apucă pe-a ei. „Da?" Margot ezită, îi zâmbi apoi și-i spuse simplu: „Nu-i așa că sunt frumoși Tom și Odile? Nu-i așa că formează un cuplu minunat?"

Transcriere dintr-un interviu cu David Furlong, la 23 mai 1987, Holborn, Londra. Consemnat de Shane F. Harrington, student în etnografie la Universitatea Edinburgh. Din cauza dificultăților tehnice de înregistrare aparat/microfon, întrebările puse nu au fost audibile.

Ei bine, mda, nu șlefuia diamante sau așa ceva, dar știa ce voia și a pus laba pe tot ce-a putut. Așa c-a fost destul de bine răsplătit, mda. L-am taxat mai mult, știind că-i baștan – șaptejcinci de lire – o grămadă de biștari atunci.

Vezi să-ți ții gura, nu *Daily Mirror, Sun* sau *News of the* a naibii de *World.*

Parcă erai la examen cu el, te pipăia pe brațe și se tot uita și la împuțitu' tău de gât, între deștele de la crăcane, eu zic că se temea de pastilați.

Musai cu fața curată, știi, tricou mulat și pantaloni strâmți. Nu-i păsa dacă puțeai a țigări, unii din branșă ziceau că e nașpa să fumezi, dar el nu, ne lăsa măcar să tragem din țigară la sfârșit.

Agațamentul se făcea pe King's Road sau pe lângă Piccadilly. In toane bune ne lua cu el în club.

Parcă pica din cer în Charing Cross. Sau în Colherne. De obicei se ducea în locuri știute, The Roxy, the Perennial, Tramp's, Annabel's, the Palais.

Toți își băgau picioarele, erau doar după droguri și pileală. Se cordeau după aia în separeuri.

Era al dracu' de ciudat, te chema la masa lui și stăteai cu gașca, toți niște fani sclifosiți. După aia nu te lua acasă, nu voia să-l vadă nimeni că iese cu tine din club.

Nenorocitu', nu puteam să-l dibăcesc. Dar era rus și eu zic că, după ce-ți trosnești toți verii o sută de mii de-mpuțiți de ani, aci ajungi, ce părere-ți dai?

Se-ntâmpla să-l pună pe managerul lui să te ducă înapoi acasă sau un amic de-al lui, sau îi făcea semn șefului în club să-ți fluiere un taxi, se dădeau peste cap să-i facă pe plac. Așa că-l așteptai în dreptul ușii, nu-i așa? Atârnai la poartă. Și toți vecinii, dacă voiau, se puteau holba la tine. Dar nu-i păsa. Ca să vezi ce-i de capul lui!

Am fost acolo doar de vreo patru ori, nu și-a amintit de mine și nici n-a vrut să știe cum mă cheamă.

Cred că i-am spus Damian sau așa ceva. Nu-ți dai numele adevărat. In plus, am o prietenă și nu i-ar trece un astfel de lucru prin cap. Da' paraii-i vrea.

Într-o seară l-am auzit la teli. Îi dădea zor cu baletul, tot felul de rahaturi, nu știu, cum că-și ruinase corpul ca să le facă plăcere străinilor, cacamiț pe toată linia. Și ce crede că fac eu? Isuse! Plăcere străinilor!

Și-a făcut plăcerea și după aia înc-o dată și după aia s-a întors pe spate și s-a pus pe soilit și mă gândeam că mă bulise, c-ar fi trebuit să-i sparg nenorocitu' ăla de loc, să-i manglesc niște panarame de tablouri, cu lorzi, ogari și goarne și căcat și s-o roiesc.

Și-n cinci minute aterizam la pârnaie.

Odată m-am târât jos din pat și menajera era trează, mi-a adus micul dejun, cornuri, fructe, și se tot holba la mine peste umăr.

O broscoaică micuță și ciudată nu mă scăpa din ochi, să n-o șterg cu argintăria. Și-ar fi vârât mai repede capu-n cuptor decât să mă bage-n seamă.

Am stat acolo mut și, când am terminat, mi-a chemat un taxi.

A doua seară eram din nou la Roxy și el m-a șters prin club, dându-se lovit. Am prăduit deja cincizeci din cele șaptejcinci de lire pe-o cămașă nouă. Își suceau toți gâtu' după mine, da' el ba. Era cu unu-n separeu, un pretenar fără șto. S-a ridicat și m-a șters, iar făr-un cuvânt. Nenorocitu' de papiț!

Incă dansează în plină forță. Geniul lui constă în faptul că trezește copilul din noi toți, când ne uităm la el.

E eroic, dansează ca într-o cursă contra cronometru. E un om care va dansa cât de mult va putea, până la sfârșit, până la ultimul strop de sânge.

Jacqueline Kennedy Onassis, 1980

Ce? Băiatul ăla își târâște încă oasele peste tot, prin oraș?

Truman Capote, 1982

Mai presus de orice e o persoană căreia îi place să stea acasă. Oamenii nu-și dau seama de asta, dar e adevărat. Când vine la noi la castel, în Franța, primul lucru pe care-l cere e un pahar de vin și liniște în jur. Stă lângă focul din șemineu pierdut în contemplare. Și în vila noastră de pe 63 cu Madison îi place să studieze albumele de artă ore-n șir, literalmente mai multe ore! E pasionat de tot ce e medieval. Nu multă lume știe asta.

Renee Godstalk, 1983

Las Mercedes, Caracas
Mai 1984

Rudi!

Începe sezonul ploios și stau în casă după ce-am înghițit niște minunate de sedative și acum le scriu celor cinci mii dintre cei mai intimi amici, ha-ha, așa că te rog să-mi ierți scrisul. Fac yoga, stau pe podea în poziția lotus, găozul meu n-a cunoscut niciodată atâta disconfort. Gândește-te cum ar fi fost

dacă te năşteai la New Delhi! Mi-am schimbat umila locuinţă şi acum am o casă aici, în centrul Caracasului, cu flori şi viţă şi gresie roşie, un pic mai bine decât în Lower West Side, mai ales duminica după brunch, când toţi amatorii dădeau buzna pe Ninth Avenue, vomând în şanţ. Totuşi, jazzul nu sună prea bine. Credeam că-mi lipsea muzica venezueleană, dar e o orchestră care cântă pe paseo în fiecare seară, sună ca opt şobolani înecaţi şi de fapt sunt numai trei. Am venit aici c-un amic care a fost inclus în programul Buddy, i s-a făcut milă de mine câteva luni, se-ntâmplă că are şi o diplomă în medicină orientală, deşi am adus cu mine un maldăr de reţete şi le-am folosit pe toate, am vândut şi tablourile macaului de Warhol şi voilà! Sunt aici unde voi cheltui toţi banii şi voi muri. Poate că mă vor căra în sus pe dealuri şi mă vor acoperi c-un carton. Sunt singur acum pentru că Aaron, concubinul meu, m-a părăsit luându-şi şi toate drogurile orientale cu el, dar asta-i viaţa presupun, vine uşor, pleacă uşor.

Oraşul nu mai e locul pe care-l ştiam, dar cui îi pasă că nu-mi va auzi bătaia inimii din cauza traficului. În Caracas sunt cel puţin douăsprezece sute de miliarde de oameni şi tot atâtea autostrăzi şi rampe şi zgârie-nori. Poartă blugi evazaţi şi cizme înalte (unii cred c-au dat iama prin dulapurile tale!) plus un maldăr de gringo bogaţi care ne fură petrolul. Aşa că, da, locul s-a schimbat. N-am putut nici măcar găsi dealul pe care am crescut, ca să zic aşa.

Taxiul de la Simon Bolivar a făcut un ocol prin Catia barrio ca să nu mai fim împovăraţi de atâtea bagaje. Mi-am amintit cumva din argoul local: Dacă nu schimbi direcţia taxiului îţi servesc bastonul la micul dejun, pocitanie de papcioc. Cât de elocvent! Aproape s-a izbit de-un stâlp de telegraf. A zis că nu vrea marafeţi, dar i-am dat un bacşiş imens aşa că am acum o

reputație, dacă tinerețea mea e expirată. Să nu ți-o pui cu Victor fiindcă preferă să ți-o pună el (cu tine)! Aaron a făcut ceva groaznic în prima seară. Mi-a aruncat toate pachetele de Lucky Strikes afară pe fereastra balconului și puștii de jos, de pe paseo (toți din bidonville), au înnebunit de fericire. Le-au băgat în mâneca întoarsă a tricoului, la fel ca Brando. O, brațele lor bronzate, cum m-au dat peste cap! Fii fericit, go Lucky! Unul din băieții ăia drăguți (cât de drăguț eram și eu!) e un expert hoț de buzunare, l-am cunoscut a doua zi când a venit să-mi ceară chiștoacele. Am făcut o înțelegere. Se duce la Hilton Caracas de pe Avenida Libertador, unde se-nvârt toate afacerile sau la noul muzeu de artă, unde turiștii dau buzna și fură țigări pentru mine. Primește un dolar extra dacă-s meseriașe. Nici măcar n-are nevoie de-un cuțit să taie buzunarele, unghiile lui sunt atât de lungi și ascuțite că perforează orice stofă, maimuțică dibace. Câteodată mă-ntreb ce-aș fi făcut dac-aș fi rămas aici, altceva decât c-aș fi mierlit-o. Scuză-mă un pic, trebuie să-mi trag hoitul spre masă să-nghit înc-o pastilă. Că trăim doar o dată.

Fac yoga. Fac yoga, Rudi. Te-aud cum râzi.

Înainte să plece, Aaron m-a învățat cum să meditez așa că probabil asta-i prima dată-n viața mea când îmi încrucișez picioarele. Prima dată când am încercat aveam impresia că mă rup în două, un nenorocit de pretzel venezuelean. Am fost mereu convins că Domnul (ce plictiseală) dacă dorea ca eu să-mi ating vârfurile de la picioare mi le-ar fi pus mai sus între picioare, dar se pare că El nu-i atât de binevoitor. Totuși, yoga-mi face bine. Îmi tot repet, ăsta-i un lucru bun, un lucru bun, Victore, nu ești total idiot, fa-ți exercițiile de yoga, yoga, sau poate ești idiot. Înainte să plece Aaron (ei bine, înainte să-i trag eu un șut) ne sculam devreme și ieșeam în balcon unde exersam. Aaron zicea că-i pare rău că nu-i un balcon îndreptat spre est. Meditam cam

o oră și apoi luam micul dejun. Suc de portocale, croasant și gref, niciun strop de vodcă! Omu' era căzut în cap după alimentația sănătoasă. Tot încerca să mă facă să mai pun carne pe mine. Frigiderul plin de margarină, castraveciori murați, iaurt, chutney, unt de arahide, nuci de cocos, băuturi cu lapte și ciocolată, absolut de toate. Era înalt și cu părul nisipiu și magnific în toate cele, nu suferea comparație. Rudi, amice, știoaca lui poate că nu era ca un poem, dar bucile cu siguranță aveau ritmul lor. Te-a văzut odată dansând în Connecticut și mi-a zis, și aici îl citez, că erai plin de grație, provocator și sublim – de ce toți ciumeții ăștia englezi folosesc astfel de cuvinte caraghioase?

Doctorul meu de pe Park Avenue mi-a zis că, dacă mă duc la Caracas, îmi semnez sentința, având în vedere toate bolile intestinale, medicamentele contrafăcute, spitalele proaste, aerul poluat și așa mai departe. Dar sunt aici de cinci luni și mă simt din ce în ce mai bine. Mă duc c-un taxi, o jumate de oră, pe coastă. Stau pe-un șezlong pe plajă și meditez și capul o ia razna bla bla muieri sexoase bla bla care încearcă să treacă drept împuțiții de bodyguarzi care nu m-au lăsat să intru în Paradise Garage, bla bla, ai șters-o, bla bla, ar trebui să lucrezi la Saints în numele Domnului, bla bla, ia uite ce pantofi urâți ai în picioare, bla bla, ai rahat pe buze. Și apoi deschid ochii și văd apa albastră (albăstr-uie) valurile care se sparg pe nisipul auriu (gălb-ui). Ce distracție! Pe urmă îmi blestem leziunile și le trimit să putrezească-n iad. Sunt un bărbat de 42 de ani, care-și imaginează tot felul de jocuri în mintea lui. De ce nu, viața mi-a jucat atâtea feste! Dimineața, înainte să plouă, m-am dus să-mi cumpăr un pled și-am întâlnit o femeie metisă care semăna cu mama mai mult decât orice altă femeie pe pământ. Poate că, așa cum zici tu, există o dublură a noastră pe undeva. M-am dus acasă, m-am încolăcit pe-un fotoliu și-am adormit visând.

Duc dorul New Yorkului și tuturor locurilor și tuturor și fiecăruia în parte și mai ales îmi lipsește Lower East Side, era atât de dezgustătoare, atât de minunată! Singurul lucru pe care-l regret e că n-am suficiente regrete. De exemplu, că nu mi-am luat rămas-bun de la gunoieri. Mi-ar fi plăcut să le văd fața când au dat cu ochii de toată mobila mea în stradă. Probabil că i-a apucat cântarea. O, acest fabulos divan galben! O Doamne, ce inel frumos pentru macau! O, ce vibrator încântător!

Viața mea, acum îmi dau seama, a fost ca un șir de camere (majoritatea separeuri) și acum sunt blocat în asta din față fiindcă, dac-aș ieși pe străzile Caracasului, e foarte probabil c-aș fi mototolit pe jos și nu în felul dorit de mine.

O, Rudi, sunt sătul de toată medicația asta. Când stă ploaia voi ieși afară. Poate că voi ieși înainte ca să o simt pe față. Rudi, cred că nu-mi e atât de teamă că dau colțu', mai mult mă-ntreb ce-ar fi fost dacă trăiam la ralanti. Ah-ha! O dexedrină, două dexedrine, trei dexedrine, podeaua.

Cu drag – Victor

P.S. Am auzit zvonuri că-i un armăsar pe nume Nureiev care stârnește agitație în lumea cailor. E adevărat? Ha! Pun pariu că-i dotat ca un rus!

Te pup!

Am aterizat mai târziu decât fusese programat și Monsieur era furios. A ieșit valvârtej din zona unde erau bagajele. Am depășit o linie de gărzi înarmate și ne-am urcat în taxi.

Monsieur a negociat cu șoferul într-o spaniolă sumară. Arșița de după-amiază era exact cum mi-o imaginasem. Munții se profilau verzi, la distanță, dar orașul era plin de smog.

Mă tot gândeam la bietul Tom, care rămăsese singur acasă, la Londra.

Taxiul ocolea găurile din asfalt și, în final, am ajuns în vechiul cartier colonial, unde ne-am proptit în trafic. Erau case albe din cărămidă cu rufe agățate la geam, la uscat. Pe stradă circulau bătrâni purtând cămăși fără guler. Copiii se zbenguiau prin fața mașinilor și o luau la fugă când traficul se punea în mișcare. O femeie de la un chioșc cu flori i-a prins privirea lui Monsieur și el a sărit jos din taxi să cumpere un buchet de flori. Ea purta o rochie galben cu roșu. Monsieur i-a dat zece dolari americani și a sărutat-o pe amândoi obrajii și, când mașina a plecat din loc, ne-am încrucișat privirea și mi se părea că mă imploră să-mi trăiesc viața, așa cum stăteam pe bancheta din spate a taxiului împreună cu Monsieur. Adevărul e că avea dreptate. Monsieur era conștient că nu eram deloc fericită să-l însoțesc. Să fiu departe de Tom era foarte greu, totuși Monsieur insistase să vin cu el, măcar o săptămână, două.

– Avem nevoie de șampanie, mi-a zis Monsieur, când taxiul s-a urnit din loc.

Șoferul s-a întors și ne-a zâmbit. Cu ajutorul unor gesturi complicate cu mâna, ne-a dat de înțeles c-ar fi încântat să cumpere șampanie, că știa un magazin bun. Șoferul a cotit pe-o alee îngustă și a oprit în fața unui depozit. Monsieur i-a dat bani și șoferul a apărut puțin mai târziu, cărând două sticle mari. Se întuneca. Dar continua să fie arșiță și simțeam că mă ia somnul, ca să nu mai spun că zborul fusese lung și agitat. Auzisem că Monsieur făcuse scandal la clasa I, dar

acum mi-a atins mâna și mi-a mulțumit din nou că venisem cu el, cerându-și scuze că nu putuse să-mi facă rost de-un loc lângă el în avion.

– Ce m-aș fi făcut fără tine, Odile? m-a întrebat.

Când am ajuns, Monsieur i-a dat un bacșiș generos șoferului, apoi a urcat scara și a tras de clopoțel. S-a auzit sunetul lui strident, însă nicio mișcare. Monsieur a bătut tare în ușa înaltă de lemn. Transpira și i se udase cămașa la subsuoară. A slobozit mai multe blesteme și a zis:

– Ar fi trebuit să-i spun că venim.

Aveam un stilou, dar niciun petic de hârtie. Monsieur și-a băgat unghia sub eticheta de pe sticla de șampanie. O șmecherie veche, mi-a zis. A scos eticheta sfâșiată la mijloc. A pus-o pe peretele casei, a oftat și-a scris: „Victor, voi găsi un hotel și revin. Rudi". Am împăturit eticheta și m-am aplecat s-o strecor pe sub ușă. M-am ridicat și mi-am aranjat rochia, care începuse să se lipească de mine din cauza căldurii.

Din casă s-a auzit parcă o explozie, muzică la maximum. De fapt, tot locul parcă înviase. M-am dus la poartă și l-am chemat pe Monsieur, care o luase deja în jos, pe stradă. In spatele meu s-a deschis ușa.

In prag a apărut cineva scund, înfășurat într-un halat de mătase. Era tras la față, o pereche de căști peste urechi și cordonul negru, răsucit, îi atârna pân' la genunchi. Trebuie că smulsese cordonul din stereo când împinsesem eu biletul pe sub ușă.

– Domnul Pareci? am întrebat.

Încerca să citească ce era scris pe eticheta de la sticla de șampanie. Îl întâlnisem de multe ori înainte, dar acum arăta complet schimbat.

– Domnul Pareci? am întrebat din nou.

A făcut un pas înainte și atunci am observat că avea o pereche enormă de papuci galbeni în picioare. Se proptea de glaful ferestrei, a tușit o dată uitându-se spre stradă.

– O, Doamne, e Rudi! a exclamat el.

S-a întors împleticindu-se în apartament, în timp ce eu îi făceam cu mâna lui Monsieur. Inițial, a părut derutat, pe urmă a intrat grăbit în casă.

– Victore! striga el. Victore!

In casă era o dezordine îngrozitoare. Haine aruncate peste tot, pe podea. Farfurii cu resturi de mâncare uitate pe canapea. Lumina de-abia se strecura prin draperiile albastre decolorate. In tavan se agita un ventilator. Oglinzile erau ornate, dar pline de crăpături. Discuri de vinil zăceau pe podea și Monsieur s-a dus să dea combina mai încet.

– Victore! a strigat din nou.

Luminița roșie de la video player pâlpâia. Pe ecran înțepenise o imagine dintr-un film porno. M-am dus să-l închid.

– Uită-te la tine! strigă Monsieur.

In vârful scărilor, Victor încerca să-și tragă o pereche de pantaloni pe el. Scosese halatul. Își pusese o cămașă de-un roșu aprins, neîncheiată. Avea pieptul slab și pielea gălbuie. Tușea rău, în timp ce-și băga piciorul într-un crac, cât pe ce să cadă, dar a reușit să-și revină, prinzându-se cu mâna de balustradă. Simțeam că-mi pare rău pentru el, însă nu suficient de tare ca să-mi schimb părerea despre ce-i putea pielea – îl văzusem de mult prea multe ori jucând teatru.

Monsieur a urcat în fugă câte două trepte deodată și l-a sărutat pe Victor pe amândoi obrajii. Victor a dat drumul unui torent de obscenități, zicându-i:

– Rudi, de unde-ai șterpelit florile? Pe unde ai mai fost? Povestește-mi absolut totul.

Părea fericit și obosit în același timp, ca și cum fericirea încerca să țină pasul cu epuizarea. Au coborât împreună scara, braț la braț.

Îți amintești de Odile? l-a întrebat Monsieur.

O, da, a zis Victor. Doar am fost la nunta ei.

– Da. O, îmi cer scuze, îmi cer scuze!

La nuntă fusese o altercație în una din băi c-un meșter pantofar coleg cu Tom.

– Ești iertat, domnule Pareci!

– Tot ce i-am spus a fost să-și lege șireturile, a zis Victor. N-am putut rezista.

Și-a aplecat capul spre umăr ca un băiat rău, așteptând replica mea.

– Domnule Pareci...

– O, te rog, nu-mi spune așa, mă face să mă simt ca un bătrân bășinos.

– Victore, i-am zis, te-am iertat!

Mi-a sărutat mâna. I-am spus că plănuiam să-i facem viața ușoară și să-l însănătoșim, în timp ce Monsieur va căuta o menajeră, o localnică de preferat, care să preia aceste sarcini. I-am explicat că nu doream să rămân pentru totdeauna la Caracas. S-a înroșit, se vedea că-i e rușine și mi-am mușcat limba pentru că mă luase gura pe dinainte. Și-a încheiat toți nasturii la cămașă. Încă doi ca el ar fi încăput în ea. Și-a băgat din nou picioarele în papucii galbeni și s-a dus spre un scaun din salon, pe care s-a prăbușit de-abia suflând. Și-a aprins o țigară lungă, fină și a suflat fumul spre tavan, în timp ce eu mă îndreptam spre bucătărie.

– Rudi, a strigat el, vino să mă-mbrățișezi! Apoi, ca să nu pară că mă exclude, a adăugat: Odile, știi, sunt singura persoană din lume care-i poate da ordine lui Rudi.

Am început să fac curat, mai întâi paharele subțiri de șampanie. Nu era niciun fel de săpun. Victor trăia fără bureți sau praf de curățat, sau alte ustensile necesare la bucătărie. Am început să fac o listă-n minte cu toate lucrurile de care aveam nevoie. Am spălat paharele, am pus sticla de șampanie pe o tavă și am dus-o celor doi gentlemeni.

– O, te iubesc atât de tare! țipă Victor.

Monsieur a desfăcut dopul și a turnat.

– Odile, mărită-te acum cu mine!

Monsieur începu să caute prin discurile de pe podea niște muzică clasică. S-a uitat în sus și-a zis:

Victor, ești un filistin.

– În prezent sunt numai salsa.

– Salsa?

Victor începu să danseze, dar, după câteva mișcări, se prăbuși pe scaun.

– Poate că n-ar trebui să bei prea multă șampanie, a zis Monsieur.

O, tacă-ți gura! a țipat Victor. Sunt răcit, asta-i tot.

– O răceală?

– Da, o răceală. Rudi, vei rămâne tot restul vieții alături de mine aici?

– Vineri dansez la São Paulo. Odile va rămâne cu tine până găsim o localnică să te ajute.

– São Paulo?

Da.

O, ia-mă cu tine!

- Poate c-ar trebui să te odihnești, Victor, ia-o ușor!

– Să mă odihnesc?

– Da.

– Sunt pe moarte! a zbierat el. Cine vrea să se odihnească? Hai să bem șampanie! În numele Domnului, vreau să văd eticheta. Pariez că-i pișat! Odile, asta cumpără el întotdeauna! E cel mai bogat și mai zgârcit om din lume.

Monsieur a acoperit jumătatea rămasă de etichetă cu mâna. Victor s-a ridicat, clătinându-se în picioare și s-a dus să caute partea scrisă. A găsit-o în buzunarul halatului și a oftat dramatic. A lins spatele și și-a lipit-o deasupra inimii.

– O, ai fost întotdeauna atât de zgârcit! a mai zis Victor.

Am dat drumul la apa de la robinet, să nu-i mai aud vorbind și am spălat celelalte pahare, le-am ridicat în ultimele raze de lumină. M-am gândit la Tom. Era acum acasă, uitându-se la televizor, reparând pantofi. Îmi era deja dor de el. In curtea din spate, plantele cu frunze lungi și verzi se agitau sub suflarea brizei.

– O, hai să nu mai mâncăm rahat! l-am auzit pe Victor tunând. N-ai venit aici să discutăm rahaturi. Spune-mi, Rudi. Ești îndrăgostit?

Mereu sunt îndrăgostit.

– Iubirea mă iubește pe mine! a exclamat Victor pe un ton care suna ciudat, dar la fel ca al lui Monsieur.

Au râs. Sticla se golea văzând cu ochii. Victor o ridică în aer și citi din nou eticheta.

E pișat de pisică! a rostit el cu un fals accent franțuzesc. Le storc pe vagaboandele de pe bulevardul St. Michel ca să obțină asta.

Victor a dat mai tare muzica sud-americană și au dansat puțin amândoi, în timp ce eu continuam să fac curat. Se lăsase întunericul și briza răcoroasă a nopții făcea aerul mai respirabil. Îl puteam auzi pe Victor cum respiră greu și, în final,

după ce-am terminat ce-aveam de făcut, m-am scuzat că trebuie să mă duc la culcare.

Am fost teribil de surprinsă când m-am sculat a doua zi dimineața să-l văd pe Monsieur dormind pe canapea în salon și Victor pe-un scaun lângă el, ștergându-i fruntea lui Monsieur cu o batistă albă. Mă așteptam să văd o scenă exact pe dos. Părea că Monsieur avea febră. Totuși, când s-a ridicat, a luat câteva pastile și febra a dispărut. A făcut toată dimineața extensii și spunea că are de dat niște telefoane.

– Cu taxă inversă, a zis Victor.

Monsieur avea prieteni peste tot în lume, inclusiv la Caracas, și eram convinsă că va găsi o menajeră în câteva zile. Casa parcă se înseninase cu această idee-n gând și am reușit să găsesc suficiente alimente în bucătărie ca să prepar un mic dejun cu fructe și pâine prăjită.

Când au terminat de mâncat, Monsieur a anunțat că el și Victor vor face o excursie de o zi la plajă și seara se vor duce la São Paulo pentru balet.

– Te rog să ne faci bagajele, a zis Monsieur.

Spre surprinderea mea, Victor a fost cel care mi-a observat tristețea. Mi-a înconjurat umerii cu brațul. Cu amabilitate, mi-a desenat o mică hartă pe care a marcat câteva piete din oraș și o farmacie de unde puteam să-mi cumpăr pilule contra migrenei, pentru că pe ale mele le uitasem acasă. Mi-a spus că nu trebuie să iau sume prea mari de bani cu mine. Apoi a zis ceva despre un mic hoț cu unghii lungi.

După ce-au plecat, am spălat cearşafurile, le-am atârnat pe ramurile arborilor de rodii din curte.

S-au întors după trei zile. Monsieur arăta foarte obosit, nu ca de obicei. Mi-a spus că vom rămâne la Caracas încă o săptămână până când totul e rezolvat în legătură cu

Victor. Am fost foarte tulburată, auzind că voi mai sta acolo o săptămână, dar Monsieur a accentuat că avea nevoie de ajutorul meu. Am continuat să fac curat și să gătesc. După-amiaza, în timp ce Victor dormea, Monsieur pleca la operă, pentru că dorea să lucreze puțin cu balerinii de acolo. In fiecare seară aducea acasă studenți, băieți și fete, și stăteau de vorbă și râdeau. Victor era fericit cu toată acea agitație. Mai ales era interesat de-un dansator pe nume Davida, un tânăr cu pielea foarte neagră și foarte arătos. Seara se plimbau împreună. Mai târziu, în timp ce Monsieur dormea, Victor și Davida stăteau ghemuiți pe canapea și se uitau la filme pe video. (Șocante. Afișam un aer sever când treceam prin dreptul televizorului, deși trebuie să admit că mai trăgeam și eu cu ochiul.)

Timpul a trecut repede și absența lui Tom nu m-a marcat atât de mult cum m-așteptasem.

La sfârșitul celei de-a doua săptămâni, chiar înainte de plecarea noastră, noi trei – eu, Monsieur și Victor – eram singuri în casă. Monsieur nu reușise să găsească o menajeră și eu eram tot mai nervoasă, gândind că-și uitase de tot promisiunea. Începeam să mă tem de ceva de neimaginat, de faptul că voi fi nevoită să demisionez. M-am culcat, dar mă încerca o migrenă cumplită.

A doua seară pregăteam un fel local – empanadas – și Victor mă instruia cu privire la caracterul său complicat, cum trebuia prăjită faina de porumb, ce mirodenii trebuiau la fasole. Stătea în mijlocul salonului, dând directive de la distanță, după ce-și luase medicamentele. În pofida modului evident în care fusese marcat de boală, Victor era destul de energic după ce dormise aproape toată după-amiaza.

După-masă au început să bea vin și să povestească tot felul de istorii, dar Monsieur părea ușor mai închis în el decât de obicei. Remarcasem că aproape își terminase medicamentele, totuși nu găseam niciun alt motiv pentru norul care părea că-l învăluie. Stătea în picioare în dreptul ferestrei, apoi s-a întins și-a aplecat capul spre genunchi. Și-a luat piciorul de pe glaful ferestrei, și-a băgat mâinile sub brațe. Pe urmă a început să povestească un moment petrecut cu mult timp în urmă, când primise o scrisoare de la o prietenă din Rusia. Povestea era lungă și detaliată și Monsieur se uita afară pe fereastră, în timp ce vorbea, până când a fost întrerupt.

– Doar nu te-ai îndrăgostit acum de-o femeie, Rudi?

– Sigur că nu!

– Era cât pe ce să mă dezamăgești. Victor și-a turnat un alt pahar de vin. A tușit și a zis: O, răceala asta! Nu cred că voi scăpa de ea până-n august.

Mă lași să continui povestea sau nu? l-a întrebat Monsieur.

– O, da, te rog, continuă, te rog, te rog!

– El a murit.

– Cine a murit?

– Tatăl ei.

– O, nu! Nu o altă istorie legată de moarte! a exclamat Victor.

– Stai, a zis Monsieur, cu voce sugrumată. Când a murit purta o pălărie.

– Cine purta o pălărie?

– Serghei! Purta mereu o pălărie, dar niciodată în interior. În Rusia era un gest grosolan.

– A! Și rușii nu sunt grosolani?

– Nu mă asculti ce spun.

– Sigur că da.

Atunci lasă-mă să termin!

– Scena îți aparține, zise Victor și se făcu că-i transmite un sărut lui Monsieur.

– Ei bine, zise Monsieur, se crede că motivul pentru care purta atunci pălărie era pentru că aștepta s-o întâlnească pe soția sa.

– Dar ai zis că ea era moartă.

– În viața de dincolo! replică Monsieur.

O, Doamne, zise Victor, viața de dincolo!

– A fost găsit în casă cu pălăria pe cap. Îi scria fiicei sale. În scrisoare îi cerea să mă salute din partea lui. Dar nu asta e povestea. Nu asta e esența ei. Ci altceva, total diferit. Pentru că ultimele lui cuvinte scrise...

– Ce? l-a întrerupt Victor. Cine ce-a scris?

Monsieur s-a bâlbâit puțin și-a zis:

– Indiferent cât de singuri am fost în această lume are un rost numai dacă nu mai suntem singuri în continuare.

– Ce fel de rahat mai e și ăsta? s-a mirat Victor.

Nu-i un rahat, a zis Monsieur.

O, ba e un rahat! a replicat Victor.

Au stat un moment în tăcere și apoi lui Victor i-a picat bărbia-n piept. Arăta ca un balon spart. A întins mâna după un pachet de țigări și degetele-i tremurau, în timp ce desfăcea țipla de pe el. A deschis pachetul, a scos o țigară, apoi o brichetă din buzunarul cămășii și a aprins-o.

– De ce-mi spui povestea asta? l-a întrebat Victor.

Monsieur nu i-a răspuns.

De ce-mi spui asta, Rudi?

Victor a înjurat și atunci Monsieur a îngenuncheat în fața scaunului lui Victor. Nu-l mai văzusem niciodată pe Monsieur

în genunchi în fața cuiva. Și-a pus brațele pe genunchii lui Victor și și-a lăsat capul pe ele. Victor nu zicea nimic. A întins mâna spre ceafa lui Monsieur. Se auzea un suspin înăbușit și eram sigură că Monsieur plângea.

Victor s-a uitat în jos la el și a început să zică ceva de-un început de chelie, dar n-a mai continuat și i-a prins ceafa lui Monsieur cu mâna.

Victor se gândea probabil că eram în bucutărie pentru că a părut surprins când a ridicat ochii și-a dat de mine. Am închis ușa în urma mea și i-am lăsat în pace. Nu-l mai auzisem niciodată pe Monsieur jelind într-un asemenea hal. Imi tremurau mâinile. M-am dus în curte, unde hainele lui Monsieur erau puse la uscat. Le puteam vedea siluetele în casă. Stăteau îmbrățișați și umbrele li se contopeau formând una singură.

A doua zi de dimineață era o vreme frumoasă fără ceață. Am făcut o curățenie temeinică prin casă și apoi am vorbit cu tânărul balerin, Davida, să vină la noi. Când a sosit, am observat că purta saboți. M-a salutat c-un sărut. Avea părul frumos pieptănat pe spate. Părea un tânăr onest și l-am luat deoparte.

Vei avea tu grijă de el? l-am întrebat.

– Am un văr doctor, a zis Davida.

– Nu, mă gândesc să ai tu grijă de el.

– Cine mă plătește?

– Monsieur te va plăti, i-am spus.

In următoarele două zile am pregătit mâncare pentru o săptămână și-am înghesuit-o în micul congelator, pentru Victor și Davida. Totul era în ordine – Monsieur promisese că-l va plăti pe Davida și că-l va aduce la Opera din Paris în

viitor, unde putea lua lecții și își putea dezvolta talentul pentru dans.

Am ținut aranjamentul secret față de Victor, dar aveam senzația că știa ce se petrece. Se plimba prin casă cu casca la urechi, chiar și atunci când nu era conectată la combina stereo.

În ultima noastră dimineață acolo am făcut bagajele lui Monsieur și-am chemat un taxi, să ne ducă la aeroport. Am așteptat multă vreme sosirea mașinii. Victor vorbea mult despre vreme, ce zi grozavă era pentru mers la plajă. Zicea că de-abia așteaptă să-și pună noul costum de baie cumpărat din São Paulo.

– Voi arăta ca și cum aș fi furat niște ciorchini de struguri, zicea el chicotind.

Când taxiul a tras în față, Monsieur și Victor au dat mâna și s-au îmbrățișat în dreptul ușii. În timp ce Monsieur se îndrepta spre taxi, Victor și-a băgat mâna-n buzunarul halatului. Am auzit pocnetul brichetei. Monsieur a întors capul.

Ar trebui să te oprești! a zis Monsieur.

– Ce?

– Fumatul, prostule.

– Asta? întrebă Victor trăgând cu sete din țigară și aruncând un nor gros de fum în aer.

– Da.

– O, la dracu'! a replicat Victor, văd că nu tușesc deocamdată.

4

LONDRA, BRIGHTON 1991

O intrare moderată cu piciorul drept pe un plie profund, stângul rigid. Ușoară inflamare tibio-tarsiană și subtarsiană pe dreapta, severă pe stânga. Genunchiul afectat de o lovitură puternică. Basculare laterală șold stâng. Arcuire pe partea lombară, cap lăsat în față. La sfârșitul plie-ului linia se pierde complet. Îl trădează articulațiile mâinii albite, de pe bară. La al doisprezecelea plie simte că și-a depășit durerea. La o examinare, tensiune severă și contracția cvadricepsului stâng, moderată în dreptul. Uzura acută a meniscului. De folosit arnica pentru reducerea inflamației. Tratament pentru ligamentul încrucișat și Crossfibre, plus masaj ușor cel puțin douăzeci de minute. De lungit cvadricepsul pentru a permite îndoirea. Rulare și extensia șoldului, rotirea trunchiului, întinderea omoplatului etc. De purtat bandaj între repetiții și spectacol. Orteză pentru a repune genunchiul stâng în poziție corectă.

N-aveam idee cui să-i spun. Îmi era imposibil să cred că cineva m-ar fi înțeles. Nu-mi făcusem mulți prieteni după ce

ne-am mutat în casa din Londra a lui Monsieur. Îl avusesem permanent pe Tom, dar acum dispăruse și el.

A apărut nu se știe de unde, ca una din ploile de iarnă care te îngheață până-n măduva oaselor. O zi ești mulțumit și următoarea îți zboară covorul de sub picioare. Mă uitam în jur, dar nu puteam recunoaște nici cele mai simple lucruri, cuptorul, ceasul, micul vas de porțelan pe care mi-l cumpărase Tom. Era un bilet în care-mi explica de ce făcuse asta, dar nu puteam citi mai departe de primele două rânduri. Mi se părea că-i încă prezent, că, dacă mă-ntorceam, puteam să-l văd stând pe scaun, citind un ziar, cu o nouă gaură apărută-n ciorapii lui. Am plâns ore-n șir. Era ca și cum mi s-ar fi dus toată viața pe apa sâmbetei.

Când eram elevă la școală, în Voutenay, aveam porecla Micuța pasăre. Eram scundă și slabă și adulții remarcau imediat nasul coroiat. Obișnuiam să petrec mult timp la bucătărie, urmărind-o pe mama, un loc unde ne refugiam atrase de simplitatea rețetelor culinare și de mâncare. Dar n-aveam pe nimeni de cine să avem grijă. Monsieur era departe atunci și nici măcar grădinarul nu era mai aproape.

În camerele unde stătusem cu Tom aveam o cutie lângă capul patului. Tom se tot gândea să se retragă și lucra la ultima pereche de pantofi pentru Monsieur. Pentru cutia de prezentare alesese mahonul și bătuse în cuie o plăcuță de alamă în partea din față, deși nu purta încă nicio inscripție. Am deschis cutia, am scos pantofii și i-am tăiat cu o foarfecă. Satinul e ușor de tăiat și pe urmă am înghesuit rămășițele înapoi, în cutie. Știam că o luasem razna, dar nu-mi păsa deloc.

Monsieur ținea întotdeauna niște bani în sertarul de jos al comodei din dormitor. Împrumuta uneori oaspeții care aveau nevoie să ia un taxi până acasă, dar n-aveau bani la

ei. I-am lăsat un bilețel, spunându-i că luam un avans din salariul meu. Îmi tremurau mâinile. Am sunat după un taxi, am controlat toate luminile din casă, să fie stinse, ferestrele bine închise, toate aparatele scoase din priză. În scurt timp, am auzit un claxon în fața casei. Am luat cutia lui Tom sub braț, am dat drumul alarmei contraefracție și am ieșit pe ușa principală.

L-am recunoscut pe șofer, un tânăr cu barbișon și cercel la una din urechi. A coborât geamul și m-a întrebat:

– Azi cine-i victima?

A fost ușor surprins, când am deschis ușa și m-am urcat pe bancheta din spate, punând cutia de mahon pe podea. Adesea îi însoțeam pe oaspeții lui Monsieur până la taxi, însă rareori mă urcam și eu. Șoferul și-a ajustat oglinda retrovizoare, să mă vadă mai bine, pe urmă s-a răsucit în scaun și a închis geamul despărțitor.

– La Covent Garden, i-am zis.

– Ești în regulă, iubito?

Am scos din poșetă o batistă cu monograma lui Monsieur. Mi-am tamponat ochii cu ea și i-am spus șoferului că eram în regulă, dar că trebuia să ajung la Covent Garden cât se putea mai repede.

– Bine iu-bi, a zis el. Sigur ești OK?

Nu grosolănia m-a facut să mă mut pe banchetă astfel ca să nu mă mai poată vedea în oglindă, ci pur și simplu pentru că nu suportam ideea că tânărul șofer putea să mă vadă în timp ce plângeam.

Automobilul rula repede, dar drumul mi s-a părut fără sfârșit. Era vară. Pe străzi, fetele purtau fuste mini și băieții își afișau tatuajele. Taxiul se strecura prin trafic. Șoferii din spatele nostru ne atrăgeau atenția, claxonând furioși că le

tăiaserăm calea. Un motociclist chiar a tras un şut în una din uşi.

Când am ajuns la Covent Garden, tariful era afişat în două cifre.

Îmi revenisem suficient ca să-i cer şoferului să mă aştepte în faţa atelierului de pantofi. A ridicat din umeri. Am coborât din maşină şi tocmai mă pregăteam să intru, când gândul că-l voi vedea pe Tom m-a făcut să-mi simt picioarele moi sub mine. Nu mai avusesem senzaţia asta de la balul de absolvire din Paris. Ce mă apucase? Aveam şaizeci de ani şi tocmai distrusesem cadoul soţului meu pentru Monsieur. Mă gândeam că trăiesc un coşmar.

Am auzit o sirenă şi, când am întors capul, am văzut o maşină de poliţie făcându-i semn taxiului să o ia din loc. Şoferul arăta spre mine. Totul se petrecea mult prea repede. Am mers iute pe lângă zidul exterior până în dreptul ferestrei lui Tom şi, fără să mă uit în interior, am lăsat cutia pe margine, m-am întors şi m-am urcat din nou în taxi.

Brighton! i-am zis şoferului.

Puteam să văd cât era de uimit.

– La Brighton? a repetat el.

În spatele nostru sirena maşinii poliţiei urla din nou.

Brighton, la mare, am zis.

– Probabil că faci băşcălie, iubito!

Începu să ruleze încet de-a lungul străzii.

– Te duc la gara Victoria, poţi să iei un tren de-acolo.

Am deschis poşeta şi i-am dat o sută cincizeci de lire. Şoferul a fluierat şi şi-a mângâiat barbişonul. Am mai adăugat cincizeci şi a tras taxiul la marginea carosabilului. Nu mai cheltuisem niciodată atâţia bani fără de folos.

– Dai fuga să te hâțâi puțin, iubi? s-a încăpățânat șoferul.

– Te rog! i-am zis pe cel mai sever ton.

S-a îndreptat în scaun și a luat legătura prin radio cu dispecerul său și, în cincisprezece minute, eram deja pe autostradă. Am rulat în jos geamul și, inexplicabil, m-am calmat. Briza diminua zgomotul de la un meci de cricket transmis la radio, pe care-l asculta șoferul. Mi se părea că intrasem fără să știu într-o zi care nu era a mea și care se va sfârși curând.

La Brighton, pe stâlpii de telegraf de pe promenadă erau postere cu Monsieur.

Monsieur arăta tânăr în acea fotografie. Avea părul lung și un zâmbet diabolic pe buze. Aș fi vrut să mă duc spre poster să-l îmbrățișez. Pe promenadă, o tânără lipea și ajusta posterele, care lunecau bătute de vânt. Era ultimul spectacol al lui Monsieur în Anglia și se zvonea că era și cel de adio.

L-am rugat pe șofer să-mi găsească o pensiune drăguță, care să ofere cazare și mic dejun, cu vedere la mare. S-a oprit în fața unei vechi case în stil victorian și s-a oferit să intre, să-ntrebe dacă aveau o cameră liberă. Mă bucuram să văd că nu toți tinerii englezi își pierduseră manierele. A ieșit zâmbind și, după ce m-a ajutat să cobor din taxi, s-a oferit să-mi returneze o parte din bani.

– Ai plătit prea mult, iubi!

M-am surprins și pe mine când i-am mai băgat o bancnotă de douăzeci de lire în mână.

– Știi ce-o să fac, o s-o invit pe doamna mea la o cină bună, mi-a zis el.

A claxonat înainte să demareze.

Sigur că nu era el de vină, dar am izbucnit în plâns.

Camera era elegantă, având fereastra cu vedere la mare. Copiii râdeau și dădeau din picioare în valuri și puteam să aud o fanfară în unul din pavilioane. Toate îmi aminteau de Tom, chiar și cele mai simple lucruri: patul dublu, vaza ornată, tabloul înfățișând cheiul. N-aveam nicio explicație cu privire la cele petrecute. Tom fusese de-a lungul anilor ușor nefericit că trebuia să locuiască în casa lui Monsieur, dar ne mobilaserăm singuri camerele, pe placul lui Tom și părea că se consolase cu ideea. Nu a fost deranjat că îl însoțisem de câteva ori pe Monsieur în călătoriile sale în alte țări, și nici de faptul că uneori eram chemată de Monsieur la Paris. Tom zicea că-i plăcea să fie singur, că-și putea face treaba bine. Și, deși era adevărat că, poate, nu eram la fel de intimi ca alte cupluri căsătorite, nu se ridicase nicio problemă cu privire la devotamentul nostru reciproc.

Stăteam în picioare în cameră. Poate singurul cuvânt care putea descrie ce simțeam era o rană: simțeam că sunt o rană. Am tras perdelele și m-am lungit pe pat și, deși nu-mi stătea în fire, am continuat să plâng în hohote chiar și când am auzit pași pe coridor.

După ce m-am trezit, nu m-am mai gândit la Tom, ci la posterele lui Monsieur cum fluturau în briza venită de pe mare.

Monsieur nu avea spectacol cu *Dansul maurului* decât a doua zi seara. Mă gândeam să mă duc să-l văd la hotel, dar nu doream să-i adaug problemele mele la ale lui. În ultima vreme fusesem foarte supărată de ce scriau ziarele despre el. Avea o unghie încarnată la picior și o problemă cu genunchii, dar ziarele nu scriau niciodată despre așa ceva. La unul din spectacole o parte din public ceruse banii înapoi, după ce el avusese o crampă la picioare. La Wembley, muzica se

oprise în toiul spectacolului și ei scriau că Monsieur rămăsese împietrit, așteptând orchestra, dar că nu era niciuna, muzica fiind înregistrată. La Glasgow nu-l așteptase nimeni la intrarea artiștilor și fotograful luase o imagine cu Monsieur singur și abătut când, desigur, el nu era deloc așa. Unii dintre cei mai mari admiratori ai săi nu se mai duceau deloc la spectacolele lui, totuși biletele se vindeau și avea destule ovații, chiar dacă ziarele afirmau că toate erau de dragul trecutului. Oamenilor le plac comentariile răutăcioase, pe la spatele lui Monsieur, dar adevărul era că el e la fel de demn ca totdeauna.

A doua zi de dimineață am decis ca, în pofida celor întâmplate, să profit cât pot de acea zi. Am cerut să mi se aducă micul dejun în unul dintre pavilioanele de la malul mării. Chelnerul, un tânăr din Burgundia, mi-a făcut o cafe creme delicioasă, special pentru mine. Mi-a șoptit că poate că englezii au contribuit la obținerea victoriei în două războaie mondiale, dar că nu știu nimic despre boaba de cafea. Am râs și i-am dublat bacșișul. Mă apuca amețeala, când mă gândeam cât de repede îmi risipesc banii. Chiar și așa, mi-am cumpărat o pălărie de soare și-am închiriat un șezlong, l-am așezat pe mal, mi-am tras pălăria-n jos să-mi protejez ochii.

Spre prânz, am observat o tânără care stătea la malul apei. Își ținea fusta cu mâna, în timp ce-și muia laba piciorului în apă. Avea picioare lungi și frumoase. A înaintat puțin în mare și s-a oprit când apa i-a trecut peste genunchi. Apoi s-a aplecat și-a trecut părul lung peste umăr și l-a udat puțin.

Pe urmă, spre marea mea surprindere, l-am zărit pe Monsieur alături de tânăra femeie. Valurile se rostogoleau spre el. Mă-ntrebam cine-ar fi putut să fie. Emilio stătea pe plajă, picior peste picior, urmărindu-i cu privirea pe cei din jur.

M-am ridicat repede să plec, dar Emilio m-a văzut și m-a strigat pe nume. S-a ridicat, smucindu-și coada de cal. M-a salutat c-un sărut pe ambii obraji și și-a exprimat plăcerea că mă întâlnește la Brighton.

– O, doream numai să văd spectacolul cu Monsieur, am zis eu.

– Sunt bucuros că cineva o face, replică Emilio.

În acel moment m-a zărit și Monsieur și mi-a făcut cu mâna semn să mă duc spre el. Emilio a făcut un comentariu cum că regele își convoacă supușii. M-a făcut să zâmbesc ușor. Emilio demisionase de atâtea ori din serviciul lui Monsieur, încât mai angajase un maseur pe care să-l poată convoca în perioadele în care Emilio nu mai era de găsit.

Mi-am mușcat buza și m-am dus spre malul apei, unde Monsieur stătea lângă acea tânără.

– Aceasta este Marguerite, a zis el.

Mi-am dat seama atunci că era una dintre partenerele de balet ale lui Monsieur. Ea și-a împins ochelarii de soare spre creștet și-a zâmbit. Avea ochii de-un albastru frumos. Mă gândeam cât de minunat trebuie să fie pentru ea, la o vârstă așa fragedă, să danseze cu Monsieur aflat la apusul carierei, dar apoi m-a cuprins o mânie subită pentru că Monsieur nici măcar nu s-a deranjat să-ntrebe ce căutam la Brighton.

– Odile te va ajuta să-ți rezolvi problema, l-am auzit pe Monsieur spunând.

O, nu! a reacționat tânăra balerină. Cred că voi putea să aranjez singură ceva.

Niște copiii se jucau pe malul mării, cărând apa cu pantofii pentru castelele lor de nisip.

– Nu te deranjează, Odile, nu-i așa?

Monsieur mă privea insistent. I-am spus că eram puțin amețită de lumina puternică a soarelui. A oftat și mi-a zis că era o problemă destul de simplă. Marguerite invitase câțiva membri de familie la spectacolul din seara aceea. Veneau de la Londra. Sora ei avea un copil de optsprezece luni și era fără dădacă.

Am încuviințat din cap și-am spus:

– Înțeleg.

– Atunci, a exclamat Monsieur, problema e rezolvată.

M-a cuprins un val de căldură, dar am mormăit c-aș fi onorată să fiu de ajutor.

– La ora șase, a zis Monsieur.

Cu ani în urmă, unchiul meu îmi spusese că, dac-aș fi fost o pasăre mică, precis aș fi avut o aripă ruptă. În seara aceea am pregătit masa pentru douăsprezece persoane și, deși mi-am spus-o numai mie, felurile au fost delicioase. Singura schimbare am făcut-o în farfuria unchiului – i-am pus ardei iute și piper din plin și și-a petrecut seara cu ochii în lacrimi și tușind.

În acel moment aș fi dorit să-i fac același lucru lui Monsieur, să-l văd cum se lasă pe spate și scuipă. Dar arăta mai bolnav decât de obicei. Cu problemele sale cu picioarele și alte afecțiuni de-abia mergea și gândul că va trebui să intre pe scenă să danseze mă deranja și întrista teribil.

– Voi fi încântată să fiu de ajutor, am zis.

Monsieur a dat aprobator din cap și s-a îndepărtat șchiopătând pe plajă. Tânăra balerină s-a uitat după el zâmbind și strigând că-i mulțumește. Monsieur l-a fluierat pe Emilio, care s-a ridicat să-l urmeze.

Apa îmi lingea tălpile și simțeam cum mă năpădește un val de migrenă. Lăsând în urmă promenada, am intrat într-o

cafenea și-am cerut un pahar de apă să-mi iau pastilele. De abia după câteva secunde mi-am dat seama că cerusem și o bucată de prăjitură Battenburg, preferata lui Tom.

Am lăsat prăjitura neatinsă și m-am întors în cameră.

M-au trezit țipetele pescărușilor și-am văzut ceasul de pe noptieră care arăta aproape șase. M-am grăbit spre hotel și am depășit grupuri de admiratori în hol, care-l așteptau pe Monsieur. M-am apropiat de recepționer care, după mai multe telefoane, m-a îndrumat spre penthouse.

Evident greșise pentru că, atunci când am ciocănit la ușă, am auzit vocea lui Monsieur. L-am auzit întrebându-l impacientat pe Emilio:

– Cine e?

Emilio a deschis ușa și l-am zărit pe Monsieur pe masa de masaj. Emilio avea pe mâini niște mănuși subțiri de cauciuc. Am observat de la distanță că pe trupul lui Monsieur erau vânătăi și puțin sânge scurs pe hârtia albă care acoperea masa, lângă picioarele lui Monsieur. Am bâlbâit o scuză, m-am întors și ușa s-a închis repede în urma mea.

L-am auzit pe Monsieur cum înjură.

– Încuie ușa! a strigat el.

La parter am fost redirecționată spre camera tinerei balerine. Copilul dormea, biberoanele cu lapte fuseseră pregătite, la fel și un schimb și, în cameră, era și un cărucior în care puteam să-l pun și să-l plimb când se trezea. Era un frumos băiețel cu șuvițe fine de păr negru.

Familia și-a luat la revedere și m-am așezat pe-un fotoliu.

Întotdeauna detestasem camerele de hotel. N-aveam nici cea mai mică dorință să mă uit la televizor și nici să ascult vreo emisiune la radio. Gândurile mi-au rătăcit înapoi la Tom, cum tăiasem pantofii cu foarfeca și ce putea el

simți la deschiderea cutiei. Îmi era imposibil să-mi stăpânesc lacrimile. Simțeam că mă înăbuș, așa că am înfășurat bebelușul într-o păturică, l-am pus în cărucior și-am coborât jos cu liftul.

Era încă lumină afară. Promenada era plină de perechi de îndrăgostiți și niște ghicitoare îi pândeau de pe plajă. Câțiva trecători s-au oprit să admire copilașul, dar, când cineva m-a întrebat cum îl cheamă, mi-am dat seama că nu știam. Am trecut repede mai departe copleșită de gândurile mele cu privire la Tom.

Eram convinsă că nu era vorba de vreo femeie, deși fosta lui gazdă continua să-i trimită felicitări de Crăciun. Și nici ceva legat de alcool. Poate că exista o altă explicație. Îmi doream să fi luat scrisoarea cu mine gândindu-mă că poate acțiunile mele fuseseră mult prea impulsive.

În jos, pe promenadă, am auzit niște înjurături proferate cu voce tare. Am zărit la numai câțiva metri o gașcă de tineri turbulenți rezemați de zidul jos. Aveau capetele rase și purtau culorile drapelului britanic. Aveau ghete roșii legate cu șireturi în jurul gleznelor.

Mă gândeam să-ntorc căruciorul și să mă înapoiez la hotel, dar îmi era teamă că puteau sesiza panica totală care mă cuprinsese și vor încerca să-mi fure poșeta. Am împins căruciorul prin dreptul lor, însă, curios, nu mi-au dat nicio atenție. Câteva stele se iviseră pe cer și marea era tot mai întunecată. Bebelușul se trezise și-ncepuse să plângă. Am încercat să-l alint, dar, până când a adormit din nou, se-ntunecase de-a binelea.

Am întors capul și l-am văzut pe unul dintre puștii rași în cap apropiindu-se de-un stâlp. A vârât mâna în buzunarul de la spate și a scos un cuțit cu care a început să taie posterul cu

Monsieur. Urla nişte cuvinte groaznice despre homosexuali, în timp de amicii lui râdeau şi se-mpingeau unul pe altul. Inima îmi bătea tot mai tare. Am căutat cu privirea oamenii pe care-i văzusem mai devreme – bărbaţi cu pălării de soare şi femei de vârstă mijlocie, în sandale –, dar nu se vedea niciunul. N-aveam cum să cobor cu căruciorul pe plaja presărată cu pietricele şi să încerc să mă întorc pe acolo pentru că erau mai multe trepte de urcat şi coborât.

N-aveam de ales decât să mă întorc pe acelaşi drum. Îmi tremurau picioarele, gura îmi era uscată, dar ţineam căruciorul drept şi-i cântam un cântecel de leagăn copilaşului.

Tinerii raşi în cap s-au dat puţin în lături să-mi facă loc să trec. Dar cel care rupsese posterul sărea în sus şi-n jos pretinzând că se şterge la fund cu imaginea lui Monsieur. Cu greu mă mai puteam stăpâni. Simţeam că-mi cedează genunchii. Am împins repede căruciorul, însă una dintre roţi s-a prins într-o gaură din pavaj. Am tras căruciorul în sus cu putere, dar picioarele mi-au cedat şi am căzut la pământ. Tinerii raşi în cap au izbucnit în râs şi-au aruncat posterul rupt lângă cărucior. Am zărit o parte din faţa lui Monsieur, nepăsarea, fericirea zugrăvită pe ea. Mă străduiam să mă ridic, în timp ce unul dintre derbedei m-a insultat, o chestie foarte răutăcioasă. Tremuram fără să mă pot opri, totuşi am apucat posterul şi l-am îndesat în cărucior lângă copil.

Huliganii continuau să strige după mine, în timp ce eu fugeam împingând căruţul în faţa mea pe promenadă. M-am oprit numai când nu le-am mai putut auzi vorbele murdare. Apoi m-am aplecat şi-am încercat să-l liniştesc pe copilaş, care acum ţipa cât putea de tare.

In acel moment știam că-l urăsc pe soțul meu, Tom, mai mult decât pe oricare altă persoană pe care-o întâlnisem vreodată.

Peste două zile, când m-am întors la Londra, l-am găsit pe Tom ațipit pe-un scaun, într-una din camerele noastre, cu mâinile în poală. Arăta distrus. Cămașa era murdară, pătată cu tot felul de urme pe ea, iar el duhnea a bere.

L-am ignorat și-am început să mă schimb, să-mi pun cămașa de noapte, m-am așezat pe urmă pe marginea patului să-mi scot ciorapii. Tom s-a sculat zăpăcit, uitându-se prin jur, nesigur unde se afla. S-a ridicat când a văzut tăietura de pe genunchiul meu. N-a zis un cuvânt, s-a dus direct în baie și a venit cu un prosop muiat în apă. S-a așezat lângă mine pe pat și a început să-mi curețe rana. Bucățele mici de piele se desprindeau de pe marginea ei.

– Ce-ai pățit, iubito? m-a întrebat el.

N-am zis niciun cuvânt, doar m-am urcat în pat și mi-am tras cuvertura peste cap, întoarsă cu spatele spre el. Genunchiul mă durea în locul unde încercase să-l oblojească.

Mai târziu, l-am auzit pe Tom cotrobăind prin dulapurile din baie și din bucătărie. A venit înapoi, în dormitor, cu ceva ce mirosea a cataplasmă. Mă prefăceam că dorm, în timp ce ridica ușor cuvertura și aplica poțiunea pe rană. Atunci mi-am amintit ce-mi spusese Monsieur imediat după ce împlinise cincizeci de ani – văzuse o fotografie a sa, singur pe scenă, arătând obosit, după ce fusese bisat și murmurase: „Într-o zi acest moment hidos va fi cea mai dulce amintire".

După ce-a terminat, Tom a tras cuvertura cu grijă peste mine și a bătut-o cu palma. Mi-a șoptit noapte bună, dar eu nu m-am mișcat. L-am auzit cum își scoate cămașa și

pantofii, apoi se urcă în patul său. Mirosul ciorapilor lui se amesteca cu cel al cataplasmei. Atunci am zâmbit, spunându-mi că, indiferent ce-o să fie, trebuia să-i spăl ciorapii.

Rond de jambe par terre. Rotirea piciorului pe pământ pentru a vedea gama de mișcare a articulațiilor. Foarte restricționată. Rulare eratică. Saltul e acut și oasele sunt blocate. Piciorul stâng de-abia poate peria podea. Durere acută la atingerea metatarsienelor, chiar și atunci când piciorul e ținut în ax central. Cheia este să miște metatarsienele ca un ventilator, să le răsucească dintr-o parte în alta, o atingere ușoară între linii. De stors sângele din bășici și, imediat, de îndepărtat umflătura dintre degetele doi și trei de la piciorul stâng.

CARTEA A PATRA

UFA, LENINGRAD, 1987

5 noiembrie 1987

Gândul că avionul va ateriza săptămâna viitoare. Se va lăsa pe gheață, rulând în final în siguranță. Ar putea fi arestat la escala la Leningrad. Ilia zice că nu-i nicio capcană, deşi nu sunt atât de sigură. Pot să-l trimită la-nchisoare pentru şapte ani și cine i-ar putea opri? M-am sculat acoperită de transpirație. După micul dejun, mi-am pus haina și m-am dus la un magazin de pe Drassina. Toată lumea era afară, bucurându-se de vremea călduroasă. Circulau zvonuri că va sosi un transport de cuptoare cu grătar, dar n-apăruse niciunul. După-amiază, Nuria mi-a arătat tabloul făcut pentru Rudik – ciori zburând deasupra râului Belaia și un singur pescăruş alb așezat pe stâncă. Înfășurase tabloul în hârtie cerată, de măcelărie și zicea că-l va lega c-o fundă. Nu-și poate stăpâni entuziasmul, normal la vârsta ei. La fel cred și nervozitatea mea. Nuria s-a culcat devreme şi o puteam auzi cum se tot răsuceşte în pat. În camera mamei am încercat să-i spun că va veni Rudik peste câteva zile. Pe moment, ochii mamei s-au luminat şi umezit, ca și cum ar fi spus: „Dar cum e posibil?" Apoi pleoapele i s-au lăsat din

nou în jos. Cât de împăcată arată când doarme, dar cât de groaznic de chinuită e când e trează. Doctorul nu i-a mai dat decât câteva luni de trăit. Dar pentru ce să trăiască încă două luni după ce trupul a trădat-o? Și mintea i-a luat-o la vale. Ilia zice că e posibil ca mama să vrea să trăiască doar ca să-l mai vadă pe Rudik. Pe urmă m-a întrebat dacă m-am maturizat suficient ca să-l iert. Să iert? Ce mai contează? Acum trebuie să fac față unor lucruri reale, nu mai avem săpun și lanțul de la toaletă s-a rupt.

6 noiembrie

Am atâtea de făcut: să cârpesc fața de masă, să curăț pervazul ferestrelor, să repar picioarele mesei, să-i lungesc rochia Nuriei, să-i fierb cămașa de noapte a mamei. Ilia a fost chemat la Operă pentru niște reparații. E o veste bună. Niște bani în plus.

7 noiembrie

Ziua Revoluției. Viscolul s-a abătut peste Ufa. Din cauza gerului stăm în casă. Zăpada e de-un metru în cimitir și Ilia n-a putut intra să aranjeze mormântul tatei. O viză pentru patruzeci și opt de ore mi se pare un lucru mai cumplit decât dacă nu-l lăsau să vină deloc. Numai zborurile vor lua o zi întreagă.

8 noiembrie

Ii urmăresc buzele mamei. Fac un efort să citesc ce-i trece ei prin minte. Poate că Ilia are dreptate, a stat în viață în toți acești ultimi ani numai ca să-l mai vadă încă o dată. Dar nu poți vindeca o rană de trei decenii într-un minut. Gândul mi se pare o prostie curată. Am auzit că i-au aranjat o cameră

specială la hotelul Rossia. Se spune că au acolo frigidere care fac cuburi de gheață. Cui i-ar trebui? După-amiază, viscolul s-a mai potolit. Drumul la magazin, să cumpăr niște cămăși de noapte noi, a eșuat, dar a doua încercare, s-o fierb pe cea veche a mamei, a fost mai plină de succes. In fundul unui dulap am găsit o cămașă veche, pătată de suc de roșii, de pe vremea când avusese Zona zoster. Păstrase absolut totul, chiar și pantofii lui Rudik. Vârfurile sunt boante și branțurile rupte din cauza felului cum își băga picioarele-n ei.

9 noiembrie

Chiar și poeziile pentru copii, care se învață azi la școală, par că au un ecou: „Dacă nu-ți poți găsi drumul înapoi, de ce-ai mai plecat din capul locului?" La piață, am căutat să cumpăr niște zahăr. Nuria s-a oferit să dea la schimb un lănțișor frumos, de argint, pe care-l primise de la noi cu ocazia aniversării a cincisprezece ani. Degeaba, nu era nici urmă de zahăr. A început să plângă. Ce-i de făcut? Salariul lui Ilia n-a mai fost plătit de două săptămâni. Cu ce-am putea îndulci o prăjitură? Poate că la piață se va produce o minune – să apară niște camioane pline cu saci de zahăr, cu hering, cu sturion și noi am putea sărbători venirea lui într-un cort mare, alb, bând șampanie și ascultând o orchestră cum cântă. Ha! Cel puțin Ilia a găsit piesele de schimb ca să repare toaleta.

10 noiembrie

În spatele moscheei erau niște adolescenți în jachete din piele. Aveau părul nepieptănat și niște banderole pe mânecă. Nuria zice că nu-i cunoaște. Îți poți imagina așa ceva la Moscova sau la Leningrad, dar aici? Oamenii discută despre

un altfel de dezgheț, însă n-ar trebui să știe că un dezgheț aduce cu el și un val de duhoare?

11 noiembrie

Ilia zice că se abține cu greu să nu le spună știrea tuturor celor de la operă. Cei mai în vârstă de acolo n-au mai îndrăznit să-i pronunțe numele de ani de zile. Iar unii dintre balerini l-au auzit numai rostit cu multă răutate. Ilia zice că acum tinerii sunt teribil de rebeli. Dacă vor auzi că vine, s-ar putea să se ducă să-l întâmpine la aeroport. Nuria numără orele până la sosirea lui. I se pare că zilele trec prea lent. Își tot schimbă hainele și se tot uită în oglindă. Are o fotografie de când Rudik era adolescent. Sper să nu fie șocată, când va da cu ochii de el. O veste bună: Ilia a găsit o jumătate de kilogram de zahăr și au adus și un transport de sfeclă la piață. Nu-i totul pierdut.

12 noiembrie

Cu siguranță c-a sosit! E la Leningrad astă-seară, dar nu e niciun zbor spre Ufa până mâine-dimineață, așa că va trebui să rămână acolo. Am tot așteptat un telefon, dar n-a sunat deloc. Ilia tot ridică receptorul, să fie sigur că are ton pentru ca operatoarea să ne poată face legătura. Sunt convinsă că a încercat exact când Ilia ținea receptorul ridicat. N-am dormit deloc. Mama pare agitată, poate că-nțelege ce se petrece. Sigur c-ar fi fost mult mai rău dacă nu-i spuneam. Măcar de-ar putea vorbi! Ce soartă crudă! Ne punem tot felul de întrebări. Călătorește singur? Îi vor adresa cuvinte grele? Mai are el prieteni la Leningrad? Îl vor lăsa să se plimbe prin oraș? Vor relata ziarele despre vizita lui? Pe braț mi-a apărut o umflătură roșie, ca Zona zoster a mamei. M-a

cuprins o frică groaznică și succesul mesei pe care vreau s-o dau nu mai contează. Ilia a terminat ultimele reparații și a găsit niște kumîs bun de băut.

12-13 noiembrie dimineața

Noaptea s-a transformat încet în zi. Cerul era înnorat și vântul șuiera afară. Zăpada se-ngrămădea pe parbrizul mașinii puse la dispoziție să ne ducă la aeroport. Șoferul refuzase să intre-n casă, așa că Ilia i-a dus o cană cu ceai fierbinte. A dat drumul la ștergătoare, în semn că-i mulțumește. Fața șoferului era roșie și proaspăt rasă și severă. (Semăna suspect de mult cu pilotul mașinii de la Școala de șoferi.) Nuria își făcea probleme cu unghiile ei roase. I-am dat voie să-și dea cu puțin ruj, după ce mă amenințase că va face scandal. Ne-am pus paltoanele. Mama dormea în timpul pregătirilor și apoi a sosit Miliaușa, să aibă grijă de ea. M-am uitat la mama și mă întrebam dacă își dădea seama că fiul ei se-ntoarce de două ori mai bătrân decât atunci când plecase. Dacă face cumva un pas greșit, îl vor azvârli în pușcărie și atunci va trebui să ispășească pedeapsa de șapte ani primită.

13 noiembrie

Trandafirii pe care-i cumpărasem erau frumoși, dar aerul rece îi ofilise până când am ajuns la aeroport. Mă uitam la ei ca la niște bani care-și pierd valoarea. Am fost conduși într-o sală de așteptare. Ca o cutie mică, gri, cu trei scaune, o fereastră, o masă, o scrumieră argintie. Trei oficiali se aflau și ei acolo. Privirea lor dură a ofilit și mai tare trandafirii. Mi-a trecut prin cap că n-aveam de ce să-mi cer iertare pentru ce făcuse Rudik în trecut – nu eu acționasem astfel. Oficialii păreau că se înmoaie sub privirea mea. I-au oferit chiar o țigară

lui Ilia. Cerul se înseninase și am confundat niște păsări care zburau cu avionul. Mi s-a pus un nod în stomac de nervi. Stolul de păsări s-a despărțit, unele spre nord, altele spre sud când, deodată, am zărit avionul printre ele. S-a lăsat pe-o aripă și pe urmă n-am mai putut vedea pista de aterizare. Am fost conduși în sala pentru sosiri. Douăzeci de soldați cu mitraliere erau aliniați de-a lungul zidurilor. Nuria a șoptit: „Unchiul Rudik!“

Opt și jumătate

Stăteam acolo cu respirația tăiată toate cele cincisprezece minute cât i-au trebuit să apară prin ușile glisante. Mi-a sărit inima din loc! Rudik purta o haină dintr-un material necunoscut, o eșarfă colorată, o beretă neagră. Zâmbetul lui mi-a amintit de el, când era mic. Avea o valiză-n mână. A așezat-o cu grijă jos și a întins larg brațele. Cum de fusese posibil să-l urăsc vreodată? Prima care a alergat spre el a fost Nuria. El a ridicat-o în sus și a învârtit-o prin aer. O ținea încă pe după umeri, când s-a îndreptat spre mine și m-a sărutat de două ori. In spatele nostru s-a ivit un fotograf și s-a auzit blițul. Rudik mi-a șoptit că fotograful era de la Tass, că ne va însoți toată ziua. A adăugat: „Nu-i acorda nicio atenție, e un măgar!“ Am izbucnit în râs. Rudik al meu era acasă, adevăratul Rudik, mult iubitul meu frate, nu cel scornit de ei din tot atâtea minciuni. Mi-a luat fața între palme, m-a privit în ochi și a luat buchetul de trandafiri, spunându-mi că sunt minunați. Pe urmă mi-a tras în jos baticul de pe cap și mi-a fost foarte rușine de părul meu cărunt. M-a sărutat și a zis că sunt frumoasă. Văzut de aproape și el arăta ostenit, avea cute adânci pe față și riduri în jurul ochilor. Era un pic mai slab decât mă asteptasem. A ridicat-o din nou pe Nuria în aer,

ținând-o strâns și, în timp ce-o rotea, totul părea în ordine. „Sunt acasă!“ a exclamat el. Era însoțit de un spaniol solid, Emilio, care zicea că e paza lui de corp și un fel de medic pentru el. Era imens, dar avea mâinile moi și ochii buni. Părul lins spre spate era legat într-o coadă de cal, vârâtă sub guler. Rudik se-ntâlnea cu Ilia pentru prima dată. „Bine-ai venit la Ufa!“ i-a urat Ilia. Rudik i-a aruncat o privire, apoi a zâmbit. Mai erau și doi oficiali francezi, care se tot învârteau pe acolo, prin jurul lui Rudik. Cât de ciudat mi se părea să-l aud pe Rudik vorbind franceza, ca și cum s-ar fi născut vorbind așa, dar, când s-a întors spre mine a schimbat-o cu tătara. Voia s-o vadă imediat pe mama, dar i-am spus că încă doarme și doctorul ne sfătuise să fie o vizită scurtă ca să n-o obosească. „Doarme?“ s-a mirat el. Pe urmă a aruncat o privire spre frumosul lui ceas: „Dar am mai puțin de douăsprezece ore“.

Nouă jumătate

Discuția a fost tranșată de oficiali care au spus că trebuia să meargă mai întâi la hotelul Rossia. Eu, Nuria și Ilia l-am însoțit la bordul unui ZIL negru, la fel și garda lui de corp. Eram foarte înghesuiți. Pe moment m-am gândit să-mi cer scuze, să le spun că nu era o limuzină occidentală, dar m-am oprit simțind o undă de mânie. Rudik stătea la geam, ținând-o pe Nuria de mână. Ea îi povestea despre o carte pe care o citea. El părea interesat și chiar i-a pus niște întrebări cu privire la acțiune. S-a uitat din nou la ceas, apoi l-a scos subit și l-a pus la mâna Nuriei. Avea un cadran dublu – arăta timpul afișat în același timp și-n digitale. I-a zis Nuriei că-l poate face cadou unui prieten. Ea a roșit și s-a uitat spre taică-său. „Pot să-l țin pentru mine, unchiule Rudik?“ El a răspuns desigur și

ea și-a lăsat capul pe umărul lui. Rudik se uita pe geam în timp ce mașina rula. „Uite, străzile sunt pavate." Nu mai recunoștea multe dintre locuri, dar, când reușea, exclama lucruri de genul: „M-am cățărat pe acel gard când aveam șapte ani". Am trecut pe lângă lacul unde se ducea să patineze. A comentat despre drapele: „Îți amintești?" mă întreba. Avea o cască minusculă atârnată în jurul gâtului și, când l-am întrebat de ea, a băgat mâna în buzunar și mi-a arătat cel mai mic aparat de înregistrare pe care-l văzusem vreodată. Mi-a pus casca la urechi, a apăsat un buton și muzică de Scriabin a umplut atmosfera. Rudik mi-a promis că mi-l dă înainte de plecare. Mi-a șoptit că avea nevoie de el pentru restul zilei, bloca zgomotul făcut de reporterul de la Tass, care-i punea cele mai ridicole întrebări. M-a bătut ușor pe mână: „Sunt atât de nervos, mi-a zis. Poți crede că sunt nervos?" Vocea lui suna diferit. Mă-ntrebam: de ce era nervos? Că putea fi arestat, că o va vedea pe mama sau numai pentru că se afla aici? Mi-a zis: „Totul arată mult mai mic". S-a întors apoi spre Ilia și au vorbit puțin despre faptul că scaunul avionului, cu care venise de la Leningrad, era defect. Din cauza asta tava îi tot cădea din brațe.

Zece și cincisprezece

ZIL-ul a tras în fața hotelului. Oficialii francezi s-au dat jos din mașina lor, să ne salute și garda de corp stătea foarte aproape de Rudik. Ilia arăta puțin deprimat. Mi-a zis că mai erau niște lucruri de rezolvat acasă și că poate ar fi mai bine dacă s-ar duce să le facă. Mi-a zis că va lua un tramvai și va veni să ne vadă mai târziu. Rudik a scuturat din cap a doua oară. Ne-am urcat sus, în camera lui. Era enormă, dar niciun frigider. A aruncat trandafirii pe pat, unde au

aterizat claie peste grămadă. Se tot plimba prin cameră, răsucind și uitându-se pe sub tablouri și jaluzele. A desfăcut și telefonul. Apoi a ridicat din umeri și mi-a zis că fusese urmărit toată viața lui, nu conta dacă de KGB sau de CIA. Pe urmă și-a pus valiza pe pat, a deschis-o cu o cheie mică. Nu era plină de haine pentru el, așa cum mă așteptam, ci de o serie de necrezut de sticle de parfum, eșarfe, cutii de bijuterii, broșe, cele mai frumoase lucruri. Nuria l-a apucat de braț și și-a lipit fața de umărul lui. „Mi-au dat voie să iau numai o valiză, a zis el și și-au luat și ei tainul la aeroport." Nuria stătea pe pat și atingea fiecare lucru. Rudik știa totul despre parfumuri, unde fuseseră făcute, cine le purta, cine desenase sticluțele, ingredientele din care proveneau. „Acesta este cel preferat de Jackie O", mi-a spus el. Avea o sticluță special pentru mama, un dar de la o doamnă din New York, înfășurată cu o panglică frumoasă. O sticlă de Chanel pentru mine. Eu și Nuria ne-am dat puțin pe încheietura mâinii. Apoi el a bătut din palme, să se facă tăcere, a scos o cutie mică din valiză și mi-a dat-o mie. În interior era cel mai superb colier pe care-l văzusem în toată viața mea, cu diamante și safire. M-a fulgerat un gând: „Unde îl voi ascunde?" El mi-a zis să-l pun la gât și să-l port mândră. Îl simțeam rece și greu în jurul gâtului. Sigur că-l costase mulți bani. M-a sărutat pe ambii obraji și mi-a spus că-i pare bine că mă vede.

Zece și patruzeci și cinci

I-am propus să se odihnească puțin înainte de a merge s-o vadă pe mama, dar a întrebat: „De ce?" Pe urmă a izbucnit în râs. „Voi avea o grămadă de timp să dorm în iad." Dacă încă nu putea merge acasă, dorea să mai vadă niște locuri prin oraș.

În holul hotelului a avut loc o discuție lungă cu privire la orar și itinerar, dar în cele din urmă s-a căzut de acord – vom merge în convoi câteva ore. Înaintam încet prin zăpadă. Clădirea operei era închisă; vechea noastră casă, de pe strada Zențov, fusese dărâmată cu mulți ani în urmă; sala de pe strada Karl Marx era încuiată; iar drumul spre cimitirul tătar nu era deschis circulației. Am parcat mașina la o sută de metri în josul dealului. Rudik l-a rugat pe șofer să-i găsească niște cizme. Șoferul a zis că n-avea, cu excepția celor din picioarele lui. Rudik s-a uitat la ele. „Dă-mi-le pe astea." I-a aruncat șoferului niște dolari. Dar picioarele lui Rudik erau prea mici pentru cizmele șoferului și Nuria i-a oferit șosetele ei, pe care le-a îndesat în interior. Garda de corp dorea să-l însoțească, dar Rudik s-a supărat: „Mă voi duce singur, Emilio". Îl urmăream cu privirea din mașină, în timp ce Rudik își croia drum printre nămeți, apoi s-a cățărat pe gardul de fier și a dispărut peste coama dealului. Numai vârfurile copacilor din cimitir erau vizibile. Am așteptat. Nimeni nu scotea o vorbă. Zăpada se depunea în strat tot mai gros pe parbriz. Când Rudik s-a întors în final – după ce trecuse prin nămeții înalți – am putut vedea că avea mânecile hainei ude leoarcă, la fel și genunchii pantalonilor. Mi-a zis că folosise o ramură să dea la o parte zăpada căzută pe piatra de mormânt a tatei. Eu eram sigură că se prăbușise prin zăpadă. Zicea că auzise zgomotul trenurilor de dincolo de Belaia, dar nu trecuse niciunul. Am plecat. Lumina era puternică. Era reflectată peste tot de zăpada proaspătă. Câinii vagabonzi de lângă fabrică s-au oprit din lătrat astfel că, pentru moment, totul era nemișcat.

Doisprezece și cincisprezece

Garda de corp a scos din buzunar o sticluță și i-a dat trei pastile lui Rudik. Le-a înghițit fără apă. Mi-a spus că avea o

gripă, că medicamentul îl ajuta să aibă mintea limpede. Nuria a zis și ea că o-ncerca o răceală, dar Rudik a refuzat să-i dea vreo pastilă motivând că erau prea puternice pentru ea. La stația de cale ferată a cumpărat semințe de floarea-soarelui. „Nu le-am mai simțit gustul de ani de zile." A spart două, a scuipat cojile și le-a aruncat pe celelalte. Am trecut pe lângă vechea casă a lui Serghei și a Annei și am încetinit. „Mă gândeam că o voi vedea pe Iulia la aeroport, la Leningrad, a zis el. Poate c-a murit." I-am spus că nu știam ce mai făcea. El a zis că-i scria din când în când, deși, de mai mulți ani, nu mai primise nimic de la ea.

Doisprezece treizeci

Acasă la noi ne așteptau încă doi oficiali. Ilia stătea la masă, dar s-a ridicat să dea mâna cu Rudik, a treia oară. Ilia l-a privit drept în ochi, dar Rudik părea distrat. „Prea multă lume!" Și-a scuturat mănușile de zăpadă, bătându-le de piept și a aruncat o înjurătură teribilă în tătară. Pe urmă a început să se ia de oficialii francezi. Dorea să fie lăsat în pace. Mi-am adunat curajul și i-am făcut semn să tacă, apoi i-am condus pe oficiali afară din casă. Rudik mi-a mulțumit, a zis că-i pare rău că țipase, dar că nu erau decât niște măgari, toată viața fusese înconjurat de zbierete de măgari. Era teribil de agitat și dorea s-o vadă imediat pe mama, totuși mai întâi a trebuit să-i explic toate dificultățile, faptul că ea nu putea vorbi, că aproape își pierduse vederea, că își mai revenea puțin pentru ca să alunece din nou. Nu părea că mă ascultă. In fața casei îi puteam auzi pe oficialii francezi cum se certau cu cei ruși. Lui Rudik îi era teamă că vor insista să vină înapoi, așa că a luat un scaun și l-a vârât cu spătarul sub clanța ușii. I-a zis lui Emilio să stea în dreptul usii. Cât de nervosi eram toti! Si-a scos paltonul, esarfa

colorată de la gât, le-a aruncat pe cuier și a intrat în camera mamei. Dormea. Și-a tras un scaun lângă pat, s-a aplecat și-a sărutat-o. Ea nu s-a mișcat. Rudik se uita rugător la mine, neștiind ce să facă. I-am dat mamei puțină apă și buzele i s-au mișcat ușor. Avea un colier frumos la gât. Mama s-a mișcat, dar n-a deschis ochii. Rudik își frământa mâinile, ca și cum ar fi avut din nou șapte ani. I-a șoptit rugător. „Mamă. Sunt eu, Rudik.“ I-am spus s-o lase puțin, că până la urmă va deschide ochii, că trebuie să aibă răbdare.

Doisprezece patruzeci și cinci

Am decis să-l las singur. Pe când plecam, l-am văzut cum își scoate casca din jurul gâtului, ca și cum l-ar fi împiedicat s-o audă pe mama. Stăteam afară, în dreptul ușii. El continua să-i șoptească ceva, deși nu puteam deslușí ce. Mi se părea că Rudik îi spune ceva într-o limbă străină.

Unu și jumătate

A ieșit din camera mamei. Avea ochii roșii. „Emilio“, a strigat el paza de corp. Rudik zicea că Emilio era maseur, dar avea și cunoștințe de medicină, că poate era posibil s-o facă pe mama să se simtă mai bine. Stupidele lui idei occidentale, mă gândeam eu cum ar fi putut medicamentele lui să fie mai bune decât cele pe care i le dădeam deja mamei? Uram să-l văd pe omul acela imens cum intră în dormitorul mamei. Ce drept avea să se bage? I-am spus ceva lui Rudik printre dinți, dar m-a ignorat și-a trântit ușa.

Ora două

Paza de corp a ieșit afară. Mi-a zâmbit și mi-a zis ceva într-o engleză stâlcită, imposibil de înțeles. În final, a făcut niște gesturi prin aer. Mi se părea că-mi spune că mama fusese cândva o femeie frumoasă. Mi-a schimbat părerea despre

el, în pofida cozii de cal. S-a servit de pe masa plină de bucate și, cu ajutorul unor onomatopee, m-a lăsat să înțeleg că felurile erau delicioase. Pe urmă a stat liniștit tot restul zilei.

Două și jumătate

Am intrat. Mama era trează. Avea ochii larg deschiși, de parcă o uimea ceva. Rudik era aplecat deasupra ei și avea lacrimi în ochi. I se adresa, când în rusă, când în tătară. Mama își mișca buzele, dar era imposibil să ghicești ce spune. Rudik i-a luat mâna într-a lui.

„Spune-i că sunt eu, Tamara, m-a rugat el. Iți cunoaște vocea. Încă nu și-a dat seama că sunt eu." M-am aplecat și i-am spus mamei: „E Rudik, a venit înapoi să te vadă." I-a apărut un licăr ușor în ochi, dar nu mi-am dat seama dacă înțelesese sau nu. „Voi sta aici până mă recunoaște, a zis Rudik. Nu mă voi mișca." L-am rugat să iasă și să se bucure de felurile de mâncare pregătite, dar mi-a spus că nu-i e foame. L-am rugat din nou. „Nu!" a strigat el. Și atunci am făcut ceva ce nu voi uita vreodată. L-am pălmuit pe Rudik pe unul din obraji. Capul i s-a sucit în direcția loviturii și a rămas holbându-se la perete. Nu-mi venea să cred ce făcusem. Lovitura fusese atât de dură, încât simțeam că mă doare palma. Rudik a întors încet capul și s-a uitat o secundă la mine. S-a aplecat din nou spre mama. „Voi veni la masă, Tamara, când sunt pregătit." Am închis ușa. Când am intrat în camera de zi, m-a cuprins un sentiment groaznic. Nuria își studia noul ceas de mână, care se auzea ticăind. Nu se mai putea dezlipi de el.

Două patruzeci și cinci

Ilia a umplut din nou farfuria bodyguardului. Au băut amândoi kumîs. Escorta îi arăta lui Ilia un fel de joc. Își smulgea un fir de păr din cap si, cu ochii închisi, îi spunea lui Ilia

să-l bage între paginile unei cărți. Tot cu ochii închiși, începea să frunzărească volumul atingând ușor paginile. Era o șmecherie care-l ajuta în meseria lui de maseur. Era atât de bun la acel joc că putea simți firul de păr la o distanță de opt pagini. Viscolul continua să bată-n geam.

Ora trei

I-am umplut o farfurie lui Rudik, carne fezandată, salată de varză. Ouă fierte tari. Ușa a scârțâit, când am deschis-o. Cu surprindere, l-am văzut că-mi zâmbește. Părea că uitase că-l plesnisem. Din nou era o atmosferă plăcută, impasul fusese depășit. Rudik n-a mâncat, dar ținea farfuria ca și cum ar fi vrut s-o facă. Apoi mi-a făcut loc alături de el. Urmăream buzele mamei cum se mișcă. Părul îi acoperea perna în jurul capului. „Îți rostește numele", i-am zis. „Ce?" s-a mirat el. I-am zis din nou: „Îți rostește numele, uită-te la ea". A privit-o mult timp și a început să dea viguros din cap. „Da, îmi rostește numele." Pe urmă a început să-mi spună ceva despre steagurile de lângă lac, despre radio și momentele când asculta muzică la el, pe când era copil. Nu prea înțelegeam, parcă vorbea păsărește. I-am luat mâna în a mea. Stăteam acolo, teribil de înghesuiți.

Trei și jumătate

Am ieșit din cameră. Bodyguardul își făcea de lucru cu o carte, pipăindu-i paginile. M-a rugat să-i mai dau o bucată de prăjitură.

Ora patru

Rudik a ieșit din camera mamei. Arăta înțepenit, însă fața nu-i trăda nimic. A dat din cap spre Nuria și Ilia și s-a dus la

fereastră. A dat la o parte perdeaua și i-am văzut afară pe oficiali așezați în mașinile lor. Rudik s-a întors. I-a făcut un semn bodyguardului. Sunt sigură că se prefăcea că e fericit. Acesta a deschis valiza și Rudik a distribuit ultimele sale daruri, mai multe bijuterii și cutii cu machiaj și ciocolată. Când a terminat, s-a bătut cu brațele pe piept, ca și cum ar fi vrut să se încălzească, deși aerul era sufocant în casă. „Ei bine", a zis el. Și-a băgat mâna în buzunar și a aruncat un teanc de ruble pe masă. O mulțime de bani. Nimeni nu s-a mișcat. Afară, șoferul uneia din mașini a claxonat. Zborul spre Leningrad era planificat în scurt timp. Zăpada continua să cadă. La ușă și-a tras bereta pe cap, a îmbrățișat-o pe Nuria și a dat din nou mâna cu Ilia. M-am apropiat de el pe prag. „Nu m-a recunoscut", mi-a spus. Eu i-am șoptit: „Ba da". El m-a privit și-a zâmbit ușor. „Încă mă ustură fața", mi-a zis și o clipă m-am gândit că putea să mă plesnească și el, dar n-a făcut-o. Și-a înfășurat eșarfa în jurul gâtului, s-a întors cu spatele și s-a dus spre mașină. Noi am rămas acolo, înconjurați de toate noile noastre bunuri.

Iulia, draga mea, dă-mi voie să ghicesc, încă n-ai un pian.

Rudi gâfâia puțin după ce urcase pe scări cele cinci etaje. Mi s-a tăiat respirația, nesigură că, la vârsta mea, mai era posibil să fiu atât de surprinsă. A zâmbit la mica lui glumă și mi-a făcut cunoștință cu companionul său, Emilio, cerându-și scuze că vine în vizită atât de târziu în noapte. Mi-a mai spus că se simțea groaznic că n-adusese niciun cadou, dar că dăduse deja tot ce adusese cu el. L-am îmbrățișat, în timp ce el studia din prag întunericul din apartament.

– Aceeași bătrână Iulia, mi-a zis Rudi. Atâtea cărți încât nu poți vedea tapetul!

– Cum de m-ai găsit?

– Am mijloacele mele.

Din nou se tăiase curentul electric în bloc. Am aprins două lumânări și lumina lor juca pe pereți. Emilio stătea în ușă și își scutura zăpada de pe umeri. L-am invitat să intre și a fost puțin surprins să mă audă vorbind în ceea ce a numit spaniola mea perfectă. I-am explicat că traducerile din spaniolă îmi ocupaseră cea mai mare parte din viață și s-a dus spre bibliotecă să se uite la întreaga colecție.

Mi-am strâns halatul pe lângă corp și m-am dus după paravanul care împărțea camera-n două. Kolia dormea. A mormăit puțin când l-am trezit, dar apoi s-a ridicat.

– Cine? a întrebat el și a sărit jos din pat cu părul ciufulit.

– Pune ce găsești de mâncare pe masă, i-am șoptit.

In baie mi-am frecționat obraji cu pumnii, m-am privit în oglindă și-am râs. Fantomele vieții mele se înapoiaseră să mă salute la șaizeci și doi de ani.

– Grăbește-te! mi-a strigat Rudi. N-am la dispoziție decât o oră și ceva.

Între timp, Kolia pusese pe masă o pâine rotundă și niște salată de castraveți. Sticla de vodcă era deja deschisă, însă paharele de alături erau goale. Lumânările tremurau nervoase, sfâșiind întunericul.

– Suntem onorați de vizita ta! i-am spus.

Rudi a făcut un semn cu mâna.

– Voiau să merg la ambasada franceză la un dineu, dar mă plictisesc de moarte.

– Deci ți-au dat voie să te-ntorci?

– Mi-au dat o viză de patruzeci și opt de ore ca s-o văd pe mama. Zborul a fost amânat. Pleacă din Pulkovo în câteva ore.

– Câteva ore?

– N-am apucat nici măcar să mă duc până la Kirov. Ei s-au ocupat de vizită, așa că programul a fost strâns.

– Și mama ta? l-am întrebat. Ce mai face?

Rudi a zâmbit, dar n-a răspuns. Avea dinții uimitor de albi, ca și cum s-ar fi încăpățânat să arate altfel decât toată fața. S-a așternut puțin tăcerea, în timp ce se uita prin cameră. Părea să caute alte figuri care puteau ieși din umbre. Mi-a strâns mâinile subit și mi-a spus:

– Iulia, nu ți-ai pierdut deloc frumusețea.

– Mă scuzi?

– Nu arăți nici măcar o zi mai bătrână.

– Iar tu, i-am replicat eu, ești tot un mincinos.

– Nu, nu, nu, a insistat el. Ești încă frumoasă.

– Sunt o femeie bătrână, Rudi. Mi-am acceptat baticul de pe cap.

A întins mâna după vodcă, a turnat în trei păhărele, s-a uitat spre Kolia, întrebându-se cu glas tare dacă era suficient de mare ca să poată bea. Cu agilitatea adolescenței Kolia s-a dus spre dulap și a scos un al patrulea pahar.

– Fiul tău? m-a întrebat Rudi în șoaptă.

– Cam așa ceva, i-am răspuns.

Te-ai măritat din nou?

Am ezitat și am scuturat din cap. Fuseseră ani lungi de sărăcie și de lupte pentru Kolia și pentru mine. Talentele mele de traducătoare erau bune, dar fără folos: nu mai era nevoie de literatură străină și multe edituri își închiseseră porțile. Simțeam că mă aflam în pragul unei vieți noi, deja pe

jumătate epuizată. Începusem să fac menajul pentru alții ca să pot pune pâine pe masă. Dar aveam bucuria să-l văd pe Kolia crescând, un tânăr bun, înalt, cu părul negru, interiorizat. La șaptesprezece ani renunțase la șah, dar studia ca să devină artist – începuse să deseneze peisaje, solide și reale, dar acum își schimba stilul, estompând contururile. Spunea că schimbarea are nevoie de un motiv, altfel nu va mai exista respect pentru trecut: dorea să picteze folosind tradițiile pentru ca să descopere ceva nou. Făcuse o serie de portrete ale lui Lenin folosind laptele. Tablourile erau cumva și istorie, și parodie – nimic nu se vedea până când nu le luminai cu o lumânare sau cu un chibrit. Kolia nu vânduse niciunul, dar le ținea sub pat și preferatul său era cel pe care-l lăsase întâmplător lângă o țeavă fierbinte și apăruse numai nasul. Deasupra patului își pusese un citat din Fontanelle, din una din vechile mele cărți: „E adevărat că piatra filozofală nu poate fi găsită, dar e bine s-o cauți".

Ce-mi stârnea acum panica era faptul că urma să fie luat în scurt timp în armată. Gândul mă îngrozea – războiul care ar fi putut să-i răpească o mare parte din viață, așa cum o răpise pe cea a părinților mei – și mă sculam adesea în timpul nopții, transpirată toată după ce visasem că fiul meu se afla într-un sat din Afganistan cu o pușcă atârnată peste piept. Dar Kolia credea că găsise ceva ca să păcălească sistemul: când va da urina la analiză, mi-a spus, se va-nțepa în deget cu un ac și va lăsa sângele să se scurgă în sticluță. Dacă va fi găsit sânge la analiză, s-ar putea să fie exceptat. Adesea mă gândesc că acest copil a moștenit cumva spiritul tatălui meu, deși, desigur, nu arăta deloc ca el. Avea tenacitatea, inteligența și temperamentul lui. Căpătase interes pentru istoria

familiei, amplificat de ecourile descoperite – inevitabil, prin întrebări, ajunsese și la Rudi.

M-am uitat la fața lui Kolia, să descifrez o reacție în urma vizitei, dar, surprinzător, părea impasibil.

Am remarcat că Emilio luase o traducere din Cervantes de pe raft. În loc să citească, pipăia paginile, ca și cum încerca să ghicească cuvintele cu ochii închiși. Rudi mi-a explicat că pusese un fir de păr în carte, când fuseseră singuri în cameră, iar acum Emilio îl căuta, un lucru pe care îl făcea de obicei să-i treacă timpul.

M-am înconjurat de tot felul de nebuni, mi-a zis Rudi.

Rudi a întins mâna după sticla de vodcă și a mai turnat două pahare. Mi-a zâmbit în timp ce tăceam stânjeniți amândoi. Trecuse un sfert de secol și, deși diferența de vârstă dintre noi devenise mai puțin pronunțată, se lăsase ca o cortină fină de stinghereală. Am început să discutăm animați ca s-o eludăm. Stătea aplecat în față, cu coatele sprijinite pe genunchi, cu bărbia-n palme, ochii lui scânteind cu vechiul lui aer de încântare.

– Povestește-mi tot ce s-a întâmplat, mi-a cerut el.

A ridicat paharul spre buze, așteptând, și așa am început să depăn toate lucrurile prin care trecusem, apartamentul, divorțul, strada mea.

– Încă lucrezi la traduceri?

– Numai rareori, am replicat, dar mai degrabă nu vreau să vorbesc despre asta, mai bine spune-mi ce-ai făcut tu.

– O, toată lumea știe ce fac eu și toți își formează o părere greșită.

– Chiar și tu?

– Da, chiar și eu. Dar eu o fac dinadins, a zis el.

– Dinadins?

– Sigur, nimeni nu mă cunoaște cu adevărat.

Mi se părea că jucam o bizară formă de șah, că fiecare din noi încerca să piardă toate piesele, să ajungă în final la rege, să-l răstoarne și pe el și să spună: „Uite, tabla îți aparține, explică-mi de ce-am pierdut".

In acel moment s-a auzit o bufnitură și lumina s-a aprins din nou, camera inundată de ea.

– Stinge-o, te rog, a zis Rudi, prefer lumânările.

Mâinile lui Emilio ajunseseră în mijlocul cărții.

Rudi i-a spus cu voce tare:

- Medicamentele, te rog.

Emilio a închis cartea, a scos o sticluță cu pilule din buzunar și i-a aruncat-o lui Rudi. Rudi a înghițit repede patru. Pe fruntea lui Rudi apăruse o peliculă subțire de transpirație și s-a șters repede cu palma. Mă întrebam ce putea însemna, probabil că în celelalte zile o făcea Emilio.

– Mai dansezi? l-am întrebat.

Mă vor omorî cu atâta dans, a zis el.

Nu puteam decât să-l cred – într-o zi, când îl vor exhuma, vor descoperi că murise în mijlocul unei sărituri sau poate plecăciuni. Se va ridica și le va spune: „Vă mulțumesc, vă mulțumesc, vă rog să-mi permiteți să repet". N-avea nici cea mai mică idee ce-ar putea face dacă s-ar retrage, poate coregrafie. Făcuse câteva filme în Occident, dar zicea că toate fuseseră niște prostii și, în afară de asta, nu era făcut pentru aparatul de filmare, era un om al scenei, avea nevoie de public.

„Intr-adevăr, de public!" m-am gândit eu.

A-ha! exclamă Rudi subit.

Băgă mâna în buzunar, scoase un portmoneu și-l aruncă peste masă lui Kolia. Nu erau bani în el, dar obiectul arăta frumos cu marginile din aur.

– Piele de șarpe din America, a zis el.

Kolia s-a uitat spre mine.

– Pot să-l iau?

Rudi și-a ridicat mâinile împreunându-și palmele pe ceafă și a dat aprobator din cap. Pentru o clipă m-a năpădit gelozia simțită-n tinerețe. Doream să-l iau pe Rudi deoparte și să-i spun că nu era nevoie să facă spectacol, că se purta ca un băiat răsfățat în timpul unei petreceri de zi de naștere, care durase o întreagă viață. Dar poate că era ceva mai profund în felul în care-i dăduse portmoneul fiului meu. Mi-a trecut prin minte că Rudi dorea să nu mai aibă nimic, la fel ca atunci când plecase. Kolia s-a uitat prin portmoneul gol și Rudi l-a plesnit în joacă peste umăr.

În timp ce-i priveam, am simțit cum mi se înfige un cuțit printre coaste, direct în inimă.

Emilio tot continua să pipăie paginile cărții, dar, după câteva minute, a început să moțăie. M-am dus la fereastră. Afară se lăsase întunericul peste oraș și vântul adusese cu el zăpada. Jos, în stradă, așteptau trei automobile. Am tras perdeaua mai mult, am zărit o umbră și apoi un flash de la un aparat de fotografiat. Un fotograf. M-am întors instinctiv și-am tras la loc perdelele.

– Cum de te-au lăsat să vii înapoi?

– Raisa Gorbaciov, a răspuns el.

– Te-ai întâlnit cu ea?

A scuturat din cap.

– Nu.

– Dar ea a intervenit să ți se acorde viza?

Nu mi-a răspuns, pe urmă a zis ceva ciudat:

– Am avut dintotdeauna în noi propria dezintegrare.

Nu știam ce să mai spun, nu eram sigură dacă se autocompătimea sau era pur și simplu o prostie. Aproape îmi venea să râd. Dar îmi era imposibil să mă supăr pe Rudi pentru că devenise ceea ce devenise. Ceva în el părea că-i eliberează pe oameni peste tot prin lume, îi provoacă să fie deschiși. Chiar și Kolia începuse să-și tragă scaunul tot mai aproape. Ne-am mai pus puțină vodcă și-am vorbit despre patefonul tatei; lecțiile mamei; seara când a venit Rudi la Leningrad; dansul la Kirov. Mi-a zis că se întâlnise o dată cu RosaMaria, dar nu mai ținuse legătura cu ea. Parcă mai purtaserăm cândva conversația asta, dar nu conta: ceea ce ne lipsea era compensat de vizita sa.

Am închinat paharul în tăcere și pe urmă și-a aruncat ochii spre încheietura mâinii, ca și cum s-ar fi așteptat să aibă un ceas acolo.

– Emilio, a strigat el tare, cât e ceasul?

Spaniolul s-a trezit brusc.

Trebuie să plecăm, a zis el, închizând cartea cu zgomot.

– Numai câteva minute, a zis Rudi.

– Nu, chiar trebuie să plecăm.

– Incă două minute! a insistat Rudi supărat.

Emilio a fluturat mâinile prin aer, un gest pe care sigur îl copiase de la Rudi.

– OK, a zis el, dar pierdem avionul.

A pus cartea de Cervantes înapoi la locul ei pe raft. Mi-am închipuit cum, cândva în viitor, într-o zi rece și ploioasă, eu și Kolia vom lua cartea de pe raft și vom pipăi paginile în căutarea unei mici ridicături.

Rudi stătea sprijinit de spătarul scaunului, perfect calm, într-un minut a revenit din nou în centrul atenției.

După aceea, fără să clipească, a sărit în sus.

– Șoferii mă așteaptă jos. O să creadă c-am fugit din nou. Și-a pus paltonul și s-a răsucit pe călcâie. Poți crede așa ceva?

– Ce?

– După toți acești ani, a zis el.

A înșurubat grijuliu dopul sticlei de vodcă și s-a uitat în jos spre masă de parcă își aduna curajul să mai spună ceva. A pășit spre mine, m-a apucat după umeri, și-a mușcat buza și mi-a șoptit:

– Știi, mama nici măcar nu m-a recunoscut.

– Cum așa?

– N-a stiut cine sunt.

Mi-am amintit de povestea tatei despre lagărul de muncă și glonțul înfipt în trunchi și cum spunea că nu putem scăpa niciodată de noi înșine. Mă gândeam să-i spun povestea lui Rudi, dar își înfășura deja eșarfa în jurul gâtului, gata să plece.

– Sigur că te-a recunoscut, i-am zis.

– De ce crezi asta? m-a întrebat el.

Aș fi vrut să-i dau o replică perfectă, să-l aduc cu picioarele pe pământ, să primesc un alt zâmbet fermecător, o altă surpriză, dar apăsa deja clanța-n jos. M-am dus spre el, să-l îmbrățișez. Mi-a prins fața între mâini, m-a sărutat pe amândoi obrajii.

– Stai, i-am zis.

M-am dus la dulap și-am scos farfurioara de porțelan care-i aparținuse mamei. Am deschis capacul cutiei. O simțeam rece și fragilă. I-am dat-o.

– Mama ta mi-a arătat-o cu mulți ani în urmă, a zis el.

– E a ta.

– Nu pot s-o iau.

– Ia-o, am zis. Te rog.

– Trebuie s-o păstrezi pentru Kolia.

– Kolia o are deja.

Rudi m-a orbit c-un zâmbet și a luat farfurioara.

– Intrări și ieșiri, a rostit el.

Emilio ne-a mulțumit pentru ospitalitate și a coborât repede scările, să-i anunțe pe șoferi. Rudi îl urma încet, având probleme cu genunchii. Am rămas cu Kolia lângă balustrada de fier, urmărindu-l cu privirea.

– Deci el e? a zis Kolia.

– Da, el.

– Nu-i cine știe ce.

– O, nu sunt prea sigură de asta, am reacționat eu.

Și, ca și cum ne-ar fi auzit, Rudi s-a oprit în lumina de pe casa scării, și-a aruncat capătul eșarfei peste umăr și a executat o piruetă perfectă pe ciment, ținând strâns la piept farfurioara de porțelan. A ieșit afară, trecând de gunoaiele și sticlele sparte de la intrare și s-a oprit din nou într-un arc de lumină și i-am auzit pantofii scârțâind pe beton, în timp ce făcea încă o piruetă. Nicio remușcare. Kolia și-a pus brațul în jurul umerilor mei și m-am gândit: Să las ca toată bucuria asta să dureze până dimineața.

Rudi a mai făcut o ultimă piruetă si apoi a dispărut.

Licitație: Colecția Rudolf Nureiev, ianuarie și noiembrie 1995, New York și Londra

Lot 1088: Șase perechi de pantofi de balet.

Preț pornire: 2 300–3 000 de dolari

Preț vânzare: 44 648 dolari

Cumpărător: Dl și dna Albert Cohen

Lot 48: Costumul pentru *Lacul lebedelor*, Act III. Prințul Siegfried, 1963

Preț pornire: 3 000–5 000 de dolari

Preț vânzare: 29 900 dolari

Cumpărător: Anonim

Lot 147: Sir Joshua Reynolds: *Portretul lui George Townshend, Lord de Ferrars*

Preț pornire: 350 000–450 000 de dolari

Preț vânzare: 772 500 dolari (Un record pentru acest pictor la o licitație)

Cumpărător: Persoană particulară

Lot 1134: O masă de refectoriu din nuc, franțuzească

Preț pornire: 22 500–30 000 de dolari

Preț vânzare: 47 327 dolari

Cumpărător: Ordin telefonic

Lot 146: Johann Heinrich Fuseli, R.A.: *Satan ieșind din vârful lancei lui Ithuriel*

Preț pornire: 500 000–700 000 de dolari

Preț vânzare: 761 500 dolari

Cumpărător: Anonim

Lot 1356: Atribuit lui Theodore Gericault: *Homme nu a mi-corps (Bărbat gol până în talie)*

Preț pornire: 60 000–80 000 de dolari

Preț vânzare: 53 578 dolari

Cumpărător: Ordin telefonic

Lot 728: Un șal lung Jamawar, Kashmir, sfârșitul secolului al XIX-lea

Preț pornire: 800–1 500 de dolari

Preț vânzare: 5 319 dolari

Cumpărător: R. Ratnawke

Lot 1274: Farfurie porțelan, Rusia pre-revoluție, în cutie de lemn de stejar (cutia deteriorată)

Preț pornire: 2 000 de dolari

Preț vânzare: 2 750 dolari

Cumpărător: Nikolai Mareneov

Lot 118: Felix Boisselier: *Un păstor plângând pe un mormânt ridicat unui țânțar*

Preț pornire: 40 000–60 000 de dolari
Preț vânzare: 189 500 dolari
Cumpărător: Particular

Toate loturile au fost vândute.

MULȚUMIRI

În acest roman au fost facute multe schimbări de nume și locuri pentru a apăra dreptul la viață particulară și, de asemenea, pentru a oferi o formă diferitelor destine fictive. Ocazional, am pus la un loc două sau mai multe figuri istorice sau am distribuit trăsăturile unei persoane altor două sau mai multor personaje. Unele dintre atributele persoanelor publice sunt exact redate; altele sunt fictive. De dragul clarității n-am folosit întotdeauna diminutive sau formule intime de adresare des uzitate în Rusia.

Am avut privilegiul să citesc mult, ficțiune, non-ficțiune, jurnalism, poezie și materiale de pe internet în timpul cercetării pentru această carte, dar următorul titlu a fost de neprețuit: *Nureiev* de Diane Solway. Pe când scriam cartea, era singura biografie completă a lui Nureiev. Pentru cei interesați de biografia sa aș recomanda călduros scrierile lui Julie Kavanagh și cartea ei despre Nureiev, care urmează să fie publicată. Alte cărți și surse, inclusiv filme, sunt prea numeroase ca să le menționez aici, dar adresez mulțumiri speciale personalului Bibliotecii publice din New York care mi-a pus la dispoziție sistemul său neprețuit. Cele mai profunde mulțumiri le adresez Societății de istorie americano-irlandeze,

mai ales următorilor: dr. Kevin Cahill, Christopher Cahill și Bill Cobert.

Sunt o mulțime de oameni cărora trebuie să le mulțumesc pentru amabilitatea, sprijinul și viziunea lor: lui Roman Gerasimov, care a fost translatorul meu în Rusia, lui Kathleen Keller, Timp Kipp, John și Beverly Berger, John Gorman, Ger Donovan, Irina Kendall, Josh Kendall, Joan Acocella, Lisa Gonzalez, Errol Toran D.C., Nick Terlizzi, Charlie Orr, Damon Testani, Mary Parvin, Marina Staviskaia, Jason Buzas, Jaco și Elizabeth Groot, Francoise Triffaux, Brigitte Semler, Thomas Ueberhoff, Colm Toibin, Chris Kelly, Emily Tabourin, Alona Kimchi, Tom Kelly, Jimmy Smallhorne, Mihail Iossel, Radik Kudoiarov, Nikolai Korșun, Ilia Kuznețov și prietenii săi de la Kirov, Galina Belskaia, Ianni Kotsonis și Myrna Blumber.

Sunt deosebit de îndatorat tuturor celor de la Phoenix House, Metropolitan Books și Wylie Agency, mai ales lui Maggie McKernan, Riva Hocherman și Sarah Chalfant.

Inchei cu mulțumirile adresate familiei mele: lui Allison, Isabella și John Michael și familiilor noastre extinse de pe cele două maluri ale oceanului.